

Міністерство освіти і науки України
Сумський державний університет
Кафедра мовної підготовки іноземних громадян

Ministry of Education and Science of Ukraine
Sumy State University
Department of Language Training of Foreign Citizens

«Наукова спільнота студентів XXI століття»

**Матеріали II Всеукраїнської науково-практичної студентської
конференції
(16–17 квітня 2019 року, м. Суми)**

**II All-Ukrainian Scientific and Practical Student Conference
«Scientific Community of the Students of the XXI Century»
(Sumy, April 16–17, 2019)**

Суми
Сумський державний університет
2019

Редакційна колегія:

Л. В. Біденко, кандидат педагогічних наук, доцент;

О. М. Волкова, кандидат філологічних наук, доцент;

М. С. Казанджисєва, кандидат педагогічних наук, доцент;

А. В. Шевцова, кандидат філологічних наук, доцент;

В. А. Завгородній, старший викладач;

О. П. Коньок, старший викладач

Н74 **Наукова** спільнота студентів XXI століття : матеріали
II Всеукраїнської науково-практичної студентської конференції /
упоряд. Л. В. Біденко. – Суми : Сумський державний університет,
2019. – 380 с.

Матеріали містять тексти доповідей учасників II Всеукраїнської науково-практичної студентської конференції «Наукова спільнота студентів XXI століття». Досліджуються проблеми впровадження інноваційних методів навчання української (російської) мови як іноземної, формування мовної особистості в новому полікультурному просторі (проблеми адаптації, діалог культур, формування поліетнічної толерантності), застосування нових технологій у процесі викладання загальноосвітніх дисциплін на підготовчому відділенні для іноземних студентів.

УДК 069.015:027.7:378.4(477.74)+069.12+93:37

© Колектив авторів, 2019

© Сумський державний університет, 2019

Секція 1

СУЧАСНА МОЛОДЬ У КОНТЕКСТІ ІНФОРМАЦІЙНОГО СУСПІЛЬСТВА : НОВІ МОЖЛИВОСТІ, НОВІ ПРОБЛЕМИ

УКРАИНСКО-ТУРЕЦЬКЕ СОТРУДНИЧЕСТВО: ІСТОРІЯ І ПЕРСПЕКТИВИ

*Мюхюрджюоглу Берке Джем,
Тугба Айдин, студенти МЦ.м – 721, Турція
Научный руководитель: Н.А. Пилипенко-Фрицак,
г. Сумы, СумГУ*

Отношения между Турцией и Украиной имеют давнюю историю. Развитию украинско-турецких взаимоотношений способствовала деятельность Союза освобождения Украины в Стамбуле во главе с Ю. Меленевским и делегатов Главного украинского совета во главе с Л. Цегельским. Результатом работы этих организаций стала Декларация министра внутренних дел Османской империи Мехмеда Талаат-паши от 24 ноября 1914, которая признавала право украинского народа на создание независимого государства [6, с. 148].

Дальнейшее развитие отношения между Украиной и Турцией получили после революции 1917; в это время на территории Украины

образовались Украинская Народная Республика (УНР) и Украинская Социалистическая Советская Республика (УССР). Каждая из них понимала необходимость и важность установления дружественных отношений с южным соседом - Османской империей. После провозглашения независимости УНР, Турция была одной из четырех стран, наряду с Германией, Австро-Венгрией и Болгарией, которая 9 февраля 1918 года признала Украинскую Народную Республику независимым и самостоятельным государством. С этого времени были установлены дипломатические отношения между Османской империей и УНР, а 12 февраля 1918 года в Бересте подписан дополнительный Украинско-турецкий договор о дружбе и сотрудничестве [8].

В 1920 году УНР прекратила свое существование, и в мае 1921 года по инициативе правительства УССР начались переговоры о созыве в Анкаре украинско-турецкой конференции с целью подписания Договора о дружбе и братстве между двумя соседними государствами [1968, 39–40], который был подписан 2 января 1922 года. Выступая на приеме в честь подписания Договора, Председатель Великого Национального Собрания Турции (позже - первый президент Турции) Мустафа Кемаль Ататюрк сказал: "Можно сказать, что Украина и Турция - две сопредельные страны. Обратим свои взоры на север - там море, однако, если представить себе на минуту, что его нет, мы тогда увидим, что Турция и Украина - ближайšie друг к другу страны. Столь же близка дружба между

народами этих двух стран. Дружба между украинским и турецким народами подкреплена украинско-турецким договором. Сохранение и развитие этой дружбы принесет позитивные результаты не только нашим двум странам, но и всем угнетаемым народам " [10, с. 208-209]. С этого времени начинается плодотворное развитие украинско-турецких торгово-экономических и гуманитарных отношений.

В 1925 году в Харькове была открыта Украинско-Восточная торговая палата с филиалами в Киеве и Одессе. Договор о дружбе и братстве способствовал развитию не только дипломатических и экономических связей между двумя странами, но и содействовал разносторонним взаимосвязям в области науки и культуры. Открытый в 1918 в Киеве Институт восточных языков с 1925 года стал Всеукраинским центром научного востоковедения. Большой вклад в развитие украинско-турецких культурных отношений внесла Всеукраинская научная ассоциация востоковедения (ВУНАВ), созданная 10 января 1926 года в Харькове путём объединения Киевского и Харьковского обществ востоковедов, и Тюркологическая комиссия, возглавляемая академиком Агатангелом Крымским. Тюркологическая комиссия Украинской академии наук и Всеукраинская научная ассоциация востоковедения уделяли большое внимание изучению и развитию политических, экономических, культурных и этнографических отношений.

Со 2 ноября 1928 г. по 17 января 1929 г. в Турции находилась делегация украинских ученых-востоковедов, среди которых был поэт и литературовед П. Г. Тычина [6, с. 153].

Спустя год, в ноябре 1929 года, турецкие ученые приняли участие в работе второго Всеукраинского съезда, организованного Всеукраинской научной ассоциацией востоковедения, который проходил в Харькове [9].

В связи с усилением командно-бюрократической системы в Украине, политикой, направленной на ограничение прав союзных республик, произошло резкое сокращение объема международных связей между Украиной и Турцией. Провозглашение Украины независимым государством в 1991 году ознаменовало новый этап в украинско-турецких отношениях. Турецкая республика была в числе первых стран, официально признавших независимость Украины, и 3 февраля 1992 года Турция и Украина восстановили дипломатические отношения. В Киеве и Анкаре действуют сегодня посольства Турецкой республики и Украины, в Стамбуле и Одессе – Генеральные консульства. Дипломатические представительства обеих стран активно способствуют более тесному сотрудничеству между Украиной и Турцией; регулярные встречи членов правительства, политических и общественных деятелей, представителей культурных организаций и учебных заведений играют важную роль в интенсификации отношений между двумя странами. Одним из значимых событий того времени стал первый официальный визит в

Турцию президента Украины Л. Кучмы в мае 1992 года. Во время визита были подписаны документы, содействующие расширению и укреплению украинско-турецких отношений во всех сферах, включая культуру, науку, образование; подписан Договор о дружбе и сотрудничестве, который стал своеобразным продолжением дружественных отношений между двумя странами, заложенных 100 лет назад, и правовым фундаментом современных всесторонних отношений.

Украина и Турция являются давними партнерами в сфере науки, культуры и образования. Значительное место в украинско-турецких отношениях занимает развитие тюркологии, изучение турецкого языка, литературы, фольклора, истории и этнографии тюркских народов. В настоящее время в Киевском национальном университете им. Тараса Шевченко и в Киевском лингвистическом университете изучается турецкий язык; для преподавания турецкого языка приглашаются преподаватели из Турции, студенты украинских вузов в летний период участвуют в образовательных программах в Турции; Турецкие культурные центры в Украине занимаются культурной и образовательной деятельностью.

Важную роль в интенсификации отношений Украины и Турции играют визиты глав государств. В 2017 году президент Турции Реджеп Тайип Эрдоган во время визита в Украину анонсировал открытие Турецкого культурного центра, названного в честь турецкого поэта Юнуса Эмре - основоположника турецкого

стихосложения. «Чтобы удовлетворить интерес в Украине к турецкому языку и культуре, мы открываем Турецкий культурный центр», - сказал Эрдоган [4].

Президент Украины Петр Порошенко заявил, что в последнее время Украина и Турция существенно активизировали сотрудничество в гуманитарной сфере, особо отметив начало изучения украинского языка в турецких университетах [7].

27 марта 2018 года в Стамбульском университете состоялось торжественное открытие специальности "Украинский язык и литература". Специальность открыли на факультете литературы, кафедре славянских языков и литератур. "Благодаря совместным усилиям, мы углубляем образовательные и научные связи между странами – в высших учебных заведениях Украины учатся почти 2 тыс. 700 граждан Турции. В турецких университетах получают образование по полному циклу 464 украинца. Теперь в обеих странах созданы возможности для подготовки специалистов-языковедов", – заявила министр образования Украины Лилия Гриневич [1].

3.11.2018 года президент **Петр Порошенко** в ходе своего официального **визита в Турцию** посетил **Стамбульский университет**, где встретился со студентами и преподавателями отделения украинского языка и литературы. П. Порошенко поблагодарил руководство университета за предоставление возможности студентам изучать украинский язык. "И количество этих студентов (изучающих украинский язык) постоянно растет. Это

означает, что студенты видят перспективу в изучении украинского языка и твердо уверены и инвестируют в знания, в развитие отношений между нашими народами и между нашими странами", – подчеркнул президент Украины. Также президент Украины рассказал о договоренностях в сфере образования и об обмене студентами между Украиной и Турцией [3].

Не только турецкие студенты, но и школьники с 2018 года могут изучать украинский язык. Предмет был добавлен в список иностранных языков, которые турецкие ученики выбирают для факультативно изучения. Если ученик решит изучать украинский язык в школе, продолжить курс изучения можно в университете Стамбула [5, 11].

2018 год ознаменовался особым подъемом взаимоотношений и сотрудничества в сфере образования между Украиной и Турцией и на региональном уровне. В рамках украинско-турецких договоренностей в сфере образования 17 апреля 2018 года в Сумском государственном университете ректор Анатолий Васильев встретился с советником по вопросам образования Посольства Республики Турция в Украине доц., др. Экремом Каланом. Во встрече также приняли участие первый проректор Василий Карпуша и директор Департамента международного образования СумГУ Николай Божко. Ректор СумГУ Анатолий Васильев отметил многоплановое сотрудничество в сфере образования между нашими странами; акцентировал внимание на приоритетном направлении деятельности университета – науке,

перспективе дальнейших научно-образовательных контактов. Участники встречи обсудили дальнейший механизм сотрудничества и достигли договоренностей по вопросу формирования контингента турецких студентов в СумГУ [2].

Как мы видим, *украинско-турецкие отношения динамично развиваются. Соглашения и договоренности в сферах экономики и торговли, культуры и образования, осуществление совместных научных исследований в рамках научно-исследовательских программ ЕС, ОЧЭС и других международных организаций, реализация совместных проектов в сфере высоких технологий, в таких отраслях, как энергетика, судо - и авиастроение, сельское хозяйство, транспорт, туризм и т.д., являются взаимовыгодными для обеих стран. В области гуманитарного сотрудничества взаимоотношения в сфере науки, образования, и профессиональной подготовки имеют долгосрочные перспективы и отвечают национальным интересам как Украины, так и Турции.*

Список литературы

1. В Стамбульском университете будут изучать украинский язык. - URL: <https://www.segodnya.ua/ukraine/v-stambulskom-universitete-budut-izuchat-ukrainskiy-yazyk-1125872.html>
2. В СумГУ намечается наплыв турецких студентов. - URL: <http://uac-info.com/categories/novosti/v-sumgu-namechaetsya-naplyv-tureckix-studentov/>

3. В Турции студенты видят перспективу в изучении украинского языка, – Петр Порошенко. - URL: <https://rus.uatv.ua/v-turtsii-studenty-vidyat-perspektivu-v-izuchenii-ukrainskogo-yazyka-petr-poroshenko/>
4. В Украине появится Турецкий культурный центр, – Эрдоган. - URL: <https://112.ua/politika/v-ukraine-poyavitsya-tureckiy-kulturnyy-centr--erdogan-415137.html>
5. В школах Турции ввели факультативное изучение украинского языка. - URL: <https://www.unian.net/society/10077878-v-shkolah-turcii-vveli-fakultativnoe-izuchenie-ukrainskogo-yazyka-video.html>
6. Мхитарян Н. І. До 90-річчя українсько-турецького Договору про дружбу і братерство від 2 січня 1922 року. *Сходознавство*. 2012. № 59. С. 148-163.
7. Порошенко анонсував нові авіа- та поромні маршрути між Україною та Туреччиною. - URL: <https://ua.112.ua/polityka/poroshenko-anonsuvav-novi-avia-ta-poromni-marshruty-mizh-ukrainoiu-ta-turechchynoiu-415129.html>
8. Украинско-турецкие отношения: к 100-летию признания Украинской Народной Республики. - URL: <https://www.ukrinform.ru/rubric-presshall/2399780-ukrainskotureckie-otnosenia-k-100letiu-priznania-ukrainskoj-narodnoj-respubliki.html>
9. Чувпило Л. А. Начальный этап истории харьковского университетского востоковедения. *Вісник ХДУ*. 1999. № 441 : Історія. Вип. 31. С. 279-289.

10. Atatürk. Turkish National Commission for UNESCO. Ankara, 1963.

11 Bulgarian, Ukrainian to be taught at schools in Turkey. - URL: <http://www.hurriyetdailynews.com/bulgarian-ukrainian-to-be-taught-at-schools-in-turkey-130132>

MODERN YOUTH IN THE CONTEXT OF THE INFORMATION SOCIETY: NEW OPPORTUNITIES, NEW PROBLEMS

Xaba Sibongumusa, students LS-623an,

Zimbabwe Scientific supervisor:

N. Nimenko, Sumy, SSU

Change can be defined as the act of making something different, to do that which is unusual and deviate from the norm. Change is a commonly occurring phenomenon that somehow despite of its frequency; individuals always struggle to adjust to it.

Change exposes our minds to endless opportunities that lie before us; it challenges our capabilities and trains us to achieve better things in our lives. With change comes a new line of thinking (perspective) and very often conflicts on whether to allow it to adjust our lives or continue with what we are comfortable with.

With the continuous rise of advancements in science and technology modern day living has vastly changed from when it was a

century ago; let alone ten years ago. Daily living seems to be getting easier day by day and everything is more accessible yet for the 21st century youth it's all a new challenge and has its own challenges that older societies cannot begin to comprehend.

Since the beginning of time the 21st century is the clearly one in which young people are the most involved in businesses, in administration, are highly educated and know almost everything about and anything. The century is characterized by:

- high technological advancements;
- easy global communication;
- implementation of inclusive rights;
- early age of independence of young people.

The down sides of the century mainly being long hours of labor for the working class minorities; economic decline of many countries, morality decline in communities and people always looking for ways to isolate themselves from the rest of the populations to acquire wealth.

With all this, young people of today have a hard time finding their place of belonging in the world; unlike the previous centuries, they simply cannot follow what their parents' careers or just remain at home and look after the household, they recognize now more than ever that they too are individuals with opinions and need to live their lives the way they think is best and makes them happy.

Some of the problems they encounter are as a result of the following reasons: culture; generational gap; broken family background; drug and alcohol abuse; the struggle to fit in; poor choices.

In many societies, culture is what defines people; it controls how people interact with each other, how they solve conflicts and how they live on a day to day basis. While they still do the same roles today, with the ever evolving world in both science and technology, many of the rules are not applicable in young people of today. For an example in many African societies a young lady can only leave her parents' when she gets married; however in the world of today, man children study abroad meaning they leave the nest early.

Negligent to the fact that the world is in era both socially and economically, many they still expect their young people to follow the old way of living which seems to “old fashioned” to the young people.

Others feel that their cultures hold them back from achieving their dreams, particularly those in societies where women do not play a huge role in the administrative sector of the community; where child marriages are still practiced. Many are left to lead unhappy lives only wishing that they had been born into a different world and some even running away in search of better living conditions.

Attributed to culture as well is the struggle to break family norms i.e if a person came from a family which is of a particular caliber it becomes difficult for the individual to venture out and do something

different. Their lack of skill, knowledge and guidance in the field they want to go to puts them at a point of disadvantage. In addition to that, the high levels of corruption in many places makes those who do not have money to bribe or do not know someone on the inside, not able get into schools, get a job, etc.

Each generation/ century is characterized by different kinds of events and developments that occurred. This has a great influence on people's perspective of the same thing and even more if they were born in different eras. It is the main reason why young people and older adults are always in conflict, not necessarily meaning that either party is wrong but different circumstances have influenced their views.

Young people are often rejected from many spheres with older adults not only because of their difference in opinion but also their innovative ideas hence older people feel challenged. Others are simply unwilling to accept change and want things to remain they are, it is what they know and are comfortable with. They think that by allowing the young people's ideas go forth they will lose their spot and end up at the bottom.

Parents sometimes have unfair expectations for their children, that since life is easier now, they should achieve more. This pronounced in choices of career and marriage partners, yet in as much as parents are the primary counselors and mentors of their children, they should not be in a position to make the decisions for him/her as an adult. Young people have

their own dreams and goals that they want to accomplish and must be given the opportunity to do so.

Apart from the family set up, societies have not yet evolved into a world which caters for the every individual both young and old. Young people still find it hard to get jobs on the market because of lack of experience even though they have good grades. Governments are not inclusive of young people which influences a one sided direction of choices being made

Studies have shown that most children who come from a home which is unstable tend to perform lower than those who have stable support system. It also not difficult to understand that family is the most influential in building up a person's life. With the high divorce rates, families are torn apart and children are left in the middle not knowing on whose side they should stand on. As young adult, they fear marriage because of their family history or go with grudges against parent because of the difficulties thy faced.

Members of the family often fail to give each other the necessary attention they need creating poor family bonds which also influences the choices they make. Some will venture into drugs and alcohol abuse, crime and robbery and for the most of the population- bury themselves in activities that consume family time like social media, their jobs etc.

I an attempt to restore or build up family structures, as young adults they try very hard to be perfect in order to impress their parents in both school and work. Sometimes they may make decisions that are not in line

with what they want but because it is what will make their family members happy and satisfied in them. This has a great toll in their own their own health and social life as they have little time to themselves.

As result of the challenges that are mentioned, it is not surprising to see manifestation of these problems as consequences:

- alcohol and drug abuse;
- teenage pregnancies;
- high crime rates due to unemployment;
- suicide;
- stress related diseases;
- poor decision making.

Solutions:

- spending time with young people;
- engaging in activities which bridge up the generational gap;
- creating more job opportunities;
- providing centers of guidance and counseling;
- allowing room for change in individuals;
- promoting healthy life choices;
- learning to balance work and pleasure;
- abuse of social media.

СУЧАСНА МОЛОДЬ У КОНТЕКСТІ ІНФОРМАЦІЙНОГО СУСПІЛЬСТВА: НОВІ МОЖЛИВОСТІ, НОВІ ПРОБЛЕМИ

*Яковенко І. А., студент К102Ж, коледжу КиМУ
Науковий керівник: к. філол. н., доц. Жукович І. І.
Україна, м. Київ*

Кожна епоха – це новий шабель розвитку суспільства, нових технологічних винаходів і нової парадигми цінностей. ХХІ століття – це час не лише високорозвинених технологій, віртуальної реальності, але й час нових запитань, на які ми ще не маємо відповідей. Наприклад, взаємозв'язок людини й техніки, людини й віртуальної реальності тощо. Ці протиставлення передбачали письменники (Р. Бредбері, Ф. Бегбедер), філософи (Х. Ортега-і-Гассет, Б. Рассел) та інші.

ХХІ століття характеризується швидким розвитком технологій. Те, що ще з десятків років тому здавалось вигадкою, сьогодні стало буденністю. За секунду ти можеш надіслати повідомлення, лист, фільм в інший кінець світу. І в цьому нам допомагають технічні засоби, які дозволяють зробити життя простішим. Наприклад, коли ти не знаєш відповіді на те чи інше питання, ти завжди можеш звернутись за порадою до свого електронного друга – телефона, який за лічені хвилини знайде сотні варіантів. Але чи завжди це безпечно?

Вітчизняна дослідниця Л.А. Ільницька зазначає, що бурхливий розвиток сучасних інформаційних технологій зумовив появу нової для нашого суспільства проблеми – проблеми залежності від Інтернету. Для періоду соціальної нестабільності, який сьогодні переживає суспільство, характерні в тому числі й певні зміни в структурі особистості. Деякі з цих змін можуть мати руйнівні наслідки для розвитку особистості. Зокрема, такі психологічні особливості особистості, які можуть стати підґрунтям до розвитку узалежненої (адиктивної) поведінки. У зв'язку з цим, визначення особливостей формування залежності від Інтернету, вивчення психологічних особливостей особистості, що є характерними для осіб, залежних від Інтернету, проведення заходів, спрямованих на запобігання подальшому зростанню адиктивної поведінки, розробка ефективних стратегій подолання Інтернет-залежності є надзвичайно актуальним [1, с. 124].

Тепер запорукою гарного вечора є перегляд улюбленого серіалу, сюжет якого тебе цікавить більше, ніж власне життя чи перегляд своєї стрічки в соціальних мережах. Це один із засобів втекти від потоку інформації, гучних звуків, людей, які оточують тебе повсюди. Тепер лише так ти можеш відчувати себе комфортно та захищено. Зокрема, сидячи під ковдрою з телефоном, ти занурюєшся у реальність якою ти управляєш сам. Люди вигадали безліч мереж у яких все набагато простіше: ти можеш заблокувати користувача, який тобі не подобається, або, навпаки, знайти собі друзів одним дотиком.

Те, що дратує чи не співпадає з твоїми поглядами можливо легко видалити, виконавши алгоритм з кількох дій... . Однієї дії... Усе швидше й швидше, простіше й простіше, тобі не потрібно докладати зусиль, просто існує. Не намагайся зрозуміти ті чи інші речі – у цьому немає сенсу. Проте виникає запитання, якщо ми маємо усі можливості, щоб бути щасливими, чому велика кількість молоді відчуває себе пригніченими й роздратованими? Чому вони так легко знайомляться і спілкуються в Інтернеті, але такі самотні в реальному житті?

На нашу думку, сучасна молодь достатньо дратівлива, можливо через надмірний викид гормонів, а можливо через неправильно сформовану систему цінностей. Нерозуміння тих чи інших речей викликає відчуття власної недосконалості: через чиєсь гарне фото в рекомендаціях, смартфон нової моделі в подруги, річ, яку ти сам хотів би мати, але не маєш такої змоги. Проте з іншої точки зору, ти можеш вільно написати образливі коментарі, бо ти маєш право на це. Україна довго боролась за можливість кожного висловлювати свої думки, тож тепер ніщо нікого не обмежує. Щогодини, ти оновлюєш фото і одержуєш лайки на своїй світлинці. Лайки – нова грошова одиниця?! Це визначення твого місця в суспільстві. І молода людина дійсно може витратити весь свій час на перегляд відео, де покроково розкажуть як отримати позитивну оцінку від людей яким ти не цікавий. У молодому віці, велике значення має думка інших.

Ми поділяємо точку зору Т.Г. Веретенко й А.М. Снітко про те, що на сьогодні Інтернет-мережа є одним із соціальних інститутів, який сприяє засвоєнню молоддю широкого спектру соціальних норм та формуванню у них ціннісних орієнтацій у сфері здоров'я, права, політики, економіки тощо; своєрідною системою неформальної освіти та просвіти молоді, яка дає можливість здобувати досить різнобічні, суперечливі, несистематизовані знання та відомості [2, с. 1].

І як результат, це призводить до того, що молода людина більше не керується власними вподобаннями, не відчуває і не розуміє, що їй дійсно потрібно. Її розум та організм потерпає від неправильних упереджень свого «господаря», а гучна музика, яка супроводжує повсюди приглушує думки. Тобі не потрібно думати, аналізувати, критично мислити. Ні, тобі потрібно лише слухати, але не чути. Соціальні мережі досить часто поширюють таку поведінку, коли молода людина знаходиться на вечірках, а інколи навіть з алкоголем. Таку ж ситуацію ми бачимо на екранах своїх телевізорів, коли відомі селебріті майже оголені розповідають про свої гучні вечірки та сексуальних партнерів, а найгірше те, що вони стають чийось кумирами. Ми дійсно загубились в безмежному інформаційному просторі, більше немає ніяких обмежень, ми спроможні робити все, що бажаємо. Світ неначе так і волає збити нас з пантелику, а ми так легко піддаємося. Сторінка в соціальних мережах невід'ємно впливає на оцінку тебе іншими. Варто щоразу замислюватись, викладаючи новий пост. Страх бути негативно оціненим постійно поруч з тобою.

Суспільство ставить тебе в жорсткі рамки, диктує тобі стандарти яким ти не можеш не відповідати, а соц. мережі поширюють ці упередження. Наприклад, одяг який ти повинен мати, зачіска, їжа, потік твоїх думок, тощо. Усе це вибудовує макет ідеальної людини XXI століття, де у більшості немає шансу на помилку.

Але що робити коли ти не народжений стати зіркою соціальних мереж? Коли ти не підходиш під жодні із запропонованих стандартів? Коли у твоєї сім'ї немає можливості забезпечити тобі місце в суспільстві? Ідеально зображені фото вечірок твоїх ровесників пригнічують тебе. Тобі прикро, що ти не зміг задовольнити їхні вимоги. Ти відчуваєш депресію, апатію та низьку самооцінку. Здається немає виходу. Проте в марафоні за зайвим лайком, ніхто не буде викладати звичайні буденні моменти в яких немає нічого особливого. Створення фейково-ідеального життя викликає пригнічення тих, хто живе інакше. Перебільшення важливості чужих думок має більше значення, ніж мало б. У цьому немає жодного сенсу, постійно порівнювати себе з іншими, ти точно не станеш краще. І хоча ти дійсно можеш кинути виклик суспільству, зникнувши з усіх мереж, але тобі не позбутись нав'язаних стандартів. Ти не можеш контролювати весь світ і всі події в ньому, а можливо і не потрібно. Ти не маєш корити себе тому, що кудись не вписуєшся, можливо їхні границі замалі для тебе, а не ти для них. Маєм стільки можливостей, а тільки те і робим, що бігаєм незрозуміло за ким, чим і навіщо. Проте розуміння наслідків залежить від виховання, і тут уже

немає в чому їм докоряти, вони чинять так, як їх навчили вважати нормальним, тобто виникає проблема виховання.

Надаючи значення таким речам, ми не помічаючи, закриваємо очі на те, що мало б хвилювати. За дослідженнями National Geographic на сьогодні 88% поверхні світового океану вкрито пластиком мусором. Кожного року в океан попадає по 8 млн. тон пластика. Жувальна гумка посідає одне з найперших місць найпоширеніших забруднень після недопалок. Людина вже винищила понад 60% тварин дикої природи, зараз на межі вимирання білі носороги, далекосхідний леопард, блакитний ара... «Ми – перше покоління, яке усвідомлює, що знищує нашу планету, і останнє, яке може з цим щось зробити» - зауважили у WWF [3, с. 7]. Проте усвідомлюють це далеко не всі. Ідучи по вулиці, ми й досі можемо спостерігати за молоддю, яка не задумуючись, викидає порожню пляшку від напою прямо під ноги та йде геть. Він іде, а пляшка так і залишається лежати. Але більшість звертають увагу на вміст та ціну пляшки, а не на її наслідки.

І справа не лише в молоді! Формуюча себе особистість черпає приклад поведінки з усього, а найперше з дорослих на яких так прагне бути схожою. Через неправильне виховання, ментальність, неосвіченість люди не стримують своїх емоцій, часто не задумуються про наслідки, а наслідки є завжди. Тому осуджуючи підлітків за непристойну поведінку чи необдумані вчинки варто задуматись про власну участь у цьому. Проте варто зазначити, що люди не можуть

жити без спілкування. Кожний є особистість, а разом ми формуємо суспільство. Мати свої погляди є цілком нормальним, ділитись ними є ще кращим, оскільки дискутуючи з кимось ми ставимо під сумнів власні думки. Але вміння не лише слухати, а й спробувати зрозуміти є дуже важливим елементом. Приймати чужі погляди й не нав'язувати своїх – ось що є дійсно важливим. Було б неймовірно якби кожна людина в світі розуміла й поважала чужі права. Майбутнє залежить від кожного з нас, і неважливі стать чи вік. Варто пам'ятати, що людина майбутнього формується саме зараз. Проте годі мріяти, дивитись потрібно реально! Сьогодні на кожному кроці ми зустрічаємо банери з текстами, що впливають на нашу свідомість. Лозунг реклами міцно закарбовується. Тепер на заняттях, у маршрутці, за столом, у повідомленні ти постійно повторюєш ці слова. І все що є в твоїй голові – слоган з реклами. На яскравій картинці зображується усміхнена людина з річчю, що робить її щасливою, що зробить і тебе щасливим.

І ти вже абсолютно впевнений, що без неї тобі не обійтись, що всі твої невдачі зникнуть як тільки вона буде твоєю. У голові одна мета – заволодіти нею. Вважаючи, що щось допоможе тобі стати щасливішим, ти ладний на все аби мати це. Але насправді жодна річ не в силі дати тобі постійне відчуття щастя. Оточуючи себе насправді непотрібними дрібницями, ти створюєш свою зону комфорту, яку помилково вважаєш дійсно комфортною. І все це підкріплюється суспільною думкою, погляди які також нав'язані. Цей бруд постійно

проникає в чужі голови не запитуючи дозволу, і відсторонитись від нього неможливо. В якомусь сенсі, це є своєрідним способом розбавити свою буденність. Але не все так погано. Водночас це найшвидший та гарантований спосіб популяризації інформації. Переживаючи складний період в житті, так важливо раптово натрапити на мотивуючий пост, що блукає мережею. Існує дійсно багато особистостей, які достатньо відверто описують проблеми сучасного суспільства. Виставляючи свої думки на публічну оцінку – вони знаходять однодумців. Обговорюють те, що є дійсно важливими. Адже тільки обговорюючи ці теми мають можливість жити. Чудово те, що такі люди віком близько 17-27 років, які як ніхто є великим авторитетом для молоді.

У свій час влучно прочитана стаття чи той же пост в мережі, можуть кардинально змінити життя та цінності. Екологія, расизм, гендерна нерівність – це те, що вже хвилює мільйони людей, а завдяки соціальним мережам хвилюватиме ще більше. Соціальні мережі та інтернет займають велику частину в житті сучасної людини, особливо молоді. Вони витрачають час на перегляд ідеальних світлин тому, що мають його, і не знаходять кращої альтернативи. Для когось інтернет є можливістю заповнити час, проявити себе, а для когось знайти однодумців та висловити свої думки. Не маючи можливості зустрітись, сьогодні ми можемо поговорити про хвилюючі теми іншими способами. Люди з однаковими поглядами створюють спільноти, які їх мотивують на

широке обговорення проблем. У того, хто потребує допомоги тепер є стовідсотковий варіант – мережі, де щохвилино перебувають мільярди людей. Можливо саме соціальні мережі є найбільшим подарунком людству, варто лише навчитись правильно його використовувати. Розуміння, обговорення та допомога чи не є більшим плюсом ніж недоліком?!

Відомий філософ Х. Іртега-і-Гассет у дослідженні «повстання мас» зазначав, що яка ж в підсумку висота нашого часу? Це не zenit, і тим не менше такого відчуття висоти не було ніколи. Нелегко визначити, якою бачить себе наша епоха: вона і переконана, що вище всіх, і одночасно відчуває себе початком, і не впевнена, що це не початок кінця. Як би це висловити? Може бути, так: вона вище будь-який інший і нижче самої себе. Вона могутня і не впевнена в собі. Горда і налякана власної міццю [3, с. 128]. Напевно це найвдаліший опис сучасних реалій.

Соціальні мережі настільки глобальні, що вони можуть об'єднувати майже всіх людей. Навіть якщо ти ніколи не зустрінеш ту чи іншу людину, ти знаєш, що по той бік екрану, на іншому кінці світу є хтось, хто зараз читає твоє смс і кому не байдуже! Люди з усіх куточків світу прагнуть спілкування. У них різний колір шкіри, релігія, мова, ментальність, погляди, думки, які можливо поділяють не всі, бо їх важко зрозуміти, але вони люди, і мають право говорити, мають право бути почутими. Спроба поділитись та зрозуміти інших є великим кроком людини. Потрібно розуміти, що всі ми є суспільство,

і кожна наша необдуманна дія впливає на когось. Як би складно не було б думати про інших, можливо варто шукати не те, що відмінне, а що могло б об'єднати. Шукати причини залишитись саме тут, зберігаючи свої власні погляди та думки. Настільки б тонкою не була границя між реальністю і віртуальним світом, варто завжди розуміти, що реальність набагато краща, адже це відбувається з тобою тут і зараз.

Отже, сучасний інформаційний світ має два різні полюси. Один – насичений великою кількістю порад, сповнений мотивуючими лозунгами. Він дає тобі сили повірити в себе. Проте інший – це демонстрація штучних цінностей, великою кількістю віртуальних друзів, і занурене в світ ілюзій, реклами. Тому дуже важливо, щоб молода людина усвідомила переваги та недоліки кожного з них.

Список літератури

1. Ільницька Л. А. Психологічні особливості особистості Інтернет-залежних юнаків / Л. А. Ільницька // Соціальна робота в Україні: теорія і практика. – 2008. – № 5. – С. 124 – 137.
2. Веретенко Т. Г. Детермінанти формування безпечної діяльності молоді в мережі Інтернет /Т.Г. Веретенко, М. А. Снітко. – режим доступу до сторінки: <http://elibrary.kubg.edu.ua/1310/>
3. National Geographic. Planet or Plastic. – 18 травня. 2018 р. – С. 7.

4. Фомина А. Перспективы развития современного общества в концепции Х. Ортеги-и-Гассета / А. Фомина // Матеріали ІІІ Міжнар. наук. конф. (до Міжнар. дня філософії) / ДВНЗ "Донбас. держ. пед. ун-т", Горл. держ. пед. ін-т інозем. мов, каф. філософії і політології. – Горлівка : ГДПІМ, 2012. – С. 128–129.

СОЦИАЛЬНЫЙ ПОРТРЕТ ТУРЕЦКОЙ МОЛОДЕЖИ

*Онер Умут, Таш Бертуг слушатели ПО, группа М-1, Турция
Научный руководитель: Тубол Н.А., преподаватель
г. Сумы, СумГУ*

Молодежь представляет собой особую социально-демографическую группу, которая переживает период становления социальной зрелости. Ее положение определено социально-экономическим состоянием общества.

Наиболее полное определение понятия «молодежь» дал И.С. Кон: «Молодежь – это социально-демографическая группа, выделяемая на основе совокупности возрастных характеристик, особенностей социального положения и обусловленных тем и другим социально-психологических свойств. Молодость как определенная фаза, этап жизненного цикла биологически универсальна, но ее конкретные возрастные рамки, связанный с ней социальный статус и социально-психологическое особенности имеют социально-

историческую природу и зависят от общественного настроения, культуры и свойственных данному обществу закономерностей социализации» [2, 84].

Социальные особенности молодежи определяются специфической позицией, которую она занимает в процессе воспроизводства социальной структуры, а также способностью не только наследовать, но и преобразовывать сложившиеся общественные отношения.

Становление социальной зрелости молодежи происходит под влиянием многих факторов: семьи, школы, вузов, религии, средств массовой информации, молодежных организаций и стихийных групп. Каждый из этих институтов и механизмов социализации выполняет свои специфические функции в развитии личности.

Мировоззрение молодого человека формируют социальные идеи, идеалы, ценности и отношения, возникающие и проявляющиеся при его адаптации в обществе.

Исходя из социальных проблем, определяется государственная молодежная политика. Целью ее является оказание помощи молодежи в адаптации к современным социально-экономическим условиям. Традиционный подход к молодежной политике в Турции можно назвать проблемно ориентированным. Но в последние годы в Турции наблюдается изменение позиции государства в отношении молодого поколения: постепенно молодежная политика правительства все больше отходит от проблемно ориентированного подхода, молодых

людей начинают рассматривать как ценный социальный потенциал. Большая заслуга в этом принадлежит иностранным партнерам страны, их критической оценке молодежных проблем и рекомендации по поводу выхода из них, помощь в решении задач, которые возникают перед турецким обществом.

В программе работы с молодежью на ближайшие годы особая роль отводится программе «Эразмус Плюс», которая содержит ряд указаний в сфере образования, воспитания и спорта и ставит своей целью развитие личностных качеств и способностей независимо от возраста и уровня образования участников, а также расширение возможностей их трудоустройства и т.д.

Нынешнее руководство Турции заявляет о том оно прилагает все возможное, чтобы создать для молодежи условия, при которых она могла бы развиваться сама и помогала процветанию своей родины. Доверие и уверенность в молодом поколении свидетельствует о том, что за будущее страны можно быть спокойным.

Молодежь обеспечивает социальную мобильность общества и является источником инициативы и развития всех сфер общественной жизни.

Являясь важнейшим стратегическим ресурсом общества, она играет важную роль в экономических, социальных, политических и культурных процессах. Это признается многими исследователями, так же, как и внутренняя неоднородность и дифференциация ее как социальной группы. Современная турецкая молодежь неоднородна по

своему социальному составу, она подвержена влиянию социокультурных и социально-экономических условий их жизни, включает в себя довольно разнообразные, иногда противоречивые черты и характеристики. Причинами расслоения молодежи могут быть различные факторы: социальные, экономические, политические, религиозные, культурные, профессиональные, возрастные и этнические. Это объясняет сложность в создании единого социального портрета молодежи Турции.

Приоритетными качествами личности современной турецкой молодежи являются целеустремленность, самостоятельность, ответственность, амбициозность, толерантность, веротерпимость, и, как результат – ее социализация [1].

Однако не менее важными считают такие качества, как интеллектуальное развитие, всестороннее образование. В своем большинстве молодежь представлена студентами, рассматривающими образование и как терминальную, и как инструментальную жизненно важную ценность. При этом как в понимании духовности общества, так и в понимании духовности отдельной личности образование выступает у них доминантой [3].

Под духовно развитым обществом данная группа молодежи понимает общество с развитыми политическими и нравственными принципами, а в понятие духовность человека они вкладывают внутреннюю гармонию, личную свободу, трудолюбие и предприимчивость.

Целеустремленность и заинтересованность в приобретении полезных знаний являются отличительными качествами представителей данной группы. Молодое поколение объединяет верность традиционным духовным ценностям и признание особой ценности образования, которое они рассматривают как основу успешной карьеры, возможности добиться признания и самореализации.

Университетское образование для турка – минимальный порог для доступа в высшие слои общества вне зависимости от его фактического богатства, и эта традиция существует уже многие столетия. Ранее верхние слои общества были представлены военной и бюрократической элитой Османской империи, сейчас акценты сместились в сторону успешных врачей, бизнесменов и политиков, а также должностных лиц высокого уровня.

Семья для современных молодых людей традиционно остается одной из основных жизненных ценностей. Следует отметить, что у молодежи при очевидном доминировании семейных ценностей, все же большее значение, чем для старших, имеет любовь, достижение успеха, а также деньги и работа.

Важнейший этап социализации молодого человека – это выбор профессии. Следует отметить, что в основном в Турции молодежь делает это в основном на основании интереса к выбираемой профессии. На ценности, связанные с профессиональной деятельностью (мастерство, самореализация, карьера), как на самое

важное в жизни нацелены многие молодые люди. Для большинства из них труд ценен прежде всего тем, что полезен для общества. Однако, немало и таких, которые при выборе профессии принимают во внимание спрос на данную профессию, состояние рынка труда, размер заработной платы, учитывают перспективность будущей профессии с точки зрения карьеры. Значительная часть молодежи ориентируется на такие более современные ценности трудовой деятельности, какими являются самостоятельное принятие решений, образовательный и профессиональный рост, творческий характер выполняемой трудовой деятельности, наконец, уровень заработной платы и др.

Для многих молодых людей главными в жизни стали ценности демократического светского общества: свобода и независимость. Молодая Турецкая республика, созданная после ухода с исторической сцены Османской империи, заняла свое место среди других государств мира с новой идеологией и системой под предводительством Мустафы Кемала Ататюрка. Эта новая идеология глубоко повлияла на экономику страны, на общественную жизнь и культуру, мировоззрение.

Ценностный мир человека в решающей степени формируется в зависимости от того, с кого он берет пример, кто является для него авторитетом, заслуживает доверия и уважения в принятии жизненно важных решений. Особую роль в жизни молодого поколения страны, в формировании духовно-мировоззренческих принципов играет семья, приверженность духовно-ценностным традициям страны, носителями

которых в значительной мере являются политические и религиозные деятели.

Важными показателями отношения человека к жизни является оценка ее сквозь призму двух критериев: во-первых, восприятия личных жизненных перспектив с позиции оптимизма-пессимизма; во-вторых, преимущественного приписывания результатов своей деятельности внешним факторам, или собственным качествам и усилиям. Молодые люди относятся к личному будущему с оптимизмом, оценивает свои жизненные перспективы с достаточно большой долей оптимизма. Они связывают свое будущее, в том числе и ее материальную составляющую, со своей страной. Велико желание многих молодых людей заниматься предпринимательской деятельностью в своей стране. Часть молодежи намерена выехать за границу или временно уехать туда на заработки.

Результаты различных международных исследований подтверждают, что молодые люди становятся все более нацеленными на материальный успех. Так происходит в США, Англии, Франции, Германии и других странах, относится это, к сожалению, и к Турции.

Молодое поколение Турции активно интересуется спортом и социальной помощью. Так, во многих вузах страны студенты активно участвуют в социальной жизни Турции. Они помогают сельским школам, собирая для них книги и спортивный инвентарь. Выступают перед школьниками с беседами об экологии, учат детей любить и беречь природу. Помимо этого, молодежь устраивает мероприятия,

направленные на защиту окружающей среды в стране: очищает берег моря от мусора, собирает отработанные масла и т.д.. Молодые люди вносят свой посильный вклад в то, чтобы родная страна была еще прекраснее.

Современная турецкая молодежь в сравнении с предыдущими поколениями более образована, более самостоятельна и самоуверенна, она гордится своей страной и традициями. Можно сказать, что она в определенном смысле более социализирована.

Сегодняшняя молодежь – это самый мощный потенциал будущего Турции, она с гордостью несет знамя своей страны, принимая активное участие в культурной, социальной и политической жизни республики.

Список литературы

1. Дилекчи И. Социальный портрет современной турецкой молодежи [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://elib.bsu.by/bitstream/123456789/101510/1/62-66.pdf>
2. Кон И.С. В поисках себя: Личность и ее самосознание /И.С. Кон. – М.: Политиздат, 1987. – 366 с.
3. Современная турецкая молодежь (на примере общественного движения «Хизмет») [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <https://issuu.com/dabelarus.by/docs/tureckaya-molodej>

СЕКЦІЯ 2

ДІАЛОГ КУЛЬТУР ФОРМУВАННЯ ПОЛІЕТНІЧНОЇ ТОЛЕРАНТНОСТІ

СМЫСЛОВЫЕ СОСТАВЛЯЮЩИЕ КОНЦЕПТА «ДРУЖБА» В УКРАИНСКИХ ПОСЛОВИЦАХ

Аббасов Рауф

Научный руководитель: Роденко А.В., г. Сумы, СумГУ

Народное искусство представляет собой важную часть культурного наследия, поскольку на протяжении веков устное народное творчество было едва ли не единственным средством обобщения жизненного опыта украинского народа, воплощением народной мудрости, мировоззрения и идеалов.

Именно фольклор отображал важнейшие события в истории Украины с древнейших времен. Благодаря народной памяти современное поколение может ознакомиться с важнейшими событиями, жизнью и бытом далеких предков, представить их праздники и будни, полные магических обрядов.

Украинский фольклор характеризуется многогранностью жанров и совершенством форм, поэтичностью и проникновенным лиризмом, а также глубокой философичностью.

В рамках устного народного творчества можно выделить обрядовый, эпический и лирический фольклор. К обрядовому относятся календарные и семейно-обрядовые песни. К эпическому – думы, исторические песни и лиро-эпические баллады, песни-хроники. К лирическому – социальная и бытовая лирика.

К жанровой системе традиционного украинского фольклора принадлежат также драматические формы (народная драма, вертеп), проза (басни, сказки, новеллы, анекдоты, предания, легенды) и афористические виды (пословицы, поговорки, загадки, тосты, пожелания и др.).

Интереснейшими образцами народной мудрости являются пословицы и поговорки – короткие меткие высказывания, которые образно и лаконично передают выводы из жизненного опыта многих поколений. Пословицы можно назвать обобщенной памятью народа, поскольку они сохранили и донесли до наших дней и результаты наблюдений за жизнью во всех ее проявлениях, и результаты наблюдений за явлениями природы. Они по-своему позволяют молодому поколению формулировать взгляды на этику, мораль, историю и политику.

Эти крупницы народного творчества формировались на протяжении всего существования народа, на протяжении веков из уст в уста передавали друг другу то, что говорили в народе, то, что завещали деды и прадеды. С некоторыми сегодня можно согласиться,

с некоторыми нет, некоторые, на первый взгляд, могут показаться непонятными, другие же будут поражать точностью и мудростью.

Пословица – малая форма народного поэтического творчества, которая преобразовалась в короткое, ритмизированное высказывание, несущее обобщенное мнение, вывод, иносказание с дидактическим уклоном. Пословицы, являясь обобщенной памятью народа, дают право формулировать взгляды на этику, мораль, историю и политику [2, с. 345].

Украинские пословицы и поговорки представляют собой короткие меткие высказывания, в лаконичной форме передающие представление о жизненном опыте многих поколений предков. Хотя краткие изречения достаточно продуктивны, однако распространяются и сохраняются только самые содержательные и меткие из них, те, которые сочетают глубокий смысл с очень простой, но образной формой.

Пословицы и поговорки – неоценимая сокровищница народной мудрости. Это проявление народного ума и юмора, меткости и остроумия народного слова. В них отражена многогранность жизни, быта, обычаев народа, его история, мораль. С течением времени пословицы и поговорки менялись, шлифовали свою форму. Постоянно отбирая и анализируя типичные явления природы и человеческого бытия, народ создавал свои афоризмы и передавал их следующим поколениям. Постепенно они становились кодексом неписаных законов морали и поведения [1].

Тематика украинских образных изречений весьма разнообразна: добро и зло, ум и невежество, дружба и вражда, любовь и ненависть, – это далеко не полный список. Особенно много в украинском языке паремий с концептом «дружба».

Дружба со времен Сократа считалась одной из основных добродетелей, выражающейся во взаимной привязанности и духовной общности двух людей. Одно из изречений Цицерона подчеркивает необходимость дружбы между людьми: «Исключить из жизни дружбу все равно, что лишить мир солнечного света» [3].

Понятие «дружба» в украинском толковом словаре трактуется следующим образом: дружба – стосунки, відносини, в основі яких лежить взаємна прихильність, довір'я, відданість, товариська солідарність, духовна близькість, спільність інтересів. Дружба – отношения, в основе которых лежит взаимная привязанность, доверие, преданность, товарищеская солидарность, духовная близость, общность интересов [4].

Паремии с концептом «дружба» имеют целый ряд смысловых составляющих.

Прежде всего обращают на себя внимание пословицы о важных нравственных принципах – взаимопомощи, поддержке и коллективизме. Такие пословицы имеют аналоги в разных языках:

В нашій дружбі – наша сила. – В нашей дружбе – наша сила. Всі за одного, один за всіх. – Все за одного, один за всех [5].

В собраниях пословиц народов мира можно встретить частичные и полные эквиваленты, характеризующиеся совпадением содержания и формы выражения. Однако большинство паремий украинского языка характеризуется яркой национальной окраской. Это связано с историей, особенностями быта, понятиями о морали и нравственности – всем тем, что отражает национальную специфику мировоззрения народа, его картину мира.

В некоторых паремиях обращается внимание на то, как трудно найти настоящего друга:

Найти друга, за якого можна померти, – легко, а такого, щоб за тебе помер, – важко. Найти друга, за которого можно умереть, – легко, а такого, чтобы за тебя умер, – трудно. Кожен вибирає собі друга по своїй вдачі. – Каждый выбирает себе друга по своей удаче.

Подобный ряд продолжают паремии о том, что если уж посчастливилось встретить друга, то это на всю жизнь, ибо настоящую дружбу ничто не разрушит. Следует отметить, что во всех пословицах нет ненужных слов, каждое из них несет свою смысловую нагрузку:

Дружба – велика сила. – Дружба – великая сила. Міцну дружбу і вогонь не спелить. – Хорошую дружбу и огонь не испелит [5].

Окрашены грустью паремии, в которых говорится об отсутствии верного друга: Без вірного друга велика туга. – Без верного друга велика печаль. Приятелів тьма, а вірного друга нема. – Приятелей – тьма, а верного друга нет [6].

В большом количестве украинских пословиц мысль о необходимости дружбы, подчеркивается благодаря частому употреблению словосочетаний: «*один не робить*», «*один не воїн*», «*один не витопче*» и т.п.:

Одному, без друга, сложно жити. – Одному, без друга, сложно жить. Один у полі не воїн. – Один в поле не воин. Один гусак поля не витопче. – Один гусь поле не истопчет. Один цвіт не робить вінка. – Один цветок не делает венок. Одним пальцем і голки не вдержиш. – Одним пальцем и иголку не удержишь. Одна бджола мало меду наносить. – Одна пчела мало меда приносит. Одна головешка в печі гасне, а дві в полі горять. – Одна головешка в печи гаснет, а две в поле горят. Одною рукою в долоні не заплещеш. – Одной рукой в ладоши не хлопаешь. Ліпше мати сто приятелів, чим *одного ворога*. – Лучше иметь сто приятелей, чем одного врага [5,7].

Среди паремий можно встретить такие, смысл которых передается благодаря сравнению человеческих отношений с неодушевлёнными предметами. Так, в пословицах украинского народа о ценности истинной дружбы можно встретить сопоставление дружбы со *скарбом* (богатством):

Дружба – найбільший скарб. – Дружба великое сокровище. Скарб не друг, а друг – скарб. – Богатство не друг, а друг – богатство. Добре братство миліше, ніж багатство. – Доброе братство милей, чем богатство. Дружба та братство – найбільше багатство. – Дружба и братство – великое богатство [6,7].

Оличаються емоціональністю краткі висловлювання про велику значущість дружеских стосунків:

У товаристві лад – усяк тому рад. – В товаристві лад – всякий цьому рад. Яку дружбу заведеш, таке й життя поведеш. – Яку дружбу заведеш, таку й життя проведеш. Без хорошого друга не дізнаєшся своїх помилок. – Без хорошого друга не знаєш своїх помилок. Сонце зігріває повітря, друг – душу. – Сонце согревает воздух, друг – душу [6,7].

Особливо варто відзначити прислів'я, які нагадують, що дружбу треба берегти, що справжня дружба перевіряється часом:

Нема друга – шукай, а знайдеш – бережи. – Нет друга – ищи, а нашел – бережи. Дружба – як дзеркало: розіб'єш, не складиш. – Дружба – как зеркало: разобьешь, не склеишь. Хорошего друга знаєш, як з ним розлучишся. – Хорошего друга знаєш, когда с ним расстанешься. Не варто з другом сваритися, бо доведеться миритися. – Не стоит с другом ссориться, ибо придется мириться [6,7].

Часто в прислів'ях української мови зустрічається порівняння друга з ворогом:

Ліпше мати сто приятелів, ніж одного ворога. – Лучше иметь сто приятелей, чем одного врага. Дурний друг – недруг. – Плохой друг – недруг. Друг – боягуз гірший лютого ворога. – Друг – трус хуже лютого врага. Не лякайся умного ворога, а бійся дурного товариша. – Не пугайся умного врага, а бойся плохого товарища [5,7].

Есть также пословицы о том, что только в трудный час можно узнать, кто твой истинный друг. Некоторые из них имеют эквиваленты в других языках:

В лиху годину узнаєш вірну людину. – В трудный час узнаешь верного человека. Друзі пізнаються в біді. – Друзья познаются в беде. Друга у скруті пізнають. – Друга в беде познают. Як прийде туга, пізнаєш друга. – Когда придет несчастье, узнаешь друга. Дружба родиться в біді, а гартується в труді. – Дружба рождается в беде, а закаляється в труде [6,7].

Подобная эквивалентность наблюдается и в тех пословицах, в которых выражена мысль о том, что друзья характеризуют личность человека:

Скажи мені, хто твій друг, і я скажу тобі, хто ти. – Скажи мне, кто твой друг, и я скажу тебе, кто ты. З ким товаришуєш, таким й сам станеш. – С кем дружишь, таким и сам станешь [6].

Рассмотрев данные пословицы, можно сделать вывод, что паремии с концептом «дружба» широко представлены во фразеологии украинского языка и имеют свои характерные черты, связанные с особенностями менталитета и национальной культуры.

Краткие образные изречения неотделимы от жизни человека, они свидетельствуют об остром уме народа, его глубоких эстетических чувствах, богатом духовном мире и высокой нравственности.

Список литературы

1. Даль В. И. Пословицы русского народа / В. И. Даль. – М.: Изд-во: АСТ, Астрель, 2008. – С.752.
2. Дудик П. Стилистика украинского языка / П. Дудик – М.: Издательский центр "Академия", 2005. – С. 368.
3. Авторские цитаты Марк Туллий Цицерон, 206 цитат [Электронный ресурс]. Режим доступа: <http://citaty.socratify.net/mark-tullii-tsitseron/22268>.
4. Словник української мови: в 11 тт. / АН УРСР. Інститут мовознавства; за ред. І. К. Білодіда. – К.: Наукова думка, 1970—1980. — Т. 2. — С. 423.
5. Українські прислів'я і приказки. Серія: Перлини української культури. – Львів: Фоліо, 2012. – С.352.
6. Приказки та прислів'я про дружбу [Электронный ресурс]. Режим доступа: <http://vislovi.in.ua/prikazki-temi/1-drygba.html>
7. Прислів'я та приказки про дружбу і друзів [Электронный ресурс]. Режим доступа: <http://ped-kopilka.com.ua/poslovicy-i-pogovorki/poslovicy-i-pogovorki-o-druzhbe.html>

INDIAN CULTURE

Adith Babu, студент НМУ імені О. О. Богомольця, 8631, Індія
Науковий керівник: О. В. Малюта, к. і. н, м. Київ, НМУ
ім. О. О. Богомольця
ADITH BABU, Bogomolet's Medical University, group 8631, Medical
Faculty

These are not just words, but something that are highly applicable to a country like India that is incredibly rich in culture and history in the world. India's culture that fascinates me the most. India is a unique amalgamation of cultures, religions and belief.

Perhaps no other country of the world presents such a fascinating medley of a rich and variegated heritage that is as old as the civilization itself. A few quotations or statements cannot describe the pedestal that India holds on to the world map because of its colourful and unique culture. From the times of Mauryas, Cholas and Mughals to the period of British Empire, India has always been famous for its traditions and hospitality. The warmth in the relations and euphoria in celebrations make the country stand out distinctively in the global fraternity. The country's liveliness and generosity attract a number of tourists to its vibrant culture which is an amalgamation of religions, festivals, food, art, dance, music and many other subtle things. Everything, from the culture and values to customs, rituals and traditions, is 'special' in this 'Land of Gods'.

Tolerance and Non-Violence: India is one country in the world that has the distinction of being tolerant and not resorting to arms and ammunition in the first place. Mahatma Gandhi's satyagraha movement is a testimony to this. Swami Vivekananda also aptly enunciated this fact in his speech delivered at Chicago on 11 September 1893, "the most ancient order of monks in the world, the Vedic order of sannyasins, a religion which has taught the world both tolerance and universal acceptance..

Secularism: India has also been at the forefront of being a secular country. Freedom of worship and practice of religion is the manifestation of harmonious existence of diverse cultures in India. No religion is looked down upon or uplifted either. In fact, all religions, despite their cultural differences, come together in the times of calamity to show their 'unity in diversity' [1].

Cultural and Social Bond: India's history is replete with instances of cooperation and brotherhood. In spite of having suffered oppression from different foreign conquerors at different periods of history, its culture and oneness has not taken a beating and continued to remain intact.

Ways of Greeting. India is a land with varied greeting customs. Different religions here have different ways to express their greetings to others. For instance, in major Hindu families "Namaste" is the most common way of greeting the outsiders and elders. Both palms placed together and raised below the face not only show the respect for others but also makes the greeter feel the affection in return. Similarly, Muslims greet by saying "Adab", which involves raising of right hand towards the face in such a manner that the palm is inwards and is in front of the eyes with the finger tips almost touching the forehead. It is for sure that no 'hello' or 'hi' can create that magic.

Indian Marriages. Time has changed but the lavishness has always been an integral and indispensable part of Indian marriages. In India, marriage is still taken as an institution where not two people but two families get united. So, it always calls for boisterous celebrations full of

music and dance. Within India, every caste and community has its own way of performing the rituals of marriage. In Hindu marriages, while Punjabis perform the 'Roka' ceremony in weddings, Sindhis perform the 'Berana'. But most common of all is the ritual of Hast Milap ceremony popularly called Paanigrahan Sanskaar.

Indian Dresses. Beauty of Indian woman lies in the clothes she wears. Very traditional and ethnic yet contemporary Indian saris are famous worldwide. It is worn with a blouse that covers the upper part of the body. In rural parts, an outfit called ghagara-choli is very much popular. Choli is like a short blouse that covers the upper part of the body and ghagara is like a long skirt. In order to have a graceful and complete look, women folk carry a duppatta that is a soft and delicate material of reasonable length thrown over the shoulder.

India-Religious

Hindu, Muslim, Sikh, Christian, Buddhist, Jain or Zoroastrian; one can find people of all religions here in India. India is a secular state and every citizen enjoys an equal right of choosing and following a particular religion. More than three fourth of Indian population belongs to Hindu religion and you can find Hindu pilgrimages in every part of the country [2].

In Northern part of India, you can visit various sacred religious places like Vaishno Devi, Amarnath, Badrinath, Kedarnath, Haridwar and Varanasi and in the Southern part of the country you can take the blessings of God at the Sabrimala, Sringeri, Dakshineswar-belur math,

and Rameshwaram. If you are in the Northeast, you can go to the Kamrup temple that is located on the outskirts of Guwahati on the Nilachal hills. If you are roaming somewhere around Gujarat and interested in knowing about Lord Krishna, then you must visit Dwarkanath temple that is built at the site where Meera Bai gave up the world. You can also visit Somnath temple that comprises one of the twelve jyotirlingas of Lord Shiva.

Indian Dance. Indian classical dances like Bharatnatyam, Kathakali, Kathak, Manipuri, Odissi and Kuchipudi mainly follow the codes of natya shastra, mythology and classical literature and epics like Ramayana and Mahabharata.

Theatre. Another kind of performing art is theatre. Though the folk theatre prevails in each and every language and region, the professional theatre is popular only in big urban areas or metropolitan cities. Puppet shows were a unique form of Indian theatre. For centuries, puppet shows have been popular in creating awareness about social issues in masses and inculcating the moral values of truth and honesty in the kids. Musical notes is the key in the classical music. The Indian villages also have their special kind of music that carries colours of folk tradition. Music of Indian movies is also liked by the masses.

Indian Films. Films are another kind of performing arts for which India is quite popular in the world. The country produces more than 1000 movies every year, which not only are popular in the domestic market but also have a wide viewership especially in the Asian and European countries. Hindi Punjabi, Gujarati, Kannada, Telugu, Bengali or Marathi,

India produces movies in every language. Worldwide, Indian film stars are loved and liked in similar ways as Hollywood actors.

Visual Arts. Beauty lies in the eyes of beholder. But, if you look at the sculptures and paintings in India, you cannot live without saying that the beauty lies in the hands of Indian artists. Paintings. India's history in the paintings is prominently visible in the caves of Ajanta and Ellora, Buddhists palm leaf manuscripts and Jain texts. Either it is free form of Ajanta paintings, leaf paintings or glass paintings; India has always been famous for this kind of visual art. The creativity and use of colours has always been graceful and unique in the Indian paintings. Keeping their culture and tradition in mind, Indian artists also imbibe the qualities of other European artists and this gives a contemporary look to the Indian paintings with a traditional touch. Well-known Indian painting schools are Rajput, Deccan, Kangra and Moghul.

Sculptures. From the Cholas dynasty to the present era, India has been ranked on top in the sculpture, another form of visual art. The Deccan temple in Kanchipuram, Madurai & Rameswaram, the Sun temple of Odisha and the Khajurao temple in the Madhya Pradesh, all of these sacred places are the resultants of sophisticated craftsmanship of Indian artisans. The sculptures at Sanchi Stupa throw a light on the life of Buddha and various folk deities. Sculptures of Amaravati and Nagarjunakonda with architectural touch show the social life of Buddha and counterparts. Temples of Ellora and Elephanta caves are the important evident of mastery of Indian sculptures. Flora and Fauna, Deities and various

mythological characters; all these form the basis of designs in this beautiful form of visual art.

Pottery. A very ancient and aesthetic kind of visual art in India is pottery. In this form of art, lumps of clay are hand-molded to form toys and deities of worship. Terracotta and blue gaze are the two main varieties of pottery that are famous in India. Pottery also has a great religious significance. On Durga Puja and Ganesh Chaturthi the beautiful idols of Maa Durga and Lord Ganesha show the confluence of pottery, sculpture and painting [2].

Having said that, I would like to say that it is still easy to create culture but what is difficult is to preserve it. It has taken ages for our forefathers to form such a composite and ethnically rich culture, what is important for us is to preserve it and I am sure, together we can achieve it.

Literature

1. Indian Culture Speech // [www. http.:
www.indiacelebrating.com](http://www.indiacelebrating.com).
2. Nitin Singhanian. Indian Art and Culture [Without city, without year].

UNIQUE FOOD TRADITIONS IN INDIA AND UKRAINE

*Akash Udayakumar, Skaria Skaria, Muttathara Akhilesan Adithyan
students, gr.MTSM-732 an, India*

*Scientific supervisor: H.V. Diadchenko, candidate of philological sciences
Sumy, SSU*

Food traditions all over the world are different. It differs according to religion, specific culture, climate for which different spices and certain crops are produced only in a specific place. Since India and Ukraine both differ in season, climate, crops and mainly the different methods of cuisine. The aim of the article is to give the comparison between food traditions in India and Ukraine. So as to thoroughly compare the food traditions between the two countries, each comparison will be taken at each step.

Ukraine is located in the Eastern Europe giving it a temperate continental climate. In a country dominated by all four district seasons, each of which has its own characteristics. Ukraine mainly produces spring barley, winter wheat, corn, sugar beet and sunflower seeds [1].

India resides in south Asia and located in the middle of the equator. The climate of India comprises a wide range of weather conditions across a vast geographic scale and varied topography. India produces rice, wheat, maize, millets, etc. [3].

Ukrainian cuisine is the collection of the various cooking traditions associated with Ukrainian culture, culinary art in Ukraine. The collection of the most popular Ukrainian dishes accumulated over many years. The cuisine is heavily influenced by the rich dark soil. Vast fields of wheat

have earned Ukraine the nickname “bread basket of Europe.” Ukraine produced 25% of all agriculture output in the former Soviet Union [1]. Today, Ukraine exports substantial amounts of grain, vegetables, sugar beets, sunflower seed, milk and meat.

A lot of features of Ukrainian cuisine were determined by the way of life of the people, the vast majority of whom were engaged in heavy agriculture labour. Modern Ukrainian cuisine emphasises the importance of wheat and grain to the Ukrainian people. From the 19th century potatoes also became widely spread in Ukraine and used to make first and second courses and side dishes for fish and meat dishes. This vegetable became the second bread in Ukraine – practically all the first dishes were cooked with potatoes replacing such traditional vegetables as parsnip and turnip [2].

Ukrainian cuisine is characterized by dishes rich in proteins, fat and carbohydrates. For most dishes, a complex set of compounds is characteristics. Traditional Ukrainian dishes present a complex heating process. At first they are fried or boiled, and then stewed or baked. This is the most distinctive feature of Ukrainian cuisine. This complex heat processing allows preserving the aroma of the dishes and gives them juiciness [2].

Ukrainian cuisine includes hundreds of recipes: borsch and pampushky, flat cake and dumplings, mushroom sauce, banosh, varenyky and sausages, rinks from fruits and honey, etc. Some dishes have a centuries-old history, for example, Ukrainian borsch. It is the national

Ukrainian dish [2]. However varenyky and holubtsi are also considered national favourites of the Ukrainian people and are common meal in traditional Ukrainian restaurants. Especially tasty and healthy are the dishes of meat and vegetables – cabbage rolls with meat, kruchenyky, beef larded with beets, etc.

So, traditional and most popular Ukrainian dishes are varenyky, kholodets, kovbasa, borshch, kapusniak and nalysnyky. Mentioned above gives the ability to summarize the main features of the Ukrainian cuisine. These are:

- significant consumption of dishes from flour and cereals, in particular dishes made from rye and wheat flour, pies, dumplings, pancakes, bread with poppy and honey;
- complex heat processing of products for cooking in second courses;
- predominance of boiling and stewing over frying, salting over smoking;
- special non-alcoholic and alcoholic beverages of Ukrainian cuisine are mead, kvass, zbyten and compote;
- sliced vegetables rather than a crushed mixture in salads, vinaigrettes (salads and vinaigrettes were brought from Western Europe in the 19th cen. [2]);
- variety of tastes is achieved by combining different types of heat processing, using different fats and local traditional spices such as onion, garlic, horseradish, dill, cumin and others (black pepper, cardamom, cloves and cinnamon appeared in the 19th cen.) [2];

- daily consumption of liquid hot and cold first courses based mainly on vegetables: borsch, okroshka, other soups;
- wide use pork and fat, sour cream, sunflower oil and eggs.

Indian cuisine consists of a wide variety of regional and traditional cuisines native to the Indian subcontinent. Figuratively speaking, Indian cuisine is as diverse as India's diverse population. It is blend of both vegetarian and non-vegetarian elements and normally uses significant amount of spices as well as a large variety of vegetables than most other culinary traditions [4].

India has 29 states with different culture and civilization emphasis a blend of cuisines. Indian food is heavily influenced by religion, in particular Hindu, cultural choices and traditions [3]. Indian dishes vary substantially from each other and use locally available spices, herbs, vegetables and fruits.

Historical events such as foreign invasions, trade relations, and colonialism have played a role in introducing certain foods to this country. Over the centuries Indian has been invaded by Arab, Chinese, British, Persians and this has influenced its cuisine styles. For instance, potato, a staple of the diet in some regions of India, was brought to India by the Portuguese, who also brought chillies and brad fruit. The cuisine is also influenced by centuries of Islamic rule, particularly the Mughal rule. When the Moghul Empire invaded during the sixteenth century, they left a significant mark on the Indian cuisine. Samosa and pilaffs are examples. A blending of Mughal and Telangana cuisines took place in the kitchen of the

Nizams, historic rules of Hyderabad State, resulting in the creation of Hyderabadi – biryani (a traditional celebratory meal made using mutton or goat meat, basmati rice, yogurt, onions and spices. India's diverse climate, ranging from deep tropical to alpine, has also made a broad range of ingredients readily [3, 4].

Here we are going to represent the comparison of the most popular traditional Ukrainian and Indian dishes. As for Ukrainian best dishes, these are salo (salted pork fat with or without garlic and pepper), borsch (cabbage and beets based soup, usually with pork or beef meat, served with sour-cream), pampushky (small baked breads, often buttered and topped with garlic and dill), holubtsi (cabbage rolls stuffed with rice and minced meat), varenyky (large stuffed dumplings, can be stuffed with potatoes, cottage cheese, curds, meat, berries, etc.), nalysnyky (very thin pancakes), syrnyky (fried cheese pancakes, usually served with sour cream, honey or jam), rizanka (home-made spaghetti), holodets (meat aspic, prepared with garlic, onion, bay leaf and black pepper) [2].

Wheat, Basmati rice and pulses with chana (Bengal gram) are important staples of the Indian diet. The food is rich with curries and spices, including ginger, coriander, cardamom, turmeric, dried hot peppers, and cinnamon, among others. Many Hindus are vegetarian, but lamb and chicken are common in main dishes for non-vegetarians [3, 4]. Indian best known dishes are: alu gobi (cauliflower and chunks of large stalk slightly larger than the potato, grated ginger, plum tomatoes), butter chicken (chicken breasts, cloves, garlic, garam masala, chilli powder, butter), rogan

josh (mutton or lamb braised with a gravy flavoured with garlic, ginger and aromatic spices that are cloves, bay leaves, cardamom and cinnamon), samosas (potato peeled and carrots finely chopped, deep frying, garam masala, mustard seeds, onion finely chopped), tandoori chicken (chicken pieces, red chilli past, chaat masala, tandoori masala), malai kofta (potatoes boiled, panner, gram muka, coriander leaves, cream and onions finely chopped), masala chai (a tea with cardamom, cloves, fennel seeds, pepper corn, nutmeg grated), matar paneer (cubed paneer, green peas, green chilly and gravy, garlic, ginger, grated tomato, onion finely chopped) [5]. Comparing the most popular national dishes (both Ukrainian and Indian), such as soup, dumplings, patties as well as beverage, we came to the conclusions given below.

The components of the Ukrainian borsch are tomatoes, carrots, potatoes, cabbage, onions and kidney beans. It's usually cooked on pork, beef or chicken stock. There are over 1001 ways to prepare this dish. Indians don't like first liquid dishes at all. The only one exception is the *sweet corn*, consisting of ginger, garlic, cloves, green chilli, chopped carrots and sweet corn.

Ukrainian dumplings are named *varenyky*. These are made with all sorts of filling, from potato mash mixed with boiled liver to mushroom, sweetened cottage cheese, strawberries and cherries. Indian *momos* are prepared of minced chicken, grated cabbage, carrot, spring onion, chopped onions, grated ginger and garlic, red chilli powder or black pepper powder.

Ukrainian patties are named *vidbyvni*. These are chicken patties – boneless pieces of meat get flattened with a special hammer, sprinkled on with salt and spices, dipped into stirred eggs and fried. In the Indian cuisine such dish is known as *chicken patties (puffs)*, consisting of pre-sliced green onions, tablespoon lemon juice, chicken, spices and salt.

Among the main beverages is old-Ukrainian and still popular now *mead*. Mead is an alcoholic beverage created by fermenting honey with water, sometimes with various fruits, spices, grains or hops. The alcoholic content ranges from about 3.5% to more than 20%. The defining characteristic of mead is that the majority of the beverage's fermentable sugar is derived from honey. The most popular Indian beverages are called lassi, toddy and sherbet [3].

The main differences consist in such features:

- soups are not famous in India, while in Ukraine they are eaten every day;
- in Ukraine people eat rice maybe twice a month, but in India it's a staple dish;
- Ukrainian people eat baked bread, in India people prefer flat bread;
- Indian people add mustard, cardamom, cinnamon and sesame seeds in oil and fry it slightly but there is no such practice in Ukrainian cuisine.

References

1. Europe: Ukraine. *The World Factbook*. URL: <https://www.cia.gov/library/publications/resources/the-world-factbook/geos/up.html> (Accessed 12.04.2019).
2. Ukrainian National Food and Cuisine. *Ukrainian Travel Guide*. URL: <https://ukrainetrek.com/about-ukraine-cuisine> (Accessed 13.04.2019).
3. Indian cuisine. *Wikipedia, the Free Encyclopedia*. URL: https://en.wikipedia.org/wiki/Indian_cuisine (Accessed 13.04.2019).
4. Indian cuisine. *New World Encyclopedia*. URL: http://www.newworldencyclopedia.org/entry/Indian_cuisine (Accessed 14.04.2019).
5. Mark, Jeannie (10.09.2018). The Top 10 Indian Dishes. *Blue Osa*. URL: <https://www.blueosa.com/> (Accessed 14.04.2019).

CULTURAL FESTIVALS OF INDIA

*Manasa Kallyarath Madhooj, Anagha Sunil, students, gr.MTSm-732 an,
India
Scientific supervisor: H. V. Diadchenko, candidate of philological sciences
Sumy, SSU*

India, also known as the Republic of India, is a country in South Asia. It is the seventh-largest country by area and with more than 1.3 billion people. It is the second-most populous country and the most

populous democracy in the world. There are 29 states and 7 union territories in this country [1].

The history of India includes the prehistoric settlements and societies in the Indian subcontinent; the advancement of civilisation from the Indus Valley Civilisation to the eventual blending of the Indo-Aryan culture to form the Vedic Civilisation; the rise of Hinduism, Jainism, and Buddhism; the onset of a succession of powerful dynasties and empires for more than three millennia throughout various geographic areas of the Indian subcontinent, including the growth of Muslim dominions during the Medieval period intertwined with Hindu powers; the advent of European traders and privateers, resulting in the establishment of British India; and the subsequent independence movement that led to the Partition of India and the creation of the Republic of India [3].

The culture of India refers to the thousands of distinct and unique cultures of all religions and communities present in this country. India's languages, religions, dance, music, architecture, food and customs differ from place to place within the country. Indian culture spans across the Indian subcontinent and has been influenced by a history that is several millennia old. Many elements of India's diverse cultures have a profound impact across the country and all over the world.

One thing that India is the most famous for is celebrating lots of festivals. India is called the land of festival and fairs and it is the only country which celebrates its each day with new festival. Each day here witness the very new event. In India there are more than 36 crore Gods and

Goddess which are worshiped every year without any hindrance. India as a nation gets to celebrate festivals of different types, tastes and colors and that is what makes festivities in this country so special to experience [2].

One of the most colourful festivals celebrated in the world, **Holi**, is representative of India's essence and vibrancy. The beautiful cultural festival celebrated across two days in March is a special festival marked all across the country. The night before the colour playing family and friends gather to burn a bonfire to commemorate the sacrifice of Holika and the next day people come out and play with colours and water in the spirit of joy. Among the famous places to celebrate Holi in India, Mathura, Vrindavan, Dwarka and Kumaon region of Uttarakhand are best [1].

The festival of festivals, **Diwali** is one of the most widely celebrated cultural festivals in India, marked across communities and regions. The festival of light marks the home coming of Lord Ram from his exile to his kingdom. The festival sees households decorated in beautiful electronic lights along with diyas and rangolis. In the evening there is a grand puja of Goddess Lakshmi the harbinger of wealth with crackers burnt after it to mark the end of the festival. Diwali celebrations are best seen in the northern parts of the country such as Up, Rajasthan, Punjab and Delhi [1].

The birthday of Lord Krishna a revered Hindu God is celebrated on the day of **Janmasthanmi**. The Krishna temples all across the country are decorated beautifully and see crowds of thousands turn up to offer their prayers to the god. The twin cities of Mathura and Vrindavan become a

place of great festivities during this time with many famous temples such as Iskon and Bake Bihari decorated beautifully and are full of devotees late into the night. This religious festival is usually marked in the months of August or September [2].

One of the biggest religious festivals in India and the month long fasting prior to that is known as **Eid-al-Fitr (Ramadan)**. It is fervently celebrated by millions of Muslims all across the country. It is a great advantage to have Muslims friends around this time as you get to enjoy the Iftar Parties every evening during Ramadan and gorge upon some delicious sweet dishes on the day of Id. Cities such as Lucknow, Delhi and Hyderabad see joyous celebrations and fanfare during Id. The festival is also symbolic of the brotherhood and cultural uniqueness of India [1].

The biggest day in the life of a Buddhist, **Buddha Purnima** is celebrated across the Buddhist world as the day of birth, enlightenment and death of Gautam Buddha. India, the land of Gautam Buddha's enlightenment and death sees great celebration of his life and teachings by the Buddhist temples and followers in the country. Devout Buddhists gather around at their nearest temples with flowers and candle sticks, offering prayers and singing hymns. Bodh Gaya in Bihar is the best place to witness the enchanting celebrations of Buddha Purnima in India [1].

Perhaps the one of the biggest and widely celebrated as cultural and as religious festivals in the world, **Christmas** is also celebrated with the same zeal and zest in India too. The decorated churches, the Santa Claus and the Christmas Eve gifts are part of the whole experience of celebrating

Christmas by not only Christians but people from other religion too. The best place to experience the beauty of Christmas is in Old Goa, Meghalaya and Cochin where one can visit beautiful churches and witness the excitement on the streets which is usually missing in northern and western parts of the country [3].

Although Christians constitute a meager 3% of the total population in India, the festive spirit of **Easter** is no less. Being multi-ethnic, the country respects and honors every religion and celebrates Easter with the same religious solemnization as any other festival. A springtime festival, the celebrations start with Lent and end with Easter Sunday.

Easter eggs and Easter bunnies form the major attractions during Easter. Hence, these elements are largely sold in stores and people exchange these items with one another as gifts. Chocolate cakes, flowers and colorful lanterns are also presented as gifts to people. Wonderful carnivals throng at the beach state of India, Goa, where various street plays, songs and dances are staged. This rejoicing and jubilation continues for a week or two. Good Friday has been declared as a public holiday by the Indian Government. Since its holiday time, it is common to watch people rush out to the getaway destinations to enjoy the extended weekend. The most popular holiday destinations, undoubtedly, include the exotic beaches of Goa, the striking backwaters of Kerala and marvelous architectural landmarks of Andhra Pradesh [3].

Maha Shivaratri is an annual festival dedicated to the Hindu god Shiva, and is particularly important in the Shaivism tradition of Hinduism.

Unlike most Hindu festivals which are celebrated during the day, the Maha Shivaratri is celebrated at night. Furthermore, unlike most Hindu festivals which include expression of cultural revelry, the Maha Shivaratri is a solemn event notable for its introspective focus, fasting, meditation on Shiva, self-study, social harmony and an all-night vigil at Shiva temples.

The celebration includes maintaining a jaagaran, an all-night vigil and prayers, because Shaiva Hindus mark this night as overcoming darkness and ignorance in one's life and the world through Shiva. Offerings of fruits, leaves, sweets and milk to Shiva are made, some perform all-day fasting with Vedic or tantric worship of Shiva, and some perform meditative yoga in Shiva temples, "Om Namah Shivaya", the sacred mantra of Shiva, is chanted through the day.

Maha Shivaratri is celebrated over three or ten days based on the Hindu luni-solar calendar. Every lunar month, there is a Shivaratri (12 per year). The main festival is called Maha Shivaratri, or great Shivaratri, and this is on 13th night (waning moon) and 14th day of the month Phalgun (Magha). According to the Gregorian calendar, the day falls in either February or March [1].

Onam is an ancient Hindu festival of Kerala that celebrates rice harvest. It falls in the calendar month of Chingam, which in Gregorian calendar overlaps with August-September. According to legends, the festival is celebrated to commemorate King Mahabali whose spirit is said to visit Kerala at the time of Onam.

Onam is a major annual event for Malayali people in and outside Kerala. It is a harvest festival, one of three major annual Hindu celebrations along with Vishu and Thiruvathira, and it is observed with numerous festivities. Onam celebrations include boat races, tiger dances, flower arrangement, worship, women's dance, mask dance, martial arts, music, plantain offerings, costumes, folk songs and dance, and other celebrations.

Onam is the official state festival of Kerala with public holidays that start four days from Onam eve. Major festivities take places in Thiruvananthapuram, capital of Kerala. It is also celebrated by Malayali diaspora around the world. Though a Hindu festival, non-Hindu communities of Kerala participate in Onam celebrations considering it as a cultural festival. However, some non-Hindus in Kerala denounce its celebration as a cultural event because they consider it as a religious festival [4].

Vishu is the New Year Hindu festival celebrated in the Indian state of Kerala, nearby regions and their diaspora communities. The festival follows the solar cycle of the lunisolar as the first day of month called Medam. It therefore always falls in the middle of April in the Gregorian calendar on or about 14 April every year.

Vishu literally means equal, and in the festival context it connotes the completion of spring equinox. The festival is notable for its solemnity and the general lack of pomp. The festival is marked by family time,

preparing colourful auspicious items and viewing these as the first thing on the Vishu day. In particular, Malayali seek to view the golden blossoms of the Indian laburnum (Kani Konna), money or silver items (Vishukkaineetam), and rice. The day also attracts firework, play by children, wearing new clothes (Puthukodi) and the eating a special meal called Sadhya, which is a mix of salty, sweet, sour and bitter items.

The Vishu arrangement typically includes an image of Vishnu, typically as Krishna. People also visit temples like SabarimalaAyyappan Temple or Guruvayur Sree Krishna temple or Kulathupuzha Sree BaalaShastha Temple to have a Vishukkani Kazhcha (viewing) in the early hours of the day [5].

So, India may be truly named as land of festivals, land of cultural diversity; hence every festival is celebrated here with great pomp and show.

References

1. Kulshreshtha, Neha (01.02.2018). The Spectrum of National Festivals of India. *Treebo*. URL: <https://www.treebo.com/blog/religious-festivals-of-india/> (Accessed 12.04.2019).
2. Chakraborty, Chiranjivi. Cultural Festivals in India. *Holidify*. URL: <https://www.holidify.com/pages/cultural-festivals-in-india-1638.html> (Accessed 13.04.2019).
3. Singh, Vivek (2017). *Indian Festival Feasts*. London: Bloomsbury Publishing (In Eng.).

4. Onam. *Wikipedia, the Free Encyclopedia.* URL: <https://en.wikipedia.org/wiki/Onam> (Accessed 14.04.2019).
5. Vishu. *Wikipedia, the Free Encyclopedia.* URL: <https://en.wikipedia.org/wiki/Vishu> (Accessed 14.04.2019).

ІСТОРИЧНІ ФРАЗЕОЛОГІЗМИ В УКРАЇНСЬКІЙ МОВІ

Альхассан Х., студентка МЦ.м-745, Нігерія
Науковий керівник: Л. А. Кулішенко, к. філол. наук, м. Суми, СумДУ

Зрозуміти душу народу, його історичний шлях просторами вічності допомагають характерні для його мови поєднання слів – фразеологізми. Українська мова славиться багатю фразеологією. Це усталені в мові вислови, прислів'я й приказки, різні жартівливі й анекдотичні вирази, крилаті слова тощо. У них відбита глибока мудрість народу, його вікова культура, боротьба проти неправди; виражено ставлення до праці, науки; засуджуються негативні риси людини.

«Виразні семантико-стилістичні якості фразеологізмів – їх образність, картинність, жива внутрішня форма – відсвіжують мовлення, роблять його невимушеним, соковитим, містким, дотепно-влучним» [4, с. 250]. Наприклад: *бігати як курка з яйцем, під лежачий камінь вода не тече, держи язик за зубами* тощо.

Для студентів-іноземців досить пізнавальним є ознайомлення з такими стійкими сполуками, оскільки вивчення фразеології надає можливості розкриття матеріального та духовного життя українського народу.

У стійких сполуках відбито ставлення українського народу до етичних проблем, бо цінності становлять основу життєдіяльності людини і суспільства в цілому. У сучасному розумінні цінності – це ідеї, норми, процеси, відносини матеріального і духовного порядку, які мають задовольняти певні потреби людей. Іншими словами, цінностями є моральні основи для поведінки. Таким чином, система цінностей визначає сутність як людини, так і певної спільноти, направленість їхніх дій і вчинків.

Вчені поділяють цінності на національні та загальнолюдські. Під пріоритетними загальнолюдськими цінностями розуміють самоцінність людини і людського життя, любов, сім'ю, дітей, щастя, волю, рівність, справедливість, мир. Вони не виникають спонтанно, а передаються через традиції, звичаї, побут, мораль, спосіб життя, а також через моральний досвід людей [3, с.166].

Найкраще мудрість народу, морально-етичні настанови передають прислів'я та приказки. На особливу увагу заслуговують ті прислів'я, які вчать абсолютній цінності – добру: *добре ім'я краще багатства; добре роби – добре й буде; від добра ніхто не тікає* тощо. Про життя як найбільшу цінність кожної людини, про його складнощі йдеться у таких виразах: *життя прожити – не поле*

перейти; де є життя, там є й надія; ніхто не знає, що його в житті чекає; де просто, там живуть років зо сто. Розум, знання та вміння людини як позитивні характеристики відображені у таких сталих сполуках: грамоти вчиться – завжди пригодиться; грамотний – видючий і на все тямущий; знання робить життя красним; розум – скарб людини; що знаєш, що вмієш, те за плечима не носить.

Кожного дня українці вживають фразеологізми, навіть не задумуючись над їх походженням. А варто підкреслити, що більшість фразеологізмів мають досить цікаву історію. Врешті-решт вони відзеркалюють багатство нашої мови та історичне минуле нашого народу, тому необхідно знати їх походження.

Інтерес до фразеології зріс у середині ХХ століття. Найвідомішими українськими дослідниками є такі: Б.Ларін, Ю.Прадід, Л.Авксентьев, М.Алефіренко, Л.Скрипник, Л.Удовиченко, В.Ужченко тощо.

Діяльність цих науковців сприяє розкриттю особливостей історичних фразеологізмів. Наприклад, фразеологізм *бити чолом* сягає часів Київської Русі, оскільки тоді існував такий звичай: звертаючись до князя, русичі низько кланялись, інколи сягаючи чолом землі. Відтоді у мові закріпився вислів *бити чолом* – кланятись комусь, звертатись з проханням.

А такий стійкий вислів, як *виносити сміття з хати* розкриває вірування слов'ян, оскільки наші пращури вважали, що сміття з хати потрібно спалювати, а не викидати, бо злі люди можуть

використати його для чаклунства. У переносному значенні *виносити сміття з хати* означає розголошувати, виносити на людський суд сімейні суперечки [1, с. 17].

Фразеологізм *хоч кілок на голові теши* вживають для характеристики впертої, нерозумної людини. Кілок в українській міфології був здебільшого оберегом. Кілок оберігав людину від нечистої сили. Імовірно, такі риси характеру, як впертість, настирливість, давні слов'яни вважали проявами хвороби.

Перемивати кісточки. Вислів пов'язаний із стародавнім обрядом перепоховання. Через кілька років після смерті, щоб очистити душу померлого від гріхів і зняти з неї закляття, останки викопували і перемивали. Такий обряд супроводжувався спогадами про покійника, оцінками його характеру, вчинків, справ тощо. Це зумовило те, що фразеологізм *перемивати кісточки* набув переносного значення – пліткувати, пересуджувати [1, с. 70].

Посилати по рушники. *Стати на рушник*. В українців рушник – символ злагоди, подружньої вірності, працьовитості, гостинності, надії, прощання. Рушники були невід'ємним атрибутом весілля: ними пов'язували молодих, старостів, сватів. Готуючись до одруження, дівчина вишивала декілька видів рушників. Якщо вона давала згоду на шлюб під час сватання, підносила старостам на тарелі два рушники, складені навхрест. Тому вислів *посилати по рушники* означає просити руки дівчини у неї та її батьків, сватати. Інший рушник, найкрасивіший і найдорожчий, дівчина вишивала, щоб стати

на нього з милим у церкві під час шлюбної церемонії. Звідси походить інший фразеологізм – *стати на рушник*, тобто взяти шлюб, одружитися [1, с. 74-75].

Такі науковці, як О. Пономарів, С. Дорошенко, В. Коптілов, досліджували саме фразеологізми козацької доби.

Роль козацтва та Запорозької Січі в історії України унікальна і не має аналогів в історії інших народів. На певному етапі історичного буття України козацтво, яке виникло стихійно, взяло на себе найважливіші завдання, що стояли перед усією нацією, виступило провідною організаційною силою в їх здійсненні. За часів козацтва українська культура вийшла на новий рівень, виникло безліч фразеологізмів. Наведемо деякі з них.

1. *Для служби*. Багато людей приходили на Січ, але чому? Щоб стати козаком і разом із товаришами-січовиками захищати Україну, її людей від загарбницьких нападів. А самі козаки на таке питання одностайно відповідали: «Для служби, по стародавньому козацькому звичаю».

2. *Коли козак не козак*. Козак переставав бути вільним молодцем, курінним товаришем, коли одружувався. Після цього він, як казали козаки, ставав одруженим. Іншими словами – рядовим мешканцем Запоріжжя.

3. *Звідкіля ти, козаче?* Січовий уклад життя вимагав від козаків виховувати у собі сміливість, простоту, відвагу, братське ставлення до інших запорожців, які себе називали «лицарями».

Вважали себе не останніми людьми. У Москві, у Сенаті вважали, що козаки не ставять себе нижче за шляхту. Тому козак, де б він не був, з гордістю і повагою промовляв, що він із славної Запорізької Січі.

4. *Візьмемо своєї землі.* У запорозьких козаків існував звичай: вирушаючи у бій, брати з собою жменьку рідної землі. Вона, за їхнім розумінням, рятувала не тільки від смерті, але й допомагала козаку вийти переможцем над ворогом. Отже, готуючись у похід, запорожці казали: «Візьмемо своєї землі у чоботи під ноги».

5. *Будемо скурвого сина бити.* На Січі тяжко карали тих, хто скоїв злочин. Ось як це робили: коли, наприклад, козак у козака щось поцупив, винуватця прив'язували до стовпа на січовому майдані, давали йому напоїв-наїдків, а потім били замашними киями, примовляючи: «А що ж, скурвий сину, горілкою тебе напували? Як тебе напувать, то треба й бити...» І хоч за таке злодійство в козацькому середовищі не «карали на горло», та часто-густо швидкого на руку до чужого добра чекав страшний кінець: його забивали до смерті. На Січі, так би мовити, офіційно присуджувалася смертна кара за вбивство козаком козака, за втечу з поля битви. «На горло карали» за мужеложество і скотоложество...

6. *Копійку на карнавку.* На Січі козаки жили в куренях та у зимівниках. На території останніх були хати й бурдюги, в яких переважно мешкали люди піддані Січі. Курінь на Січі міг вмістити зразу 600 і більше чоловік. Зимівник значно менше, так само і бурдюг. Але звичаї там були однакові. Обід в січовому курені. На

почесному місці під образами сидить курінний отаман. Кухарі подають страви, серед яких є й риба. Риб'ячу голову кладуть перед отаманом, такий звичай, бо й отаман голова куреня. Ось курінний встає із-за столу, значить, обід скінчено. Піднявшись, отаман кладе карнавку (одну копійку) на стіл, присутні роблять те ж саме. Якщо в кого з козаків є бажання дати більше – дає. І отаман, і запорожці, вклонившись Богу, подякувавши кухарям за обід, розходяться із куреня по Січі. У пустому курені кухар збирає карнавочні гроші до купи. Потім мандрує на базар, щоб закупити харчі для козаків [2, с. 75].

Вплив козаччини не міг не позначитись на приказках та прислів'ях про життя, звичаї і подвиги козаків, про козацьких ватажків, про козацьку зброю. Наприклад: *«Де байрак – там і козак»*; *«Де козак – там і слава»*; *«З роду- віку козак не був і не буде катом»*; *«Козак журби не має»*; *«Козак мовчить, а все знає»*; *«Не втекти козаку від Січі»*; *«Козацькому роду нема переводу»*; *«Місяць – козаче сонце»*; *«Степ та воля – козацька доля»*; *«Як череді без личмана, так козакам без гетьмана»*; *«Показав Богун панам дорогу, ледве вибралась здорові»*; *«Од Богдана до Івана не було гетьмана»*; *«Славний козак Максим Залізняк – славніше є Запорозжя»*; *«Хто про що, а він про Наливайка!»*; *«До булави треба і голови»*; *«Січ – мати, а Великий Луг – батько»* [5, с. 7].

Досить часто у фразеологізмах використовувались імена найвизначніших козаків, старшини, гетьманів. Серед них і Максим

Залізняк, Іван Богун, северин Наливайко тощо. Богдан Хмельницький – це гетьман, слава про якого сягала далеко за межі України. За часи його гетьманства було складено безліч фразеологізмів, які розповідають про його правління, про подвиги, про взаємовідносини з іншими державами. Наприклад, фразеологізм *висипався хміль із міхата* *наробив ляхам лиха* свідчить про те, що його дуже боялися ляхи, бо Хмельницький на полі бою не жалів нікого.

Отже, історичні фразеологізми, зокрема козацькі, розкривають сторінки життя наших славних пращурів, їх побут та вірування. Значна кількість фразеологізмів широко використовується в публіцистиці, сучасній літературі, а також займає почесне місце в сучасній українській мові.

Список літератури

1. Забіяка В.А., Забіяка І.М. Світ фразеологізмів. Етимологія, тлумачення, застосування: практ. посіб. / В.А. Забіяка, І.М. Забіяка. – К.: ВЦ «Академія», 2012. – 304 с.
2. Костюк А.В., Дунаєвська Л.В. Джерела української фразеології / А.В. Костюк, Л.В. Дунаєвська // Студії з лексикології, граматики і лінгводидактики: Збірник статей. – Вінниця, 1999. – С. 73-78.
3. Кулішенко Л. А. Вивчення фразеології як джерело національного виховання студентів економічних вишів / Л.А. Кулішенко // Світогляд – філософія – релігія. – 2014. – Вип. 5. – С. 162-171.

4. Ужченко В.Д., Ужченко Д.В. Фразеологія сучасної української мови: навч. посіб. / В.Д. Ужченко, Д.В. Ужченко. – К.: Знання, 2007. – 494 с.
5. Шмулик С. Фразеологічне багатство нашої мови / С. Шмулик // Українська мова та література. – 2001. – Жовт. (№ 40). – С. 6-7.

УСТАРЕВШАЯ ЛЕКСИКА КАК СРЕДСТВО СОЗДАНИЯ ИСТОРИЧЕСКОГО КОЛОРИТА В СОВРЕМЕННОЙ ПРОЗЕ

*Амирова Альфия, студентка 4-го курса филологического факультета, БрГУ им. А. С. Пушкина», г. Брест
Научный руководитель: Т. М. Лянцевич, к. филол. наук, доцент, г. Брест, БрГУ им. А. С. Пушкина*

Хорошо написанные исторические романы
стоят больше курсов истории.
Оноре де Бальзак

Жанр исторического романа неизменно привлекает внимание читателей самых разных поколений и сфер интересов. Погрузиться в мир прошлого нам позволяет лексический уровень языковой ткани художественного произведения, а именно устаревшая лексика, которая наряду с неологизмами входит в пассивный словарный запас лексической системы современного русского языка.

Устаревшие слова – это «слова, вышедшие из активного употребления, но сохранившиеся в пассивном словаре и в

большинстве своём понятные носителям языка. В совокупности устаревшие слова образуют в языке систему устаревшей лексики, структура которой определяется различной степенью её устарелости, различными причинами архаизации и характером использования» [2, с. 540]. По степени устарелости выделяются: а) слова, значение которых непонятно носителям современного языка без соответствующих лексикографических справок (рус. «локы» ‘лужа’, «скора» ‘шкура’); б) слова, понятные носителям языка, но находящиеся в составе пассивного словаря и употребляющиеся с определёнными, прежде всего стилистическими, целями. Многие устаревшие слова сохраняются в устойчивых сочетаниях («ни гласа ни воздыхания»). По происхождению устаревшие слова могут быть а) исконно русскими («оный», «сполох» ‘тревога’), б) старославянскими («град» ‘город’, «вещать», «лобзать»), в) заимствованными из других языков («инфантерия» ‘пехота’).

В зависимости от причин архаизации устаревшие слова делятся на 2 разряда: историзмы и архаизмы. Историзмы – слова, вышедшие из употребления в связи с исчезновением обозначавшихся ими понятий (например, названия старинной одежды: «армяк», «камзол», «кафтан»). Историзмы не имеют синонимов в современном русском литературном языке [2].

Архаизмы – слова, называющие существующие реалии, но вытесненные по каким-либо причинам из активного употребления синонимичными лексическими единицами. Выделяются следующие

типа архаизмов: 1) лексические архаизмы, включающие: а) собственно лексические архаизмы – слова, устаревшие целиком как определённые звуковые комплексы («выя», «одесную»); б) лексико-словообразовательные архаизмы, отличающиеся от синонимичного слова современного языка только словообразовательным элементом, чаще всего суффиксом («рыбарь» ‘рыбак’); в) лексико-фонетические архаизмы, отличающиеся от современных вариантов лишь несколькими звуками («пиит» ‘поэт’); 2) второй тип архаизмов – семантические архаизмы – устаревшее значение существующих в активном словаре слов (например, значение ‘зрелище’ у слова «позор», ср. современное значение ‘бесчестье’) [2, с. 541].

Писатели часто обращаются к устаревшим словам как к выразительному средству художественной речи. Перечислим возможные стилистические функции устаревшей лексики, широко востребованные и в исторической прозе. Архаизмы и историзмы могут использоваться 1) для воссоздания исторического колорита эпохи и выступают в моделирующей функции, имитируя язык прошедших лет; 2) в характерологической функции для речевой характеристики персонажа; 3) для создания комического эффекта, иронии, пародии; 4) для придания речи оттенка торжественности, патетической взволнованности [3, с. 37].

Невозможно преуменьшить роль устаревшей лексики и в исторической семейной саге Е. А. Катишонок «Жили-были старик со старухой». Елена Александровна Катишонок известна, как русская

писательница, поэтесса и переводчица, автор четырёх романов и трёх сборников стихов. Она является финалистом литературной премии «Русский Букер» и лауреатом премии «Ясная Поляна». Елена Катишонок родилась в Риге, окончила филологический факультет Латвийского университета. В 1991 году эмигрировала в США, где и живёт до сих пор, преподаёт русский язык, занимается редакторской работой и переводами, пишет стихи и прозу.

Дебютный роман Елены Катишонок «Жили-были старик со старухой» получил положительные отзывы литературных критиков и читателей: «Роман Елены Катишонок – о русских людях и о колесе истории. О том, как складывается и разрушается жизнь человека. О любви и о том, как она проходит. О том, над чем властно и не властно время» [1, с. 121]. Это семейная хроника, в которой выделяется два главных героя, старик со старухой, стоящие во главе семейства казаков-староверов, живущих у самого синего моря в Остзейской губернии. Уже заглавие романа, самая сильная позиция текста, отсылает нас к знаменитой «Сказке о рыбаке и рыбке» А. С. Пушкина. Весь роман наполнен пушкинскими реминисценциями: *«Жили-были старик со старухой у самого синего моря... Синее море было скорее серым и находилось в часе езды: сначала на трамвае, потом на электричке, но они давно там не бывали», «Пряжу старуха не пряла, зато вышивала в молодости немало и с большим искусством», «Было и корыто: его роль выполняла добротная оцинкованная ванна...», «Вот неделя, другая проходит...».* Однако «в

отличие от пушкинской сказки, Катишонок указывает не на то, как важно вовремя остановиться в своих претензиях на счастье, а на судьбы людей, которые немногo хотели – но время, эпоха многого захотели от них» [1, с. 123]. Читатель встречается с Матрёной и Гришей в начале XX века, когда они были ещё совсем молодыми, и проживает вместе с четой Ивановых целую жизнь, полную радостей, невзгод, потрясений, связанных со сменой политических режимов и с кровопролитными войнами. Мы становимся свидетелями по-настоящему важных событий в семействе Ивановых, определяющих их жизненный уклад: рождаются и взрослеют дети, ведётся хозяйство, происходят драматические и трагические повороты в жизни главных персонажей и членов их семьи – словом, все как у людей. И если у многих других авторов было бы скучно читать про то, как герои делят крохотную квартиру, готовят сына к поступлению в институт, торгуются на базаре или навещают заболевшего родственника в больнице, то в романе «Жили-были старик со старухой» именно эти на первый взгляд ничем не примечательные события вызывают искреннее любопытство и интерес, помогая нам по-новому посмотреть на собственную жизнь.

Безусловно, окунуться в атмосферу быта, традиций четырех поколений семьи Ивановых, прочувствовать ход времени помогают следующие семантические группы устаревшей лексики: 1) **меры длины и единицы измерения**: *фунт, аршин* («*Это ж какие деньги были, фунт сметаны три копейки стоил!*»), «*Мать, которую к тому*

времени все в семье, включая мужа, звали мамынькой, умела быть полновластной владычицей в доме, а отец знал свое ремесло, в котором **аршин**, опыт и вдохновенный ум собственных рук заменяли школьную премудрость»);

2) **названия денежных единиц:** *гривенник, полгроша, ассигнации* («Разгладила розовато-зеленые **ассигнации** и еще раз посмотрела на Александра Второго», «Бывало, дашь дворнику **гривенник**, так потом...», «А пришел с пустыми руками, **полгроша** на гостинец не потратил, не говоря про игрушку какую»);

3) **названия предметов исчезнувшего быта, предметов домашнего обихода, видов одежды, еды, напитков и т. п.:** *лучинка, ранец* в значении ‘устар. сумка для ношения при себе вещей, надеваемые посредством помочей на спину’, *бутоньерка, картуз, косоворотка, муфта, ридикюль, саквояж, численник, свивальник* в знач. ‘(устар.) длинная узкая полоса ткани для обвивания младенца поверх пелёнок’, *бакалея, трапеза, снадобье* в значении ‘устар. лекарство, составленное из разных целебных трав и веществ’ («Ирочка шла рядом, спрятав озябшие руки в старенькую материнскую **муфту** и стараясь попасть в такт с его большими шагами», «Через пару дней рядом с диваном, на котором спал старик, она клала аккуратно выглаженную, еще теплую **косоворотку** и белейшую пару нижнего», «Новый **численник**, что висел на кухне, только усугублял путаницу. Документы совсем уж откровенно лгали, поскольку честно указывали старые даты, а

выданы были в новое время новыми казенными людьми, которые понятия не имели о юлианском календаре, да и о григорианском тоже, руководствовались все тем же **численником...**», «Другое дело – лавка с **бакалеей** или мастерская, хоть мебельная, хоть скорняжная...», «В больнице время отсчитывалось не часами, а обходами докторов, процедурами да **трапезами**», «Дай же покой, Христа ради, – проговорила с сердцем, но бесполезное **снадобье** выпила»);

4) **названия явлений общественно-политического порядка, членов царской семьи, представителей сословий, названия воинских чинов, должностных и официальных лиц, а также лиц по роду занятий: барышня, царь, анархист, антихрист, городовой, домуправ, мещанин, чиновник, дворяне, ефрейтор, кавалер в значении 'мужчина, танцующий в паре с дамой, а также (устар.) занимающий её в обществе, на прогулке, ухаживающий за ней'; приказчик, сестры милосердия, мешочник («Видать, смотрел не на тех, а может, сравнивал со статными смуглолицыми казачками, но только варшавскими **барышнями** не пленился», «Максимиыч страстно хотел освободиться от этого морока, забыть навсегда бред и ужас. Со дня на день ждали прихода каких-то **анархистов**», «Из пролетки, пошатываясь, вылез веселый муж и тут же полез в карман, чтобы рассчитаться с **извозчиком** и с **городовым**, который почтительно нес за **пролеткой картуз** счастливого и грешного отца», «Отец, все еще ощущая себя **ростовским мещанином**, сознавал, однако, что**

для детей родным стал именно этот город, а не Ростов», «Кран течет в кухне. То ли к **домуправу** идти, то ли Мотю звать», «Дети Ионы должны были, по логике вещей, зваться Ионовичами, однако у вещей одна логика, а у **чиновников** – другая», «При чем тут «нашего круга», «не нашего круга»; что мы за **дворяне** такие?», «...не в том дело, что я, ты, мамаша или... доктор Ранцевич, к слову, не в восторге от этого... кто он там, **ефрейтор**?», «Сколько этих пещер Алладина он прошел, сколько раз **приказчики** распахивали перед ним бархатные футляры, где в атласных потемках дремали ожерелья, браслеты, серьги!», «Пожилые **сестры милосердия** с подписными листами в руках, в развевающихся косынках, все чаще стучались в дома, останавливали прохожих на улице: “Жертвуйте...”»);

5) **названия административных учреждений, учебных и других заведений:** моленная, бакалея, гастроном, трактир, санчасть, ватерклозет, нужник («Она немного похудела от беготни: базар, кладбище, **моленная**, больница», «Дома, где не нужно было щипать лучинку для растопки, где прямо из крана текла по ее желанию горячая вода, не говоря уже о весьма прозаических чудесах за дверью помещения, которое Тоня именовала «маленьким домиком», зять – заграничным словом «**ватерклозет**», а мать по старинке – **нужником**», «Попрощались с немцем по-людски, как и познакомились: в **трактире**»);

б) **устаревшая лексика с качественным значением:** чаровница в значении '(устар.). женск. к чаровник. 2. перен. Чарующий, неотразимо-

привлекательный человек' («Самое удивительное, что никто не обижался: **чаровница** была со всеми **кавалерами** улыбчива и приветливо ровна, как с братьями»), антихрист («Спасибо пускай скажет, что пенью учить не оставили с **антихристами**, прости, Господи, мою душу грешную»);

7) **названия средств передвижения:** пролетка, конка, теплушка («**Из пролетки**, пошатываясь, вылез веселый муж и тут же полез в карман, чтобы расчитать с извозчиком и с городовым, который почтительно нес за **пролеткой** картуз счастливого и грешного отца», «Жизнь, как и война, стала для него одним нескончаемым тифом с пугающим бредом из новых странных слов: жмых, **мешочник**, заем, дезертир, пшенка, спекулянты, **теплушка**...»);

8) **устаревшая лексика с абстрактным значением:** бремя, ересь, задор, морок, скудный, тяготы в значении '(устар.). 1. Повинность, обязанность'. 2. устар. и прост. То же, что тяжесть'; **тщета** в значении '(устар.). Бесплезность, безрезультатность; суетность', **финтифанты** в значении '(прост. фам. устар.) 1. Лукавые увертки. 2. Безделушки, вещицы, всякая всячина' («**Пильщики**, посмеиваясь, рассказали, что продают 'фрицу' ненужные обрезки, из которых тот ладит всякие **финтифанты**», «**Максимыч** страстно хотел освободиться от этого **мороча**, забыть навсегда бред и ужас. Со дня на день ждали прихода каких-то анархистов; им с Матреной слышалось: **антихристов**»);

9) **устаревшие глагольные формы:** *нарекать, осердиться, не спросивши, свесивши, приехавши, забравши, расколотивши, привязавши, давши («Не спросивши благословения!..», «Придя из лавки и развязывая холодный платок, пахнувший ноябрьским ветром, она увидела, что муж все еще спит, свесивши голову на откинутый валик дивана», «– Что – «ну». Поженились. Он туда на лошади приехавши и домой ее забравши», «– Ты смотри там, – значительно наказывала внуку старуха, – дед вчера совсем расквасивши был; долго не сидите. Мне к Тоне надо, у ней книжка есть...»).*

Таким образом, устаревшая лексика играет значимую роль в создании колорита эпохи, изображения нравов, быта, традиций разных поколений, а также являются важным средством речевой характеристики персонажей в романе Е. А. Катишонок «Жили-были старик со старухой».

Список литературы

1. Кульгавчук, М. В. Узнаваемость правды. О романе Елены Катишонок «Жили-были старик со старухой» / М. В. Кульгавчук // Вопросы литературы. – 2012. – № 3. – С. 120–130.
2. Лингвистический энциклопедический словарь / гл. ред. В. Н. Ярцева. – 2-е изд. – М. : БРЭ, 2002. – 709 с.
3. Самотик, Л. Г. Лексика современного русского языка: учебное пособие / Л. Г. Самотик. – Красноярск, 2010. – 496 с.

ІННОВАЦІЙНІ МЕТОДИ НАВЧАННЯ ІНОЗЕМНИХ СТУДЕНТІВ МЕДИЧНОГО ПРОФІЛЮ У ПРОЦЕСІ МОВНОЇ ПІДГОТОВКИ

Лайт Абудех, студент МЦ.м-719, Йорданія
К. Моммадов, студент МЦ.м-719, Туркменістан
Ф. Тажімурадов, студент МЦ.м-719, Туркменістан
Науковий керівник: А.В. Чернякова
к. пед .н., доцент кафедри МППГ, м. Суми, СумДУ

Постановка наукової проблеми та її значення. Спрямовання освіти на базі Сумського державного університету має яскраво виражений інтернаціональний характер. Одним із пріоритетних завдань інтернаціоналізації вищої освіти на сьогодні є підготовка іноземного студента до ефективного мовленнєвого спілкування та успішної соціальної інтеграції в умовах полікультурного освітнього середовища.

Одним із основних критеріїв успішності соціальної адаптації та інтеграції іноземних студентів у чужому суспільстві, тобто абсолютно іншому мовному та духовно-культурному середовищі є опанування української та російської мови. Іноземні студенти, які обрали український заклад вищої освіти та в майбутньому стануть лікарями, потребують активної педагогічної та мовної підтримки в оволодінні мовою країни навчання.

У сучасному динамічному і мобільному світі для реалізації себе як особистості, так і майбутнього фахівця сфери охорони здоров'я важливим стає не стільки сума знань, скільки вміння їх здобути та

осягнути, при цьому формуючи практичні вміння та навички. До цього повинна готувати студентів вища школа, формувати гармонійно всебічно розвинену особистість, виробляти в ній сучасний стиль мислення, щоб вона не розгубилась у нинішньому потоці інформації, а зміла застосовувати її для власних потреб, перебуваючи в Україні.

Аналіз наукових досліджень цієї проблеми. Теоретичний аналіз міжкультурної комунікативної компетентності студентів-іноземців у процесі мовної підготовки висвітлено у працях Н. Калашнік [2]. Проблеми мовної підготовки іноземних студентів розроблено у працях А. Силки [4]. Актуальні проблеми формування краснавчої обізнаності студентів стали предметом наукових розвідок вітчизняних дослідників Н. Німенко [3; 7], А. Чернякової [7].

Мета і завдання статті. Враховуючи актуальність проблеми та недостатній рівень її дослідження, ставимо за мету вивчення досвіду впровадження інноваційних методів навчання студентів-іноземців у процесі мовної підготовки в умовах Сумського державного університету.

Виклад основного матеріалу й обґрунтування отриманих результатів дослідження. Інноваційні процеси, які мають місце сьогодні в системі освіти, найгостріше ставлять питання про пошуки резервів удосконалення підготовки студентів-іноземців, активних в соціальному і пізнавальному плані.

Викладачі кафедри мовної підготовки іноземних громадян СумДУ ефективно реалізують систему мовної підготовки в опануванні російської

та української мови, розробляють методичне забезпечення, яке спрямоване на формування комунікативних компетенцій з урахуванням профілю навчання.

На заняттях з вивчення російської та української як іноземної мови застосовуються різні методи, форми мовної підготовки іноземних громадян, які сприяють їх успішній міжкультурній комунікації, навчання та соціальній інтеграції в умовах полікультурного освітнього середовища. Методичне забезпечення мовної підготовки іноземців передбачає введення краєзнавчої інформації до змісту навчальних програм, посібників, впровадження інноваційних технологій, форм та методів навчання, які спрямовані на розвиток комунікативної компетенції студентів-іноземців в умовах закладів вищої освіти. На нашу думку, матеріали з історичного краєзнавства можуть стати вагомим підґрунтям не лише для формування історичної пам'яті та національної самоідентифікації мешканців регіону як української нації, а й вагомим аргументом на користь полікультурності світу і толерантного ставлення у людей до міжкультурної комунікації.

У процесі навчання іноземних студентів на практичних заняттях з української мови викладачами Сумського державного університету використовуються вправи і завдання з інформацією про: культурологічні та краєзнавчі заклади; пам'ятки археології та архітектури, становлення і розвиток музейних установ, біографію видатних персоналій Сумщини [3; 7].

Краєзнавчий підхід у навчанні українській мові студентів-іноземців спирається на комплексне використання інноваційних технологій навчання: інформаційно-комунікаційних, проектно-дослідницьких і технології проблемного навчання. На нашу думку, ефективним в методичному плані є розроблення навчального посібника «Суми – нова мова, нові друзі, нове життя» за загальною редакцією Л. Біденко [5]. Використання матеріалу культурно-краєзнавчого змісту на практичних заняттях на базі медичного інституту Сумського державного університету сприяє формуванню комунікативних компетенцій студентів-іноземців та підвищує рівень обізнаності про традиції та звичаї Сумщини.

Посібник ґрунтується на мовленнєвій темі, що складається з чотирьох уроків: «Географія міста Сум», «Історія міста», «Сумчани», «Прогулянки містом». Кожен з уроків містить мовленнєвий та лексико-граматичний практикуми. Перед уроком студенти вивчають нові слова, використовуючи словник (слова перекладено чотирма мовами).

Вправи лексико-граматичного практикуму можуть бути використані в аудиторний час або запропоновані для самостійної роботи студентів. Таблиці, що доповнюють посібник, містять інформацію про типову граматику досліджуваних мовних конструкцій.

На нашу думку, пізнавальними для іноземних студентів із країн Сходу є завдання із використанням культурно-краєзнавчої складової, які спрямовані на розвиток та удосконалення міжкультурної комунікативної компетенції та пізнання історії сумського регіону, які ми пропонуємо далі у статті [5, с. 35-38].

Завдання 1. Прочитайте опис герба міста Суми. Відповідайте на запитання. Запитуйте за зразком.

Герб – це офіційний символ міста, країни, університету, сім'ї. Герб міста Суми був створений тисяча сімсот сімдесят п'ятого (1775) року, майже двісті п'ятдесят (250) років тому. Він має форму прямокутного щита. На щиті три сумки: дві сумки – вгорі, а одна – внизу. Сумки чорного кольору. На кожній сумці є золотий гудзик.

1. Що таке герб? 2. Коли був створений герб міста Суми? 3. Яку форму має герб міста Суми? 4. Що є на щиті? 5. Як розташовані сумки? 6. Якого вони кольору? 7. Що є на кожній сумці? 8. Скільки років тому був створений герб міста Суми? 9. Як ви думаєте, що в сумках? [5, с. 35-38].

Перспективи інтернаціоналізації суспільства вимагають у студентів розвитку високого рівня пізнавальної активності в процесі їх професійної підготовки. Одним з головних факторів, що забезпечує розвиток складних завдань професійної підготовки фахівців медичної сфери, на нашу думку, є активізація пізнавальної діяльності студентів шляхом використання інноваційних форм і методів. Залучення студентів до активної творчої роботи, створення умов для всебічної реалізації в навчальному процесі дають можливість сформувати важливі якості студентів, які стануть основою професійного становлення майбутнього медика.

Використання тренінгових вправ у процесі мовної підготовки є цікавим компонентом навчання. Так, у контексті вивчення української мови як мови професійного спілкування, ефективно використовуються

навчально-методичні матеріали для іноземних студентів медичного інституту «Готуємося до клінічної практики (тексти для читання зі спеціальності)», підготовлені колективом авторів кафедри, які спрямовані на оволодіння основною медичною термінологією, вивчення будови тіла, ознайомлення з лексикою, яка використовується в медичній документації тощо [1].

Згідно з вимогами Стандартів вищої медичної та фармацевтичної освіти і Загальноосвітнього стандарту з української мови як іноземної, дисципліна забезпечує набуття студентами низки компетентностей, зокрема:

інтегральних: здатність розв'язувати типові, складні спеціалізовані завдання та практичні проблеми у процесі навчання чи в окремій сфері побутової або професійної діяльності, що передбачає застосування мовно-комунікативних знань, умінь і навичок;

загальних (універсальних): здатність здобувати сучасні знання; спілкуватися іноземною мовою; здатність застосовувати набуті знання у відповідних комунікативних (практичних) ситуаціях;

спеціальних (фахових, предметних): здатність відтворювати вже відомі й розпізнавати нові лексичні одиниці, використовувати їх у відповідних комунікативних ситуаціях; пояснювати значення загальнонавчаних слів, професіоналізмів, загальнонаукових і спеціальнонаукових термінів (лексичний рівень); конспектувати на слух повідомлення; забезпечувати психологічний комфорт, узагальнювати) – (говоріння – діалогічне мовлення) [6].

Погоджуючись з думкою наукового керівника, вважаємо, що ефективним в методичному плані є розроблення навчально-методичного посібника «Українська мова як мова професійного навчання» авторитетного науковця, педагога і філолога А. Силки [4]. Використання матеріалу на практичних заняттях, сприяє формуванню лінгвосоціокультурних компетентностей студентів-іноземців майбутніх медиків.

Одним з основних завдань курсу вважаємо формування мотивації студентів, які здобувають медичну освіту в Україні англійською мовою, до вивчення української мови, яка є державною мовою в Україні, офіційною мовою оформлення різноманітних документів. Для студентів-медиків вивчення української мови актуальне для хоча б елементарного розуміння медичної документації, яка теж ведеться в Україні державною мовою.

У процесі мовної підготовки студентів-іноземців, з власного досвіду, ефективними є такі інноваційні методи та форми роботи на заняттях з російської та української мови: міні-лекція, презентація, демонстрація відеоматеріалів, тренінг, навчальний семінар, електронна розсилка новин та бюлетенів, науково-практична студентська конференція тощо.

У межах практичної підготовки склалась уже певна система науково-методичної роботи зі студентами, яка включає масові, групові та індивідуальні форми. Масові форми: цільові семінари, практикуми, науково-практичні конференції, прес-конференції,

моніторинги. Групові форми: творчі групи, арт-майстерні з краєзнавства, тренінги та ін. Індивідуальні форми роботи – самоосвіта, наставництво у написанні есе та статей, стажування, наукові самостійні дослідження.

Найбільш ефективною формою в оволодінні знаннями про проблеми взаємодії між студентами в багатонаціональному освітньому середовищі є тренінгова робота.

Тренінг як форма організації навчання та вироблення практичних навичок ефективно використовується під час вивчення тем з основ соціокультурної та міжкультурної комунікації студентів. На них доцільно використовується діалогічне мовлення з проблем спілкування лікаря і пацієнтів, з навичок толерантного вирішення конфліктів серед студентської молоді. Форма тренінгу і навчального семінару дозволяє інтегрувати декілька інших форм роботи, таких як міні-лекція, презентація, демонстрація відеоматеріалів, робота в малих групах, краєзнавчі вікторини, дискусія та ін.

Висновки. Отже, тренінг як інноваційний метод роботи, на нашу думку, є більш ефективним у навчальній діяльності, оскільки допомагає пізнати краще інших людей, програвати складні ситуації, які виникають в умовах студентського середовища. Важливу роль у процесі мовної підготовки студентів-іноземців відіграють інформаційні, навчально-методичні і людські ресурси.

Список літератури

1. Готуємося до клінічної практики (тексти для читання зі спеціальності) : навчально-методичні матеріали / укладачі: Є. Ю. Бурнос, І. С. Левенок, Н. А. Пилипенко-Фріцак. – Суми : Сумський державний університет, 2018. – 106 с.
2. Калашнік Н. В. Сутність та структура поняття «міжкультурна комунікативна компетентність студентів-медиків» // Вісник Житомирського державного університету. – Вип. 2 (74). Педагогічні науки. – 2014. – С. 45-50.
3. Німенко Н. А. Внесок Сумського краєзнавчого музею в справу охорони пам'яток старовини і мистецтва на Сумщині у 20-х роках ХХ ст. // Емінак : науковий щоквартальник. 2016. – № 2 (14). – Т. 2. – С. 99-104.
4. Силка А. А. Українська мова як мова професійного навчання : навчальний посібник для іноземних студентів медичного профілю (з англійською мовою навчання) / А. А. Силка ; пер. англ. А. В. Силки. – Суми : Сумський державний університет, 2016. – 129 с.
5. Суми – нова мова, нові друзі, нове життя : навч. посіб. / за заг. ред. Л. В. Біденко. – Суми : СумДУ, 2018. – 132 с.
6. Тимчасова програма навчальної дисципліни «Українська мова як іноземна» для підготовки англомовних студентів у вищих навчальних закладах МОЗ України; галузі знань 22 «Охорона здоров'я» : [текст] / [уклад.: С. М. Луцак, О. І. Криницька, О. В. Дикан та інші]. – К., 2016. – 180 с.

7. Чернякова А.В. Культурно-краєзнавчі засади формування міжкультурної комунікативної компетентності студентів-іноземців у процесі вивчення української мови як іноземної / А.В. Чернякова, Н.А. Німенко // Збірник наукових статей до конференції «Вища освіта України у контексті інтеграції до європейського освітнього простору». – № 6 (14). – Кн. 2. – Т. IV (82). – К.: – Гнозис, 2018.– С. 361-373.

КОМУНІКАТИВНІ ТАБУ МОВЛЕННЄВОГО ЕТИКЕТУ

*Калааджі Джана, слухач ПВ, група У-6, Ліван
Науковий керівник: Коньок О.П., ст. викладач
м. Суми, СумДУ*

Важливою складовою міжкультурної комунікації є знання та дотримання культурних табу. За походженням табу становлять собою етнографічний феномен, що з часом перейшов у мовну систему.

Вважається, що термін «табу» був запозичений з мови народів Полінезії, точніше з тонганської мови (полінезійська мова острова Тонга), і походить від *ta* («мітка») та *bu* («особливо»). Термін «табу» ввійшов в науковий обіг, як мінімум, у трьох контекстах, трьох способах вживання. Спочатку «табу» позначало специфічне явище полінезійської релігійності, потім це поняття розширюється і починає застосовуватися вже до всіх релігійних систем, тобто табу в

широкому сенсі означає будь-яку священну заборону, релігійні приписи, які обмежують поведінку людини. І, нарешті, можна говорити про найбільш поширене в наш час тлумачення табу в переносному сенсі: у повсякденному мовленні під табу розуміють речі, заборонені в спілкуванні.

Дослідники пропонують різноманітні класифікації табу залежно від того чи іншого критерію. Так, за способом чуттєвого сприйняття табу поділяють на тактильні (наприклад, заборона торкатися жінки в арабському соціумі), візуальні (заборона носити одяг, який не закриває від стороннього ока руки, ноги), смакові (наприклад, заборона їсти свинину та вживати алкоголь у мусульман). За цільовою аудиторією розрізняють всезагальні табу, які стосуються всіх членів суспільства, групові – для певного об'єднання людей, індивідуальні – для однієї конкретної людини. Виокремлюють також комунікативні табу.

Комунікативні табу є етичними або моральними заборонами й обмеженнями, що пов'язані, на думку М. В. Колтунової, «з необхідністю збереження особи адресата, із заборонаю на заподіяння, перш за все, моральної шкоди іншій (не обов'язково учаснику даної ситуації спілкування), зі стриманням негативних емоцій, пом'якшенням або завуалюванням негативної інформації, не допущенням приниження або образи людської гідності, попередженням грубості й насильства» [4, с. 79].

Стернін І. А. зазначає, що комунікативні табу – це заборона на вживання слова, виразу, фрази в певній ситуації або заборона на обговорення певних тем, проблем в тих чи інших ситуаціях [8]. Звідси випливає, що комунікативні табу можна поділити на дві групи – мовні та тематичні. Вживання грубих, нецензурних виразів – це мовні табу, обговорення захворювань шлунка за столом – тематичне табу тощо.

Табу бувають жорсткими і м'якими: жорсткі – «не можна», м'які – «не прийнято». У спілкуванні виявляються й табу на окремі види невербальної поведінки: не можна в спілкуванні тримати руки в кишенях, відвертатися від співрозмовника, розгойдуватися при розмові.

У сучасному мовознавстві відсутнє однозначне визначення мовного табу. Як зазначає Л. П. Курагіна [5], науковці (Є. В. Бабаєва, Ф. С. Бацевич, І. А. Стернін, З. Фройд, Г. Шредер та ін.) трактують лінгвістичне табу як сувору заборону або ситуативне обмеження на вживання певних мовних одиниць (звуків, букв, лексем, словосполучень), одиниць фонетики (тону, інтонації, висоти голосу), тем, а також на спілкування з тією чи іншою особою залежно від таких позамовних чинників, як релігія, суспільно-політичні норми, культурні традиції, морально-етичні міркування тощо. Дослідниця наголошує, що сучасні табу зумовлені переважно соціальними факторами, культурними та емоційними [7, с. 16]. Як бачимо, ці тлумачення є конкретизацією наведеної вище дефініції, запропонованої І. А. Стерніним.

Трактуючи мовленнєві табу як заборону на вживання грубих, нецензурних, стилістично неприпустимих слів та висловів у конкретній комунікативній ситуації, вчені наголошують на необхідності поділу їх на певні підвиди. Зазначимо, що більшість дослідників (Г. Шредер, О. В. Бабаєва, В. Б. Кашкін, Я. В. Попова, Ф. С. Бацевич) вважають, що до мовних слід відносити і тематичні табу, тобто заборону на певні теми спілкування у межах конкретної національної лінгвоспільноти [1].

Можна визначити загальні теми-табу для всіх країн і народів. Так, не рекомендується говорити про важкі і невиліковні хвороби, про смерть, народження, шлюб, інтимну сферу, а також про доходи, дорожнечу й узагалі про гроші. До табу належать розмови про політику, про віру й релігію.

У культурі кожної країни є свій список заборонених тем [3]. Д. Коллінз пише: «Обговорення наступних тем може негативно позначитися на вашій особистості, намагайтеся уникати їх. Отже, теми, які не можна обговорювати, – це погані новини, належність до певної релігії, політика, здоров'я, просування по службі або відсутність його, вартість речей, помилки інших, плітки тощо».

Тематичні табу культурно специфічні, існують різні ступені табування певних тем, використовують різні мовні та комунікативні засоби для дотримання табу. Деякі теми не обговорюють через страх, делікатність або задля дотримання пристойності, почуття соціального такту. До мотивів лінгвістичного табування відносять також прагнення до маніпуляції співрозмовником, а також приховування інформації.

Наявність тих чи інших тематичних табу варіює залежно від ступеня близькості комунікантів, саме цим пояснюється той факт, що є теми, які обговорюють із друзями та родичами, але в жодному разі з колегами чи мало знайомими людьми.

Залежно від ситуації застосовують різні мовленнєві тактики, які дозволяють передати табуований зміст, дотримуючись правил ввічливості, приховуючи небажану інформацію від адресата та уникаючи негативних асоціацій.

Розглянемо приклади комунікативних табу на прикладі етикетних форм привітання в арабській культурі.

Однак перш зауважимо, що все життя арабського світу регулюється законом Шаріату, сформульованим у Корані і хадісах – настановах, які дав Мухаммед. Коран фактично служить етичним і громадським керівництвом з усіх питань буття, він вказує, що дозволено, а що – ні. Дозволені речі – це халял; наприклад, одруження з двоюрідною сестрою, заборонені речі – харам (азартні ігри, алкоголь тощо).

Отже, які існують заборони для такої етикетної форми, як привітання? Найбільш вживаною формою є добре відоме *салам алейкум* (السلام عليكم) – «мир вам» з відповіддю *алейкум ассалам* – «і вам мир». Привітання «салам алейкум» використовується не тільки мусульманами, а й арабами-християнами та арабами-іудеями.

Вважається, що промовляючи вітання «ас-салам», мусульманин духовно очищується, і аллах винагороджує його за це.

Привітання, за Кораном, є одним із ключів до раю. Проте існують і певні табу. Привітання «салам» не можна давати при читанні Корану, молитви, хадисів, під час проведення уроків, людям у лазні, гравцям в азартні ігри, незнайомій дівчині, молодій жінці, людям, які п'ють спиртне, судді в будівлі суду, людині, яка приймає їжу, співакам під час співу, чоловікові, який дивиться на сторонніх жінок або дівчат. Однак не заборонено вітати жінку похилого віку і навіть дозволено з нею рукостискання, за умови, що ця дія не викликає пристрась [2].

Існує також низка заборон щодо традиційного арабського привітання на адресу тих, хто не вірує в аллаха, не важливо, християни це, іудеї чи язичники. Мусульмани не повинні так першими вітати немусульман. Якщо ж у мусульманина виникла потреба звернутися до іновірця, він має використовувати інші форми привітання. Ісламський вчений, шейх Абдус-Салям ібн Барджасу зазначає, що це можуть бути такі вирази: «Мир тому, хто пішов прямим шляхом» або «Доброго ранку, як провів ніч?».

У ситуації, коли людина іншої віри звернулася до мусульманина «ассаламу алейкум», Коран закликає відповідати так само. Важливим є й те, як було вимовлено привітання. Якщо частка «лам» прозвучала чітко, то відповідь може бути повною «ва-алейкум ас-салам» або ж скороченою – «алейкум». У разі якщо частка «лам» була вимовлена невиразно або зовсім опущена, наприклад, «ас-сам алейкум», то відповідати можна тільки «алейкум». Саме так («ас-сам алейкум») вітали пророка іудеї. Річ у тому, що «ас-сам» з арабської

перекладається як «смерть», тобто іудеї буквально побажали пророку смерті. Тому в подальшому він на подібні привітання повелів відповідати: «Алейкум» («і вам того ж») [6].

При знайомстві і при зустрічі за етикетними нормами прийнято також обмінюватися рукоштовпаннями. На відміну від Європи, в арабських країнах рукоштовпанням вітаються тільки чоловіки, після вони прикладають руку до серця, висловлюючи в такий спосіб своє шанобливе ставлення. Вважається, що рукоштовпання виражає любов і повагу між братами по вірі; за допомогою нього зникає злість, заздрість і неприязнь серед мусульман [2]. Однак цей найбільш поширений спосіб привітання також має свої особливості та заборони. Так, чоловіки не повинні тиснути руку жінці, якщо та не протягне руку першою. Не можна подавати ліву руку, оскільки згідно з Кораном, лівою рукою їсть і п'є сатана. При рукоштовпаннях, яке робиться правою рукою, не прийнято тримати ліву в кишені, курити, стояти в розслабленій позі. У жодному разі не можна допускати рукоштовпання через поріг [9].

Якщо чоловіки не бачилися дуже давно і вони знайомі досить близько, то зазвичай вони вітають один одного триразовим поцілунком в обидві щоки, обіймаючи один одного. Проте ніколи чоловік не може так вітати дівчину.

Як бачимо на прикладі форми привітання в арабській культурі, задля попередження непорозумінь і конфліктних ситуацій у

міжкультурній комунікації важливо знати національно специфічні табу тієї чи іншої культури.

Список літератури

1. Бацевич Ф. Словник термінів міжкультурної комунікації [Електронний ресурс] / Ф. С. Бацевич. – Режим доступу : <http://terminy-mizhkult-komunikacii.wikidot.com>.
2. Исламский этикет [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <https://islam-today.ru/obsestvo/etiket>.
3. Коллинз Д. 2 Э: этика и этикет в бизнесе / Д. Коллинз. – Ростов н/Д : Феникс, 2006. – 160 с.
4. Колтунова М. В. Конвенции как прагматический фактор делового диалогического общения / Гос. ин-т рус. яз. им. А. С. Пушкина. – М. : Акад. гуманитар. исслед., 2005. – 228 с.
5. Курагіна Л. П. Табу як лінгвістичне явище (на прикладі німецької лінгвокультури) / Л. П. Курагіна // Наукові записки [Ніжинського державного університету ім. Миколи Гоголя]. Філологічні науки. – 2016. – Кн. 1. – С. 51–56. – Режим доступу : http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nzfn_2016_1_12.
6. Можно ли мусульманам приветствовать немусульман «Ассалямю алейкум» [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <https://russian7.ru/post/mozhno-li-musulmanam-privetstvovat>.

7. Попова Я. Коммуникативная обработка табуированных речесмыслов в институциональном дискурсе: дис. ... канд. филол. наук: 10.02.19 / Я. В. Попова. – Красноярск, 2014. – 238 с.
8. Стернин И. А. Русский речевой этикет [Электронный ресурс]/ И. А. Стернин. – Режим доступа : <http://qoo.by/Ovm>.
9. «Табу-путеводитель» для путешественников (в работе) [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <https://islam-today.ru/obsestvo/etiket>.

КИТАЙСЬКІ ІМЕНА ТА ПРИЗВИЩА У СВІТЛІ ДІАЛОГУ КУЛЬТУР

Ло Сінь, студент гр.21, Китай
Науковий керівник: Н.М. Кальниченко, ст. викл. м Харків,
ХДУ ім. В.Н. Каразіна

В Україні в даний час навчається дві тисячі студентів з Китайської Народної Республіки. Близько сімдесяти українських вузів домовилися з навчальними закладами Китаю про співпрацю: здійснюються наукові обміни, проходять конференції. Це означає, що українські студенти можуть поїхати на навчання в Китай, а китайські студенти – в Україну. Все більше українців цікавляться китайською культурою, вивчають китайську мову. Так, наприклад, в Харківському національному університеті ім. В. Н. Каразіна 2009

році почав роботу Інститут Конфуція. До завдань Інституту входить:

організація курсів китайської мови та популяризація культури Китаю; проведення наукових конференцій; організація стажувань в вузах КНР для викладачів і студентів та ін.

У зв'язку з цим, в своїй доповіді ми хочемо акцентувати свою увагу на питаннях діалогу культур та формуванні поліетнічної толерантності.

В чому це виражається? Почнемо з самого початку, зі знайомства з китайськими студентами. Коли знайомляться з китайцями, то імена – Лян Цзявень, Чжан Мінцан, Ло Сінь – для українських студентів звучать екзотично. Вони кілька разів перепитують, неправильно вимовляють і, в кінцевому результаті, не запам'ятовують. А викладачі, за згодою китайських студентів, дають російські або українські імена. Так легше, зрозуміліше для нас. Але ж китайці, на відміну від нас, наші імена запам'ятовують і вимовляють правильно. Так, де ж толерантність, запитаєте ви? Як же зрозуміти і розібратися в китайських іменах і прізвищах? Як вони переводяться на російську мову і яке їх значення? Ось тому ми і хочемо познайомити вас з китайськими іменами і прізвищами. Може бути, це допоможе краще пізнати деякі китайські традиції, що призведе до більш толерантного ставлення між нашими студентами.

Китайці почали використовувати прізвища ще до нашої ери. Спочатку вони були доступні тільки членам імператорської родини і аристократії. Згодом і прості люди стали вживати разом з ім'ям прізвище, яке переходило з покоління в покоління.

У сучасному Китаї список прізвищ дуже обмежений. Цей список не виходить за рамки таблиці «Байцясін», що в перекладі означає «Сто прізвищ» (хоча їх насправді більше, ніж сто).

Китайські прізвища, як правило, мають один склад. На листі вони виглядають як один ієрогліф. Їх походження різне. Так, деякі прізвища походять від виду діяльності, наприклад, Тао – гончар. (Порівняйте з російськими або українськими прізвищами, наприклад: Гончаров, Гончаренко, Кузнецов, Коваленко). Інші прізвища – від назв держав, (наприклад, Юань). А всіх чужинців китайці називали Ху.

Жінка після заміжжя часто вже не бере прізвище чоловіка, а залишає своє, або бере подвійне прізвище (своє + чоловіка). На листі це виглядає так: дівоче прізвище + прізвище чоловіка + власна назва. Наприклад, 李 王梅丽. Перший ієрогліф 李 – це дівоче прізвище Лі, другий – 王 – прізвище чоловіка Ванг, і останній – це власна назва, Мейл.

Прізвище та ім'я в Китаї пишуться разом – спочатку йде прізвище, потім ім'я. Це тому, що китайці з повагою ставляться до предків, що поняття роду, сім'ї для китайців традиційно значили більше, ніж окрема особистість.

У старих літописах прізвище та ім'я записували через дефіс, але окремо – ніколи. Повне китайське ім'я складається з імені та прізвища, причому прізвище називається першою.

Найпоширеніші китайські прізвища:

Гуожі – державний порядок;

Демінг – гідність;

Жонг –лояльний, стійкий;

Зіан – мирний;

Кіанг – сильний;

Лианг – яскравий;

Мінж – мудрий;

Ронг – військовий;

Фа – видатний;

Хуан – щастя;

Ейгуо – країна любові, патріот;

Юн – хоробрий;

Яозу – почитає предків.

І якщо китайських прізвищ не так багато, всього кілька сотень, то імен - набагато більше. Історія походження такої кількості китайських імен пов'язана з древніми звичаями. Протягом усього життя людина мала кілька імен, які відзначали його дорослішання, риси характеру або професію. Ще в середині 80-х років ХХ століття у багатьох китайців було неофіційне ім'я в дитячому віці. Наприклад, Лі Чженьфань (Брюс Лі) мав дитяче ім'я

Лі Сяолун (Лі Маленький Дракон), що стало згодом його прізвиськом.

Також цікаво, що в Китаї було прийнято міняти ім'я протягом життя, у зв'язку з важливими подіями або етапами життя.

Ми в Україні звикли, що питання про те, як назвати дитину, вирішується за допомогою списку з описом характеристик, якими наділене те чи інше ім'я. В цьому і полягає головна особливість і відмінність – жоден батько в Китаї не керується такими списками. В основі вибору лежать переваги самих батьків, їх фантазія і уява. Тому китайське ім'я має коротке, але яскраве значення, що розкриває всю суть.

Значення китайських імен дуже схоже на добрі побажання щасливого життя, які батьки дають дітям при народженні. Наприклад, розповідають таку історію. Батьки відомого генерала Юе Фея, коли у них народився син, побачили, що на дах їхнього будинку сіли лебеді. Батько і мати загадали бажання, щоб їх хлопчик літав так само високо і далеко, як ці красиві птахи. І назвали його Фей, що означає «політ, літати».

Чоловічі китайські імена найчастіше відзначають мужні риси характеру, військову доблесть, розум – Бокин (повагу переможцеві), Гуоджі (державний порядок), Кіанг (сильний), Лианг (яскравий).

Серед китайських жіночих імен виділяються імена зі значенням краси, витонченості, доброти. Деякі імена походять від

назв дорогоцінних каменів і квітів – Аі (любов), Джіао (витончена, прекрасна), Жилан (райдужна орхідея), Кіанг (троянда), Куіфен (смарагдова).

Китай – це самобутність і оригінальність у всіх сферах. Китай – це своя філософія, і кожне окреме ім'я – це продумана частина цієї філософії. Китайські імена мають свої особливості. І по звучанню, і по характеристикам вони відрізняються від інших. Які ж іменні особливості імен?

Найчастіше підбирається саме те значення, яким батьки хочуть наділити свого сина чи дочку по життю. Тому більшість імен – це всілякі чесноти: доброта, щедрість, сила, добробут. Але, крім цього, є ряд назв, що уособлюють дорогоцінні камені, флору, фауну і інші явища.

Китаєць ніколи не дасть ім'я дитині, якщо воно буде негарним і неблагозвучним. Однак такий підхід поширений більше в наші дні. А в стародавні часи на красу не звертали уваги, навпаки, було прийнято називати дитину якимось образливим прізвиськом, що має дуже погане значення. Це робилося для того, щоб захистити дитину, відігнати від нього злих духів. Ті подумують, що малюка в сім'ї не люблять, і не будуть його турбувати.

Батьки називали дітей настільки страшними іменами, що уряду КНР довелося видати окремий наказ, який забороняв давати подібні імена дітям.

Цікаво, що поділ на чоловічі і жіночі імена відбувається тільки за значенням. Ніяких інших ознак у вигляді закінчень, відмін і інших традиційних показників не існує. Всі вони короткі, в основному, односкладові або двоскладові. Ім'я китайців рідко означає об'єкт, в основному це епітет. Популярні китайські імена найчастіше складаються з двох ієрогліфів.

Як називають дівчат. Дівчинку батьки називають красивим милозвучним ім'ям, що означає щось прекрасне:

- дорогоцінні камені: перлина, яшма, нефрит;
- квіти: ранковий жасмин, райдужна орхідея, невеликий лотос;
- погодні явища; ранковий світанок, місяць, ранкові хмари;
- інтелектуальні здібності: розумна, ясна, мудрість, індиго;
- привабливі зовнішні дані: красива і квітуча, чарівна, витончена;
- природні об'єкти: пекінський ліс, ластівка, весняна квітка, хмара.

У Китаї дівчат часто називають словами, які мають ніжне і вишукане звучання і таке ж значення:

Аймінъ – народна любов;

Бію – напівдорогоцінне каміння;

Веікі - оберігає любов;

Джі - внутрішня краса;

Джіао - приваблива, прекрасна і витончена;
Дзин – золота, золото;
Гуанхуй – світиться, промениста, яскрава і блискуча;
Ксіу – володіє витонченістю;
Чи – приваблива, красива;
Мінчжу – коштовність, перлина;
Нуо – витончена жінка;
Сюін – обдарована, квітка;
Сян – легка, пурхача, літаюча;
Чуньшен – народилася навесні;
Шу – розважлива, справедлива;
Юбі – смарагд;
Юнру – чарівна;
Юнхуа – вічно квітуча.

Як називають хлопчиків. Для хлопчика батьки підбирають ім'я, яке символізує:

- багатство;
- фізичну перевагу: силу, високий зріст, швидку реакцію;
- риси характеру: чесний, розумний, старанний, почитає предків;
- високі цілі: відкривач, вчений, патріот, який одержує велич;
- природу: почитає річку, гори, вітер, море;
- предків і культові об'єкти: річка Янцзи.

В цьому випадку підбирають для імені значення, що символізують хоробрість і силу:

Вей – престижний;

Вейжа – мудрець, мислитель;

Вейдун – захищає Схід;

Веньян – чеснота, чистий;

Джиан – хлопчик з прекрасним здоров'ям;

Уйй – самостійний, незалежний;

Демін – добра душа;

Зіхай – син-герой, сміливий;

Лао – мудрець, філософ;

Танзін – тихий, спокійний;

Чжицзян – має велику силу волі і прагнення;

Шенлі – щасливий, переможець;

Ейгуо – патріот, який любить свою країну;

Юншен – той, хто живе вічно, на століття в пам'яті;

Юшенг – стійкий, рішучий.

Зміна імені. У Китаї довгі роки була традиція зміни імені при досягненні певного віку. При народженні малюка давали офіційне ім'я («мін») і дитяче («сяо-мін»). Коли він йшов до школи, дитяче ім'я змінювалося учнівським – «сюемін». Воно використовувалося у всіх документах його шкільного життя. Ім'я відображало інтелектуальні або фізичні здібності учня. Після здачі іспитів людина отримувала ще одне ім'я – «гуаньмін», за яким до нього

зверталися на урочистостях або важливих святах. Але зараз ці імена залишилися в минулому. Дитяче ім'я ще застосовується.

Особливості дитячих і шкільних імен в Китаї. Дитячим ім'ям називають тільки в колі сім'ї. За бажанням батьки дають дитині, крім офіційного першого імені, ще одне. Але це не обов'язково. Дитяче ім'я дуже схоже на наше домашнє прізвисько.

Раніше, відразу після народження малюка, батько йшов до провидиці, щоб дізнатися долю дитини. (Це було поширене в сільській місцевості). Якщо вона передбачала, що малюкові щось загрожує в майбутньому, наприклад, вогонь, то потрібно було дати дитяче ім'я, пов'язане з водою. І навпаки, якщо треба побоюватися води, дитина одержувала дитяче ім'я, пов'язане з вогнем.

Іноді батьки називали дитину дитячим ім'ям, яке трапляється серед ченців. Це ім'я служило оберегом. Зараз дитяче ім'я, як правило, підкреслює індивідуальні риси, зовнішність дитини, містить батьківське напуття або просто це красиве слово.

Найкрасивіші дитячі китайські імена:

- Хун – веселка;
- Лі – маленький дракон;
- Чуньліня – весняний ліс;
- Чуньгуан – весняне світло;
- Дунь – щит воїна.

Друге ім'я у китайців. Коли китаєць вступає в шлюбний вік (20 років у юнаків і 15-17 років у дівчат), він отримує друге ім'я («цзи»), за яким до нього звертаються друзі, родичі, сусіди.

Зміна імені – цілий ритуал. Хлопець одягає шапку, стає перед батьком і той називає друге ім'я. Дочки заколюють шпильку у волосся, а далі процедура зміни імені така ж. «Цзи» включає два ієрогліфи і доповнює те ім'я, яке дали при народженні. Наприклад, друге ім'я Мао Цзедуна – Жуньчжі. Обидва імені перекладаються як «приносить користь». Іноді друге ім'я означає порядок народження дитини в сім'ї:

- Бо – перший;
- Чжун – другий;
- Шу – третій;
- Цзи – для всіх інших дітей.

Прізвисько в Китаї. Добре освічені люди, представники знаті в Китаї ще мали **хао** – прізвисько. Прізвисько дуже популярно серед вчених і літераторів.

Запозичення імен з інших мов. Сучасні батьки в КНР нерідко називають дітей красивим іноземним ім'ям: Брюс, Джекі, Іван, Олівія, Ума, Бьянка, Джордж, Донна. Так що, якщо Ви познайомитеся з Лі Селеною або Го Умою, дуже не дивуйтеся.

У своєму виступі ми хочемо нагадати, що толерантність у міжнаціональних відносинах – це не просто терпимість до іншої нації, а готовність зрозуміти іншу думку, не нав'язуючи своїх

принципів, поглядів, переконань по відношенню до нації; вміння знайти компроміс, тому відбувається двосторонній процес. І ще: толерантність серед молоді – це вміння, залишаючись самим собою, усвідомлювати і відчувати особливу цінність і внутрішню специфіку іншого, несхожого на тебе людини.

Список літератури

1. История и виды китайских имен и фамилий [Электронный ресурс] / Ю. Лися // Аспирант и соискатель . – 2013 . – №5 . – С. 23-27 . – Режим доступа: <https://rucont.ru/efd/496824>
2. Тань Аошуан. Китайская картина мира: Язык, культура, ментальность. М., 2004. С. 7-8.

АРХЕТИПНА СИМВОЛІКА В УКРАЇНСЬКІЙ ТА АРАБСЬКІЙ НАЦІОНАЛЬНІЙ СВІТОГЛЯДНІЙ СИСТЕМІ

*Махмуд Валід, студент гр.МЦ.м-808і, Йорданія
Науковий керівник: М. М. Набок, канд. філол. наук
м. Суми, СумДУ*

Утворення етносів, народів, націй тісно пов'язано з їх архетипами. *Архетип* (грец. *arche* – початок, походження і *typos* – форма, відбиток) – прообраз, первісний образ, ідея. Архетип визначає зміст, форму та спосіб зв'язку успадкованих, несвідомих прообразів і структур психіки, що впливають на особливості поведінки, мислення,

бачення світу. Духовне життя особистості тісно пов'язане з архетипами, оскільки в процесі творчої активності людей за допомогою архетипів утворюється відповідна послідовність образів. Вони складають й основу загальнолюдської символіки. У перекладі з грецької символ означає «з'єднувати», «зливати», «зв'язувати»; «знак, пізнавальна ознака» [4, с. 217]. Символ заснований на подібності, схожості або спільності предметів і явищ життя. Архетипна символіка – поняття загальнолюдське, національне, етногенетичне. Своє відображення вона знаходить у етнічних культурах, фольклорі, обрядах, народних звичаях. Це архетипи Води, Вогню, Неба, Зірок, Сонця, Місяця, Матері-Природи, Матері-Землі, Долі та ін. В таких архетипах виражено символічне значення певних явищ, національне світосприйняття, світорозуміння і світовідтворення. В українській та арабській усній народній творчості відображено погляди народу «на місце людини у світі, ставлення її до навколишнього світу, сенс людського буття, питання життя і смерті, тобто ті питання, які за своєю сутністю є глибоко філософськими» [2, с. 249]. У статті ми спробуємо охарактеризувати архетипи-символи Води, Вогню, астральну символіку (Небо, Сонце, Місяць, Зірки).

Вода і вогонь – головні атрибути усіх народних обрядів українців від народження до смерті. Дитину обмивали свяченою водою, лікують. На весіллі молодим переливають дорогу до церкви. На Водохреща п'ють свячену воду, а на чистий четвер обмивають водою хату (за Сонцем), а на зорі палять соломі. На Великдень

обмивають водою обличчя і виливають її у вогонь; на Зелені свята ллють воду на вогонь і т. д. Вогонь і вода проводжають українця і в потойбіччя. Покійника обмивають водою, дають в пучку запалену свічку, а біля хати запалюють вогнище. Таке глибоке проникнення атрибутів води та вогню в ментальність української нації обумовлене уявленнями про астральний вогонь як символ чоловічого начала, а води – жіночого. Роль астрального вогню – боротьба зі злом, підтримка у стражданні, народженні, воскресінні, вознесінні на небо. Материнське начало виражено в образах Води, Вологи, Дівчини, Жінки, Матері, які крім функції породження життя, мають функцію активного захисника, рятівника, цілителя [1, с. с. 112-119]. У поєднанні Вогню та Води утворювалося Життя, тобто Дитя.

Представниками вогню у сонячній системі праукраїнці вважали Сонце, Зорю (Венеру) і Місяць. Сонце пов'язувалось з Півнем, Орлом, Соколом, Вепром, Зоря – з Лелекою, а Місяць – з Козою. Свято Різдва, наприклад, тисячоліття тому святкували як народження Сонця – Кола. Цей архетип виражений у паляниці, що має форму кола і є ритуальною стравою. На Різдво паляницю, як символ Сонця, господар дому виносить з хати й імітуючи річний рух Сонця через 12 сузір'їв Зодіаку обертається з нею проти годинникової стрілки, або обходить в тому ж напрямку хату. Сонце, зорі та планети Чумацького шляху символізують пшеничні й макові зерна в іншій ритуальній різдвяній страві – куті [1, с. 113, 116]. Ритуальною

стравою Місяця є українські вареники (стара назва пироги – пи + роги), що нагадують зображення місяця.

В українській архетипній символіці Води, Вогню, Сонця, Місяця і Зорі виражена ідеологія життєтворення, де культ життєдавців уособлено в образах батька й матері. Їх шанували як космічних богів, творців Всесвіту. Така пошана передалася і земним батькам, бо вважалося, що вони є втіленням небесних батьків. У культурі українців батьки, старші люди користувалися незаперечною владою і повагою, їх шанобливо називали лише у множині і, зрозуміло, ніякої матірної лайки тут виникнути не могло. Те, що батьків до певної міри обожнювали, ставило їх світосприйняття і поведінку в рамки відповідальності за живе, накладало на них обов'язки бути справедливими, добрими до живого, захисником традицій. Це пом'якшувало стосунки між старшими й молодшими, стримувало у старших самодурство, а у молодших – зухвалість.

В арабській національній світоглядній системі архетипи-символи Води, Вогню, Неба, Зірок зауважуємо в народних піснях, віруваннях, традиціях. У Корані 63 рази згадується вода. Вона є основою для всього живого. Перед молінням, наприклад, тричі обмивають ніс, рот, вуха, руки, ноги. Вважається, що вода очищає від гріха, активізує кровообіг. Покійників також обмивають водою. Бажано, щоб цей ритуал проводили рідні люди. Омиваючи небіжчика, звертали увагу на його тіло, обличчя. Якщо вони були темними, то

вважали, що людина зробила лихе у житті, якщо світле – добро. Проте й інше мали повідомити громаді [8].

В народній арабській пісні «اهبت النار والبارود غن» («Вогонь перемоги») психологічним підґрунтям єдності ріднокровної спільноти є просторово-часові архетипи Вогню й Дороги. Вогонь – символ єднання Землі з Небом, що є енергетично сильним. Поєднання архетипних образів Вогню й Дороги в арабській пісні – свосередний код єдності між етносом «Ми-буття» в горизонтальному та вертикальному часопросторі, що й визначає психологічний склад національного характеру арабських народів. Зокрема, в пісні горизонтальний часопростір визначений від міста Акки, що знаходиться на півночі Палестини до міста Тіри, розташованого в південній частині країни. Тобто спалах вогню, «спів пороху» видно з півночі на південь, а це заклик до об'єднання арабських народів, бо тоді настане «світанок перемоги»: «أطلب شباب يا وطن واتمن / رهبت النار من / عكا للطي. الفلسطينّي او مع كل النشامة طلوا الفدائي او وين اللي يدعما / وفجر الحرّية بالدما [يتحنّة]» [6].

В арабських народних піснях часто маємо образи неба та зірок, які є архетипом свободи. Часто головні герої постають в образах трьох зірок «ثلاث نجوم». Халід Абусамра з Палестини (гр. ЛС-331) пояснює, що існує особлива зірка на ім'я Сурая «نجم الثريا», яка допомагає людям і вказує шлях до свободи «نجم الثريا النجم الذي ساعد في «ارشاد الناس في الصحراء الى الطريق» (архів автора). За арабськими віруваннями зірки – це помічники людей. Аллах створив світ, у якому

співіснують добро і зло, ангели і демони. Тому зірки в уявленнях арабів символізують воїнів, які не дають можливості нечистим силам піднятися до неба та нашкодити Богові, адже злі сили не повинні слухати та знати про плани Аллаха.

В арабській народній пісні «ثلاث رجال تسابقوا ع الموت» («Про трьох чоловіків, які ідуть на смерть») [7] часто фігурує число «3»: головних героїв троє, помирають вони у вівторок, що за арабським календарем є третім днем тижня). Студент Сейф Хдаір з Палестини (гр. ЛС-331) пояснює, що ця цифра означає життя, час, космос, розум, що нерозривно поєднані між собою. Світосприйняття палестинського народу розкривається через ставлення до життя як першооснови духовного буття. Часова модель асоціюється з неосяжною космічною енергетикою – Небом, де відбувається спілкування душ після смерті, які продовжують товаришувати між собою і обмінюються думками та ідеями. Відтак, навіть після смерті арабські герої не вмирають, а переходять в космічний енергетичний простір, тобто на Небо, де продовжують жити їх думки та надихати народ на продовження і втілення ідей свободи та незалежності. «Ми їх не бачимо біля себе, але відчуваємо присутність їхніх душ», – так зауважує Сейф у своєму відгуку. «Гострий розум потрібний, щоб чітко мислити, бо ж він як провидець, вказує правильний шлях. Коли відкинеться все зайве, то людина буде насолоджуватися своїми знаннями, адже вона знає сенс кожної речі та дії. За такого підходу ми робимо правильні висновки і

людина наповнюється енергією і живою силою» (архів автора), – продовжує свою думку студент.

Мова, характер українців формувалися теж на світоглядних уявленнях про Воду (материнська енергія), Вогонь (батьківська енергія) та Життя в цілому. Майже всі самобутні слова української мови тяжіють до безпосередніх проявів вогненної чи вологої енергії. Так, наприклад, слова *талан*, *поталанило*, *талий*, *потала* (звірю на поталу, тобто на жертву), як дослідив О. Потебня, утворені від слова «танути», що первісно означало «горіти» [5, с. 7]. Аналогічне походження й слів *жертва*, *жрець*, *жертви*. В їх основі лежить стародавня назва небесного вогню – «жар» (Стожари, Волосожар). Звідси і слова, що виражають почуття, переживання : *журба* (пекуча), *жадати* (горіти від внутрішнього вогню), «*жаліти*» (горіти від співчуття). Відповідно й слово «*горіти*» вживалося в значенні *жадати*, *бажати*. Зазначимо приклади такої спорідненості цих слів у мові та народній творчості: «Ти не пожар, ти не пожар, а я не билина; не зводь мене з розуму, бо я сиротина»; «По тім боці огонь горить, по сім боці жарко, як поїдеш з України, комусь буде жалко»; «Загрібай, мати, жар, жар, жар, чи буде дочки жаль, жаль» [5, с. 9].

Світло, що випромінює Сонце, Місяць, Зорі також є джерелом творення українських слів: «освіта», як поступ, оволодіння знаннями, рух до знань, Світла; *СВІТ*, *всеСВІТ*, *СВІТогляд*, *СВІТозарний*, *СВІТочолий* та ін. Тобто, «світло», «ясність» в українському світогляді є найвищою характеристикою. Українські імена та

прізвища на «ко» в своїй основі мають давню природу. У праукраїнській мові слово «ко» означало «син», «дитя» [1, с. 45]. Відтак, наявність «ко» у прізвищах та іменах вказувало на приналежність до стану дітей, а, отже, до життєдайної сили Життя, яке є циклічним.

Варто зазначити, що на сьогодні архетипи Неба і Сонця часто використовують у рекламі – 45 % із 19 % від усієї кількості. Архетип Сонця виступає як самодостатній компонент рекламного звернення та може бути представлений як у класичній формі, так і в національно ідентифікованій: у формі іконічного знака: ТМ «Квас Тарас», «Ярило», «Глобино» із певними давньоруськими конотаціями, а також у вигляді «земного» замітника сонця – соняшника, який переважно використовується в рекламі соняшникової олії (ТМ «Щедрий дар», «Диканька», «Королівський смак», «Олейна», «Стожар», «Ятрань», «Чумак», «Сонячна долина», «Славія», «Дар Сонця») та соняшникового насіння: ТМ «Semki», «Насіннячко», «Золоте Зернятко», «Сонце», «Союзне», «Колос» [3, с. 259]. Відтак, архетипи Неба і Сонця, також архетип Води, що символізує джерело життя, первинну силу природи, виступає як символ очищення, органічно доповнюють архетипи Матері-Природи, Матері-Землі.

Таким чином, особливості світосприйняття, світорозуміння та світовідтворення етнічної спільноти визначаються своєрідними зразками поведінки, мислення та бачення світу. Вивчення цієї складової є важливим в умовах сучасних глобалізаційних процесів,

оскільки кожна нація має зберегти свою ідентичність. Вивчаючи національну культуру народів світу, ми краще зрозуміємо один одного та впевненіше входитимемо в сучасний світ на своїх питомо національних підставах.

Список літератури

1. Братко-Кутинський О. Феномен України / О. Братко-Кутинський. – Київ: Вечірній Київ, 1996. – 394 с.
2. Гарасим Я. Національна самобутність естетики українського пісенного фольклору / Я. Гарасим. – Львів, НВФ «Українські технології», 2010. – 376 с.
3. Грицюта Н. Репрезентація етнокультурних архетипів у рекламних повідомленнях на ТБ України / Н. Грицюта // Вісник Львівського університету. – Львів, 2013. – Вип. 38. – С. 257–264.
4. Дмитренко М. Українська фольклористика: історія, теорія, практика / М. Дмитренко. – Київ: Ред. Часопису «Народознавство», 2001. – 576 с.
5. Потебня А. О некоторых символах в славянской народной поэзии / А. Потебня. – Харьков: Слово, 1860. – 108 с.
6. <https://www.paldf.net/forum/showthread.php?t=600194>).
7. 322239

CULTURAL DIVERSITY BETWEEN UKRAINE AND NIGERIA

Мішель Амаді, студентка НМУ імені О. О. Богомольця, 8631, Нігерія
Науковий керівник: О. В. Малюта, к. і. н, м. Київ, НМУ
ім. О. О.Богомольця
Michelle Amadi, Bogomolet's Medical University, group 8631

Let me introduce my report, it is about the diversity between Nigerian and Ukrainian culture, ideologies and its impact on Nigerian society.

Nigeria's government type is federation, it follows a presidential system and it is a federal republic while Ukraine's government type is republic, it follows a semi-presidential system and it is a constitutional republic. In Nigeria, the president is the head of state, the head of government, and the head of a multi-party system. Nigerian politics takes place within a framework of a federal, presidential, representative democratic republic, in which executive power is exercised by the government, *a bit different from* Ukraine as Ukraine is a republic with a presidential-parliamentary system of government. The constitution provides for a directly elected president, a prime minister who is appointed by the president and confirmed by parliament, and a unicameral parliament. Nigeria has three arms of government, this division into levels makes it possible to divide responsibilities and allows the government to manage the country more efficiently: The three arms of government are

The Executive, The Judiciary and The Legislative. The Federal Executive level is headed by the president. He is the head of state and the main commander of the army. The president takes this position for 4 years after the nationwide election. The executive level also consists of Federal Ministries (the ministries are responsible for various government-owned corporations). Executive level of government is also responsible for such services as education, healthcare, welfare, and finance. The Legislature is represented by the National Assembly: The senate is the upper chamber, it consists of 109 senators. The lower Chamber of Legislature is The House of Representatives. It consists of 360 representatives elected for 4 years term of office. The Chief Justice of Nigeria heads the Supreme Court of Nigeria. The main function of the judiciary is interpretation of law and strengthening of the rule of law, ensuring compliance with legislation and developing democracy. The judiciary's role is also to perform checks on the power of the executive and the legislature.

However, in Ukraine, the President is elected for a 5-year term of office, limited to two terms consecutively. Ukraine's electoral law provides for a two-round electoral system to elect the President; a candidate must win an absolute majority of all votes cast.

The religion division in Nigeria and in Ukraine are almost completely different not only in the fact that Ukraine has a more diverse religion options but also in the ratio division.

Ukraine. Its capital, Kiev, features the gold-domed St. Sophia's Cathedral, with 11th-century mosaics and frescoes. Overlooking the

Dnieper River is the Kiev Pechersk Lavra monastery complex, a Christian pilgrimage site housing Scythian tomb relics and catacombs containing mummified Orthodox monks.

Nigeria. Protected areas such as Cross River National Park and Yankari National Park have waterfalls, dense rainforest, savanna and rare primate habitats. One of the most recognizable sites is Zuma Rock, a 725m-tall monolith outside the capital of Abuja [3].

Food: Due to the fact that there is a huge difference between the agricultural produce, vegetation and most importantly weather/ climate in Nigeria and Ukraine, the food both these countries eat are different and at times even though the same produce is used, the food prepared are totally different to the other [2].

Ukrainian cuisine: Ukraine fell under the power of many different countries, including Poland, Austria, and Russia. Despite being under Russian domination for almost 200 years, (gaining independence only in 1991), Ukrainians proudly kept their native traditions, customs, and cuisine.

Although Ukrainian dishes have origins from different countries, how they are prepared are uniquely Ukrainian. Like, Kovbasa (sausage) and sauerkraut have Polish origins. Varenyky (dumplings) and holubtsi (stuffed cabbage) were originally imported from Turkey. Strudels, breaded meats, and desserts, such as cheesecake and tarts, were carried over from Austro-Hungarian times.

In the southern part of the Ukraine, plains called steppes have what is considered some of the most fertile soil in the world. Abundant rain and a mild climate made the Ukraine famous for its *chornozem*, or "black earth."

Staple crops include sugar beets, potatoes, grapes, cabbages, and mushrooms. These are often key ingredients in soups and salads. The most popular dish is borshch, a hearty soup made in a variety of ways, depending on the person who is cooking it. Mushroom, bean, and pea soups, and thick millet (a type of grain) chowders are also common. Other vegetable dishes include holubtsi (stuffed cabbage) and kartoplia solimkoi ("straw potatoes"). Kotlety Po-Kyivskomy (Chicken Kiev), a chicken breast stuffed with a buttery filling, is a well-known dish outside Ukraine.

Dinner Menu for Sviaty Vechir (Christmas Eve) include: Kutya (a type of wheat porridge), Borshch (hearty vegetable soup), Baked or fried fish, Oseledsi (pickled fish), Holubtsi (cabbage rolls), Varenyky (dumpling) with potato, sauerkraut, and prune filling, Cooked beans, Kapusta and peas (sauerkraut and peas), Beets with mushrooms, and Stewed fruit.

Around 85 percent of Ukrainians are Christian. Therefore, the most important holiday in the Ukrainian church is Easter, followed by Christmas, but both holidays are celebrated according to the old-style Julian calendar, leading to Christmas Day being celebrated on January 7. Christmas Eve is called the Sviaty Vechir (Holy Evening). To celebrate, a ritual meal is traditionally prepared with 12 mostly meatless dishes, which

symbolize the 12 apostles who gathered at the Last Supper. In some homes, the supper table is scattered with some hay, in memory of baby Jesus in the manger, with an elaborate tablecloth. Kolach is a traditional bread placed in the middle of the table. The meal usually begins with a small bowl of kutya, a mixture of cooked wheat, honey, poppy seeds, chopped nuts, and apples. This is followed by several fish dishes, mushrooms, holubtsi (stuffed cabbage), Varenyky (dumplings), fruits, cakes, such as makiwnyk (poppy seed cake) and bread. Borshch (a hearty soup) is usually included as well.

A Ukrainian Easter meal also has its ritual foods. In the morning, breakfast foods such as hard-boiled eggs, Kovbasa (sausage), baked cheese, breads, butter, and relishes, are placed into a basket and taken to church to be blessed. For Easter dinner, ham or roast pork, vegetable salads, cheesecake, tortes, and other pastries are eaten. Besides Christmas and Easter, there are special breads for almost every important Ukrainian occasion. A bride and groom are blessed, and the dead remembered with Kolach, a rich, intricate, braided bread, which symbolizes good fortune and eternity. For a typical wedding, seven bridesmaids grind flour from wheat grown in seven different fields to bake a korovai, a bread that symbolizes good luck. There are dozens of different ways of preparing and baking breads in the Ukraine.

Nigerian cuisine: Nigeria does not really have a general cultural cuisine as it is divided into a lot of different ethnic groups or tribes, each of which have their own cultural cuisine (and there are two hundred and fifty

ethnic groups so that is a lot). Like other West African cuisines, Nigeria uses spices and herbs with palm or groundnut oil to create deeply flavored sauces and soups. Nigerian feasts are colourful and lavish, while aromatic market and roadside snacks cooked on barbecues or fried in oil are plentiful and varied.

River Niger is an excellent source of fish, including carp, Nile perch, and catfish. It also provides the water needed to cultivate crops.

Trade greatly affected flavors of African cuisine however, before trading between continents began, main staples included rice, millet (a type of grain), and lentils. The Portuguese were the first Europeans to reach Nigeria. There, they established a slave trade center around the 1400s. Portuguese explorers and traders introduced cassava to western Africa (including Nigeria). British, Dutch, and other European traders later competed for control of the trade. By the 1700s, the British were the main traders of slaves on the Nigerian coast. European explorers and traders introduced several food staples to western Africa, such as beans, cassava, and maize.

Each area in Nigeria has its own regional favorite that depends on customs, tradition, and religion. The different foods available also depend on the season: the "hungry season" is before the rains arrive in March, and the "season of surplus" follows the harvest in October and November. Fruits, however, are enjoyed year-round. A large part of Nigeria lies in the tropics, where many fruits are available. Some of the popular fruits are oranges, melons, grapefruits, limes, mangoes, bananas, and pineapples [3].

People of the northern region (mostly Muslim, whose beliefs prohibit eating pork) have diets based on beans, sorghum (a type of grain), and brown rice. The Hausa people of this region also like to eat meat in the form of tserere or suya (kebabs, which are chunks of roasted, skewered meat). Muslims love to drink tea, making coffeehouses popular places to socialize.

The people from the eastern part of Nigeria, mostly Igbo/Ibo, eat eba, also called garri (cassava powder) dumplings, pumpkins, and yams. Yams are usually eaten in place of potatoes and are an important part of the Nigerian diet. However, African yams are different than Western yams. They are pale, barely sweet, and are not commonly found in United States supermarkets.

Cassava-based dishes include: Eba, also called garri (a very thick paste that is either rolled into balls or served like amala and made from cassava (manioc)), Fufu (a staple dish in Nigeria and most of West Africa.) and Lafun

There are too many to mention but Nigeria has a lot of soups and stews special to each ethnic groups. Some of them include: Egusi Soup, Okro Soup, Banga Soup, White Soup, Ogbono Soup, Ewedu Soup, Afang Soup and Edikang Ikong, etc.

Some examples of Nigerian snacks are Chin Chin (fried cookies made from wheat flour, eggs and butter), Puff Puff (fried sweet dough balls), Akara (a beignet from a dough based on black-eyed beans), Alkaki (made from wheat and sugar paste), Kuli-Kuli (made from ground

peanuts), Kokoro (a fried dry snack made from corn and garri (cassava)). There are two different kinds.

Meat pie, beef and vegetables enclosed in a pastry case), Plantain chips, etc.

Festivals: Each country has its own cultural festivals.

Some popular Nigerian festival. Nigeria has a lot of festivals, few include:

1. New Yam festival: It is an Igbo land celebration. Yams are the first crop to be harvested, and are the most important crop in the east. Thus, the New Yam Festival is a celebration depicting the prominence of yam in the social-cultural life of many communities in Nigeria.

2. Durbar festival: is the most ancient and prominent festival in northern Nigeria. It is celebrated mostly in Maiduguri, Kano, Katsina and Zaria, it is a major part of the Id el Kabir celebrations and the Id el Fitri marking the end of the holy month of Ramadan. At first it was celebrated to mark the advent of a war between ancient kingdoms or regarded as a form of military parade to the emirs and their councils to showcase the fighters who defended the territories.

3. Eyo festival (also called Adamu Orisha Play): It is celebrated by the people of Lagos state. It is a 24 days festival featuring a parade with participants dressed in white flowing robes that cover their entire body, top hats and sticks; and masquerades referred to as “Eyo” as well as costumed dancers.

4. Calabar carnival: It takes place in Calabar, Cross Rivers State.

5. Ofala festival: It is a Nigerian Igbo festival that celebrates royalty. It is the official cultural outing of the king and members of the cabinet in the year. The Ofala Festival is an annual ceremony practiced mostly by the Igbos of Anambra state especially Onitsha, Nnewi, Aguleri, Ukpò etc. The festival serves as a rite of renewal of the Eze or Obi (King).

6. Argungu fishing festival: It is celebrated in Kebbi. It features swimming competitions, bare-hand fishing, canoe racing and wild duck hunting.

7. Osun-Oshogbo Festival: It is celebrated in the month of August at the grove. It is two weeks long and starts with the traditional cleansing of the town called 'Iwopopo', which is followed in three days by the lighting of the 500-year-old sixteen-point lamp called 'Ina Olojumerindinlogun'.

There are also a lot of other Nigerian festivals like; Mmanwu Festival, Igu Aro Festival, Sango Festival, Sharo/Shadi Festival, Carniriv, Igogo Festival, etc.

My reason for writing this report is to showcase the uniqueness of my fun and interesting culture as a proud Nigeria.

Literature

1. [About culture] // [http.: www.outraveltour.com](http://www.outraveltour.com)
2. [About food] // [http.: www.foodbycountry.com](http://www.foodbycountry.com)
3. Nigeria // [http.: www.legit.ng](http://www.legit.ng)

UKRAINIAN AND SYRIAN CULTURES

Mohamad Rooney

*Науковий керівник: О.В. Малюта, к. і. н,
м. Київ, НМУ ім. О.О. Богомольця*

Syria is a traditional society with a long cultural history. Importance is placed on family, religion, education and self-discipline and respect.

The Syrian's taste for the traditional arts is expressed in dances such as the al-Samah, the Dabkeh in all their variations and the sword dance.

Marriage ceremonies are occasions for the lively demonstration of folk customs.

The scribes of the city of Ugarit (modern Ras Shamra) created a cuneiform alphabet in the 14th century BC.

The alphabet was written in the familiar order we use today like the English language, however with different characters.

Archaeologists have discovered extensive writings and evidence of a culture rivaling those of Iraq, and Egypt in and around the ancient city of Ebla (modern Tell Mardikh).

Later Syrian scholars and artists contributed to Hellenistic and Roman thought and culture. Cicero was a pupil of Antiochus of Ascalon at Athens; and the writings of Posidonius of Apamea influenced Livy and Plutarch.

Syrians have contributed to Arabic literature for centuries, and Syrian writers played a crucial role in the nahda or Arab literary and cultural revival of the 19th century.

Prominent contemporary Syrian writers include, among others, Adonis, Muhammad Maghout, Haidar Haidar, Ghada al-Samman, Nizar Qabbani and Zakariyya Tamer.

Syria has always been one of Arabic poetry's centers of innovation and has a proud tradition of oral and written poetry.

It has contributed to Arabic poetry mostly in the classical and traditional Arabic genres with influence from the French Romantic influences brought to the country while under French rule.

Traditional Houses of the Old Cities in Damascus, Aleppo and some other Syrian cities are preserved and traditionally the living quarters are arranged around one or more courtyards, typically with a fountain in the middle supplied by spring water, and decorated with citrus trees, grape vines, and flowers.

Ukrainian culture is a composition of material and spiritual values of Ukrainian people that has formed throughout its history (Ukrainian history).

It is closely intertwined with ethnic studies about ethnic Ukrainians and Ukrainian historiography which is focused on history of Kiev and region around it.

Whilst the country has often struggled to preserve its independence its people have managed to retain their cultural possessions and are proud of the considerable cultural legacy they have created. Numerous writers have contributed to the country's rich literary history such as Taras Shevchenko and Ivan Franko.

The Ukrainian culture has experienced a significant resurgence since the establishment of independence in 1991.

The modern Ukrainian culture is believed to be formed as a descendent of the ancient state of Kievan Rus' centered in Kiev as well the Kingdom of Galicia–Volhynia, both of which Ukrainians claim as their historical ancestors.

Therefore it has a shared culture and history with neighboring nations, such as Belarusians and Russians. Ukrainian historian, academic and politician of the Ukrainian People's Republic, Mykhailo Hrushevsky referred to Ukraine as Ukraine-Rus, emphasising Ukraines historical claim to the ancient state of Kievan Rus.

Traditional peasant folk art, embroidery and vernacular architecture are critical to Ukrainian culture, and its elements have often been determined by the resources available at the time.

The countries strong tradition of folk art and embroidery continues to this day, with Ukrainian embroidery often considered an art form in itself.

Ukrainian customs are heavily influenced by the Eastern Orthodox Church and traditions from Slavic mythology.

The Soviet era unified the cultures of many unrelated nations with a common language and led to the appropriation of many of the socialist republics culture and identity.

Because of the countries unique positions its culture has been influenced by both Western Europe, Russia and Asia.

Ukrainian culture has had to overcome numerous obstacles in order to survive and retain its originality, foreign powers and empires who dominated the country and its people in the past have often implemented policies aimed at integrating the endemic population into their occupiers own population, as well as trying to eradicate and purge elements of the culture for example the policy of Russification posed significant obstacles to the development of the culture.

Whilst progressing into modernity, Ukraine remains a highly traditional country, where the observance of certain customs and practices play a central role in its culture.

Many significant Ukrainian holidays and events are based on the old Julian Calendar and so differ to their Gregorian counterparts, these include Christmas and New Years Eve, both of which are highly important in Ukrainian culture.

Culture name: Syria

Orientation

Identification. Syria is the name that was given to the region by the Greeks and Romans and probably derives from the Babylonian suri.

Arabs traditionally referred to Syria and a large, vaguely defined surrounding area as Sham, which translates as "the northern region," "the north," "Syria," or "Damascus." Arabs continued to refer to the area as Sham up until the twentieth century.

Location and Geography

Syria borders Turkey to the north, Iraq to the east, Israel and Jordan to the south, and Lebanon and the Mediterranean Sea to the west. It is 71,000 square miles (183,900 square kilometers) in area. One-third of the land is arable, and one-third is pasturable.

The terrain is mostly desert, and home to drought resistant plants such as myrtle, boxwood, and wild olive.

There is little wildlife. Remote areas have wolves, hyenas, and foxes; the desert has lizards, eagles, and buzzards. Most of the population is concentrated in the western region of the country, near the Mediterranean.

Demography

The population in 2000 was 16,673,282 (not including the 35,150 people living in the Israeli-occupied Golan Heights, of whom 18,150 are Arabs and 17,000 are Israelis). The country is 90.3 percent Arab. Kurds are estimated to constitute between 3 and 9 percent of the population.

Culture name: Ukraine

Orientation

Kyiv's modern center and old city are on the Dnipro River's west bank - called the 'right bank' because it's on the right as you travel down the river.

If you were to sail downstream into Kyiv from the north, your first port of call on the right bank would be Podil, which sits below the rest of the city on the river plain. Continuing south, the woodsy, park-covered hills of the Pechersk district rise up from the river, extending south to Kyiv's main attraction, the Kyevo-Pecherska Lavra.

Location and Geography

Sea of Azov, it borders a number of European countries - Poland, Slovakia and Hungary in the west, Belarus in the north, Moldova and Romania in the south-west and Russia in the east.

The total geographic area of Ukraine is 603,550 square kilometers (233,030 sq mi). The land border of Ukraine totals 4,558 kilometers (2,832 mi).

The border lengths with each country are: Belarus 891 kilometers (554 mi), Hungary 103 kilometers (64 mi), Moldova 939 kilometers (583 mi), Poland 428 kilometers (266 mi), Romania 169 kilometers (105 mi) on the south and 362 kilometers (225 mi) on the west, Russia 1,974 kilometers (1,227 mi), and Slovakia 90 kilometers (56 mi). Ukraine is also bordered by 3,783 kilometers (2,351 mi) of coastline.

The border with Russia is the country's longest border - it runs in part through the Sea of Azov.

Demography

-The current population of Ukraine is 43,845,243 as of Saturday, April 6, 2019, based on the latest United Nations estimates.

-Ukraine population is equivalent to 0.57% of the total world population.

-Ukraine ranks number 33 in the list of countries (and dependencies) by population.

-The population density in Ukraine is 76 per Km² (196 people per mi²).

-The total land area is 579,320 Km² (223,677 sq. miles)

-70.1 % of the population is urban (30,691,488 people in 2019)

-The median age in Ukraine is 40.5 years.

Similarities and differences between Syrian and Ukrainian cultures:-

Similarities

- Syria and Ukraine have almost the same natural resources.

- Ukraine and Syria cultures are similar on the basis for the development of their cultures.

- Ukraine and Syria have similar cultural products.

- Syrians and Ukrainians folks have the same way of thinking.

- Ukraine and Syria they depend on importing foods, products.

Differences

- Syria is located in Asia while Ukraine is located in Europe.

- Syria culture is approximately 6000 years old , Ukraine culture is approximately 1100 years old.

- Ukraine area is much larger than Syria's area.

- Ukraine mother tongue is Ukrainian but they also speak Russian , Syria mother tongue is Arabic.

- Ukrainian cuisine depends on rich dark soil (chernozem), Syrian cuisine depends on eggplant, zucchini, garlic, meat, olive oil.

All countries have their own culture. Sometimes they differ a lot from your own, sometimes you can hardly notice them. on this site I looked at cultural differences between Syria and Ukraine . I intent my work on food, cultures and traditions, because I believe that is one of many things that we mainly notice when we are abroad. I wrote detailed fact about Syria and wrote about the differences in a discussion with Ukrainian fact. I didn't imagine that it would be as many differences that it is.

I am really glad that I chose this subject and I have learn many new things that I will bring with me my whole life. I have got a really good use by making this paper, now I know what few people know. What you should do and shouldn't and what you have to respect in Ukraine. I am really glad

that I had the opportunity to ask my host from Ukraine questions that make my work much more personal and fun to make. I am really satisfied with my work because I got the answers on the questions I had before I started writing. Through my paper you can really see the difference between these two countries. That was the whole meaning, to make people see the differences.

ЛЕКСИКО-СЕМАНТИЧЕСКИЕ ГРУППЫ ЯПОНСКОЙ ЛЕКСИКИ В КНИГЕ В. В. ОВЧИННИКОВА «ВЕТКА САКУРЫ»

*А. Носик, студентка филологического факультета, 4 курс, РФ,
Беларусь*

*Научный руководитель: О.Б. Переход, к.филол.наук
г. Брест, БрГУ имени А.С. Пушкина*

Заемствования из японского языка и стоящие за ними смыслы заняли значимое место во многих национальных культурах. Японская культура выделяется на фоне других своей многомерностью, философским подходом к жизни, способностью совмещать традиции и современность. В условиях стремительно изменяющегося мира, тенденции к глобализму Япония сохраняет свою культурную самобытность.

За последние десятилетия корпус японских заимствований в лексической системе русского языка значительно увеличился, сферы их использования расширились и охватывают не только искусство,

культуру, спорт, но и быт, кулинарию и т. д. [9]. А. Х. Габдуллина отмечает 25 предметных областей, в которые проникли заимствования из японского языка [1]. Японская лексика представляет собой особый лексический пласт, обогащает русский язык, отражая фрагмент японской национально-культурной картины мира.

Целью статьи является рассмотрение лексико-семантических групп японской лексики в книге Всеволода Владимировича Овчинникова «Ветка сакуры», с помощью которых создается образ Японии.

Творчество В. В. Овчинникова, писателя-публициста, журналиста-международника, востоковеда, специалиста по Японии и Китаю, привлекает внимание широкого круга читателей и специалистов в области истории, этнографии, литературы, лингвистики, поскольку его произведения – особое явление в литературе. Он автор книг «Ветка сакуры (Рассказ о том, что за люди японцы)» (1970) [2], «Корни дуба (Впечатления и размышления об Англии и англичанах)» (1980), «Горячий пепел (Хроника тайной гонки за обладание ядерным оружием)». В книге «Ветка сакуры» автор рассматривает взаимосвязь японской культуры, природы Страны восходящего солнца и национального менталитета. В.В. Овчинников пишет о японцах уважительно, со знанием тонкостей их культуры и языка.

Методом сплошной выборки из произведения В.В. Овчинникова «Ветка сакуры» отобраны лексемы-японизмы, вербализующие ряд предметных сфер.

Выделены следующие лексико-семантические группы японский лексики: 1) имена собственные (антропонимы и топонимы в их разновидностях, например, теонимы – имена богов синтоистского пантеона: *Изанаги, Изанами, Аматерасу, Фуку-року-дзю, Хотэй, Эбису, Дайкоку, Бентен* или урбанонимы – *Гиндза, Икебукуро, Синдзюку, Уэно, Уэно, Токайдо* и др.); эргонимы – названия предприятий и концернов: *Идемицу, Мицубиси, Мицубиси-дзюкогио, Мицубиси-дэнки, Мицуи, Сони, Тосиба* и др.), 2) лексемы, называющие исторические периоды (*мэйдзи, тайсе, сева*), 3) лексемы, объективирующие традиционные культурные реалии и понятия (*гири, гейша, икебана, ногаку, хайку, танка*), 4) слова, вербализирующие философские и мировоззренческие понятия: *сибуй, саби, ваби, югэн*, 5) лексемы, называющие предметы быта: *фусума, татами, хибати*, 6) одежду и аксессуары: *кимоно, фуросики*, 7) пищу и посуду: *адзи-но-мото, васаби, сукияки, суси, темпура, сакэ, бенто*, 8) спортивные единоборства: *дзю-до, джитсу*, 9) названия флоры: *сакура, бансай*, 10) денежной единицы: *йена*, 10) военно-философская лексика: *сегун, самурай, камикадзе, кайтен. бусидо*, 11) обороты речи: *аригато, сумимасе*.

Подробнее остановимся на характеристике антропонимов и топонимов – самых больших тематических групп, выделенных из текста произведения.

Антропонимы. Любое государство – это прежде всего люди. В книге в именах людей перед читателем предстает многоликая Япония, ее история и современность. Антропоним (от греч. anthropos – человек + оупта – имя) – собственное имя людей [3, с. 27]. У японцев, как и у каждого народа есть свои традиции именования, в японском языке свой специфический набор имен и фамилий, обращения к людям, которые не имеют аналогов в других языках и культурах. Антропонимикон «Ветки сакуры» образуют следующие лексические единицы:

1) имена императоров и правителей: **Иеясу Токугава** (*«Избегай излюбленных удовольствий, обращайся к неприятным обязанностям» – эта строка, завершавшая когда-то сто законов Иеясу*). **Иеясу Токугава** (1542–1616) – основатель третьей династии военных правителей Японии – сегунов, которая находилась у власти с 1600 до 1867 года) [4]. **Дзимму** (*Демократическая общественность в течение целого десятилетия упорно сопротивлялась попыткам объявить государственным праздником день восшествия на престол мифического императора Дзимму и считать 11 февраля 660 года до нашей эры днем основания японского государства* (здесь и далее цитаты из книги «Ветка сакуры»). **Дзимму** – первый император Японии. С мифа о нем начинается второй раздел эпоса «Кодзики» [4].

2) имена политических деятелей, государственных чиновников: *Асанума* (Ведь именно одним из семнадцатилетних был убит председатель социалистической партии *Асанума*). *Инэзиро Асанума* – японский политик, глава японской социалистической партии. 12 октября 1960 года во время политических дебатов в Токио был смертельно ранен 17-летним террористом ультраправых взглядов – университетским студентом по имени *Отоя Ямагути*. Убийца успел ударить его мечом *вакидзаси* в живот и грудь [5].

В. В. Овчинников упоминает в книге имена еще нескольких государственных чиновников: *Морита* (Так при загадочных обстоятельствах оборвалась жизнь начальника управления вооружений *Морита*); *Сабуро Иосикава* (Роль Дзимму исполнил бывший полковник императорской армии *Сабуро Иосикава* – тогдашний мэр города Касивара, ассигновавший два миллиона иен, чтобы обрядить служащих муниципалитета в древние доспехи племени ямато).

3) имена промышленников: *Коносукэ Мацусита* (Нет причин удивляться тому, что самым богатым человеком в Японии, налогоплательщиком номер один из года в год оказывался глава концерна «Националь» *Коносукэ Мацусита* – человек, с именем которого связана послевоенная электрификация японского быта). *Коносукэ Мацусита* – видный промышленник, новатор в сфере менеджмента. Руководитель крупнейшей электронной корпорации «Мацусита электрик», известной во всем мире по своим торговым

маркам «Панасоник», «Нэшнл», «Текникс», «Квазар». Мацусита, автор управленческой стратегии, основанной на максимальном сосредоточении усилий на поставленной задаче и совершенствовании методов управления персоналом [4].

3) имена известных деятелей культуры и искусства:

- кинорежиссеров, сценаристов, продюсеров: **Акира Куросава**, **Кането Синдо**, **Кон Итикава**, **Тадаси Имаи** (Но фильмы, которые заслуженно привлекли внимание советского зрителя на международных фестивалях («Токийская олимпиада» **Кон Итикава**, «Рыжая борода» **Акира Куросава**, «Рис» **Тадаси Имаи**, «Голый остров» **Кането Синдо**), были редкими исключениями, которые родились не благодаря, а вопреки сложившемуся в японской кинематографии порядку вещей);

- актеров и музыкантов: **Юдзо Каяма**, **Тосиро Мифуне**, **Фудзико Ямамото** (Из японских же киноактеров понятию «сибуй» больше всего соответствует **Тосиро Мифуне**, в то время как кумир школьниц **Юдзо Каяма**, исполняющий под гитару песенки собственного сочинения, вовсе не сибуй, потому что слишком смазлив; Известна также история с первой красавицей Японии актрисой **Фудзико Ямамото**, которая не захотела продлевать свой контракт с кинокомпанией и тут же была практически отстранена от японского экрана, ибо нарушила долг верности нанимателю);

- художников и архитекторов: **Хокусаи**, **Хиросиге**, **Утамаро** (Покупая цветные гравюры великих мастеров прошлого **Хокусаи** или

Хиросиге, иностранные туристы любят философствовать о неизменности лица Японии); **Кэндзо Танге** (Танге поднял современную японскую архитектуру тем, что впервые подошел к бетону так же, как древние японские строители подходили к дереву, не окрашивая его лаком, как китайцы, а подчеркивая прелесть каждой его жилки, каждого сучка); **Софу Тэсигахара** (**Софу Тэсигахара** – основоположник нового направления в искусстве икэбана);

- писателей: **Кендзабуро Оя** (Молодой писатель **Кендзабуро Оя** поднял так называемую «проблему семнадцатилетних»: можно ли допускать, чтобы правые вкладывали нож в руки подростков, подбивали несовершеннолетних на осуществление террористических актов?). **Кендзабуро Оя** – выдающийся японский писатель, лауреат Нобелевской премии по литературе (1994 г.).

- ученых: **Сабуро Иенага** (Профессор **Сабуро Иенага**, автор книги «Новая история Японии» для старшеклассников, демонстративно подал в суд на министерство просвещения за то, что оно вносит в текст все новые и новые поправки);

4) имена простых японцев: **Микимото, Марино, Тадахиро Ямада** (Идея выращивать жемчужины на подводных плантациях впервые пришла сыну торговца лапшой по фамилии **Микимото**; Я беседовал об этом в одной из гончарен Кемидзу с мастером по фамилии **Морино**; А эти прокопченные бетонные плиты у спортплощадки – следы испытательного полигона, – рассказывает **Тадахиро Ямада**, житель города).

Антропонимы в книге выполняют свою основную функцию – номинативную, создают достоверность повествования.

Топонимы. Широко и разнообразно представлена в произведении японская топонимика. Топоним – это имя или «адрес» объекта, своего рода «метка» (А.В. Суперанская), которая выделяет объект из ряда других подобных объектов. Автором чаще всего используется топоним **Япония** и производные от него – этноним **японцы** и относительное прилагательное **японский**, что обусловлено тематикой произведения (*Досыта насмотревшись подобных сцен, я пополнил перечень необъяснимых парадоксов Японии еще одним пунктом; Пылкая влюбленность, с которой смотрит на Японию новичок, неизбежно омрачается первой размолвкой, как только он сталкивается с изнанкой японской вежливости*).

Этимология топонима **Япония** свидетельствует о первоначальном описательном характере слова. Как отмечает Е. М. Пospelов, иероглифы, которыми пишется это название, по-китайски читаются как *жи бэнь* и означают «основа, корень» и «Солнце», т. е. «восход Солнца», откуда распространенное название Японии «страна восходящего солнца». На южнокитайском диалекте иероглифы *жи бэнь* читаются как *я пон*. По-японски те же иероглифы читаются как Нихон или Ниппон [5, с. 491–492].

Япония – островное государство, расположено на Японском архипелаге. Архипелаг состоит из 6852 островов, из которых 430 населены [6]. В. В. Овчинников упоминает в книге четыре основных

острова, которые расположены с севера на юг: **Кюсю, Сикоку, Хоккайдо, Хонсю** (Такова северо-восточная и центральная часть **Хонсю**, таков юг **Сикоку** и юг **Кюсю**; На **Хоккайдо** японцы смотрят так же, как русские на Дальний Восток или американцы на Дальний Запад).

Образ Японии создается с помощью хоронимов – названий префектур, исторических областей Японии и астионимов – названий городов. В книге показаны как крупнейшие города Японии – мегаполисы, так и небольшие города, их скученность и простор, особое течение жизни, восточный колорит, природа и быт жителей, исторические события, связанные с городами (*Вслед за **Токио** он [туристский маршрут] обычно пролегает через семь японских городов, население каждого из которых перевалило за миллион, – это **Иокогама, Нагоя, Киото, Осака, Кобе, Китакюсю и Фукуока**; Надежно укрытый горными кряжами от обоих побережий, городок **Мацумото** знал о войне лишь понаслышке; В столице сочли рвение мэра города **Касивара** чрезмерным; Зато урезано описание трагедии **Хиросимы** и **Нагасаки**, иным стало разъяснение девятой статьи послевоенной конституции; Однако, не дожидаясь ответа на них [из Берлина], в горах префектуры **Нагано** начались работы по осуществлению проекта «Сюсуй»; Достаточно сравнить мавзолей в **Никко** с пагодой Хорюдзи в **Нара**, с более поздними дворцами **Киото**, чтобы понять, насколько украшательство, пышность, внешняя эффектность чужды японскому духу; Самая, казалось бы,*

бесхитростная мечта была у мальчугана из горного селения к префектуре Иватэ).

Особое место в книге уделено вулканам – *Асо* и *Фудзияма*, священным горам Японии, с которыми связано много мифов и легенд (*Они взяли в рассрочку экскурсионный тур на остров Кюсю с заездом на вулкан Асо – место паломничества молодоженов и самоубийц*). В «Ветке Сакуры» автор отмечает: *«Японцы любят говорить, что им приходится жить на вздрагивающей спине, которую выставил из пучин океанский дракон. Вулканические извержения и подземные толчки для них не редкая трагическая случайность, а нечто неизбежное, как жара летом или холод зимой»*. *Асо* – вулкан, расположен на острове Кюсю в префектуре Кумамото.

Фудзияма (Фудзи, Фудзисан) – один из символов Страны восходящего солнца (*Все так же оттеняют синеву весеннего неба снега Фудзи и первые розовые соцветья сакуры*). Это вулкан, считающийся «молодым». Гора привлекает своей практически идеальной пропорциональностью. Каждый житель Японии хотя бы один раз в своей жизни стремится посетить священную гору. Существует разная этимология оронима *Фудзи*, но признана точка зрения, что название происходит от японского *фуджи* «крутизна, скала» и яма (сан) «гора», т. е. «крутая гора» [5, с. 442–443].

Топонимы в книге «Ветка сакуры» выполняют номинативную и изобразительную функции, помогают автору познакомить читателя

с географией Японии, способствуют созданию эстетических впечатлений, передаче национально-культурного колорита страны.

Литература

1. Габдуллина, А. Х. Лексические заимствования из японского языка в русский: когнитивно-прагматические особенности и процесс ассимиляции [Электронный ресурс] / А. Х. Габдуллина // Вестник Челяб. гос.ун-та. Сер. Филология. Искусствоведение. Вып. 62. – 2012. – № 2(256). – С. 12–16. – Режим доступа : <https://cyberleninka.ru/article/n/leksicheskie-zaimstvovaniya-iz-yaponskogo-yazyka-v-russkiy-kognitivno-pragmaticheskie-osobennosti-i-protsess-assimilyatsii> – Дата доступа : 04.04.2019.

2. Овчинников, В. В. Ветка сакуры / В. В. Овчинников. – М. : Молодая гвардия, 1971. – 224 с.

3. Розенталь, Д. Э. Словарь-справочник лингвистических терминов / Д. Э. Розенталь, М. А. Теленкова. – М. : Просвещение, 1976. – 543 с.

4. Энциклопедия Японии от А до Я [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://www.japantoday.ru/entsiklopediya-yaponii-ot-a-do-ya.html>. – Дата доступа : 21.10.2018.

5. Поспелов, Е. М. Географические названия мира: топонимический словарь / Е. М. Поспелов. – М. : Русские словари : ООО «Изд-во Астрель» : ООО «Изд-во АСТ», 2002. – 512 с.

6. Википедия. Свободная энциклопедия. [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <https://ru.wikipedia.org/wiki/>. – Дата доступа : 15.10.2018.[https://ru.wikipedia.org/wiki/Японские острова](https://ru.wikipedia.org/wiki/Японские_острова)

7. Сайт о Японии [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <https://jamato.ru/>. – Дата доступа : 25.10.2018.

**ПОЛИЭТНИЧЕСКИЙ ИМЕННИК СТУДЕНТОВ
ФИЛОЛОГИЧЕСКОГО ФАКУЛЬТЕТА БРГУ ИМ. А.С.
ПУШКИНА**

Р. Отузов, студент БрГУ им. А. С. Пушкина, Брест, Беларусь
Научный руководитель: Вертейко Е.Е., преподаватель кафедры
общего и русского языкознания БрГУ им. А. С. Пушкина

Антропонимическая картина достаточно специфична для любого этноса. Население любой страны неоднородно. Даже лица, принадлежащие к одной национальности, пользуются различными языковыми подсистемами в зависимости от социального статуса, вероисповедания, местожительства, профессии и многих других факторов. Внимание к системе имен собственных, в частности к антропонимам, определяется их особым положением как слов, развивающихся по законам языка, но помимо лексического компонента включающих также этнографический, исторический,

социальный, культурологический аспекты информативности. Личные имена, фамилии людей являются частью лексико-семантической системы, функционируют в её рамках и одновременно весьма чутко реагируют на любые изменения, происходящие в обществе [3, с. 36].

На филологическом факультете БрГУ им. А.С. Пушкина учатся студенты из разных стран. Кроме студентов из Беларуси, в университете есть иностранные обучающиеся из Туркменистана, Словакии и Китая. Преобладают туркменские студенты. Целью данной статьи является сопоставительный анализ мужского и женского именников студентов филологического факультета. Для того, чтобы выявить общие и отличительные черты студенческого антропонимикона, необходимо обратиться к его составляющим.

Древнейшим именованим человека является личное имя. Значительный вклад в изучение вопросов русского и белорусского именослова внесли Н. В. Бирилло, В. Д. Бондалетов, А. М. Мезенко, В. А. Никонов, А. В. Суперанская, А. К. Устинович и др. Отметим, что исследованию туркменской антропонимии посвящено небольшое количество трудов. Можно отметить работы Ш. Аннаклычева «Мотивы выбора имен у туркмен» [1] и С. М. Демидова «Туркменские имена» [2].

Академик Н. В. Бирилло выделяет два хронологических периода развития белорусского именника: 1) дохристианский (до X в.) – когда белорусами использовались двучленные онимы славянского происхождения и простые имена; 2) христианский (начиная с X в.).

После принятия христианства в белорусском именовании появился новый тип имен – заимствованные (христианские: православные и католические). Православная церковь канонизировала святых и, как следствие, их имена – греческие (*Александр, Андрей, Арсений, Василий, Екатерина, Маргарита, Елена* и др.), латинские (*Адриан, Валентин, Роман, Антоний, Юлий, Марина, Регина* и др.), древнееврейские (*Адам, Иоаким, Гавриил, Захар, Михаил, Анна, Ева* и др.), а также небольшое количество египетских и германских.

Туркменская антропонимия представляет собой особое образование. Практически в каждой семье имяназачение новорожденного носит определённый смысл. Это или уважение к какому-либо из родственников или великих людей, выражающееся в назачении ребёнка его именем, или дань моде определённого периода, или отпечаток личного вкуса. Синкретизм – смешение разнородных элементов в одной системе. В данном случае речь идёт о языковом синкретизме туркменских личных имён, их разноязычном происхождении. Данное явление вызвано пестротой и сложностью этнических и исторических процессов, происходивших на территории Туркменистана. В течение многих столетий местное ираноязычное население сталкивалось здесь с приходящими тюркоязычными племенами. Со временем тюркоязычное население стало основным, оттеснив или ассимилировав своих ираноязычных предшественников. Но связи самого различного характера с ираноязычными соседями – персами, курдами – не прекращались. Поэтому среди туркменских

имён имеется много имен ираноязычного происхождения, такие как: *Рустем* – имя одного из героев иранского эпоса, *Мерет* (древнеиранское *Мердад*) – название пятого месяца солнечного календаря, *Ширин* («сладкая»), *Гюльджан* («роза души») и многие другие.

Арабское нашествие слабо отразилось на составе населения Средней Азии. Однако оно принесло в Туркменистан ислам, через который вошел целый поток мусульманских имён, арабских или семитских по происхождению. Следует сказать, что туркменская традиция личных имён проявила упорство, особенно у женщин, сохранив многие домусульманские имена. Большинство туркменских имен означают окружающий мир – происходят от названий различных объектов флоры, фауны, природных явлений и т.п.

После Октябрьской революции большие преобразования, произошедшие в культуре и быту туркменского народа, нашли своё отражение в появлении новоязычных имён – русских или западноевропейских, чаще всего связанных с тем или иным выдающимся революционером или деятелем культуры. Данное явление практически исчезло после распада Советского Союза и объявления Туркменистана суверенным государством.

Безусловно, не следует думать, что все туркменские имена сохраняют своё одноязычное происхождение – тюркское, иранское, арабское, русское или иное. Очень многие из них отразили языковой синкретизм непосредственно в самой форме имени, часто состоящем

из двух разноязычных основ во всевозможных комбинациях. Например, мужское имя *Саламгулы* состоит из арабского *салам* ‘мир’ и тюркского *гул* ‘раб’. *Гельдымерет* – из тюркского *гельды* ‘пришёл’ и *мерет* ‘название пятого месяца иранского солнечного календаря’. Женское имя *Джумагуль* связывает арабскую пятницу ‘джума’ с иранской розой ‘гюль’ [2].

Чтобы показать полиэтничный состав именника студентов филологического факультета Брестского государственного университета им. А. С. Пушкина, мы проанализировали наполнение мужского и женского именников белорусских и туркменских студентов. В нашей работе были исследованы 50 имен (7 мужских и 43 женских имени) белорусских студентов специальностей «Русская филология» и «Русский язык и литература. Иностранный язык (английский)» 1–4 курсов. Сразу отметим, что один студент по национальности словак, а так как у славян наблюдается определенная общность в антропонимике, то имя студента из Словакии *Виктор* мы рассматриваем в контексте славянского именника.

Проведенное исследование показало, что среди мужских имен (6 онимных единиц) белорусских студентов имя *Андрей* встречается 2 раза. Остальные имена отмечены один раз: *Виктор, Даниил, Максим, Михаил, Роман*. С точки зрения происхождения антропонимов преобладания какого-либо имени не наблюдается. Отмечено равное количество фиксаций имен, заимствованных из греческого, древнееврейского и латинского языков. Наконец, все представленные

мужские имена студентов, за исключением имени *Андрей*, имеют наряду с полной официальной формой сокращенную форму: *Виктор – Витя, Даниил – Даня, Максим – Макс, Роман – Рома* и т.д.

Среди студентов-туркмен филологического факультета были исследованы имена 47 студентов 1–4 курсов (43 онимные единицы). Самыми популярным мужскими именами являются *Мерген* и *Мердан* (по 2 фиксации каждого имени). Остальные имена отмечены однократно: *Абдул, Азиз, Азым, Акмырат, Аманмухаммет, Аннагурбан, Араздурды, Арифджон, Атамырат, Багтыбай, Бегенч, Бегмырат, Вайс, Вена, Говиутхан, Гурбангелди, Гурбансахет, Данатар, Джахонгир, Джошгун, Довлет, Довран, Ильес, Мукдар, Мухамметалы, Нуралы, Ораз, Полат, Полатбек, Рзагулы, Ровшен, Сапа, Сапар, Сардорбек, Сердар, Сойег, Хажымырат, Халнепес, Шагелди, Шерзот, Эзизмухаммет*. Согласно структурной характеристике 24 именователя имеют простые имена, например, *Абдул* (араб., ‘раб, слуга, последователь Аллаха’), *Азиз* (араб. ‘дорогой, ценный; сильный, могущественный, почетный, любезный, уважаемый’; 2) евр. ‘сильный’; 3) тур. (тюрк.) ‘святой’), *Азым* (тюрк. от араб. *Азим* ‘великий, могучий’), *Бегенч* (туркм. (тюрк.) ‘гордость; торжество; радость, восторг, отрада’), *Вайс* (перс. вариант имени *Увайс* ‘волчонок’), *Вена* (туркм. (тюрк.) форма араб. *Вафа* ‘верность, преданность, вера’); 22 именователя – составные, т.е. состоящие из двух компонентов-лексем: *Акмырат* (туркм. *Ак* ‘светлый’ + *Мырат* ‘желание, смысл, цель’), *Аманмухаммет* (араб., *Аман* ‘здоровый;

невредимый; свободный; покровительство; забота; защита, безопасность' + *Мухаммет* (от Мухаммад) 'самый восхваляемый'), *Аннагурбан* (туркм. (тюрк.) *Анна* 'пятница' + *Гурбан* 'жертвующий' (азерб. (тюрк.) от *Курбан*), *Аннамурат* (туркм. (тюрк.) *Анна* 'пятница' + *Мурат* 'желанный'), *Араздурды* (*Араз*: 1). тюрк. от *Ураз* 'радостный'; 2) перс. название реки *Араз* / *Аракс* + *дурды*, туркм. (тюрк.) 'остался жив, будет жить') и др.

Мужские имена туркменских студентов имеют разнообразное происхождение, но преобладают туркменские имена. В группе одноязычных имён доминируют имена туркменской этимологии (всего 15 имяносителей): *Акмырат*, *Аннагурбан*, *Бегенч*, *Вена*, *Говишутхан*, *Гурбангелди*, *Данатар*, *Джошигун*, *Довлет*, *Довран*, *Мердан*, *Мукдар*, *Ровшен*, *Сойег* и др.; 9 человек названы тюркскими именами: *Азым*, *Мерген*, *Мухамметалы*, *Нуралы*, *Ораз*, *Полат*, *Рзагулы*, *Сердар*; 6 мальчиков носят узбекские и таджикские имена: *Арифджон*, *Джахонгир*, *Ильес*, *Полатбек*, *Сардорбек*, *Шерзот*; 2 носителя арабских имен: *Абдул* и *Азиз* и 1 носитель имени персидской этимологии *Вайс*.

В группе двуязычных имен преобладают имена, представляющие соединение туркменского и тюркского антропонимов (8 имяносителей): *Аннамурат*, *Атамырат*, *Багтыбай*, *Бегмырат*, *Гурбангелди*, *Гурбансахет*, *Халнепес*, *Эзизмухаммет*. Аработуркменское имя *Хажымырат* носит один человек,

аработюркское *Аманмухамет* также принадлежит одному имяносителю.

Много мужских туркменских имен студентов наряду с полной официальной формой имеют сокращенную. 25 онимных единиц имеют сокращенную форму (*Акмырат – Акыш, Аманмухамет – Аман, Аннагурбан – Ануш, Аннамырат – Мырат* и др.), 21 имя не имеет краткого варианта: *Адбул, Азиз, Азым, Ильес, Довран, Мерген* и др.

Среди белорусских студенток наиболее распространённым является имя *Ольга* (5 имяносителей), *Анастасия* и *Наталья* (по 3 носителя каждого имени). По 2 фиксации имеют следующие имена: *Ангелина, Анна, Виктория, Дарья, Екатерина, Мария, Полина, Юлия, Яна*. Единичными являются: *Александра, Алена, Алина, Диана, Елена, Жанна, Заряна, Ирина, Кристина, Марина, Оксана, Римма, Светлана, Татьяна*. По происхождению наблюдается преобладание имен греческой (16 девушек) и латинской (10) этимологии: *Александра, Анастасия, Ангелина, Дарья, Екатерина, Елена* (также имеется единичный народный вариант данного имени *Алена*), *Ирина, Татьяна, Яна; Виктория, Диана, Кристина, Марина, Наталия, Юлия*. Также в составе студенческого именника есть 4 имяносителя женских имен древнееврейской этимологии *Анна, Мария*. Отмечен также новый оним *Алина*, закрепившийся в составе русской именословной системы лишь в начале XX в. К именам французской этимологии восходят *Жанна* и *Полина* (3 носителя), болгарской *Заряна* и *Римма*

(2), украинской *Оксана* (1); также имеется оним скандинавской этимологии *Ольга* (5 имяносителей) и славянский оним *Светлана* (1 носитель).

В составе женского студенческого именника можно выделить 10 имен, образованных на базе мужских: *Александра* ← *Александр*, *Анастасия* ← *Анастасий*, *Дарья* ← *Дарий*, *Жанна* ← *Жан*, *Кристина* ← *Кристиан*, *Полина* ← *Поль*, *Римма* ← *Римен*, *Юлия* ← *Юлий*, *Яна* ← *Ян*. Большинство женских имен, наряду с полной официальной формой могут иметь сокращенную: *Александра* – *Саша*, *Шура*, *Ирина* – *Ира*, *Анастасия* – *Настя*, *Анна* – *Аня*, *Виктория* – *Вика*, *Елена* – *Лена*, *Наталья* – *Наташа* и др.

Среди студентов-туркмен филологического факультета были исследованы имена 59 девушек (55 онимных единиц). Самыми популярным женскими имена являются *Гулишат*, *Гурбансолтан* и *Шемшат* (по 2 фиксации каждого имени). Остальные имена отмечены однократно: *Азиза*, *Айбахар*, *Айболек*, *Айгозел*, *Айна*, *Айсона*, *Акджемал*, *Акнур*, *Альфия*, *Амангул*, *Арзыгуль*, *Багтыгул*, *Багул*, *Барно*, *Билбил*, *Говхар*, *Говхер*, *Гозел*, *Гулджан*, *Гулendam*, *Гулзар*, *Гулнара*, *Гулнора*, *Гульсум*, *Гулялек*, *Гунча*, *Джемал*, *Дженет*, *Дилрабо*, *Дильдар*, *Динора*, *Дуня*, *Зарина*, *Зохре*, *Лале*, *Майса*, *Малика*, *Марал*, *Мархабо*, *Мерджен*, *Мяхри*, *Нумай*, *Нурхон*, *Огулбагт*, *Огулнур*, *Ситора*, *Сона*, *Сулгун*, *Сурай*, *Узукджемал*, *Хатыджа*, *Энеджан*.

По структуре 32 имяносительницы имеют простые имена: *Азиза* (араб. ‘уважаемая, дорогая, ценная, редкая’, от *Азиз*), *Айна* (1. тюрк. от перс. (фарси) *Айнэ* ‘зеркально чистая; зеркало’; 2. араб. *Айн* ‘глаза, глазастая; родник’; 3. тюрк. Ай ‘луна’), *Альфия* (1. тюрк. (татар. или башк.) от араб. ‘здоровая; жизнерадостная’; 2. араб. ‘миллениум; та которая проживет тысячу лет’), *Багул* (туркм. ‘цветок роза (розовая)’), *Барно* (тадж. (перс.) и узб. (тюрк.) от персидского *Барна* ‘молодая, юная; статная; стройная; красивая’), *Билбил*, *Говхар*, *Говхер*, *Гозел*, *Гунча*, *Джемал*, *Дженнет*, *Дилрабо*, *Динора*, *Дуня*, *Зарина*, *Зохре*, *Лале*, *Майса*, *Малика*, *Марал*, *Мархабо*, *Мерджен*, *Мяхри*, *Нумай*, *Ситора*, *Сона*, *Сурай*, *Хатыджа*, *Шемшат*. Составные имена имеют 28 девушек-студенток филологического факультета: *Айбахар* (Ай – тюрк. ‘луна’ + *Бахар* – перс. ‘весна, цветение’), *Айболек*, *Айгозел*, *Айсона*, *Акджемал* (туркм. (тюрк.) *Ак* ‘белая’ + *Джемал* ‘красавица’), *Акнур*, *Амангул* (тюрк. от *Аман* ‘здоровый’ + тюрк. от перс. *Гул* ‘цветок’), *Арзыгуль*, *Багтыгул*, *Гулджан* (перс. *Гул* ‘цветок’ + *Джан* ‘душа’), *Гулендам*, *Гулзар*, *Гулнара*, *Гулнора*, *Гулсум*, *Гулишат*, *Гулялек*, *Гурбансолтан* (2) (тюрк. *Гурбан* от араб. *Курбан* ‘жертва, жертвоприношение; самопожертвующий’ + тадж. (перс.) и тюрк. от араб. *Султан* ‘правитель’), *Дильдар* (тюрк. *Диль* перс. ‘сердце, душа, ум’ + *Дар* 1) тюрк. от перс. *Дара* ‘обладающий, имеющий; владеющий; богатый, состоятельный’; 2) араб. ‘дом’), *Нурхон* (узб. и казах. (тюрк.) *Нур* ‘светлый’ + *Хон* тадж. (перс.) или узб. от тюрк. ‘госпожа, повелительница, ханша’), *Огулбагт* (тюрк. *Огул* ‘мой

цветок' + туркм. *Багты* 'благо, счастье'), *Огулнур*, *Сулгун* (туркм. (тюрк.) *Сулу* 'красивое' + *Гу/юн* 'солнце' или от *sülgün* 'фазан'), *Узукджемал* (туркм. и тур. (тюрк.) от арабск. *Джемал* 'красивая, совершенная'), *Энеджан* (туркм. (тюрк.) *Эне* 'мать' + *Джан* 'душа').

В составе женского именника студентов по происхождению преобладают одноязычные – собственно туркменские (19 имяносителей) и тюркские (18). Туркменскими являются следующие онимы: *Айгозел*, *Акджемал*, *Арзыгул*, *Багтыгул*, *Багул*, *Билбил*, *Говхар*, *Гозел*, *Гулendam*, *Гулялек*, *Гунча*, *Джемал*, *Зохре*, *Майса*, *Мерджен*, *Огулбагт*, *Сулгун*, *Узукджемал*, *Энеджан*. Тюркские: *Айна*, *Айсона*, *Альфия*, *Амангул*, *Гулджан*, *Гулнара*, *Гулишат* (2 фиксации), *Гульсум*, *Дильдар*, *Дуня*, *Лале*, *Марал*, *Мяхри*, *Сона*, *Сурай*, *Шемшат* (2 фиксации). Также отмечены узбекские или таджикские (9 имяносителей: *Барно*, *Говхар*, *Гулнора*, *Дилрабо*, *Динора*, *Зарина*, *Мархабо*, *Нурхон*, *Ситора*); арабские (3: *Азиза*, *Малика*, *Нумай*); одно персидское имя *Гулзар*. Двужычных имен в женском студенческом именнике немного – 4 единицы: туркменское + тюркское *Гурбансолтан* (2 фиксации, тюрк. *Гурбан* от араб. *Курбан* 'жертва, жертвоприношение; самопожертвующий' + тадж. (перс.) и тюрк. от араб. *Султан* 'правитель'), *Огулнур* (туркм. (тюрк.) *Огул* 'мой цветок' + (тюрк.) *Нур* 'светлый'), *Акнур* (казах. (тюрк.) *Ак* 'белый' + *Нур* 'свет'); тюркское + туркменское *Гуловсер* (тюрк. от перс. *Гул* 'цветок' + туркм. 'мозайка', 1 фиксация).

Большинство туркменских женских имен студенток не имеет сокращенной формы: 19 онимных единиц имеют сокращенную форму, 41 имя не имеет краткого варианта. Среди сокращенных имен чаще всего встречаются *Гуля*, *Диля* и *Оля*. Не имеют сокращенной формы следующие имена: *Азиза*, *Айболек*, *Айгозел*, *Айна Акнур*, *Альфия*, *Амангул*, *Багул*, *Барно*, *Билбил* и др.

Проанализировав состав, структуру и происхождение мужского и женского именников студентов филологического факультета БрГУ им. А. С. Пушкина, можно сделать вывод о его полиэтническом характере. Поскольку в настоящее время на филологическом факультете преобладают студенты из Туркменистана, соответственно в составе именника студентов наблюдается доминирование иноязычных антропонимов. Белорусский и туркменский антропонимиконы заметно контрастируют, поскольку формирование каждого из них шло различными путями. Белорусские мужские и женские имена студентов филологического факультета являются заимствованными именами греческого, латинского и древнееврейского происхождения; имена туркменских студентов имеют национальное, т.е. туркменское происхождение, а также могут быть иранской, тюркской, арабской, узбекской и персидской этимологии. Однако несмотря на различия антропонимической картины сопоставляемых культур, которые обусловлены целым комплексом исторических, социальных, национальных, территориальных, конфессиональных, морально-этических факторов,

белорусские и туркменские студенты на филологическом факультете учатся поддерживать полиэтническую толерантность и в любой ситуации проявлять взаимоуважение.

Список литературы

1. Аннаклычев, Ш. Мотивы выбора имен у туркмен / Ш. Аннаклычев // Личные имена в прошлом, настоящем и будущем. – М. : Наука, 1970. – С. 201–205.
2. Демидов, С. М. Туркменские имена [Электронный ресурс] / С. М. Демидов. – Режим доступа : <http://infoabad.com/vs-o-turkmenistane/turkmenskie-imena.html>. – Дата доступа : 10.11.2018.
3. Суперанская, А.В. Общая теория имени собственного / А.В. Суперанская. – М. : Наука, 1973. – 352 с.

TRADITIONS, MANNERS AND CUSTOMS OF INDIA, INTERESTING FACTS

*Доллар Соні, студент ЛС-633, Індія
Агравал Ануша, студентка ЛС-633, Індія
Науковий керівник: О. М. Скварча,
ст. викл. кафедри МППГ, м. Суми, СумДУ*

India is a striking land with centuries of history and an amazing cultural heritage. This is a huge country in South Asia with a diverse relief: on its territory are located both the mountain peaks of the Himalayas, as well as the coast of the Indian Ocean. India is the seventh largest and

second largest country in the world, which occupies most of the Hindustan peninsula and is the cradle of ancient civilizations and religions. India is an original and original country. For the traveler who has come here for the first time, it will be interesting and useful to learn some interesting traditions of India. In this country, respect for traditions is very enthusiastic, they pass it from generation to generation, and ignorance or violation of any tradition of India can even be regarded as a crime.

Since most people preach Hinduism, most of India's national traditions are related to the laws of this religion:

1. The left hand is considered "unclean" – avoid doing important actions with this hand. For example, Hindu will never take money from you if you stretch it with your left hand.
2. Feet also Hindus do not respect and consider the dirty part of the body. God forbid you put them on a table or armchair. Insults are considered even the feet turned towards a particular person.
3. Violation of the physical space, touching a person is considered a personal offense. Avoid handshakes and familiar patches on shoulder, back. If you want to congratulate the Hindu, just raise your palms to your chin and shake your head toward the welcome person.
4. The cult of the cow is an unusual trait in India. She is considered sacred animal, she can not be offended, beat, and eating beef equates to mortal sin. That is why cows in India wander just along the streets and avenues, sometimes creating huge traffic jams from cars, waiting until the animal leaves the passageway.

People come to India for various reasons. Who - to admire the most ancient majestic architecture, who – to meet and study the cultural traditions of India, and who - to religious pilgrimages to the legendary Buddhist temples.

If you are interested in the cultural side of the life of the Hindus, you should come here in November and visit the most famous and important festival of India – Diwali. It takes 5 days, during which time all the cities, towns and streets of the country are lit by the lights, the glowing country can be seen even from space at this time! There is a national tradition of India that this festival is held in honor of the victory of good over evil. As a sign of this, every inhabitant of the country should go out into the street with a lantern or a glowing lamp and join the procession along the streets.

An unusual trait in India seems to mehendi our European look. This is one of the traditional wedding ceremonies in the country. Bride on the eve of the ceremony painted hands of henna. The intricate symbolic pattern that can be taken from the side for tattooing or lace gloves is applied to the outer and inner sides of the palm. Remnants of henna from the procedure should be dug into the ground. The traditions of India say that this way guarantees a solid indissoluble marriage for many years to come.

If you decide to visit the majestic temples of India, keep in mind that the philosophical traditions of India require you to take off your clothes before entering. In general, the foundation of Indian philosophy is the worship of antiquity. It is believed that the more ancient the custom,

the more correct it is, the more important it is to observe it. Modern teachings do not appreciate in India, considering today people and their thoughts spoiled.

1. It is interesting to know that over the past 10,000 years, India has not invaded the territory of another country, a good fact.
2. 5000 years ago, when the majority of the world's population were nomadic forest dwellers, the Indians (Indians) succeeded in creating the Harappan civilization. Civilization is located in the valley of Shindu (West of modern India).
3. The name "India" comes from the Indus River, which sheltered around the very first settlements. The Aryans called the Indus River "Shindu".
4. The Persians invaded the territory of India, after which the name "Hindustan" appeared, which comes from "Shindu" and "Indu", and is one of the names of the lands of India.
5. India – the birthplace of chess.
6. Algebra, geometry – also originate here.
7. An interesting fact: the mathematical term “weight of discharge” and the decimal system of calculation were developed in India in 100 BC.
8. The world's first granite palace – the Brahideeshvarar temple in the city of Tanjour, India. The beautifully beautiful palace was erected in only 5 years (from 1004 AD to 1009 AD)
9. India ranks 2nd in terms of population and 7th in the world in terms of territory.
10. There are more post offices in India than in any other country.

11. India's largest employer, the Indian Railways, employs more than 1 million people.
12. The very first university in the world was founded in India in 700 BC. More than 10,5 thousand students from all over the world studied more than 60 subjects. Another university, Nalanda, was built in IV art. – one of the most outstanding achievements of ancient India in the field of education.
13. An interesting fact about medicine: Ayur-Veda – the first school of medicine in the history of mankind. Ayur Veda appeared about 2500 years ago in India.
14. India was one of the richest countries in the world until the British colonization in the early 17th century. Columbus, the discoverer of America, hoped to find a sea route to India precisely because of the indescribable wealth of India.
15. The art of navigation and navigation, as a science, was formed in the valley of the Sindh about 6,000 years ago by representatives of the ancient Indian civilization. The word "navigation" and the English "navy" originate from the ancient language of India.
16. The mathematician and astronomer Bhaskara (1114-1185) was able to remarkably accurately calculate the amount of time that the earth spends on 1 full revolution around the sun. This time is 365,258756484 days.
17. Baudhayana – a talented mathematician of India, who managed to accurately calculate the value of Pi. In addition, he was able to formulate the main part of the Pythagorean theorem. These discoveries to these

Indian scientists were made in the 6th century, long before the appearance of European mathematicians.

18. Interesting facts bring us back to algebra in India: quadratic equations were already used by scientists in India in the 11th century. The largest numbers that the Greeks and Romans operated on were numbers on the order of 100, whereas as early as 5000 BC Indian scientists used numbers of the order of 10^{53} (10 to the power of 53). The numbers of such orders had their own names in India. Nowadays, the largest number with its own name is Googol 10^{100} (10 to the power of 100).

19. Until 1896, India was a monopolist in diamond mining.

20. Bailey Bridge – the highest bridge in the world, located in the Himalayas (India), built in 1982.

21. In December 2018, in the Indian state of Assam, the longest bridge in the country, the Bogibeel Bridge (4.94 km), was opened. The bridge is so designed that it is possible to quickly transfer military, equipment, fighters can land on it.

22. Sushurata – the generally recognized founder of surgery, who lived in India more than 2600 years ago. An Indian scientist was able to conduct successful cataract surgeries, prosthetics, cesarean section, removal of stones from the bladder, plastic surgery, brain surgery.

23. Knowledge of anesthesia (pain relief) was available to doctors of ancient India. In ancient writings, evidence was found about the knowledge of ancient civilization in anatomy, digestion, metabolism, physiology, etiology, genetics, and the immune system.

24. India exports computer programs (software) to more than 90 countries of the world.

25. Hinduism is the main religion of India, Islam is second. There are 300 thousand operating mosques in India, which is more than in any other country.

26. More than 5,000 years ago, yoga was born in India.

27. India will shoot the most expensive film (155 million dollars). He is financing a picture of Bawagutu Raghuram Shetty, an entrepreneur from the UAE. Epic Mahabharata will form the basis of the plot of the film. Filming began in September 2018, and its premiere is scheduled for 2020.

28. In 2018, India built the world's highest statue, the height of which was 240 meters – this, together with a pedestal. A statue of iron and bronze, it is two and a half times the size of the Statue of Liberty in New York, and twice the size of the Motherland statue in Kiev. The statue broke the previous record – the height of the statue of Buddha in the Spring Temple in China – 153 m. The monument is called the "Statue of Sobornost" and is dedicated to Sardar Patel – the hero of the struggle for the independence of India from the British Empire.

The Indian government spent 420 million dollars on its construction.

29. Taj Mahal – mausoleum-mosque, located on the banks of the river Jamna. Built by order of the Mughal Emperor Shah Jahan in memory of his wife Mumtaz Mahal, who died in childbirth (later Shah Jahan himself was buried here).

The Taj Mahal (also “Taj”) is considered the best example of Mughal style architecture, which combines elements of Persian, Indian and Islamic architectural styles. In 1983, the Taj Mahal was named a UNESCO World Heritage Site: "The pearl of Muslim art in India, one of the universally recognized heritage masterpieces that is admired throughout the world."

Inside the mausoleum there are two tombs – the Shah and his wife. In fact, the place of their burial is in the same place as the tombs, but under the ground. Construction time refers to approximately 1630-1652 years. The Taj Mahal is a five-dome structure 74 meters high on the platform, which is adjoined by a garden with fountains and a pool.

The walls are made of polished translucent marble inlaid with semi-precious stones. Turquoise, agate, malachite, carnelian, etc. were used. Marble has such a feature that in bright daylight it looks white, pink at dawn, and silver on a moonlit night.

30. Very similar to the Taj Mahal, both in Mogul origin and in appearance, the Humayun Tomb in Delhi. This tomb of the Mughal emperor was also built as a sign of great love – only not a husband for his wife, but a wife for a husband. The story of this building is a love story.

Having met a beautiful poor girl with wooden beads in her hands at the bazaar, Prince Khurram fell in love with her at first sight and firmly decided to take a beautiful wife. Mumtaz Mahal became a man whom he fully trusted and even consulted. She is the only one of his harem accompanied in military campaigns. For 17 years of marriage, they had 13

children. But Mumtaz Mahal did not survive the difficult birth of the 14th. The mausoleum was built by more than 20,000 people over 22 years. When construction came to an end, in 1653, the aging ruler gave the order to proceed to the construction of a second building – a mausoleum for himself, an exact copy of the first, but made of black marble.

But this was not to be fulfilled. In 1658, Shah Jahan was overthrown by his son Aurangzeb. He stopped building the second mausoleum, and imprisoned his father until the end of his life in the tower, from the window of which was the Taj Mahal. And only after death, they were reunited again – according to the will, he was buried nearby, in the same crypt.

31. One of the brightest representatives of famous Indian architecture is the Lake Palace Jag Niwas. The complex of buildings of magical beauty is located in the area of the ancient town of Udaipur. Currently it is used as a hotel and is among the ten most luxurious hotels in the world. The palace is located on a small rocky island under the same name, in the center of the picturesque lake Pichola.

The construction of the palace took place from 1743 to 1746. It was built as a summer residence for the ruler of India of that time, Rajasthan Maharani Jagat Singh II. The facade of the building was located in the direction of the east, so that the inhabitants of the palace could enjoy the splendor of the rising sun, revered as a deity, and made it out of the most expensive white marble. In addition to the palace itself, the complex

contains many additional buildings. The total area occupied by buildings is 16 thousand square meters.

The building of the palace is a multi-tiered structure with many open terraces, marble colonnades, pools with the purest water, the upper room has a perfectly round shape, as well as a huge courtyard with artificial lakes and islands on them. The roof of the building is formed by amazing beauty of a huge dome. The walls of the building, made of white marble, which can change the color shade depending on the time of day, are decorated with elegant stucco and multi-colored mosaic in which fragments of black marble are interspersed. The main feature that delights all visitors of Djag Niwas is that the amazingly beautiful walls of the building go straight into the depths of the waters of Lake Pichola. The windows of the luxurious rooms look at the mirror-like surface of the lake. The time spent in Jag Niwas will remain in the memory of its visitors forever.

As Mark Twain wrote: «India is the cradle of the human race, the cradle of human speech, the mother of history, the grandmother of legend, and the great-grandmother of tradition. Our most valuable and most important materials in the history of mankind are of value only in India!»

At the mere mention of this country, there is a fragrance of oriental spices and spices. Travelers from around the world here are attracted by magnificent palaces and tombs of deceased kings, mystical mountain peaks, beaches with azure water, and impassable jungles. People come to India for the purification of their body and soul, for new emotions and

indescribable impressions. In this distant mysterious country, everyone will find something close to him. Here borders of nationalities and religions are erased, peace and harmony reign.

Список літератури

1. Індія – країна з великим серцем [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://opogode.ua/ua/article/2014-05-23-indiia-krayina-z-vielikim-siertsiem>
2. Неймовірні факти про Індію, які ви наврядчи знали [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://tut-cikavo.com/krajini/aziia/216-tsikavi-fakti-pro-indiyu>
3. Незабываемая Индия. Материалы и статьи об Индии [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://alnaz.ru/india/india.html>

YEMEN AS I REMEMBER

*Софія Мохен, студентка
НМУ імені О.О. Богомолеця 8631, Йемен
Науковий керівник: О.В. Малюта, к. і. н,
м. Київ, НМУ ім. О.О. Богомольця
Sofia Mohsen, Bogomolet's medical university group 8631*

Yemen is the origin land of all Arabs in the Middle East. In ancient times, Yemen was an important center of trade and power. Many powerful kingdoms were located in Yemen, including the Sabaeans. Yemen was important in the trade of spices as well. It was known to the ancient

Romans as Arabia Felix ("Happy Arabia" in Latin). They called it Happy Arabia because the area was so beautiful and powerful.

Yemen is the second largest country in the Arabian Peninsula and famous for coffee and kind hearted people .

The history of the nation has significantly influenced the culture of present-day Yemen. One of the most influential kingdoms in Yemen's history was the Sabaean Kingdom which some scholars believe to be the biblical kingdom of Sheba. One of the greatest achievements of the Sabeans was the construction of the Great Dam of Marib to protect them from flooding. The Roman Empire which was under the rule of Augustus at the time attempted to conquer the Sabeans. Aelius Gallus led the Roman onslaught, but the Sabeans managed to defeat them. Another significant period in Yemen's history was the introduction of Islam during the time of Prophet Mohammed. During this period, the various tribes of Yemen were not united, and Islam acted as a major unifying factor. Since that time, Islam has played a significant role in the lives of the Yemeni people.

Yemeni Coffee is among the oldest and most highly praised in the world, deep, earthy, complex and pungent.

Yemeni coffee has a great history that has ripple effects today. Mokha is not chocolate, no matter how many coffee shops insist on calling chocolate-flavored coffee drinks Mocha. Mokha is, in fact, the port city where Yemeni beans were loaded up into wooden hulled sailing ships

manned by low-land sailors coming home from the island of Java, hence Mokha-Java blend.

In fact, this historical accident of a blend was a natural fit as the funky wildness of Mokha blends nicely with the brighter cleaner Javanese bean. Arabian Yemen Mocha coffees are dry-processed wild coffees, raised traditionally without chemicals, that with a brave palate, you just might fall in love with.

The music of Yemen is primarily known abroad for a series of pan-Arab popular stars and the Yemenite Jews, who became musical stars in Israel during the 20th century. In the Arab world, Yemen has long been a cultural center.

Yemen's national anthem is "United Republic" written by Abdallah "al-Fadhool" Abdul Wahab Noman.

Music in Yemen traces its roots to the nation's rich poetic history. The Yemeni people have a unique cultural practice referred to as Zamil where they immediately come up with poems or recite the ones they have memorized. The verses usually make use of proverbs to convey deeper meanings and Yemeni songwriters make use of this practice in composing their songs. Music is an integral part of Yemeni daily life and songs are often sung as people work. Several Yemeni musical groups perform during ceremonies making use of instruments such as lutes, flutes, and drums. Dancing in Yemen is usually common during festivals, and the dancers often imitate fights. Apart from the traditional music, modern forms of music such as hip hop and rap have taken root in Yemen with Hajaj

Abdulqawi Masaed often being considered the most influential Yemeni hip-hop star. Other famous Yemeni musicians include Mohammed Abdu, Arwa, and Boaz Mauda.

UNESCO proclaimed the tradition of poetic songs in Sana'a, called al-Ghina al-San'ani, a Masterpiece of the Oral and Intangible Heritage of Humanity on November 7, 2003.

Yemeni cuisine is entirely distinct from the more widely known Middle Eastern cuisines, and even differs slightly from region to region. Throughout history, Yemeni cuisine has had a little bit of Ottoman influence in some parts of the north, and very little Mughlai-style Indian influence in Aden and the surrounding areas in the south, but these influences have only come within the last 300 years.

Chicken, goat, and lamb are eaten more often than beef, which is expensive. Fish is also eaten, especially in the coastal areas as it is surrounded by water fish is delicious meal which a lot of countries don't have.

Cheese, butter, and other dairy products are less common in the Yemeni diet. Buttermilk, however, is enjoyed almost daily in some villages where it is most available. The most commonly used fats are vegetable oil and ghee used in savory dishes, while semn (clarified butter) is the choice of fat used in pastries.

Although each region has their own variation, Saltah is considered the national dish. The base is a brown meat stew called maraq, a dollop of fenugreek froth, and sahawiq or sahawqa (a mixture of chili peppers,

tomatoes, garlic, and herbs ground into a salsa). Rice, potatoes, scrambled eggs, and vegetables are common additions to saltah. It is eaten traditionally with Yemeni flat bread, which serves as a utensil to scoop up the food.

Shakshouka is a popular dish in Yemen. Shakshouka is made with eggs, meat, tomatoes, peppers, onions, and spices (often including cumin, turmeric, and chili peppers). It is usually served with Yemeni flat bread or white bread as a utensil.

Other popular dishes include: aseed, fahsa, thareed, samak mofa, mandi, kabsa, fattah, shafut, and fatoot.

Shahi Haleeb (milk tea, served after qat), black tea (with cardamom, clove, or mint), qishr (coffee husks), qahwa (coffee), karkadin (an infusion of dried hibiscus flowers), Naqe'e Al Zabib (cold raisin drink), and diba'a (squash nectar) are examples of popular Yemeni drinks. Mango and guava juices are also popular.

Malooga and laxoox are the most popular kinds of flat breads found in Yemen. Malooga is eaten with bean dishes, such as ful medames (similar to rice and beans). Laxoox is eaten with curries, stews, and soups, as well as rice dishes.

Bint Al-Sahn is a popular dessert dish, which is eaten with honey.

The history of Yemeni theatre dates back at least a century, to the early 1900s. Both amateur and professional (government-sponsored) theatre troupes perform in the country's major urban centers. Many of Yemen's significant poets and authors, such as Ali Ahmed Ba Kathir, Muhammad

al-Sharafi, and Wajdi al-Ahdal, have written dramatic works; poems, novels, and short stories by Yemeni authors, such as Mohammad Abdul-Wali and Abdulaziz Al-Maqaleh, have also been adapted for the stage. There have been Yemeni productions of plays by Arab authors, such as Tawfiq al-Hakim and Saadallah Wannous, as well as by Western authors, including Shakespeare, Pirandello, Brecht, and Tennessee Williams. Historically speaking, the southern port city of Aden is the cradle of Yemeni theatre; in recent decades, the capital city of Sana'a, has hosted numerous theatre festivals, often in conjunction with World Theatre Day.

Festivals are a significant part of Yemen's culture, and they usually attract vast numbers of tourists. Some of the festivals that take place in Yemen are Muslim festivals such as Eid al-Adha and Eid-Ul-Fitr. Another popular festival is the Sana'a Summer Festival which usually lasts for an entire month. The Bab al-Yemen carnival, held at the start of the celebration, is one of the most popular attractions during the festivities.

The native dress for the Yemenis differs from other conservative regions of the Arabian Peninsula. Typically, men put on the thawb, which is a loose full-length dress or the traditional Futah. Women have a variety of dresses which vary with social roles of a woman. In the northern part of the country, particularly in the cities and towns women wear sharsaf, which is a combination of a black skirt, a veil, and a scarf covering the whole body. The most interesting are vintage handmade garments with lots of colorful embroideries, intricate gold jewelry, pieces made by a unique Yemeni tie-

dyeing technique, and traditional daggers that always complement the male costumes.

The first thing you should know about Yemen is that there are 3 main ethnical groups in this country: the mountain people (they live in the North Yemen), the coastal people (they live in the South and West Yemen), and the Bedouins. These three groups differ in the cultural characteristics, customs and traditions pretty much. So, the folk dresses of these territories also vary.

People in Yemen are engaged in many handicrafts: embroidering, weaving, jewelry and metal work, producing baskets, decorative objects, and souvenirs, pottery, indigo and tie-dyeing, making stained glass and etc. Several decades ago they used to wear handmade clothing with handmade decorations. Today a lot of people buy their clothes or use modern machines to make it.

Yemeni men often use the Western-style clothing today. Suits, shirts, and T-shirts are rather popular. But some men wear the traditional Yemeni attires: thoobs and futa skirts.

Thoob (also called "thawb" or "thobe") is a loose ankle-length garment with long sleeves. Such robe-like garments are common among Arab countries, and Yemen is no exception. Traditional Yemeni thoobs are white, beige or brown. Light colors and natural fabrics are used to cope with the hot sun. Thoobs are mostly used by tribal people from the North of the country. This garment is rather formal.

Futa is a wrap-around male skirt. It is an informal type of clothing. Futa is also used mostly by tribal people from the North. Another variant of futa is called "ma'wazz". Ma'wazz can be worn at the formal occasions, like weddings etc. Futa and ma'wazz are usually handmade. They can be of any color and pattern (striped, checkered and so on). These garments are rather convenient, that's why they are popular among Yemeni men.

Men in Yemen mostly wear headgears. There are plenty of different headdresses used in this country. The most popular and widespread are the turban and the alqaweq. Most of the people in the world know something about turbans. It is a headdress made by simple winding a long piece of cloth around the head (at least, it sounds simple – this process is not so easy for beginners). There are many styles of wearing the turban, as well as many variations of fabrics used.

Islam in Yemen dates back to about 630 when it was introduced into the region by Ali when Muhammad was still alive. It was during this period that the mosques in Janad (near Ta'izz) and the Great Mosque of Sana'a were built. Yemenis are divided into two principal Islamic religious groups: 55% Sunni and 45% [1][2] Shia. The denominations are as follows: 55% primarily of the Shafi'i and other orders of Sunni Islam. 43% of the Zaidi order of Shia Islam, 2% of the Ja'fari and Western[citation needed] Ismaili orders of Shia Islam. The Sunnis are predominantly in the south and southeast. The Zaidis are predominantly in the north and northwest whilst the Jafaris are in the main centres of the North such as Sana'a and Ma'rib. There are mixed communities in the larger cities.

Most of the rural Yemeni communities place a lot of emphasis on traditional gender roles. Although urban Yemeni societies are not as strict as rural ones, traditional Islamic customs guide people in their interactions with one another. The culture of Yemen also heavily emphasizes etiquette and respect, particularly for elders, is taught to all the young members of the community.

Between now and then Yemen has changed and it's not as we remember it . But, hopefully rebuild itself to be better than it was.

References :

Atlas of the world

National clothing

Coffee review

СЕКЦІЯ 3

ПРОФЕСІЙНО-ОРІЄНТОВАНИЙ ПІДХІД У ПРОЦЕСІ ФОРМУВАННЯ ІНШОМОВНОЇ КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНЦІЇ СТУДЕНТІВ

ОПАНУВАННЯ КУЛЬТУРИ МОВЛЕННЯ – ОДНЕ З ВАЖЛИВИХ ЗАВДАНЬ ІНОЗЕМНИХ СТУДЕНТІВ-МЕДИКІВ

*Анкита (Індія), студентка групи МЦМ-828
Чілукурі Нандана Редди (Індія), студентка гр. МЦМ-828
Науковий керівник В.А.Завгородній, ст. викладач кафедри МППГ
СумДУ*

Етикет – це кодекс твердих правил. Медичний етикет також є зводом твердих настанов, які були зрозумілими найпершим світським лікарям – Асклепіадам, нащадкам легендарного Асклепіада Віфінського. Клятва Гіппократа виникла ще в старовину, пізніше вона була сформульована як документ і містила в собі п'ять основних вимог, яким в усі часи мав відповідати кожен майбутній лікар. Однією з них була заборона будь-яких дій, які могли б заподіяти моральний або фізичний збиток хворому або його родичам.

Часто від пацієнтів надходять скарги про нездатність лікарів уважно вислухати, дати ясні, зрозумілі відповіді і точно виявити ті проблеми, з якими хворий прийшов до лікаря. Неefективне спілкування – це серйозна перепона на шляху до відновлення здоров'я хворої людини. Взаємовідносини між лікарем і пацієнтом – одна з найважливіших проблем медицини. Складнощі комунікації лікар-пацієнт впливають на якість лікарської допомоги і позначаються на перебігу лікувального процесу. Мовленнєва діяльність займає важливе місце в житті сучасного лікаря, без неї

неможливі ні оволодіння професійними знаннями, ні загальнокультурний розвиток. Уміння вести діалог – це одна з основних характеристик особистості лікаря.

У лінгвістиці, культурології поняття «культура мовлення» – це володіння нормами літературного мовлення в усній і письмовій формі, при якому здійснюються вибір і організація мовленнєвих засобів, які дозволять в спілкуванні і при дотриманні етики спілкування забезпечити найбільший ефект в досягненні поставлених завдань комунікації [8,9].

Мова і культура є взаємопов'язаними складовими духовних цінностей будь-якого народу. Мова є засобом саморозвитку й самовираження особистості, тому необхідно виховувати культуру мовлення, дбати про те, щоб мовці послуговувалися мовою, активно її вивчати, оволодіваючи її виразними засобами. Культура мовлення є першою ознакою загальної культури людини. Відомий український мовознавець М. Русанівський зазначав: «Мовна культура – це надійна опора у вираженні незалежності думки, розвиненості людських почуттів, у вихованні діяльного, справжнього патріотизму. Культура мови передбачає вироблення етичних норм міжнаціонального спілкування, які характеризують загальну культуру нашого сучасника» [4, 4].

Це цілком стосується іноземних студентів, бо вони під час клінічної практики, а пізніше інтернатури та ординатури будуть спілкуватися з хворими саме українською.

Треба розрізняти поняття «культура мови» і «культура мовлення». Культура мови – це наукова дисципліна, завданням якої є вдосконалення літературної мови як засоба культури, зіставлення різних жанрів і форм висловлювань, вивчення мовного життя суспільства і тенденцій його розвитку. Культура мовлення регулює нормативний аспект, пов'язаний із встановленням правил користування мовними засобами, зорінтований на носіїв мови, а також неносіїв, які використовують мову в певних цілях. Культура мовлення розробляє правила вимови, наголошення, слововживання, формотворення, побудови словосполучень і речень та вимагає від мовців їх дотримання. Культуру мовлення людини визначає досконале володіння мовою, її нормами в процесі мовленнєвої діяльності. Отже, культура мовлення – це область лінгвістичних знань про систему комунікативних якостей мовлення.

Навчання в медичному інституті покликане формувати у майбутнього лікаря навички та вміння спілкування з пацієнтами, їх родичами і близькими, іншими працівниками системи охорони здоров'я, що мають відношення до лікування хворих. Від умінь лікаря володіти словом, рівня його мовленнєвої культури в кінцевому підсумку залежить його професійна компетентність.

Як відомо, культура мовлення включає три аспекти - нормативний, комунікативний, етичний [1]. Нормативний аспект культури мовлення лікаря передбачає знання літературних норм і вміння застосовувати їх у мовленні. Важливо враховувати, до кого

адресоване мовлення, брати до уваги його обізнаність та інтереси. Мова має в своєму розпорядженні багатий арсенал засобів, який дозволяє знайти потрібні слова для пояснення суті справи будь-якій людині. Серед мовних засобів в медицині необхідно вибрати такі, які максимально ефективно виконують заплановані завдання спілкування при бесіді з пацієнтом. Уміння відібрати такі засоби складають комунікативний аспект культури мовлення лікаря. Дотримання норм поведінки, повага до учасників спілкування (пацієнта, його родичів), доброзичливість, тактовність і делікатність складають етичну сторону спілкування лікаря зі своїми хворими. Етичні норми складають необхідну частину культури мовлення, а культура мовлення, в свою чергу, є важливою частиною загальної культури не тільки лікаря, але і людини в цілому. Мета лікаря – виробити загальну певну точку зору на проблеми пацієнта. Важливу роль також відіграють емоційність, виразність, образність, інтуїтивність, асоціативність мови. Ці якості мови складають естетичний компонент культури мовлення.

Пацієнти повинні розуміти, про що говорить доктор. Використання ним в своєму мовленні медичного сленгу, складних медичних термінів, специфічних словосполучень мало сприяє і правильному виконанню пацієнтом рекомендацій, і його переконаності в ефективності призначеної терапії. Потрібно говорити просто і зрозуміло: «Препарат завдяки своїй комплексній дії швидко зніме біль і першіння в горлі, так що вже завтра ви зможете

розмовляти і їсти свою улюблену їжу» або: «Цей комбінований препарат потрібно приймати лише один раз в день. Його прийом стабілізує ваш тиск, дозволить легше переносити стреси і знизить ризик інфаркту або інсульту».

Часто хворі розуміють, що зайва «вченість мови» може приховувати некомпетентність, тому що справжній професіонал ясно мислить і ясно говорить. Антуан де Сент-Екзюпері колись написав: «Мабуть, довершеності досягають не тоді, коли більше нічого додати, а коли вже нема чого відняти» [2, 6]. Це цілком стосується і мовлення.

В англійській мові є дуже влучний вираз: *lowhanging fruit*, який можна перекласти як «фрукт, що висить низько» (до якого легко дотягнутися рукою) – щось легке, що лежить на поверхні, те, що людина зрозуміє в будь-якому випадку. Не можна розмовляти з пацієнтом шаблонними чи не адресованими особисто йому фразами, які він вже багато разів чув і читав. Необхідно ставити правильні, «клієнтоорієнтовані», запитання, потурати егоїзму хворого, щоб він зрозумів: консультація має персональний характер. Ви повинні спробувати знайти «родзинку» і непомітно вкинути її в розмову. Це не принизливо для лікаря, оскільки він повинен переслувати лише одну мету – допомогти хворому одужати, долаючи його скептицизм або навіть лінь. Наприклад:

- Цей препарат мені допоможе?

- Так, ця сучасна комбінація вальсартана і алмодіпіна не тільки стабілізує ваш тиск, ви будете також захищені під час занять спортом і при стресах. Ви ж займаєтеся спортом, тому так добре виглядаєте ...

Комуникативній стороні спілкування властиві наявність зворотного зв'язку, комуникативного впливу, вербального і невербального рівнів передачі інформації. У контексті спілкування лікаря і пацієнта зворотний зв'язок – це реакція пацієнта на поведінку лікаря. Зворотній зв'язок покликаний допомогти лікарю зрозуміти, як він сам, його поведінка і надана ним інформація сприймаються і оцінюються пацієнтом. Під час діалогу лікар і пацієнт по черзі виконують комуникативні ролі «мовця» і «слухача». У процесі спілкування постає проблема не стільки обміну інформацією, скільки її адекватного розуміння. По-перше, форма і зміст повідомлення пов'язані з особистими особливостями «мовця», його уявленнями про «слухача» і ставленням до нього і до ситуації, в якій відбувається спілкування. По-друге, будь-яке повідомлення трансформується під впливом особливостей особистості «слухача», його ставлення до автора повідомлення, змісту, ситуації. Одні і ті ж слова, почуті пацієнтом з вуст лікаря, сусіда по палаті, родича, можуть викликати у нього різну реакцію. Зауваження лікаря, швидше за все, буде вислухано з належною увагою, а зауваження сусіда – з роздратуванням. Одну і ту ж інформацію різні люди можуть сприймати зовсім по-різному в залежності від виховання, особливостей особистості. Одне і те ж висловлювання лікаря один

пацієнт сприйме як справедливе зауваження, а інший – як «вічну причіпку». Адекватне сприйняття інформації залежить також від наявності або відсутності в процесі спілкування комунікативних бар'єрів. Виділяють фонетичний, семантичний, стилістичний, логічний, соціально-культурний бар'єри та бар'єр відносин. Фонетичний бар'єр може виникати, коли лікар і пацієнт говорять швидко і невиразно або на різних мовах і діалектах, мають дефекти мови та дикції. Семантична (сміслова) перешкода пов'язана з проблемою жаргонів, властивих людям певних вікових груп, професій або соціального стану (мова підлітків, наркоманів, хакерів, жителів віддалених місцевостей тощо). Зняття такої перепони – актуальна проблема для представників медичної професії, оскільки від її подолання залежить успішність терапевтичного контакту. Лише правильне розуміння цього дозволить іноземному студенту-медику стати справжнім лікарем.

В екстрених ситуаціях правильно зібраний анамнез, швидкий контакт з пацієнтом часто можуть врятувати людині життя. Але буває так, що медичний працівник сам провокує виникнення смислового бар'єру у пацієнта, використовуючи професійні терміни, що може привести до розвитку патологічних реакцій несприятливого впливу на психіку пацієнта. Стилiстична перешкода можлива при невідповідності мови лікаря ситуації спілкування, наприклад при його фамiльярній поведiнцi, коли вiн всiх пацiєнтiв старше певного вiку називає «бабуля» чи «дiдусь», звертається на «ти», а не на «ви», не

враховуючи ні психологічних особливостей людей, ні їх психологічного стану. Причина виникнення соціально-культурних бар'єрів – це сприйняття пацієнта як особи певної професії, певної національності, статі, віку, соціального статусу. Лікар повинен бути готовий до виникнення цієї завади, до того, що для деяких хворих його авторитет є недостатнім – особливо це є актуальним для молодих лікарів, зокрема іноземців. Таким чином, можна відзначити важливість риторики та культури мовлення в підготовці сучасних медиків. У сучасній медицині існують моделі співпраці між лікарем і пацієнтом, які передбачають унікальність і рівність партнерів у діалозі. Спілкування лікаря і пацієнта має бути не простою передачею інформації, а виробленням загального сенсу для них, взаєморозуміння, побудови діагностичної та лікувально-реабілітаційної бесіди, єдиної точки зору з приводу лікування.

Головним показником комунікативної культури лікаря є в першу чергу емпатія (розуміння ставлення співрозмовника до того, про що він розповідає, до самої ситуації спілкування, розуміння почуттів іншого, повідомлення про власні почуття, уважне спостереження за невербальними реакціями). Основне завдання – продемонструвати пацієнтові, що він знаходиться в центрі уваги лікаря.

Етика поведінки лікаря повинна виявлятися вже з першого моменту зустрічі з пацієнтом, і тут потрібно грамотно використовувати мовленнєвий етикет. Почати слід зі звернення до

пацієнта по імені по батькові. Моральний кодекс лікаря рекомендує вживати не тільки «ви» по відношенню до пацієнта, але і виключити з ужитку слово-звернення «хворий», слід звертатися до нього по імені-батькові. І звичайно, обов'язкове привітання пацієнта лікарським «Доброго здоров'я!».

Під час вітання відбувається передача почуттів один одному через слова. І якщо вони вимовляються автоматично або в цей час лікар думає про щось своє, то виходить, що на словах він бажає людині здоров'я, а на рівні підсвідомості йде передача своїх проблем. Пацієнт, що сприймає інформацію як на свідомому, так і на несвідомому рівні, не отримує реальною побажання йому здоров'я.

«Добрий день! Доброго здоров'я!» – це перший місток у налагодженні контакту між лікарем і пацієнтом.

При зустрічі ми, як правило, тиснемо нашому співрозмовнику руку. Рукоштовкання – це наш перший контакт з людиною. Не випадково американці придумали мудре прислів'я: «Рукоштовкання – це все». Іншими словами, рукоштовкання знаменує бажане нам встановлення зв'язку. Але при цьому слід розуміти, що головне в рукоштовканні – це погляд. Дивлячись прямо в очі людині, ми даємо йому зрозуміти, що в даний момент саме він є для нас центром світу, а все інше нам нецікаво.

Прямий обов'язок лікаря – зруйнувати перешкоду в контакті з хворим, викликати його довіру, створивши обстановку участі і теплоти.

Для того щоб слова лікаря не потрапити в «кошик свідомості» пацієнта, потрібно навчитися розмовляти з ним доступною, але не спрощеною мовою; все, що говорить лікар, має бути актуальним саме для цього пацієнта. Тоді увагу хворого буде зосереджено на тих вказівках, розпорядженнях і проханнях лікаря, які допоможуть і швидше, і ефективніше подолати виниклу проблему.

Для ефективної комунікації і спілкування з пацієнтами дуже важливо опрацювати попередньо 7-10 ситуацій, які найчастіше зустрічаються на прийомі, і підготувати алгоритм відповідної поведінки. У 80-90% випадків ситуація буде співпадати з опрацьованою. Якщо, почувши від хворого якусь стандартну фразу, лікар розмірковує над відповіддю більше трьох секунд, це означає, що він не готовий до спілкування. Нівелювати ці неприємні ситуації під час лікарського прийому допомагають прописані стандарти роботи при виникненні стереотипних моделей бесіди заперечень – так звані скрипти.

Очевидно, необхідно в процесі підготовки лікарів, зокрема іноземців, навчати їх правилам ведення діалогу з пацієнтами.

На кафедрі інформатики та інженерії університету Флориди група розробників на чолі з Бенджаміном Локом створила віртуальну пацієнтку DIANA (DIgital ANimated Avatar), на якій студенти-медики можуть відпрацьовувати мовні стратегії спілкування з пацієнтами [3, 4].

Зазвичай такі тренінги проводять за участю живих людей акторів, які грають роль хворих. Але тут часто виникають труднощі: актори не завжди достовірно грають свою роль, кожному актору треба дати інструкції, як зіграти симптоми того чи іншого захворювання, до того ж охочих потренуватися студентів дуже багато, відповідно, і акторів має бути не менше. Працює це так. На стіну проектується тривимірний кабінет доктора, в якому знаходиться Діана. Студент в навушниках вмощується навпроти стіни і починає віртуальний прийом пацієнтки. В ході цього «інтерв'ю» студенту дозволяється рухатися: вказувати руками, хитати головою і розглядати пацієнтку – всі ці рухи, як і напрямок погляду, фіксують вебкамери, а потім обробляє комп'ютер. Такий контроль необхідний для того, щоб дізнатися, чи дивився медик пацієнтці в очі, які використовував жести – це важливі речі для придбання правильних комунікативних навичок. Такий тренажер не завадив би і нашим іноземним студентам-медикам.

І якщо студент, в майбутньому лікар, хоче швидко набути професіональний авторитет, йому спочатку доведеться навчитися спілкуватися з різними пацієнтами, причому по-різному.

Список літератури

1. Грушевицкая, Т.Г. Основи міжкультурної комунікації: підр. / Т.Г. Грушевицкая, В.Д. Попков, А.П. Садохин; під ред. А.П. Садохіна. - М.: ЮНИТИ-ДАНА, 2002. - 352 с.

2. Де Сент-Екзюпері, Антуан. Планета людей. / Антуан де Сент-Екзюпері –Переклав Анатолій Жаловський [Електронний ресурс]. – Режим доступу :
<https://www.ukrlib.com.ua/world/printit.php?tid=489&page=6>
3. Johnsen, K., Dickerson, R., Rajj, A., Harrison, C., Lok, B., Lind, S. (2006) Evolving an Immersive Medical Communication Skills Trainer. Presence: Teleoperators and Virtual Environments, 15(1), 1-14 [Електронний ресурс]. – Режим доступу:
<https://www.cise.ufl.edu/research/vegrouppapers/johnsen-presence2006.pdf>
4. Русанівський, В. Культура української мови / В. Русанівський. – Довідник /за ред. В.М.Русанівського. – К.: Либідь, 1990. – 298 с.
5. Первін, Л. Психологія особистості. Теорія і дослідження / Л. Первін, О. Джон. - М., 2000. - 606 с.
6. Соколова, В.В. Культура мови і культура спілкування / В.В. Соколова. – М. : Просвещение, 1995.
7. Ширяєв, Е. Н. Что такое культура речи / Е.Н.Ширяєв // Ми сохраним тебя, русский язык. – М. : Наука, 1995, С. 9 – 10.

CONSIDERATION OF SPECIFIC INFLUENCE OF THE NATIVE LANGUAGE PHONETIC SYSTEM ON LOSING THE ARABIC ACCENT

*Jihad Ali Itbasha, Student of MTM-730 group, Jordan
Research advisor: E. A. Golovanenko, senior teacher of the Department of*

*Language Training for Foreign Citizens,
Sumy State University*

The phonetic phenomena requiring practical mastering among foreign students in the process of teaching Russian pronunciation are taken into account in two ways: 1) consideration of the phonetic system to which this phenomenon belongs, 2) consideration of the phonetic system of the students' native language (Arabic in our case).

Let's analyze some points of phonetic interference, the most significant ones for the Arab audience to lose their accent. The peculiarities of the Arab accent are described in the works of A.Yu. Alexandrova, R. Al-Kudmani, M.P. Vsevolodova, M.P. Kochesokova, etc.

The consonant systems in the compared languages, despite the decisive role of consonantism in them, have typological differences. The consonants in Arabic are contrasted in five ways: by a place of formation, a way of formation, dullness-sonorousness, presence-absence of pharyngealization, and length-shortness. The first three indicators of those enumerated above coincide with the indicators characterizing the system of Russian consonants. The presence or absence of

pharyngealization causes the opposition of simple consonants to the emphatic ones. As a result, instead of hard and soft Russian consonants, Arabic speakers pronounce sounds that are non-emphatic which Russian language speakers perceive like semi-mild ones.

The functional distinctions of phonemes in the native language and in the language being studied (as mentioned by A.Yu. Aleksandrov) are one of the main reasons for the foreign language accent in the foreigners' Russian speech [1, p. 237]. For example, in the Russian and Arabic phonological systems there is a voiced palatal phoneme [j]. However, there is a loss of sound [j] after the vowels [и], [е] in the Arabic speakers' Russian speech: *лив[и]ск[и]* (Libyan), but in the combinations after the other vowels with [j] this phenomenon is not observed in the Arabic accent: *молод[ой]*.

The phonological scope of the Russian language in some areas of the phonetic system is wider than that of the Arabic language, but narrower than of the others. As a result of this, two types of errors occur in the Arabic accent: the consonants paired in hardness-softness are mixed, as well as the sounds [b] - [n], [b] - [β], [ч] - [ʃ:], [ц] - [c] and the replacement of the Russian [к] by the Arabic uvular [q] is fixed in some positions: *план[q]а*. There are certain distinctions in the pronunciation of doubled consonants, thus in the Arabic language the long sounds are always pronounced, but in Russian - in some cases, e.g., at the beginning of the word: *ввод*. Since in Arabic the gemination of consonants at the beginning of a word is impossible, the Arabic

speakers begin to insert some vowels (*в[а]вод*). This discrepancy between the positional regularity of the sound system in the Arabic and Russian languages leads to the appearance of an accent [2, p. 136-138].

In the Russian language pronunciation there is assimilation by dullness-sonorousness and deafening of the voiced noisy consonants at the end of a word (*[в]нанке, дпу[к]*).

The timbre contrasts available in Russian are absent in Arabic, since the system of vocalism in Arabic is narrower. As a result, the mixing of sounds [a]-[ə], [и]-[э], [o]-[y] is fixed. The Russian vowels [o], [и] are of diphthong character which makes it difficult for foreigners to perceive and reproduce them correctly as the Arabic vowels are always “pure”. The mixing of the sounds [o]-[y] is also associated with the positional realization of Arabic vowels [u:]-[u]. After the labial, dental consonants and [j] these phonemes are realized by the sounds that are close to [o] which is amplified in unstressed positions: *б[о]ран* (buran).

The differences in the organization of the syllable lead to some accent deviations. In Arabic, there are only certain patterns of syllables which is not typical for Russian. Therefore, in the Arabic pronunciation there is a loss of consonants in the long consonant combinations (*имно[рт]ый*), and a loss of vowels in the composition of vocal combinations (*нр[у]сходум*), etc.)

The peculiarities of Arabic written language (writing from right to left), the predominant uniqueness of the letters, the designation of

short vowels with diacritical marks which complicate mastering of the reduction of Russian vowels, cause deviations in the Russian pronunciation and the appearance of an accent as well.

So, the consideration of the differences in the phonological systems of two languages, in the positional variation of phonemes, in a syllable structure and in their writing nature ensures the success in losing the Arabic accent in the foreign students' teaching process.

References

1. A.Yu.Aleksandrova. The Problems with Providing Russian Writing for the Arabs. А.Ю.Александрова. – Access mode: https://lib.herzen.spb.ru/.../aleksandrova_36_77_237_241.pdf.
2. L. L.Kasatkin, M. Ch. Choi. Length-Shortness of a Consonant in the Place of Combinations of Two Consonant Letters in the Modern Russian Literary Language. М., 1999. P. 136-138.

ПРО ДЕЯКІ МОВНІ ОСОБЛИВОСТІ УКРАЇНСЬКОЇ АНАТОМІЧНОЇ ТЕРМІНОЛОГІЇ

*А. Матар, студент МЦ.м-837, Йорданія
Науковий керівник: А. А. Силка, к. філол. н., м. Суми, СумДУ*

Сучасна медична термінологія – одна з великих і складних систем термінів. Вона нараховує кількасот тисяч слів і словосполучень. Анатомічна термінологія – це її важлива частина. Специфіка української анатомічної термінології полягає в тому, що,

крім власне українських термінів, численних запозичень з латинської і грецької мов, у ній використовують міжнародну номенклатуру. Як відомо, латинська мова є універсальною міжнародною мовою лікарів і фармацевтів. Список українських анатомічних термінів був виданий у 2001 році під назвою «Міжнародна анатомічна номенклатура. Український стандарт» [2]. У ньому враховані рекомендації міжнародних організацій.

Анатомічна термінологія виникла близько трьох тисяч років тому в Давній Греції. Вона складалася зі слів грецької мови. У працях Гіппократа можна знайти і сам термін «анатомія», щоправда лише в заголовку однієї з книжок. Анатомія Давньої Греції мала назви для всіх великих органів та утворень. Багато з них пізніше увійшли до складу сучасної латинської анатомічної номенклатури. Основним джерелом римських анатомічних назв є «De medicina» Авла Корнелія Цельса.

У середні віки не існувало національної анатомічної номенклатури. Використовувалися слова і терміни латинської і грецької мов, а також частково арабської мови. Це було пов'язано з високим розвитком арабської медицини. Оскільки в той час ще не було друкованих книг, при переписуванні рукописів багато слів писали неправильно, з помилками. Тому кількість середньовічних назв, які увійшли до сучасної анатомічної термінології, відносно невелика.

Оскільки ми вивчаємо медицину українською мовою, нам необхідно добре знати українську анатомічну термінологію. Основою створення української медичної терміносистеми є народна термінологія. Вона формувалася протягом багатьох віків. Українська анатомічна термінологія включає в себе спільнослов'янські елементи, які відомі також в інших сучасних слов'янських мовах (*брова, вухо, голова, горло, зуб, ніс, око, печінка, рот, серце, травлення, черево, чоло*). Частина термінів є власне українськими утвореннями (*потилиця, м'яз, щелепа*).

Анатомічна термінологія використовується для називання, найменування органів і систем органів тіла людини. Тому основною частиною мови серед анатомічних термінів є іменники. Використовують як однослівні найменування (*стравохід, піднебіння, носоглотка, надгортанник*), так і багатослівні – термінологічні словосполучення, у яких головним словом є іменник (*воротарний отвір, нижній край печінки*).

В однослівних назвах використовують іменник чоловічого (*шлунок, мозок, язик, череп*), жіночого (*гортань, печінка, кишка, залоза, очеревина, щелепа, нирка*), середнього роду (*серце, склепіння, піднебіння, травлення, дно*), а також іменники, що вживаються тільки в множині (*нутроці, ясна*).

Серед однослівних найменувань є непохідні іменники, у складі яких можна виділити тільки корінь і закінчення: *серце, криж, хребет, язик, хрящ, шкіра, зуб, зів, губа, ікло*.

Проте більша частина однослівних анатомічних термінів в українській мові є похідними словами. Вони утворені різними способами словотворення: суфіксальним, суфіксально-префіксальним, безафіксним, основоскладанням.

До суфіксальних утворень належать іменники, утворені від інших іменників (*кінець* → *кінцівка*, *кістка* → *кістяк*, *кишка* → *кишечник*, *голос* → *голосник*), від прикметників (*грудний* → *груднина*, *рідкий* → *рідина*, *кривий* → *кривина*, *порожній* → *порожнина*), від дієслів (*різати* → *різець*, *піднімати* → *піднімач*, *згинати* → *згинач*, *перетинати* → *перетинка*, *зв'язати* → *зв'язка*).

Деякі анатомічні терміни утворилися додаванням суфіксів із значенням зменшеності до слів, які є назвами конкретних предметів (*лопатка*, *черевце*, *шийка*, *коронка*, *головка*, *острівець*, *комірка*, *часточка*).

Префіксальні утворення серед анатомічних термінів трапляються нечасто, пор.: *перенісся* → *надперенісся*, *типовий* → *атиповий* (*атипові кістки*).

Якщо творення терміна відбувається одночасним приєднанням до основи префікса і суфікса, маємо іменники і прикметники, утворені суфіксально-префіксальним способом. Прикладами таких іменників можуть бути: *кістка* → *окістя*, *хрящ* → *охрястя*, *сіни* → *присінок*, *небо* → *піднебіння*, *гортань* → *надгортанник*, *черев* → *очеревина*. Суфіксально-префіксальним способом утворюються також прикметники, що входять до термінологічних словосполучень:

шлунок → *підшлунковий* (*підшлункова залоза*), *слиз* → *підслизовий* (*підслизова оболонка*), *черев* → *надчеревний* (*надчеревна ділянка*), *часточка* → *міжчасточковий* (*міжчасточкова перетинка*), *язик* → *під'язиковий* (*під'язикова кістка*), *суглоб* → *міжсуглобовий* (*міжсуглобовий хрящ*).

Як анатомічні терміни використовують загальноживані слова, утворені безафіксним способом, наприклад віддієслівні іменники *перелом*, *опік*, *обмін*, але відсоток таких слів невеликий.

Значна кількість анатомічних термінів являють собою складні слова. Серед них є іменники, утворені об'єднанням двох основ (*стравохід*, *носоглотка*, *сечовипускання*, *півсуглоб*), а також ті, де основоскладання супроводжується додаванням суфікса (*сухожилок*, *середостіння*). Значну кількість складних слів спостерігаємо при утворенні прикметників, які входять до складу термінологічних словосполучень. Тут продуктивними є моделі з другими компонентами –*подібний* (*чашоподібний*, *елісоподібний*, *веретенподібний*, *червоподібний*, *щитоподібний*, *клиноподібний*, *перснеподібний*, *серноподібний*, *грушоподібний*, *мішкоподібний*, *куполоподібний* тощо), *-носний* (*повітроносний*, *кровоносний*), *-головий* (*одноголовий*, *двоголовий*, *триголовий*), *-перистий* (*одноперистий*, *двоперистий*, *багатоперистий*).

Частина анатомічних термінів і термінологічних словосполучень утворилися за рахунок переосмислення

загальноновживаних слів: *пучок м'язових волокон, хвіст підшлункової залози, ворота печінки, лійка жовчного міхура, крила носа* та ін.

Дієслова, прислівники і займенники в ролі анатомічних термінів не трапляються. Числівники можуть бути першою частиною складного слова (*триголовий м'яз, дванадцятипала кишка*).

Багатослівні анатомічні терміни включають до свого складу іменник у називному відмінку та слова різних частин мови, що поширюють, уточнюють значення цього іменника.

Найбільш поширені такі моделі творення анатомічних терміносполучень:

1) Прикметник + іменник: *хребетний стовп, кістковий мозок, підшлункова залоза, товста кишка, колінний суглоб, шлункове дно, носова перегородка, шийний хребець, губчаста кістка, кутова вирізка, жовчний міхур, сполучна тканина, вивідна протока.*

2) Іменник + іменник у родовому відмінку: *орган травлення, тіло шлунка, корінь носа, ворота печінки, присінок рота, порожнина таза, верхівка легені.*

3) Прикметник + іменник + іменник у родовому відмінку: *неперервне з'єднання кісток, нижній край печінки, серединна лінія живота, передня стінка шлунка, квадратна частка печінки.*

4) Іменник + сполучення прикметника з іменником у родовому відмінку: *орган внутрішньої секреції, тіло*

підшлункової залози, пучок м'язових волокон, шийка жовчного міхура.

5) Дієприкметник + прикметник + іменник: *посмугована м'язова тканина, непосмугована м'язова тканина.*

6) Прикметник + прикметник + іменник: *спільна жовчна протока, задня черевна стінка, міжчасточкова вивідна протока, одношаровий циліндричний епітелій, великий криловий хрящ, червоний кістковий мозок, довга трубчаста кістка.*

На основі цих моделей утворюються різні типи комбінованих словосполучень: *кістки основи черепа, брижова частина тонкої кишки, голосовий відросток черпакуватого хряща.*

У сучасній українській анатомічній термінології є чимало запозичень, переважно з латинської мови, наприклад: *аорта, інсулін, гормон, осеїн, діаліз, епіфіз, міокард* тощо. Ці терміни стали універсальними для медицини багатьох країн світу. Так, в арабській мові теж є ці терміни, пор.: *هرمون, انسولين, أورطي*. На основі латинських слів утворилися українські медичні терміни *колonoтeрапія, коронарна судина, панкреатит*. Ці латинські слова відомі і в арабській мові, пор.: *colon – قولون, cornea – رنية, pancreas – بنكرياس*.

Окремі українські анатомічні терміни є кальками, тобто буквальними перекладами латинських і грецьких слів. Вони

відбивають побут і традиції давніх римлян і греків. Так, наприклад, термін *ключиця* (лат. *clavicula*) є зменшувальним від *clavis* – ‘ключ’. Римляни так назвали кістку, яка за формою нагадувала засувку у римських будинках у вигляді латинської букви S. Назва *крижова кістка* (лат. *os sacrum*) походить від латинського *sacer* - ‘священний’. В українській мові *криж* – це хрест, релігійний символ християнства. Назва походить від звичаю римлян вирізати крижову кістку у тварин, яких приносили в жертву [1].

Сучасна анатомічна термінологія містить низку назв, які є помилковими. Наприклад, термін *дванадцятипала кишка* (лат. *duodenum*). Один давньогрецький лікар визначив, що довжина цієї кишки приблизно в 12 разів перевищує товщину великого пальця руки. Пізніше було доведено, що це не так. Але назва залишилася.

Розглянемо інший відомий приклад: термін *пряма кишка* (лат. *rectum*) увів Гален у II столітті нашої ери. Свої дослідження Гален проводив на трупах тварин, у яких кінцевий відділ прямої кишки й справді є прямим. У живої людини пряма кишка має два вигини – крижовий і куприковий. Отже вона не є «прямою».

Анатомічний термін *артерія* походить від грецьких слів *aer* (‘повітря’) і *tereo* (‘зберігаю, несу’). Дослівно *артерія* – це повітроносний канал. Хоча всі знають, що артерії несуть кров, а не повітря.

Терміном *бронх* давні греки позначали хід для проковтнутої рідини.

Нашими сучасниками такі терміни не сприймаються буквально, але вони закріпилися в анатомічній термінології як давні умовні назви анатомічних структур, будова й функції яких на сьогодні добре вивчені й правильно пояснені.

Українська термінологія протягом останніх десятиріч перебуває у фазі інтенсивного творення. Фахівці в галузі медицини поступово відмовляються від застарілих назв, які вживалися українцями під впливом російської мови. Наприклад, правильно говорити *периферійна нервова система* замість застарілої назви *периферична нервова система*.

Знання української анатомічної термінології дуже важливе для професійної підготовки студентів. Анатомічні терміни часто лежать в основі клінічних термінів. Тому вміння правильно виділяти корінь, основи складних слів, розуміти значення суфіксів і префіксів допоможе зрозуміти діагностичний зміст клінічних термінів.

Відомий французький філософ і математик Рене Декарт писав: «Визначте значення слів – і ви звільните людство від половини турбот». Ця думка дуже актуальна для іноземних студентів, які вивчають медицину українською мовою.

Список літератури

1. Т., Бичкова С., Манько В. Сучасна українська анатомічна термінологія в професійній освіті та практиці // Lviv Polytechnic National University Institutional Repository <http://ena.lp.edu.ua>.

2. Міжнародна анатомічна номенклатура: Український стандарт : навч. посіб. / І. І. Бобрик, В. Г. Ковешніков. – К. :Здоров'я, 2001. – 327.

КОММУНИКАТИВНАЯ КОМПЕТЕНТНОСТЬ КАК СОСТАВЛЯЮЩАЯ ПРОФЕССИОНАЛИЗМА СОВРЕМЕННОГО ВРАЧА

Рехема Мпенду, студентка ЛС-628, Танзания

Научный руководитель: Е.Ю. Бурнос, ст. преп., г.Сумы, СумГУ

Процесс коммуникации – это социально обусловленный процесс обмена информацией между коммуникантами в различных сферах их деятельности, т.е. коммуникация – это процесс выстраивания взаимоотношений. Взаимоотношение врача и пациента – неотъемлемая часть клинической практики. Продуктивность общения врача и пациента влияет на эффективность лечения, т.к. способ и форма передачи информации пациенту не менее важны, чем сама передаваемая информация. В профессиональной деятельности врача межличностная коммуникация является одним из важнейших звеньев его деятельности, ключевым компонентом в образовании его профессиональных качеств. Цель данной статьи состоит в анализе процесса формирования коммуникативной компетентности как составляющей профессионализма современного врача. Также в статье

рассматриваются вопросы обучения моделированию коммуникативных ситуаций на занятиях по РКИ.

Еще недавно процесс лечения во многом находился под наблюдением и контролем врача, пациент занимал неравное положение по отношению к врачу. Врач принимал решение относительно лечения больного только в соответствии с собственным пониманием пользы для пациента. Пациент рассматривался как субъект, который должен только выполнять назначения лечащего врача. Акцент делался на решениях, которые принимал врач, даже если они шли вразрез с мнением пациента. Социальная роль врача находилась на более высоком уровне относительно роли пациента. В современном мире очень быстро меняются качественные характеристики общества в связи с постоянно усложняющейся социально-культурной динамикой мировой глобализации. Соответственно люди вынуждены адаптироваться к возникшим инновациям, что приводит к изменениям в их жизнедеятельности. В настоящее время доступ к информационному пространству и специальной медицинской литературе очень упрощен. По этой причине больные люди занимаются самолечением, потому что часто не согласны с назначениями врачей. Пациент стал более требовательным, что затрудняет работу врача. В этой ситуации особенно важны человеческие аспекты взаимоотношений врача и пациента, в частности, внимание к пациенту и его особенностям. Таким образом, коммуникативная компетентность становится

важнейшим показателем качества современного здравоохранения. В коллегиальной модели общения пациент предстает как равноправный субъект общения. Он добровольно выстраивает свои отношения с врачом на выгодных и удобных ему условиях.

Современное информационное поле расширяется и это приводит к тому, что положение пациента активизируется, коммуникативные роли врача и пациента получают новые направления. Преобладание врача в этой коммуникации теряет свою доминирующую позицию. Отношение врача и пациента в межличностной коммуникации изменилось – люди хотят видеть себя более активными участниками в решении проблем, связанных со своим здоровьем. На современном этапе человек сам решает где, когда, у кого, а иногда, и как ему лечиться. Таким образом, появляется потребность в установлении более персонализированного контакта с пациентом. Врач переходит к автономной модели взаимоотношений с пациентом, основанной на принципе информированного согласия, врачу необходимо выстраивать отношения с пациентом на основе партнерства, уважения к его личности. В данной ситуации профессионализм врача состоит во владении им нормами социального взаимодействия, знании профессиональной корпоративной культуры, норм врачебного этикета, в наличии коммуникативной компетентности. В наше время компьютеризации и современных медицинских технологий очень важны такие человеческие качества врача, как чуткость,

внимательность, отзывчивость, тактичность, искренность, доброжелательность, вежливость. Профессия врача требует эмоционального включения в проблемы и переживания больного человека. Н. Луман подчеркивал, что если отношения между людьми характеризуются в большей степени понятием «доверие», то в отношениях между людьми и социальными институтами правильнее говорить об «уверенности», основанной на предположении об изначальной предзаданности определенной стратегии поведения [1].

Эффективное лечение возможно только в атмосфере полного доверия, когда врач и пациент полагаются друг на друга в выполнении предписаний. В конце XIX века Г.А. Захарьин писал: «Нет нужды объяснять, в каком тяжёлом положении находится врач, к которому не имеют доверия; ещё тяжелее положение пациента, вынужденного лечиться у врача, к которому нет доверия» [2]. Для появления доверия к врачу важно и первое впечатление, тон и громкость речи, мимика и жестикуляция. Но самое главное – врач должен уметь слушать и слышать пациента. «Врач должен исходить из того, что любое, даже самое продуманное его решение, окажется вероятностным, и его выполнение будет зависеть от субъективной нацеленности пациента на успешный результат» [3]. Поэтому врач словом и поведением должен уметь убедить пациента в необходимости тех или иных действий. Эффективность коммуникации между врачом и пациентом состоит в изменении поведения коммуниканта (пациента). Пациентам не нравится, если

врачи говорят больше, чем они, или когда врач доминирует в процессе общения. От коммуникативной компетентности врача зависит результативность лечения. Проблематичность коммуникации между врачом и пациентом состоит в следующем:

1. Увеличении требований к врачу со стороны пациентов вследствие повышения их медицинской грамотности и общего уровня образования;
2. Ожидании пациентом индивидуализированного подхода со стороны врача;
3. Негативном влиянии СМИ и Интернета, которые пропагандируют низкий уровень доверия к медикам, по этой причине врач вынужден убеждать пациента в целесообразности и эффективности назначенного им лечения;
4. Определении временных рамок лечения, попытке доказать, что запоздалое посещение врача может привести к негативному результату;
5. Недовольстве социальной политикой государства, которое выражается в предъявлении претензий к врачу;
6. Низкой готовности населения брать на себя ответственность за свое здоровье.

Обучение профессиональной коммуникации является немаловажным аспектом в преподавании РКИ в медицинских учебных заведениях. Основной целью этого обучения является формирование иноязычной коммуникативной компетентности врача,

позволяющим использовать иностранный язык как средство профессионального и межличностного общения. Коммуникативная иноязычная компетентность предполагает наличие у студентов ряда сформированных умений: составлять монологическое высказывание на медицинскую тему; профессионально общаться с коллегами и пациентами с соблюдением норм речевого этикета; правильно воспринимать речь собеседника; формулировать вопросы и обоснованно отвечать на них. В качестве сопутствующих задач обозначены: расширение словарного запаса и формирование терминологического аппарата на русском языке в рамках профессиональной деятельности; совершенствование навыков использования специальной медицинской терминологии при общении с врачами и пациентами; повышении эффективности коммуникации врача с пациентом, членами его семьи. Студент должен знать структуру и значение основных лингвистических средств (значения терминов, основные способы терминообразования), используемых для выполнения основных коммуникативных задач, умения правильно использовать терминологические единицы, применять полученные знания в процессе профессиональной коммуникации, учитывать основные нормы речевого этикета, как со специалистами, так и с пациентами. Учащиеся моделируют ситуации речевого общения, отрабатывая речевые клише, с использованием специальной терминологии, адекватных грамматических моделей. В учебно-методических материалах по русскому языку для иностранных

студентов «Я буду доктором!» используются в этих целях следующие виды упражнений:

1. Сформулируйте вопросы врача к следующим ответам пациента:

- Уваров.
- Виктор Петрович.
- 48 лет.
- Высшее.
- Учитель математики.
- Школа №27.
- Улица СКД, д.77, кв.56.

2. На боль какого характера жалуется пациент, если он говорит:

- сердце сжимает;
- на сердце давит;
- жжет в области сердца;
- колет в левом боку;
- распирает желудок;
- пульсирует в правом виске;
- стреляет в левом ухе;
- давит в области печени [4].

Как мы видим, особое внимание на занятиях по РКИ уделяется обучению коммуникации. Моделирование коммуникативных ситуаций «врач-пациент» требует учета значительных различий в когнитивных системах врача и пациента. Выбор той или иной модели

общения определяется совокупностью следующих факторов: особенностями личности врача, конкретной ситуацией и характером оказываемой помощи. Здесь актуальным является вопрос обучения иностранных студентов-медиков корректному использованию медицинской терминологии при коммуникации с неспециалистом. Таким образом, включение заданий на толкование медицинских терминов, подбор синонимов и вариантов способствует решению задачи совершенствования навыков использования специальной медицинской терминологии при общении врача и пациента. Подготовка специалиста-медика к участию в различных видах коммуникации обуславливает необходимость целевого отбора обучающих средств и методов при изучении языка с учетом особенностей профессиональной коммуникации. Особого внимания требуют задачи использования специальной медицинской терминологии при общении с пациентами и популяризации медицинских знаний с учетом семантической неоднозначности термина для коммуникантов с различным уровнем специальных знаний.

С целью совершенствования подготовки студентов-медиков, развитию у них коммуникативной компетентности и обучение стратегиям взаимодействия с пациентами на занятиях по русскому языку как иностранному большое место уделяется обучению коммуникативным навыкам и умениям. Акцентируется внимание

студентов на том, что каждый врач должен обладать следующими навыками эффективной коммуникации:

- грамотно и чётко говорить с пациентами и коллегами;
- уметь слушать и слышать пациента;
- выявлять потенциальные трудности в коммуникации и достигать результатов;
- понимать и уметь использовать невербальные средства общения;
- в своей профессиональной деятельности использовать устные, письменные и электронные формы коммуникации;
- постоянно работать над своим самоусовершенствованием в области коммуникации «врач-пациент».

Можно сделать вывод, что залог успешной профессиональной деятельности врача состоит в использовании знаний, умений и навыков во время общения. Искусство вести беседу с пациентом можно представить так: «Относитесь к своему пациенту так, как вы хотели бы, чтобы он относился к вам».

Список литературы

1. Реферативный журнал. Социально-гуманитарные науки. Отечественная и зарубежная литература. Серия 11. Социология, 2011, Теория систем Н. Лумана. Интеракция «врач-пациент», с.5-11.

2. Петрище Т.Л., История медицины и фармации/ Т.Л. Петрище; под. ред. д.м.н., проф. В.С. Глушанко. – Витебск: ВГМУ. 2010. С. 230.
3. Основы биоэтики: учебное пособие/ сост.: Я.С. Яскевич, С.Д. Денисова. – Минск: Высшая школа, 2009. – 351с.
4. Я буду доктором! 6 учебно-методические материалы по русскому языку/ сост.: Е.Ю. Бурнос, Н.А. Пилипенко-Фрицак. – Сумы : СумГУ, 2016. – 155 с.

СПЕЦИФИКА ПРОФЕССИОНАЛЬНОЙ РЕЧИ БУДУЩЕГО ЮРИСТА

Джумаев Максат, гр. Юм-8

Научный руководитель: Казанджиева М. С., г. Сумы, СумГУ

Важной составляющей практически любой профессиональной деятельности, наряду со знанием профессии, является профессионально-коммуникативная компетентность, которую во многом обеспечивает язык специальности, использующийся в ситуациях профессионального общения. Именно поэтому одним из главных требований, предъявляемых к выпускникам высших учебных заведений, является формирование языковой личности будущего специалиста, его коммуникативной компетентности, в том числе –

необходимого уровня владения языком профессионального общения [3].

Что же такое *язык профессионального общения*? Прежде всего, это функциональная разновидность литературного языка, которой пользуются представители определенной сферы производства, профессии, рода занятий в профессиональной деятельности. Профессиональная деятельность в большинстве отраслей является сложной и многоаспектной. Именно этим объясняется наличие значительного количества форм речевой коммуникации (это в первую очередь касается представителей гуманитарной сферы знаний), и в таком понимании профессиональная речь является многожанровой.

Профессиональной речью считают коммуникацию как самостоятельный или вспомогательный вид деятельности, который обеспечивает общение на профессиональные темы [2]. Для будущих юристов это не только знание профессиональной терминологии, готовность общаться в профессиональной сфере, но и формирование особых умений профессиональной речи. Так, например, картину профессиональной юридической речи образуют тексты, принадлежащие к различным сферам судопроизводства: тут и процессуальные акты предварительного следствия, и различные виды адвокатской и прокурорской практики, в том числе образцы юридического красноречия, и различные кодексы и многое другое. Только к образцам деловой юридической документации можно отнести около двухсот видов текстов канонизированной структуры.

Однако не только это составляет специфику профессиональной речи юриста. Главная «лингвистическая проблема» юристов заключается в том, что язык выступает не только средством объяснения (толкования) юридических понятий, но и объектом такого объяснения. Эта проблема затрагивает не только юристов, работающих с разнообразными документами, но и, например, переводчиков и журналистов, для которых текст тоже обладает «двойным» статусом.

Тесная связь языка и права является общепризнанной. Правовые понятия и нормы могут быть выражены только через язык. Кроме того, в юридической деятельности язык выступает как средство законодательной деятельности, средство правоприменительной деятельности (устной и письменной), средство правового регулирования, а также как объект толкования. И тогда профессиональная речь (в нашем случае язык права) приобретает собственную специфику, образуя сложный феномен. Этот феномен стал предметом изучения для сравнительно молодой отрасли языкознания, которая возникла на пересечении правоведения и лингвистики, – юрислингвистики (юридической лингвистики).

Центром внимания для новой научной дисциплины стали отношения языка и права. Ее задачей считают решение самых разнообразных проблем лингвоюридического пространства [1]. Общеизвестно, что юриспруденция и лингвистика всегда имели точки соприкосновения, были взаимосвязаны, базировались на

взаимодействии языка и права. Именно это объясняет исключительную роль языка в профессиональной деятельности юристов.

Объектом юрислингвистики и лингвоюристики являются взаимоотношения языка и закона: отношение языка к закону изучает юрислингвистика, а закона к языку – лингвоюристика. Отсюда можно сказать, что предмет юрислингвистики составляет юридический аспект языка, а предмет лингвоюристики – это языковые аспекты права.

Современные программы подготовки будущих юристов включают в себя в качестве учебной дисциплины язык профессионального общения. Это предполагает углубление и расширение знаний норм современного литературного языка, формирование навыков и учений их дальнейшего использования в профессиональной деятельности юристов. Будущие специалисты не только обогащают знания о функционировании современного украинского (русского) литературного языка в целом, но и знакомятся с особенностями использования языковых норм в юридических текстах, с рекомендациями относительно устной и письменной формы профессиональной коммуникации, особенностей профессиональной риторики – формирования умений точной, логичной, содержательной, целесообразной, выразительной, богатой, чистой профессиональной речи.

Кроме общелингвистических знаний, будущим юристам необходимы и общин коммуникативные умения: это речевые умения, социально-психологические и психологические – владение нормами речевого этикета и невербальными средствами общения. К общим речевым умениям можно отнести умения, связанные с овладением речевой деятельностью: четко и грамотно формулировать собственную мысль; вырабатывать коммуникативную стратегию, достигать коммуникативной цели; в соответствии с ситуацией использовать речевые функции, высказываться целостно, логично и продуктивно; демонстрировать самостоятельность мышления и адекватное воспроизведение информации в зависимости от ситуации и т.д.

Язык права – это сложная многофункциональная подсистема литературного языка. Кроме общеязыковых, она выполняет и специфические функции. К специфическим функциям Н. В. Артикуца относит: 1) номинативную (называние правовых реалий и понятий); 2) гносеологическую (орудие и способ правового познания, овладение общественно-правовым опытом); 3) аксиологическую (правовой и морально-этической оценки); 4) коммуникативную (правового общения); 5) регулировочно-волеизъявительную (правовое регулирование человеческого поведения и общественных отношений путем волеизъявления субъекта права и влияния на правосознание); 6) культуропередающую (сохранение и передача правового знания и

правовой культуры); 7) эстетическую (стилистическое совершенство текста закона как эталон для всех юридических документов) [1].

Однако овладение языком права как отдельной стилистической разновидностью украинского (русского) литературного языка предполагает, помимо овладения понятийно-категориальным аппаратом профессии, и знание специфического в языке права: знание общих сведений о сущности и функциях языка права, их стилевых и жанровых разновидностей; действующего законодательства о функционировании и развитии языков в Украине (государственного языка, языков национальных меньшинств, языков международного общения, языка судопроизводства и т.д.).

Особую группу информации представляют основные понятия юридического терминоведения, требования к называнию и дефинициям (определениям) юридических терминов; виды юридических терминов, системно-смысловые связи между ними в юридической терминологической системе; место юридических терминов в лексической системе литературного языка; общее представление о графическом оформлении текстов нормативно-правовых актов; особенности функционирования языковых норм в юридических текстах, виды юридических текстов; современная учебно-научная литература юридическо-лингвистической направленности и др.

Каковы же специальные умения юристов? Специальные (профессиональные) языковые умения будущих правоведов связаны с

формированием культуры профессионального мышления, повышением общей и профессиональной эрудиции. Прежде всего речь идет об использовании правил речевого этикета в процессе профессионального общения; соблюдении произносительных норм в устной речи; алгоритме поиска норм права в законодательном акте в соответствии с заданной формулой; сознательном использовании профессиональной лексики в устной и письменной речи; понимании сущности терминологии права; различении паронимов, синонимов, омонимов, многозначных терминов, используемых в юридических текстах; выборе целесообразного термина из ряда синонимичных; использовании фразеологизмов в юридических текстах; работе с разными справочными источниками, словарями, в том числе юридической направленности; использовании словообразовательных, морфологических, синтаксических норм в устной и письменной профессиональной речи; составлении некоторых видов юридических текстов, их правильном оформлении; осуществлении целесообразного отбора и обеспечении корректного использования языковых средств в соответствии с поставленной задачей; осуществлении контроля за собственной речью и т.д.

Так, научный стиль, обслуживающий сферу юридической науки и образования, может быть представлен тремя подстилями: *собственно научный* (монографии, диссертации, статьи, доклады, сообщения, рецензии, отзывы, аннотации, тезисы и др.); *учебно-научный* (учебники, пособия, лекции, методические указания и

рекомендации и др.); *научно-популярный* (юридические энциклопедии, справочники, научно-популярные произведения, книги, брошюры, статьи, телевизионные программы, интернет-передачи, сайты и пр.). *Официально-деловой стиль*, обеспечивающий делопроизводство, судопроизводство, правоприменение, законодательство, нотариальную деятельность, реализуется в законодательном, дипломатическом, судебно-правовом и административно-канцелярском подстилях. *Законодательный подстиль* может быть представлен законами, постановлениями, указами, декретами и т.д., дипломатический – декларациями, соглашениями, конвенциями и под., судебно-правовой – иском, апелляцией, кассационной жалобой и др., административно-канцелярский – контрактом, отчетом, справкой, служебной запиской и т.д. *Публицистический стиль*, являясь одним из стилей юридической речи, также обеспечивает широкую сферу общественно-правовых отношений: он используется в судебных речах, средствах массовой информации и в системе правового образования населения, Его подстили – выступления на собраниях, юридическая периодика, телевизионные, радио- и интернет-программы, публицистическо-правовые произведения и т.д. *Правовая публицистика* видит свою задачу в защите общественно-правовых ценностей, правовом воспитании, формировании правовых взглядов и убеждений граждан. К разговорному стилю можно отнести официальное и неофициальное профессиональное общение специалистов (совещания, переговоры,

официальные встречи, беседы, консультации и под.). Типичными признаками этого стиля являются спонтанность, ситуативность, непринужденность, экспрессивно-эмоциональная окраска, использование профессионального сленга и т.д.

В процессе изучения курса языка профессионального общения будущие правоведаы должны получить целостное представление о специфике юридической речи, особенностях юридических текстов, законах и правилах юридической речи во всех ее функционально-стилистических разновидностях, письменной и устной формах. В результате такого обучения в перспективе можно рассчитывать на достаточный уровень профессионально-коммуникативной компетентности выпускника университета.

Подытоживая, отметим, что профессионально ориентированный подход к обучению, в том числе иностранных студентов, становится все более актуальным и все шире внедряется в практику обучения. При этом профессионально-коммуникативная компетентность, являясь основным звеном, связывается с другими аспектами компетентности будущего специалиста – тезаурусным, лингвистическим, речемыслительным, психолого-педагогическим, культурологическим, страноведческим и т.д. И в целом такая взаимосвязь обеспечивает необходимую теоретическую и практическую подготовку современного специалиста.

Список литературы

1. Артикуца Н. В. Мова права і юридична термінологія: Навчальний посібник. – 2-ге вид., змін. І доп. – К. : Стилос, 2004.– 277 с.
2. Радомський І. П. Професійне спілкування в юридичній діяльності // Вісник Національного технічного університету України “Київський політехнічний інститут”. Філософія. Психологія. Педагогіка : Зб. наук.праць. – К. : ІВЦ “Політехніка”, 2006. – № 2 (17). – С. 30–134.
3. Стратегія реформування освіти в Україні: Рекомендації з освітньої політики. – К. : «К.І.С.», 2003. – 296 с.

АНАЛИЗ ОСОБЕННОСТЕЙ НАИМЕНОВАНИЙ МОЛОЧНЫХ В СОВРЕМЕННОМ ЛЕКСИЧЕСКОМ ПОЛЕ

Сапарбаева Эльмира, студентка ПР-73, Узбекистан
Научный руководитель: Л.В. Биденко, г.Сумы, СумГУ

Развитие рыночной экономики в период независимости Украины привел к появлению конкуренции на рынке продуктов питания, в частности молочной продукции. Необходимость расширения рынков реализации продукции побуждает производителей к развитию эффективной брендовой политики. Конечно, каждый новый товар должен получить и новое название.

Само наименование товара и становится определяющим условием его длительного стабильного существования на рынке, весомым фактором конкурентоспособности. Роль и значение названия товара для потребителей заключается в его идентификации, а также идентификации его производителя. Это облегчает выбор молочной продукции среди аналогичной и свидетельствует об определенном качестве товара, которое удовлетворяет покупателя.

Эта устойчивая современная тенденция, а именно необходимость выводить молочную продукцию с определенным названием на рынок, дала мощный толчок номинационным языковым процессам. Расширение индивидуальных словообразовательных возможностей обусловило появление ономастических единиц, которые представляют собой продукт номинативной деятельности языковой личности. Это привело к «ономастическому буму», «номинативному взрыву».

Мы собрали и проанализировали более 97 наименований молочных продуктов, в частности, мороженого, выпускаемого в Украине и которое продается в торговой сети г. Сумы. Особое внимание уделялось выявлению активных процессов словообразования этих наименований.

Так, важным остается указание ингредиентов и особенности рецептуры в процессе изготовления мороженого. Номинации данного типа характеризуют вкусовые его свойства. 82% названий показывает на содержание наполнителя мороженого: торговая марка «Лакомка»

выдает продукцию с таким названием «Плодово-ягодное», «Киви-манго», «Шоко Латте», «Арбуз». «Три медведя» - «Лимонно-шоколадное», «Сливочное», а также торговая марка «Рудь» - «Песик-манго», «Йогурт, гранат, клюква», «Супер шоколад» и др.

Указание числового индекса на пачке мороженого позволяет конкретизировать состав рецептуры продукта. 6% онимов указывают на целебные свойства, наличие витаминов, отсутствие консервантов, посторонних химических соединений, которые не являются свойственными компонентами для этих видов продуктов. Например, мороженое марки «Лакомка» - «Настоящее украинское», «ГОСТ-пломбир», «Мороженое без сахара». Торговая марка «Три медведя» - «FitLine», «Пломбир». «Рудь» - «Мороженое без сахара», «Пломбир».

Ко второй группе онимов можно отнести название с различными иноязычными компонентами (Fit, супер). Подобные названия свидетельствуют не только о том, что в состав вышеупомянутых продуктов питания входят полезные, питательные вещества, но и прослеживается попытка привлечь внимание потребителя на полезные свойства мороженого.

12% онимов содержат оценку особенности рецептуры и его назначения. Классические названия мороженого, применявшиеся еще в советские времена и приобрели популярность среди потребителей мороженого, - «Лакомка» - «ГОСТ-пломбир», «Мороженое как раньше», «Пломбир», «Три медведя»-«Пломбир», «Эскимо», «Сливочное», «Фруктовое».

Значительный пласт наименований мороженого вышеупомянутых торговых марок свидетельствует о том, что потребитель, который следит за своим здоровьем, страдает лишним весом, выбирает диетические продукты. Популярным среди этой части населения являются мороженое с названием «Мороженое без сахара», «FitLine», «Фруктовое», «Садочек», «Кавун», «Frutto-Letto».

Исследование показало, что 92,5% от общего количества единиц составляют названия на украинском языке отечественных производителей. Другие же названия (7,5%) отражают географию мира (названия городов, поселков, сел и т.д.): «Буржуй Киевский», «Японская сакура», «Ленинград», «Буржуй Пражский», «Ирландский пломбир», «Альпийские истории» и другие. Таким образом, продукты в сознании потребителей ассоциируются с европейским стандартом, и спрос на вышеуказанную продукцию возрастает.

Значительное количество названий молочных товаров возникает в результате онимизации апелятивной лексики. Так, 15% названий происходит от единиц, вызывающих положительные эмоции, романтические явления окружающей действительности («Три желания», «Альпийские истории», «Рандеву», «Чудо», «Сказка»). Около 35% названий происходит от апелятивных названий, называют сказочных персонажей: «Маша и Медведь», «Золотой ключик», «Три медведя», «Щелкунчик», «Машенька». Как видим, эти названия несут положительную коннотацию.

Как показывает анализ, названия продуктов появляются с учетом актуализации адресата. Например, «Детский», «Бэби», «Карапуз», «Малютка», «Малыш».

Часто название продуктов представлены неологизмами, образованными путем словообразовательной деривации: «Сластена», «Малыш-ам», «Приз-ам». Иногда названиями продуктов становятся звукоподражательные слова: «Тик-так», «Ух ты!».

С целью реализации рекламной продукции используются названия с различными словообразовательными компонентами «популярности», которые символизируют высокое качество предлагаемой продукции: «Супер шоколад», «Люкс» и другие.

Итак, процесс наименования молочных продуктов (мороженого) представляет собой один из видов лингвокреативной деятельности современной языковой личности. Активные процессы по созданию названий обусловлены включением вышеупомянутых процессов в сферу решения маркетинговых, рекламных и коммуникативных задач современности.

Список литературы

1. Зубко А. Українська ономастика: здобутки та проблеми / А. Зубко. // Електронний доступ: resource.history.org.ua/publ/sid_2007_158_262.

2. Исангузина И.И. Прагматонимы в ономастическом пространстве: семантический, лингвокультурологический и синтаксический аспекты (на примере названий кондитерских изделий) / И.И. Исангузина // Вестник Башкирского университета. – № 2008. – С.990-998.

КЛАССИФИКАЦИЯ ФРАЗЕОЛОГИЗМОВ СО ЗНАЧЕНИЕМ ОТРИЦАТЕЛЬНЫХ ЭМОЦИЙ В РУССКОМ ЯЗЫКЕ

*Э. Сапардурдыева, студентка 2 РА, Туркменистан
Научный руководитель: Н. М. Гурина, к. филол. наук
г. Брест, БрГУ имени А.С. Пушкина*

Актуальность темы данной работы обусловлена необходимостью изучения закономерностей номинаций человеческих эмоций в русской фразеологии, а также воссоздания фрагментов языковой картины мира, связанной с внутренним миром человека и ее интерпретацией студентами-иностранцами. Исследование коммуникативно и психологически значимых обозначений эмоций человека, запечатленных в языковой картине мира, позволяет выявить представление носителей языка об образе человека, что соответствует антропологической парадигме современной лингвистики.

1. Эмоции и их отражение во фразеологии. Эмоции появились у человека в процессе эволюции. Согласно Кэрроллу Изарду, эмоция – это «нечто, что переживается как чувство (feeling), которое мотивирует, организует и направляет восприятие, мышление и действия» [2, с. 52]. Сопровождая практически любые проявления активности субъекта, «эмоции служат одним из главных механизмов внутренней регуляции психической деятельности и поведения, направленных на удовлетворение актуальных потребностей» [3, с. 1020].

В узком значении эмоция – это непосредственное, временное переживание какого-нибудь более постоянного чувства.

Эмоции необходимы для выживания и благополучия человека. Не обладая эмоциями, то есть не умея испытывать радость и печаль, гнев и вину, мы не были бы в полной мере людьми. Эмоции стали одним из признаков человечности. Не менее важна и наша способность сопереживать чужим эмоциям, способность к эмпатии, равно как и способность выразить эмоцию словами, рассказать о ней. На протяжении жизни человек учится по различным внешним признакам судить об эмоциональном состоянии других людей и нормативно выражать собственные переживания. Исходя из общепринятых в обществе правил и представлений о приличии, культуре поведения мы вырабатываем соответствующие средства речевой, мимической и жестикулятивной выразительности, при этом рассчитываем, что нас оценят и даже «наградят» ответной волной

чувств. Если же человек не может правильно проявлять и в нужный момент подавлять захлестнувшие его эмоции, тогда мы можем подумать о его невоспитанности, эмоциональной распущенности. Следовательно, не только сами эмоции, но и их внешнее выражение – это результаты целенаправленной работы человека.

Как пишет К. Изард, «эволюционное значение эмоций состоит в том, что они обеспечили новый тип мотивации, новые поведенческие тенденции, большую вариативность поведения, необходимые для успешного взаимодействия индивида с окружающей средой и для успешной адаптации» [2, с. 167].

Большинство ученых делят эмоции на положительные и отрицательные, на позитивные и негативные. Подобная несколько обобщенная классификация эмоций в целом правильна и полезна и осуществляется на основании их сенсорных или эмпирических характеристик. Однако понятия «положительное», «отрицательное», «позитивное» и «негативное» в приложении к эмоциям требуют некоторого уточнения, как показано в книге К. Изарда [2]. Нужно помнить, что всякая эмоция (например, радость, страх) может быть и позитивной, и негативной – в зависимости от того, насколько она помогает или мешает адаптации человека в конкретной ситуации. Далее мы будем рассматривать отрицательные эмоции в зависимости от степени нежелательности вызываемых ими последствий. Их языковая репрезентация представлена в словаре-справочнике Р.И. Яранцева в разделе «Тематический указатель фразеологизмов» [6].

Нет такой классификации эмоций, которую приняли бы все исследователи поведения. Одни ученые признают существование базовых эмоций, другие оспаривают это, предпочитая видеть в эмоциях лишь функцию перцептивно-когнитивных процессов. Эти психологи в большинстве своем считают, что человек конструирует эмоции из своего жизненного опыта, что эмоции являются продуктом культуры, социализации и обучения. Ю.Д. Апресян также придерживается деления эмоций на «первичные, общие для человека и животных (*страх, ярость*), и окультуренные (*надежда, отчаяние, удивление, возмущение, восхищение* и т.п.)» [1, с. 42].

Практика показывает, что для выражения одной и той же эмоции люди часто пользуются различными языковыми и речевыми средствами и в аналогичных, и в различных ситуациях. С другой стороны, замечено, что одни и те же средства могут быть использованы для выражения различных эмоций. Дело усложняется еще и национально-специфическими параметрами языкового выражения эмоций. Отсюда становится понятным, почему нельзя подменять классификацию эмоций классификацией языковых средств выражения эмоциональности в каком-либо конкретном языке. Система взаимоотношений между эмоциями и языком, обслуживающая эмоциональное общение, чрезвычайно сложна: человек не способен точно выражать языком свои эмоции, многие из них вообще не подлежат речевому выражению. Однако реконструкция эмоциональной системы человека на основании языковых данных

возможна, о чем свидетельствуют многие исследования, в частности Ю.Д. Апресяна [1].

2. Классификация лексикографического материала.

Фразеологические обороты, называющие отрицательные эмоции, были извлечены путем сплошной выборки из «Фразеологического словаря русского литературного языка» под редакцией А.И. Федорова [5]. Картотеку составили 127 единиц. Анализ материала показал, что фразеологизмы, отобранные составителями из произведений русской классической литературы, устарели и молодым носителям языка неизвестны. В нашей выборке помету *устаревшее* имеют 17 фразеологизмов (чуть больше 20%), но и другие единицы в этом словаре хронологически очень далеки от современного молодого человека (например, обороты *невзвидеть света*, *держат сердце* не имеют хронологических помет, но уже ушли в пассив). Как отмечали многие методисты, проблема фразеологического минимума для русских и иностранных студентов все еще не решена. Тем не менее инофоны, изучая русский язык, проявляют интерес к различной лексике и фразеологии: новой и устаревающей, книжной и разговорной. В нашем случае из 127 единиц помету *разговорное* имеют 61 ФЕ, а *просторечное* – 26 ФЕ. Прагматически маркированными являются 11 ФЕ, причем пометы разнообразны по оценке: 5 ироничных ФЕ, 2 неодобрительных, по одному шутливому, грубо-просторечному, презрительному, бранному.

Мир человеческих эмоций представляет систему, где все взаимосвязано, поэтому чувства, переживания плавно перетекают одно в другое, для отражения этой картины в языке есть лексические и фразеологические средства. Как пишет А.В. Рачковская, изучавшая лексические и фразеологические средства номинации невербальной коммуникации, фразеологизмы для названия паралингвистической коммуникации (а значит, и эмоций, проявляющихся в тех или иных невербальных компонентах) используются в русском языке чаще лексических единиц [4, с. 57]. Вслед за К. Изардом выделим среди эмоций базовые и распределим ФЕ по группам, называющим негативные эмоциональные состояния.

Классификация по денотату выглядит следующим образом: недовольство, раздражение, злость, ярость – 31%, печаль, отчаяние, горе – 29%, страх, ужас – 12%, волнение, тревога – 11%, неодобрение, пренебрежение, презрение – 7%, удивление, испуг – 6%, стыд – 4%. Ниже следует краткая характеристика каждой денотативной группы.

2.1. Недовольство, раздражение, злость, ярость описываются следующими ФЕ: *выходить из себя, доходить до белого каления, лопнуть от злости, не находить слов, в крайнем сердце, сердце закипело, смотреть волком, точить зуб на кого-либо, трепать нервы, хвататься за голову* (всего 34).

Как показали примеры, гнев и ярость – яркая в своем выражении эмоция, которая сопровождается «картинными» жестами (*биться головой о стенку, метать громы и молнии, рвать на себе*

волосы). ФЕ отражают гиперболичность этих переживаний: *раздирать на себе ризы, скрежетать зубами, сверкать глазами*. Данный языковой материал подтверждает выводы психологов о том, что эмоции охватывают человека полностью.

2.2. Печаль, отчаяние, горе представлены следующими ФЕ: *ад в душе, берeditь душу, броситься в омут с головой, вешать голову, вешать нос на квинту, вонзять нож в сердце, душа надрывается, душа разрывается, ком в горле, кусать локти, хоть в петлю лезь, надрывать душу, надрывать сердце, невзвидеть света, как нож в сердце, обломать сердце, оборвать сердце, разбивать сердце, растерзать сердце, рвать душу, словно ножом резануть по сердцу, сердце кровью обливается, лезть на стену, хлебнуть лиха, хоть волком вой, хоть караул кричи* (всего 24 единицы).

Горе, страдание – весьма сложная фундаментальная эмоция. Она играла важную роль в эволюции человека и выполняет особые биологические и психологические функции. Чаще всего страдание связано с полученной достоверной информацией о невозможности удовлетворения важнейших жизненных потребностей.

Страдание имеет характер ослабляющей человека эмоции и протекает в форме эмоционального стресса. Печальное выражение лица знакомо всем. “При явном выражении страдания брови поднимаются вверх и вовнутрь, углы рта опущены. Страдая, человек может чувствовать одиночество, изолированность, оторванность от людей. Недовольство собой очень часто является важным

компонентом страдания. Человек чувствует свое бессилие, он «хандрит». Ему кажется, что время ползет или вообще стоит. Он ощущает потерю, он чувствует себя несчастным. Доминирующим выражением лица человека при горе является выражение страдания и печали, разлуки и утраты. Это даёт возможность человеку «превозмочь себя» и приспособиться к потере» [5, с. 61].

Горе можно переживать тихо: *вешать голову, ломать руки, ком в горле*. Часто горе имеет звуковое сопровождение: *удариться в рев, хоть волком вой*. Отчаяние, горе человек переживает экспрессивно: *надсаживать душу, кусать локти, лезть на стену*. Слезы – одно из сильных проявлений этой эмоции, но в данную выборку такие ФЕ не попали.

2.3. Страх, ужас описывается следующими ФЕ: *бросает в дрожь, вколачивать душу в пятки, волосы становятся дыбом, дрожать за свою шкуру, дрожать как осиновый лист, душа в пятках, зуб на зуб не попадает, кровь в жилах застывает, кровь хладеет в жилах, мороз по коже, мурашки по спине, небо с овчинку кажется, ни жив ни мертв, обливаться холодным потом, поджилки трясутся, сердце в пятки уходит, сердце дрожит как овечий хвост, сердце замирает, сердце заходится, сердце захолонуло, сердце покатило* (всего 26).

Переживание страха сопровождается чувством неуверенности, незащищенности, невозможности контролировать ситуацию. «Первичной функцией страха является мотивация специфических

когнитивных и поведенческих актов, способствующих укреплению безопасности и чувству уверенности. Страх вызывает эффект «туннельного восприятия» и существенно сужает выбор стратегий поведения. Однако страх несет в себе и адаптивную функцию, ибо заставляет человека искать способы защиты от возможного вреда. Предчувствие страха может стать импульсом для укрепления «Я», может побуждать индивида к самосовершенствованию с целью снижения собственной уязвимости» [3, с. 164].

Страх имеет следующие внешние проявления: *волосы становятся дыбом, бросает в дрожь, поджилки трясутся, сердце дрожит как овечий хвост, зуб на зуб не попадает, мурашки по спине.* Реакция на страх схожа с реакцией на холод: *мороз по коже, кровь хладеет в жилах.*

2.4. Волнение, тревога. Описание волнения возможно через телесное проявление этого состояния: *кошки скребут на душе, голова ходуном ходит, бросает то в жар, то в холод, бросить в холодный пот, доходит до сердца, душа болит, душа не на месте, защемило сердце, перевернуть всю душу, сам не свой, не по себе, хватать за душу, в растрепанных чувствах* (всего 20). Управление этими эмоциями, также как и гневом, страхом, представляет определенную проблему для человека. Язык в данном случае представляет возможность прочесть (и учесть) отраженный в нем опыт.

2.5. Неодобрение, пренебрежение, презрение описывается следующими ФЕ: *ветер в голове, из рук вон, гад ползучий, чертом*

глядит, дурь в голову ударила, не из храброго десятка, нет стыда в глазах, ни стыда ни совести (всего 9) Эмоции могут более сильными и более слабыми, например отвращение и неодобрение. Изучение эмоции отвращения дает много ценной информации о некоторых существенных характеристиках человеческих эмоций вообще. «Исходная и наиболее очевидная функция отвращения состоит в том, что оно мотивирует отвержение неприятных на вкус или потенциально опасных веществ. Само мимическое выражение отвращения в своей прототипической форме выступает как инструментальная реакция отказа, так как проявляется в выведении неприятных на вкус объектов из полости рта» [2, с. 193].

Эмоция презрения связана с чувством превосходства. «В эволюционной перспективе презрение выступало своеобразным средством подготовки индивида или группы к встрече с опасным противником. Ситуации, активирующие гнев, зачастую одновременно активируют эмоции отвращения и презрения. Комбинацию этих трех эмоций можно рассматривать как триаду враждебности» [2, с. 328]. Однако враждебность необходимо отличать от агрессивного поведения. Враждебные чувства повышают вероятность агрессии, но не обязательно приводят к ней. Человек, испытывающий враждебные чувства, может и не проявлять агрессии. И наоборот, можно вести себя агрессивно, не испытывая враждебности.

2.6. Удивление, испуг имеет следующие фраземы-репрезентанты: *ахти мне! глаза на лоб лезут, большими глазами, лицо*

вытянулось на какую пуговицу, сердце ёкнуло, сердце закатывается, сердце обрывается, сердце отрывается (всего 8). Как считают психологи, удивление – кратковременное состояние. Оно знакомо каждому, но его довольно трудно описать. Согласно данным фразеологии, главной приметой удивления является широко открытые глаза и рот: *глаза на лоб лезут, лицо вытянулось на какую пуговицу, челюсть отвисла*. В состоянии испуга изменяются некоторые физические характеристики человеческого организма: *сердце обрывается*.

2.7. Стыд описывается следующими ФЕ: *бросает в краску, куда глаза девать, готов сквозь землю провалиться, сгорать от стыда, совесть заговорила, уши горят* (всего 6). «Стыд – отрицательное состояние, которое выражается в осознании несоответствия собственных помыслов, поступков и внешности не только ожиданиям окружающих, но и собственным представлениям о подобающем поведении и внешнем облике» [4, с. 169] Переживая стыд, человек опускает или отворачивает голову, прячет взгляд, прикрывает глаза и заливается стыдливым румянцем. Стыдливый румянец зачастую обостряет переживание стыда, поскольку привлекает к лицу внимание как самого человека, так и окружающих его людей. Переживание стыда сопровождается неожиданным и обостренным самоосознанием. Сила этого самоосознания такова, что забирает все ресурсы, лишает человека способности к когнитивной деятельности, мешает осмыслению ситуации и повышает вероятность

неадекватных реакций на нее. Стыд заставляет человека почувствовать себя ничтожным, беспомощным и несостоятельным, вконец проигравшимся неудачником. Способность к стыду означает, что индивид склонен учитывать мнения и чувства окружающих его людей. Таким образом, стыд способствует большему взаимопониманию между человеком и окружающими его людьми и большей ответственности перед обществом.

Далее наша работа будет продолжаться в лингвометодическом аспекте.

Опираясь на данный языковой материал, мы разрабатываем систему разноуровневых заданий для студентов-филологов второго курса. Двигаясь от простого к сложному, студенты-иностранцы могут усвоить минимальный набор ФЕ. На среднем этапе обучения вначале предлагаются задания, направленные на обнаружение и воспроизведение языкового явления, затем задания творческого характера.

Список литературы

1. Апресян, Ю. Д. Образ человека по данным языка : попытка системного описания / Ю. Д. Апресян // Вопросы языкознания. – 1995. – № 1. – С. 37–67.
2. Изард, К. Психология эмоций / К. Изард. – СПб. : Питер, 2004. – 469 с.

3. Психологическая энциклопедия / под ред. Р. Корсини, А. Ауэрбаха. – СПб. : Питер, 2006. – 1096 с.
4. Рачковская, А.В. Невербальные компоненты коммуникации и их отражение в естественных языках / А. В. Рачковская // Веснік БДУ. Сер. 4. – 2003. – № 3.– С. 56–62.
5. Фразеологический словарь русского литературного языка : в 2-х ч. / под ред. А. И. Федорова. – Новосибирск : Цитадель, 1997. – Ч. 1. – 337 с.; Ч. 2. – 271 с.
6. Яранцев, Р. И. Фразеология. Словарь-справочник / Р. И. Яранцев. – М. : Рус. яз. – Медиа, 2007. – 894 с.

ПРОИСХОЖДЕНИЕ И ЗНАЧЕНИЕ ТУРЕЦКИХ ФАМИЛИЙ

Ашкин Нуруллах, студент гр. МЦМ-829, Турция
Ялчин Мурат, студент гр. МЦМ-718, Турция
Научный руководитель: преподаватель Ворона Н. А., Сумы,
СумГУ

Каждый из нас сталкивался в своей жизни с тем, что первое, что у нас обычно спрашивают в любом официальном заведении, – это фамилия. Без фамилий не обходится ни один документ, будь то паспорт, студенческий билет или медицинская справка. Фамилия и имя – это наш обязательный код, часть нашего «я», то, что отличает нас от других членов общества. Фамилия показывает, из какой семьи

мы приходим, кто наши предки, иногда она содержит информацию о национальной принадлежности, о профессии, характере или внешности основателя рода. Отсюда и интерес большинства людей к происхождению и значению своей фамилии. Но фамилии существовали не всегда, у разных народов они появились на разных этапах исторического развития и имели вполне рациональную причину возникновения.

В Европе фамилии раньше всего появились в Италии (X – XI век), а до XVI века жители большинства европейских стран уже имели фамилии, хотя жители Исландии до сих пор обходятся без них, пользуясь только именем и отчеством. Количество фамилий у различных народов тоже очень разное. Так в современном Китае на 1,3 миллиарда его жителей приходится только около пятисот фамилий, поэтому самые популярные в Китае фамилии Чанг, Ли и Ван носят примерно по 100 миллионов человек. В то же время в Украине, например, где количество граждан меньше 45 миллионов, украинских фамилий насчитывается несколько тысяч, а однофамильцев с самой популярной фамилией Шевченко зарегистрировано порядка 158-ми тысяч человек [1].

Большинству турецких фамилий нет ещё и ста лет. После кемалистской революции в жизни турков произошли разительные перемены, коснулись они и области знаний, которая называется антропонимией или личной ономастикой: у турков впервые появились настоящие фамилии. До этого турки пользовались только

именами, которые в большинстве своём были арабского происхождения и вошли в жизнь турецкого общества вместе с исламом (Али, Хасан, Ибрагим, Мустафа). Под влиянием персидской литературы популярность у турков приобрели и многие иранские имена (Ферхад, Рюстем, Рушен). Собственно турецких имён (Орхан, Яшар, Дурсун, Демир и др.) в обиходе оставалось намного меньше [3].

Отсутствие фамилий вносило большую путаницу в работу почты, в дела администрации, учета и т. п. Тем более, что самыми распространенными, особенно у крестьян, были три-четыре арабских имени. Лидирующим в этом списке было имя Мехмед – сокращенный вариант имени пророка Мухаммеда, очень часто встречались также имена Ахмед, Махмуд, Сулейман. Чтобы как-то разнообразить личную ономастику, турки ещё до реформы начали давать детям и второе имя, обычно имя отца. Но вторые имена вошли в практику лишь у горожан, преимущественно у зажиточных и интеллигентных слоев городского населения. Потомственные аристократы сохраняли и название своего рода – Кёпрюлюзаде, Караосманоглу («заде», «оглу» означают «сын»). По сути, это были уже фамилии. Ремесленники вместе с именем употребляли название своей профессии или рода занятий: Бахчиван Мехмед (Садовник Мехмед), Балыкчи Мехмед (Рыбак Мехмед))... Нередко использовались прозвища: Топал Ахмед (Хромой Ахмед), Чолак Ахмед (Однорукий Ахмед), Кёсе Ахмед (Безбородый Ахмед)... В деревнях эти прозвища

играли роль фамилий, передаваясь и детям: Топалоглу Ихсан (Ихсан, сын Хромого), Чолакоглу Сулейман (Сулейман, сын Однорукого). Многие из них были неприличны, даже оскорбительны, что не могло нравиться ни обладателям таких прозвищ, ни их потомкам [3].

Кемалисты решили упорядочить стихийное возникновение фамилий. В начале июля 1934 года Национальное собрание принимает закон о введении в Турции фамилий. Закон был введен в действие с начала 1935 года. Каждый старался найти себе турецкую фамилию; иностранные окончания были запрещены. Исмет стал Инёню в память о двух сражениях, выигранных им во время войны за независимость. Министр иностранных дел стал Арас – это название реки, где он вел переговоры; Халиде Эдип взяла фамилию Адывар («Та, у которой есть имя»), а Афет станет Инан («закон» и «вера»), другая приемная дочь Кемаля Сабиха, ставшая военным пилотом, – Гекчен («Приходящая с неба»). Естественно, что всеобщее внимание привлекла будущая фамилия гази. Саффет Арыкан, бывший генеральный секретарь Народной республиканской партии, предложил фамилию Тюрката – «ата» означало одновременно «отец» и «предок». Все одобрили выбор «ата» и его соединение с определением «тюрк», но большинство считало, что хотя «Тюрката» грамматически и более точно, но менее милозвучно, чем Ататюрк. 24 ноября 1934 года Национальное собрание единогласно предложило Мустафе Кемалю стать «Ататюрком». Гази – истинный турок, в

полном смысле этого слова, и он обладает всеми качествами отца, одновременно доброго и строгого.

Каждого турка обязали взять фамилию до 2 июля 1936 г. Если этого не происходило, то фамилии давал наместник провинции или другой официальный представитель. В дополнение к «Закону о фамилиях» 26 ноября 1934 г. был принят закон об «Отмене приставок к именам в виде прозвищ и званий», таких, как эфенди, бей, паша... [4].

Были составлены официальные рекомендательные списки, содержащие сконструированные на основе тюркских корней фамилии, из которых каждый гражданин Турецкой Республики мог выбрать себе понравившуюся. Впрочем, фамилию можно было придумать и самому. Но многие турки не утруждали себя придумыванием фамилии, а выбирали что-нибудь из списка, поэтому в турецких деревнях и небольших городах теперь много одинаковых фамилий: Озтюрк (Настоящий турок), Коджатюрк (Большой турок), Шентюрк (Веселый турок), Четинтюрк (Суровый турок) или Акджан (Светлая душа), Акйол (Светлый путь)...

А вот в среде интеллигенции, офицерства фамилии всё же чаще изобретались. Так, писатель взял фамилию Язар (Пишущий), врач – Джанкуртаран (Исцелитель), летчик – Учанэр (Летающий), чиновник – Юрдакул (Слуга страны). Из новых фамилий самыми модными были Эрол (Будь мужчиной), Эрсин (Ты мужчина) [3].

В соответствии с турецким законодательством фамилия должна писаться одним словом. Она не имеет гендерной специфики и гендерно-зависимых вариантов. Фамилии в Турции наследуются по мужской линии от отца к его законным детям, без каких-либо изменений в форме. Женщина после замужества должна принять фамилию мужа. Также она может сохранить и девичью фамилию, которую должна ставить перед фамилией мужа. После развода бывшая жена может отказаться от фамилии мужа и иметь двойную фамилию. Если она снова вступит в брак, то третью фамилию она взять уже не может. Если ребенок родился вне брака, то он наследует фамилию матери. Самой частой фамилией в Турции является Йылмаз. Фамилия эта произошла от личного имени Йылмаз, которое имеет турецкое происхождение и переводится «тот, кто не останавливается ни перед чем». Самое распространенное в Турции сочетание имени и фамилии – Мехмет Йылмаз [4].

Самая длинная фамилия в мире принадлежит жителю турецкого города Стамбула. В переводе с турецкого она означает «сын героя, несущего флаг с полумесяцем и звездой» [1].

Разнообразие турецких фамилий огромно, среди них есть распространённые и редкие, по значению и звучанию они бывают и романтические, и смешные, загадочные и неожиданные, встречаются среди них и не очень благозвучные, и даже нецензурные слова. Вот некоторые примеры турецких фамилий, многие из которых могут быть и просто именами. Ахмет – достойный похвал; Арслан – лев;

Айчобан – пастух месяца; Айкут – священный месяц; Барыш – миролюбивый; Батур – истинный воин; Берк – сильный, настойчивый; Бурхан – повелитель ураганов; Волкан – вулкан; Гохан – правитель небесный; Гюрхан – могущественный Хан; Джошкун – радостный, эмоциональный, неудержимый; Доган – сокол; Догукан – правитель стран Востока; Докужтуг – девять лошадиных хвостов; Енги – победа; Зеки – умный, рассудительный; Искандер – защитник народа; Ыгыт – смелый джигит, сильный молодой герой; Ылдырым – молния; Каплан – тигр; Карадюман – черный дым; Карталь – орел; Мурат – желание; Озан – исполнитель песен; Оздемир – металл; Осман – птенец; Савас – война; Серхат – граничащий; Танрыовер – восхваляющий Бога; Таркан – феодал, владелец; Тургай – ранний жаворонок; Тунч – бронза; Умут – вселяющий надежду; Хакан – повелитель; Эдиз – высокий; Эмин – честный, справедливый; Эмре – бард-песенник; Энгин – огромный; Яман – необузданный, смелый, бесстрашный, Татлыбал – сладкий мед; Кылыч – сабля; Гёк – «небо»; Даг – «гора», Дениз – «море», Гюн – «день», Ай – «луна», Ылдыз – «звезда», Айнур – «лунный свет», Гюнеш – «солнце», Корай – «красная луна»; Армаан – подарок; Окай – удача, счастье; Чилек – клубника; Эльмаз – алмаз. Очень популярны среди турков имена и фамилии – названия рек: Дишле – Тигр, Фырат – Евфрат, Туна – Дунай [5].

Турецкий парламент принял закон, отменяющий все феодальные и религиозные титулы, прежние формы обращения –

паша (генерал, высший сановник), хазретлери (его превосходительство), бей (вождь племени, князь, господин), шейх (глава религиозной секты), эфенди (сударь), ханым (сударыня). Но были введены единые новые обращения: бай (господин), баян (госпожа), которые употребляются с фамилией: бай Акйол, баян Акйол. Однако и слова «бей», «эфенди» сохранились в живом общении. Они употребляются с именем и ставятся после него. Больше того, в Турции образовалась целая иерархия обращений. Их употребление зависит непосредственно от социального положения человека, к которому обращаешься, от его «чина и звания».

Эфенди – это мелкая сошка – писарь, секретарь, но обычно человек грамотный, получивший хоть небольшое, но все же образование. Бей – уже рангом повыше: это инженер, врач, адвокат, офицер, чиновник средней руки, небогатый предприниматель. Ага – это туз, денежный мешок, деревенский кулак или городской нувориш, разбогатевший, но грубоватый и часто невежественный. «Ага» имеет еще и патриархальный оттенок: в народе, особенно в деревнях, со словом «ага» обращаются не только к богатым, но и к уважаемым односельчанам, старикам... Обращение «бей-эфенди» – для высшего класса. Так величают богатого помещика, крупного фабриканта, банкира, сановника – министра, посла или генерала. Слово «паша» (в официальном языке его заменило европейское нововведение «генерал») сохранилось в фамильярном обращении между друзьями, оно имеет иронично-ласковый оттенок: «пашам» – «мой генерал».

Подобных обращений у турок очень много: «джаным» – душа моя, «ики гёзюм» – свет очей моих, «кузум» – мой ягненок и др.

Изучение происхождения турецких фамилий и их значений даёт возможность лучше понять турецкую культуру, историю, язык, характер турецкой нации, а также оценить масштаб кемалистских реформ, в частности роль Ататюрка в развитии современного турецкого государства. Безусловно, реформа Мустафы Кемале в области упорядочивания имён и фамилий граждан Турецкой Республики была своевременной и обоснованной, так как устранила путаницу с одинаковыми именами, облегчила осуществление делопроизводства, утвердила светские, более современные стандарты турецкого общества. Фамилия самого Мустафы Кемале – Ататюрк («отец турков»), присвоенная ему Великим национальным собранием Турции, свидетельствует о его выдающихся заслугах перед турецкой нацией [2].

Турецкие фамилии позволяют больше узнать об образе жизни турков, их быте, национальных традициях, социальном устройстве и многом-многом другом. Они представляют интерес как для специалистов, так и для любознательных читателей, интересующихся турецкой тематикой.

Список литературы

1. Грибок М. Десять самых популярных в мире фамилий / М. Грибок – [Электронный ресурс] – Режим доступа: <https://pgbooks.ru/archive/blog/geoblog>

2. Измайлов Р.И. Кемализм и модернизационные процессы в Турции в 20–30-е годы XX века / Р. И. Измайлов – [Электронный ресурс] – Режим доступа: http://www.idmedina.ru/books/materials/turkology/1/turk_izmailov
3. Кемализм и лингвистика (Отрывок из книги Еремеева Д. Е. «На стыке Азии и Европы: очерки о Турции и турках» (1980)) – [Электронный ресурс] – Режим доступа: <http://lingvomania.info/kemalizm-lingvistika-reformy>
4. Турецкие фамилии – [Электронный ресурс] – Режим доступа: <http://imja.name/familii/familii-turok.shtml>
5. Турецкие фамилии и имена – популярные и редкие – [Электронный ресурс] – Режим доступа: <http://fb.ru/article/362129/turetskie-familii-i-imena---populyarnye>

**МУЛЬТИМЕДІЙНА КУЛЬТУРА
ЯК ВАЖЛИВА ВИМОГА ДО ВИКЛАДАЧІВ
УКРАЇНСЬКОЇ ТА РОСІЙСЬКОЇ МОВ ЯК ІНОЗЕМНИХ**

*Фехінтола Мосес Дамілола, студент МЦ.м-741, Нігерія
Науковий керівник: О. В. Похілько, к. пед. н., м. Суми, СумДУ*

З кожним роком кількість студентів-іноземців, які навчаються у ЗВО України, стає все більше. Незважаючи на деякі негаразди, пов'язані з реформуванням системи освіти, українська держава не загубила свої традиції й успішно інтегрується у світовий освітній простір.

Однією з проблем сучасної медичної освіти є необхідність удосконалення системи професійної підготовки майбутніх фахівців. Важливе місце у вирішенні цього питання посідає рівень та якість мультимедійної підготовки викладачів, зокрема тих, хто веде навчання з української або російської мов як іноземних.

Сучасний етап розвитку мовленнєвої університетської освіти зумовлений домінуванням інформаційно-комунікаційних технологій, що дозволяють інтенсифікувати форми й методи традиційних підходів до навчання та позитивно впливати на процес вивчення будь-якої нерідної мови.

Професійну мовну підготовку студентів медичного ЗВО ми розглядаємо як складову змісту навчання і освіти, кінцевим результатом якої є оволодіння системою знань як засобом сприйняття нерідної мови як провідника іншої культури; навчання української та російської мови передбачає формування у студентів компетенцій, необхідних для виконання конкретних видів професійної мовленнєвої діяльності – мовної і комунікативної.

Інформаційні технології сьогодення розвиваються швидкими темпами. Викладач вищої школи зобов'язаний постійно дбати про

рівень самоосвіти, інформаційної культури, відповідність своєї фахової підготовки сучасному рівню науки. Прилучення до світу інформації, як зауважують фахівці [3], неможливе без оволодіння елементарними основами роботи з відео- та аудіотехнікою, персональним комп'ютером, ознайомлення з провідними видами креативних технологій.

Необхідним атрибутом професійних відносин сьогодні став професійний імідж. Саме він визначає, на думку фахівців, місце кожного в структурі суспільних, професійних та міжособистісних стосунків, відкриває шлях до вивчення механізмів самоефективності, до аналізу розвитку здібностей, виявлення умов для регулювання своєї професійної активності [1]. Викладач РЯІ та УЯІ на сучасному етапі також має бути мобільним, підготовленим до неперервної самоосвіти, здатним адаптуватися в умовах середовища, презентувати себе, бути конкурентним на ринку праці. Зауважимо, що формування його позитивного професійного іміджу повинно розпочинатися ще під час навчання у ЗВО.

Сучасна педагогічна наука потрактує імідж викладача будь-яких мов, що для студентів є іноземними, як статусно-рольовий, що об'єднує систему його зовнішніх і внутрішніх індивідуальних і професійних якостей і компетентностей, виявляється, підтверджується і розвивається у процесі оволодіння ним соціально-професійним досвідом і покликана створити у громадськості образ соціально-професійної ролі, яку він конструює [1].

У сучасній педагогічній та методичній науці активно розглядаються перспективи застосування мультимедійних технологій у навчально-освітній діяльності для розширення можливостей опанування професійними знаннями та пізнавальної активності студентів-медиків. Важливе місце у вирішенні цього питання посідає змішане навчання.

Змішане навчання (англ. *Blended Learning*) – це поєднання традиційних форм аудиторного навчання з елементами електронного, в якому використовуються спеціальні інформаційні технології, такі як комп'ютерна графіка, аудіо та відео, інтерактивні елементи і т. ін.

Змішане навчання виявилось однією з найпопулярніших технологій сьогодення, тому що дозволяє скористатися гнучкістю і зручністю дистанційного курсу та перевагами традиційного. Змішані курси можуть бути використані для вирішення цілого ряду проблем, з яких виокремимо такі:

- для викладачів можуть бути методом використання нових можливостей технологій і переходу до дистанційного навчання;
- для студентів змішані курси пропонують зручності онлайн-навчання в поєднанні з соціально-навчальною взаємодією.

Таким чином, цей своєрідний гібрид являє собою поєднання нової, передової технології зі старою та створення інновації щодо старої технології. Позитивні риси такого навчання:

- забезпечує індивідуальну підтримку студентів;

- студенти можуть отримати доступ до матеріалів у будь-який час, у будь-якому місці;
- надає більше часу для співпраці зі студентами та викладачами;
- збільшує продуктивність студентів і викладачів, покращує викладання та навчання, забезпечує більш якісні дані, допомагає налаштувати навчання;
- розширює навчання після закінчення навчального дня.

У той же час змішане навчання потребує викладачів, які в змозі творчо, швидко та оперативно працювати з сучасними інформаційними засобами, бо їм необхідно створити зміст матеріалу, познайомити студентів з формами його використання, спланувати та продумати їх роботу в позанавчальний час тощо.

Робота зі студентами на кафедрі мовної підготовки іноземних громадян СумДУ включає сучасні методики і технології, які зумовили створення дидактичної системи, суть якої полягає в розвитку комунікативної компетентності у міжкультурному, академічному професійному мовленні, а саме:

- практичних навичок читання, аудіювання, монологічного та діалогічного мовлення, письма за підтримки комп'ютерного забезпечення;
- розмаїття дидактичних методів побудови занять, які передбачають різноманітні проекти, використання аудіо-, відеопрограм, анімації тощо.

Сучасна наука пропонує безліч видів моделей змішаного навчання. Звернемося до однієї з них, яка досить часто використовується нашими викладачами. «Перевернутий клас» – це модель змішаного навчання, що складається з двох частин: інтерактивного, групового навчання в аудиторії під керівництвом викладача і прямого навчання за допомогою комп'ютерних технологій поза класом.

Студентам за допомогою комп'ютерів і навушників пропонується прослухати аудіоматеріал за темою. Викладачеві не треба гаяти час на вимовляння кожного слова. Його робота виглядатиме як опрацювання найбільш складної лексики. Як додаткове домашнє завдання студенти повинні будуть ще раз прослухати аудіоматеріал та переглянути презентацію.

Мультимедійні презентації останнім часом здобули широку популярність серед викладачів кафедри. Професор Емі Ньюмен у своїй праці «Using Visuals to Support a Presentation: PowerPoint» виокремлює такі ключові принципи її створення: чітко сформулювати головну думку; створити презентацію, що легко сприймається; використовувати привабливий та прийнятний дизайн; супроводжувати текст графікою; формулювати тези чітко та зрозуміло.

Тема «Будова тіла людини» містить багато нової та складної медичної лексики, тому, зазвичай, її вивчення займає не одне заняття. Студентам пропонується переглянути презентацію й ознайомитися з

необхідною лексикою (*передпліччя, ліктьовий суглоб, вказівний палець, безіменний палець, мізинець*). Для перевірки знань, яких студенти набули під час вивчення теми, використовуються тести, задалегідь розміщені викладачем на його авторському сайті. Наводимо деякі з них:

1. Зазначте, які з поданих частин тіла людини належать до будови голови людини. *А. Щока. Б. Долоня. В. Лікоть. Г. Губа. Д. Кисть.*

2. Зазначте, які з поданих частин тіла людини належать до будови руки людини. *А. Щока. Б. Ніготь. В. Вухо. Г. Череп. Д. Фаланга пальця.*

3. Зазначте, які з поданих частин не належать до будови голови людини. *А. Лоб. Б. Око. В. Зуб. Г. Спина. Д. Обличчя.*

Викладач буде мати змогу перевірити якість засвоєння цієї теми. Таким чином, на таких заняттях була об'єднана текстова, графічна, відеоінформація, анімація, що дало можливість істотно поліпшити засвоєння навчального матеріалу. Наразі у СумДУ змішане навчання організовується, зокрема, при вивченні української та російської мови студентами-іноземцями.

Уміння широко користуватися мультимедійним ресурсом – обов'язкова умова для якісної зміни змісту освіти. Це відкриває додаткові можливості для презентації нового матеріалу в доступній та цікавій формі, для перевірки рівня знань студентів, самостійного визначення їх індивідуальної траєкторії при вивченні української та

російської мов як іноземних, розвиває спостережливість, уміння виділяти головне, визначати мету і завдання роботи, швидко й адекватно діяти в різних умовах, що так необхідно кожному сучасному фахівцеві, особливо тим, у чиїх руках здоров'я та життя людини.

Список літератури

1. Ткаченко Н. Вербальний імідж майбутнього вчителя іноземних мов як основа його професійного іміджу / Наталія Ткаченко // Сучасні тенденції у викладанні іноземних мов у світі : збірник матеріалів Міжнародної науково-практичної конференції, 29 листопада, 2018 р., м. Суми / Сумський державний педагогічний університет ім. А. С. Макаренка. – Суми : ФОП Цьома С. П., 2018. – С. 80–82.
2. Федорчук І. А. Сучасний учитель в контексті комп'ютеризації навчального процесу / І. А. Федорчук // Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання у підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми : зб. наук. праць / редкол. : І. Зязюн (голова) та ін.. : у 2 ч. – Вінниця : Дов. Вінниця, 2002. – Вип. 2. – Ч. I. – С. 359–364.
3. Фоміна Л. В. Інформаційна культура викладача медичного вишу як одна з ознак його професійної компетентності / Л. В. Фоміна, О. В. Самолисова, І. І. Кулікова // Педагогічна культура викладача

вищої школи : матеріали XLVI навчально-методичної конференції, Харків, 21 листопада 2012 р. / ХНМУ. – Х., 2012. – С. 161–164.

СЕКЦІЯ 4

ІННОВАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ ХХІ СТОЛІТТЯ

КОМПЬЮТЕРНАЯ ПРЕЗЕНТАЦИЯ

«ГЕОГРАФИЧЕСКОЕ ПОЛОЖЕНИЕ УКРАИНЫ» В ПРЕПОДАВАНИИ РУССКОГО ЯЗЫКА КАК ИНОСТРАННОГО

*Илдырым Микаил и Сезгин Нуруллах, слушатели
подготовительного факультета 1802 ПВб, Турция
Научный руководитель: Ю.Г. Косенко, преподаватель
кафедры иностранных языков СНАУ, г. Сумы*

Современный этап развития образования в Украине характеризуется усилением внимания к развитию глобального информационного пространства, использования мощности информационно-коммуникационных технологий в процессе преподавания разных учебных дисциплин, в том числе и на обучении русского языка как иностранного.

Учебная компьютерная презентация, разработана с помощью программы Microsoft Power Point – эффективный способ для подачи разнообразной учебной информации в режиме мультимедиа. Она состоит из блока слайдов, в котором содержание сочетается с текстовым материалом, графическими объектами, фотографиями, звуком, видео и мультипликационными объектами. Слайд-блок – логически взаимосвязанная последовательность слайдов презентации, которая объединена одной темой урока.

Разработка компьютерных учебных презентаций для уроков русского языка как иностранного осуществляется на основе взаимосвязанных и взаимозависимых принципов: научность, целеустремленность, доступность, эстетичность, динамичность, эмоционально-смысловая органичность и методическая обоснованность.

Во всех презентационных слайдах нужно размещать только четкие, высокого качества изображения. Количество слайдов зависит от запланированного для презентации материала. На занятиях русского языка как иностранного рекомендуется предлагать студентам презентации с небольшим количеством слайдов, что даёт возможность чередовать способы представления учебной информации и предотвращать усталость иностранных студентов.

Все материалы для показа презентации (видео, музыка, ссылки, текстовые документы и т.д.) рекомендуется сохранять в одной папке. На восприятие презентации среди прочих факторов влияет цвет. В

одном слайде рекомендуется использовать, дифференцируя их по функциональному назначению, не более трех цветов. Материал лучше воспринимается, если фон выполнено в холодных тонах (синий или зелёный).

Перед началом презентации уместным будет проведение среди иностранцев блиц-опроса на тему «Географическое положение Украины», например:

- 1) В какой стране Вы сейчас живёте?
- 2) Какие города Украины Вы знаете? В каких городах Вы уже были?
- 3) Как называется город, в котором Вы сейчас живёте?
- 4) Город Сумы большой или маленький?
- 5) Какие места Вам нравятся в городе Сумы?
- 6) Что является символом города Сумы?
- 7) На какой улице находится Сумский национальный аграрный университет?
- 8) Сколько университетов есть в городе Сумы?

После блиц-опроса нужно студентов ознакомить с новыми словами и подготовить к восприятию презентации. По окончании можно провести викторину в виде тестов, например:

Викторина

1. Украина – государство в ... Европе. А) Северной
--

	<p>Б) Восточной</p> <p>В) Западной</p>
<p>2. Украина – государство, в котором есть</p>	<p>А) мода, религия</p> <p>Б) банки и аптеки</p> <p>В) территория, своё правительство, национальный герб, государственный флаг и гимн.</p>
<p>3. Государственный флаг Украины имеет</p>	<p>А) сине-жёлтый цвет</p> <p>Б) бело-красный цвет</p> <p>В) жёлто-серый цвет</p>
<p>4. Территория Украины составляет</p>	<p>А) 100 тыс. км²</p> <p>Б) 603,7 тыс. км²</p> <p>В) 507 тыс. км²</p>
<p>5. Столицей Украины является</p>	<p>А) Киев</p> <p>Б) Харьков</p> <p>В) Одесса</p>

6. Украинская валюта –	<p><i>А) доллар</i></p> <p><i>Б) гривна</i></p> <p><i>В) евро</i></p>
7. Украина на юге омывается водами	<p><i>А) Черного и Азовского морей</i></p> <p><i>Б) Черного моря</i></p> <p><i>В) Средиземного моря</i></p>
8. Украина граничит с	<p><i>А) Россией, Белоруссией, Польшей, Словакией, Венгрией, Румынией и Молдовой</i></p> <p><i>Б) Америкой, Францией</i></p> <p><i>В) Китаем, Пакистаном</i></p>
9. Города-миллионеры Украины:	<p><i>А) Сумы, Полтава, Ужгород</i></p> <p><i>Б) Львов, Николаев, Тернополь</i></p> <p><i>В) Киев, Харьков, Донецк, Одесса, Днепропетровск.</i></p>
10. Кто является главой государства?	<p><i>А) адвокат</i></p>

Б) президент

В) декан

Рекомендуем иностранным студентам после просмотра презентации прочитать текст «Украина», дать ответы на вопросы по тексту, а также составить рассказ с помощью специальных вопросов.

I. Прочитайте текст

Украина

Україна – суверенне государство. У неї є територія, своє правління, національний герб, державний прапорок і гімн. Столиця України – Київ. Географічне положення України є сприятливим для розвитку відносин з країнами Європи і всього світу.

Україна межує з Росією, Білорусією, Молдовою, Чехією, Словаччиною, Польщею, Венгрією і Румунією. Вона омивається Чорним і Азовським морями. Головні річки – Дніпро, Дністер, Донець і інші. Територія України, в основному, рівнинна. В Україні добре розвита промисловість і сільське господарство. В Україні багато цінних копалин.

Населення України становить 42 мільйонів осіб. Найбільші міста – Київ, Харків, Запоріжжя, Дніпро, Одеса, Львів, Ніколаєв і інші. Вчені України внесли великий внесок у світову науку. Україна – молода країна їй тільки 27 років, але незважаючи на

это, она является одним из членов ООН и также принимает участие в работе многих международных организаций.

II. Дайте ответы на вопросы.

1. Каким государством является Украина?
2. Какой город является столицей Украины?
3. Какое географическое положение Украины?
4. С какими странами граничит Украина?
5. Какие моря есть в Украине?
6. Назовите главные реки Украины.
7. Какая, в основном, территория Украины?
8. Какие горы есть в Украине?
9. Что в Украине развито очень хорошо?
10. Сколько миллионов человек живёт в Украине?
11. Назовите самые большие города Украины.
12. Почему Украина считается молодой страной?

III. Составьте свой рассказ с помощью специальных вопросов.

1. Где находится Украина?
2. Какое население Украины?
3. С какими странами граничит Украина?
4. Какой город является столицей Украины?
5. Украина – это республика или монархия?
6. Как называется парламент?
7. Что является государственными символами Украины?

8. В Украине есть море (моря)? Как оно называется?
9. Какие реки в Украине вы знаете? Какая из них самая длинная?
10. В Украине есть горы? Как они называются и где находятся?
11. Что вы знаете об экономике и сельском хозяйстве Украины?
12. Что вы можете рассказать об украинках и украинцах?
13. С какими народными традициями вы познакомились? Какие блюда попробовали? Что вам понравилось или не понравилось?
14. Вы слышали народные украинские песни, видели народные танцы? Вам понравилось?

Кроме этого, иностранным студентам можно предложить побыть тревел-блогерами и описать всё, что они смогли увидеть в Украине, а также попросить иностранцев подготовить мультимедийный проект «Моя родная страна», в котором будут освещены следующие пункты (местоположение, население, символы, достопримечательности и т.д.). Работа с презентацией поможет сплотить группу в единое целое и обменяться культурами и традициями разных стран. Мультимедия позволяет получить отличный результат, если презентация транслируется с помощью проектора.

В конце занятия можно провести работу в группах и рассмотреть ситуацию, которая может случиться не только в Украине, но, к сожалению, в каждой стране.

В автобус вошёл уставший дедушка. Все места заняты. Водитель обратился к студенту: «Уступи место дедушке. Посмотри, какой он уставший. – «А я не устал? И откуда я знаю, может быть, этот дедушка не достойный того, чтобы ему уступали место».

Преподаватель с помощью этой ситуации не только обучает языку, но и проводит воспитательную работу с иностранными студентами, анализируя их ответы, к примеру:

- 1) Как поступил студент?
- 2) И как бы Вы поступили в данной ситуации?
- 3) Бывают ли такие случаи в Вашей стране?

Изучение учебного материала с помощью мультимедиа позволяет иностранным студентам быстро и с интересом осваивать новые знания.

Таким образом, учебные компьютерные презентации позволяют преподавателю лучше подать материал, сделать его более интересным, быстро проверить знания иностранных студентов и повысить их интерес к обучению. Они также являются эффективным дидактическим средством при условии соблюдения принципов, правил и требований к их созданию, обоснованных в методическом обеспечении информационно-коммуникационных технологий в

образовании и требований методики соответствующего учебного предмета.

Список литературы

1. Українська мова у світі: Збірник матеріалів III Міжнародної науково-практичної конференції, 6-7 листопада 2014. – Львів: Видавництво Львівської політехніки, 2014. – 216 с.

РАБОТА С КЛОУЗ-ТЕКСТОМ ПРИ ИЗУЧЕНИИ ТЕМЫ «ИМЯ СУЩЕСТВИТЕЛЬНОЕ» В 6 КЛАССЕ

*А. Реджепова, студентка 4 курса
БрГУ имени А.С.Пушкина, Туркменистан
Научный руководитель: Г.В. Писарук, к. пед. наук,
Брест, БрГУ имени АС.Пушкина, Беларусь*

Исследование текста как речевой данности сегодня выдвигается в лингводидактике на первый план. На уроках русского языка школьники учатся проникать в смысл текста через его языковую ткань, замечать, как язык служит выражению мысли, что, несомненно, является ступенькой в достижении главной цели – в обучении учащихся свободно владеть языком в устной и письменной форме [2, с. 5]. В последние годы появились новые, заслуживающие внимания приёмы работы с текстом, дающие учителю возможность на основе текста вести более

глубокую работу по совершенствованию коммуникативных способностей учащихся. Одним из таких приёмов является использование клоуз-текста.

В лингвистике и методике преподавания русского языка клоуз-текстом называется работа над текстом с пропущенными словами. Задача выполняющего клоуз-текст – восстановить пропущенные, как правило, ключевые слова, которые обладают свойством концептуальности, т. е. выражения главного, концептуально значимого смысла текста [1, с. 12].

В ходе нашей педагогической практики в СШ №20 г. Бреста (учитель русского языка и литературы – О.А. Калиновская) учащимся 6 класса был предложен клоуз-текст – небольшой отрывок из произведения И. С. Тургенева об осени из упр. 329 [3, с. 162] – с 40 вариантами заполнения 20 пропусков. Среди предложенных учащимся вариантов были те, которые возможно принять, и те, которые противоречат контексту.

Эксперимент проводился в начале изучения школьниками темы «Имя прилагательное», в нём участвовали 24 шестиклассника. С полным текстом из упр.329 учащиеся знакомы не были. Учебная задача была такова: дать возможность учащимся почувствовать роль прилагательных в тексте, находя и называя оценочные, информативные признаки указанных в тексте предметов речи.

Представим полный текст из школьного учебника, клоуз-текст и результаты работы учащихся с ним. Предложения в тексте были

пронумерованы при анализе работ с целью удобства описания результатов.

1 Осень. **2** Серое, угрюмое небо. **3** Низкие, тяжёлые облака.
4 Серые деревья давно сбросили листья и стоят голые, печальные.
5 Только молодые отдельные берёзки сохраняют свои золотистые листья, когда тронут их косые лучи невысокого осеннего солнца.
6 Ярко выступают сквозь красноватую сеть берёзовых ветвей вечнозелёные ели и сосны. **7** Земля покрыта сухими разноцветными листьями, которые расстилаются пёстрым ковром (По И.С.Тургеневу).

Клоуз-текст:

_____ осень. _____, _____ небо. _____, _____ облака. _____ деревья давно сбросили листья и стоят _____, _____. Только _____ берёзки сохраняют свои _____ листья, когда тронут их _____ лучи _____ солнца. Ярко выступают сквозь _____ сеть _____ ветвей _____ ели и сосны. Земля покрыта _____ листьями, которые расстилаются _____ ковром (По И.С.Тургеневу).

Школьникам были предложены следующие прилагательные для вставки: *поздний, разнообразный, осенний, ранний, золотой, жёлтый, серый, пасмурный, голубой, низкий, коричневый, тяжёлый, воздушный, сухой, тёмный, голый, печальный, расстроенный, молодой, берёзовый, отдельный, юношеский, красноватый, старый,*

золотистый, разноцветный, вечнозелёный, косой, длинный, прямой, невысокий, пёстрый, высокий, летний, кучевой, красный, багряный, потускневший, мягкий, яркий,

Для анализа первичного восприятия текста с целью диагностики понимания его основного смысла текста перед выполнением работы было организовано чтение клоуз-текста, затем были поставлены несколько вопросов по содержанию текста, которые стимулировали учащихся увидеть в тексте главное, невзирая на пропуски. В итоге учащиеся верно обозначили тему текста (Осень), сформулировали основную мысль (Осень – «разноцветная» пора года).

Таким образом, в самом общем плане смысл текста И.С.Тургенева учащиеся поняли. Удерживать этот смысл при заполнениях пропусков слов – это основное коммуникативное умение, формируемое у учащихся при работе с клоуз-текстом. Проведём последовательный анализ работ учащихся.

В пр. 1 Осень. определения быть не должно, но все учащиеся заполнили пропуск: 19 человек дали определение *поздняя*, и этот вариант может быть. Три человека написали, что осень *золотая*, один – *красочная*, что не совсем верно, так как дальше в пр. 4 говорится, что *деревья давно сбросили листья*.

В пр. 2 Серое, угрюмое небо. пять человек написали, что небо *серое*, а в основном небо описывали как *пасмурное* – 15 учеников, *печальным* его назвали два ученика. В соответствии с общим смыслом текста могут быть верными найденные учащимися слова *темное* (4),

низкое (1). Совершенно не соответствуют контексту прилагательные *яркое, голубое, чистое* (20). Прилагательное *осеннее* также недопустимо, так как в первом предложении есть слово *осень*.

В пр. 3 *Низкие, тяжёлые облака.* правильный ответ дали только 7 человек. В основном облака описывали как *воздушные* (9), *серые* (5), *темные* (4), *печальные* (4). Совершенно не соответствуют контексту текста об осени прилагательные *кучевые, яркие, белые, мягкие, пушистые, разнообразные, осенние* (10).

В пр. 4 *Серые деревья давно сбросили листья и стоят голые, печальные.* учащиеся писали, что листья сбросили *осенние* деревья, *высокие, невысокие, разнообразные, разноцветные, старые, молодые, сухие, золотистые*. Учащиеся верно нашли определения деревьям, сбросившим листья: стоят деревья *голые* (19), *печальные* (6), *сухие* (3), *потускневшие* (3), *темные* (3), *некрасивые* (1). На наш взгляд, можно посчитать верным вариант *расстроенные* (4), поскольку одно из значений слова *расстроенный* – ‘прийти в плохое, подавленное настроение, огорчиться’ [4, с. 668]. Из неправильных ответов: *осенние* (4), *вечнозеленые* (1), *молодые* (3), *разнообразные* (1), *высокие* (2), *золотистые* (1), что говорит о непонимании смысла и предложения, и текста.

В пр. 5 *Только молодые отдельные берёзки сохраняют свои золотистые листья, когда тронут их косые лучи невысокого осеннего солнца.* 4 учащихся заполнили все 6 позиций. При описании берёзок 7 учащихся выбрали прилагательное *молодые*, но никто не

выбрал слово *отдельные*. Листья у берёзок в лучах осеннего солнца, по мнению школьников, *золотые* (3), *молодые* (3), *разноцветные* (3), *желтые* (1), *зеленые* (2). С этими вариантами можно согласиться, а вот *вечнозеленые* (4) является совершенно неверным. *Косые* лучи солнца только у одного школьника, у остальных *золотистые* (5), *золотые* (5), *яркие* (2), *желтые* (2). Характеристика солнца – *невысокое осеннее* – только у одного учащегося, в основном школьники вставляли цветковые прилагательные *золотистое* (2), *желтое* (6), *красное* (3), *красноватое* (3), *яркое* (7), *пестрое* (2), что является неверным по смыслу.

В пр. 6 *Ярко выступают сквозь красноватую сеть берёзовых ветвей вечнозелёные ели и сосны.* только 16 человек из 24 заполнили все позиции. Авторское прилагательное *красноватая* (*сеть ... ветвей*) не употребил никто. никто не нашел слово *берёзовых* (*ветвей*). В основном ветви у школьников *коричневые* (4), *длинные* (5). 13 учащихся верно нашли определение елей и сосен – *вечнозеленые*. Писали также *старые*, *прямые*, *кучевые*, *сухие*, что, конечно же, неверно. Может быть, на наш взгляд, определение *молодые* (*ели и сосны*), так написали два человека.

В пр. 7 *Земля покрыта сухими разноцветными листьями, которые расстилаются пёстрым ковром.* абсолютное большинство учащихся заполнили все 3 позиции, в числе верных вариантов были (*листья*) *разноцветные* (10), *пестрые* (7), *яркие*, *сухие*, *жёлтые*, *красные*, *золотистые*. Совершенно не соответствуют контексту

прилагательные *зеленые, потускневшие, старые*. Сравнение опавших листьев с ковром в тексте позволило учащимся выбрать прилагательные *яркий, пёстрый, багряный, разноцветный*.

При обсуждении работ учащиеся под руководством учителя сравнивали авторский и свой вариант выбора прилагательных, анализировали возможность/невозможность употребления в тексте того или иного слова. Так происходило продвижение в понимании смысла текста, в понимании способов чтения, способов поиска слова, встраивания в текст своего варианта слова, продвижение в понимании чужой версии (автора, одноклассника, учителя).

Выводы. Клоуз-текст – это удачный приём формирования у школьников таких ключевых компетенций и универсальных учебных действий, как способность чтения и понимания текста, информационная и коммуникативная компетенции. При заполнении пропущенных позиций в тексте учащиеся 6 класса, на наш взгляд, ещё не умеют видеть центральную смысловую идею текста и выбирают слово, которое кажется им соответствующим рядом стоящему слову. После проведения работы с клоуз-текстом обязательно должно быть обсуждение вариантов: тактически это учит шестиклассников внимательно относиться к каждому слову в тексте, имея в виду определённую в начале работы с текстом его основную мысль, а стратегически – формирует их коммуникативную компетенцию.

Список литературы

1. Максимова, Н.В. Понимай текст, действуя с ним: клоуз-текст / Н.В. Максимова // Русская словесность. – 2011. – № 6. – С. 12 – 15.
2. Русский язык. 6 класс : учеб. программа для учреждений общего среднего образования с белорусским и русскими языками обучения и воспитания. – Минск : Нац. ин-т образования, 2018.
3. Русский язык: учебник для 6 класса учреждений общего среднего образования с белорусским и русским языками обучения. 2-е изд., испр. и доп. – Минск : Нац. ин-т образ., 2015. – 270 с.
4. Словарь русского языка : в 4 т. / под ред. А.П. Евгеньевой. – М. : «Русский язык», 1984. – Т. 3. – 750 с.

INDIAN TRADITIONAL CLOTHING

Fathima Raifa, Amrutha Maria Joy, students, gr.MTSm-732 an, India

*Scientific supervisor: H. V. Diadchenko, candidate of philological sciences
Sumy, SSU*

India is a country in south Asia. It is the seventh largest country by area and with more than 1.3 billion people, the second most populous

country in the world. India is a land of multitude culture and tradition. It is amazing to see, that within the country there is a rich diversification of fashion and clothing which could be due to the weather condition and culture of the society [1]. The culture of India refers collectively to the thousands of unique cultures of all religions and communities. India's languages, religions, dance, music, architecture, food and customs differ from place to place within the country. Indian culture which is often labelled as an amalgamation of several cultures, spans across the Indian subcontinent and has been influenced by a history that is several millennia old.

India's recorded history of clothing goes back to the 5th millennium BC in the Indus Valley civilization where cotton was spun, woven and dyed. Bone needles and wooden spindle have been unearthed in excavations at the sites. The cotton industry in ancient India was well developed, and several of the methods survive until today. Herodotus, an ancient Greek historian, described Indian cotton as "a wool exceeding in beauty and goodness that of sheep" [5]. Indian cotton clothing was well adapted to the dry, hot summers of the subcontinent. The grand epic Mahabharata, composed by about 400 BC, tells of the god Krishna staving off Draupadi's disrobing by bestowing an unending cheera upon her [5]. Most of the present knowledge of ancient Indian clothing comes from rock sculptures and paintings in cave monuments such as Ellora. These images show dancers and goddesses wearing clothes which appears to be a dhoti wrap, a predecessor to the modern sari [1]. The upper castes dressed

themselves in fine muslin and wore gold ornaments. The Indus civilisation also knew the process of silk production. Recent analysis of Harappan silk fibres in beads have shown that silk was made by the process of reeling, a process known only to China until the early centuries AD [1].

Clothing in India changes depending on the different ethnicity, geography, climate and cultural traditions of the people of each region of India. Mumbai, formerly known as Bombay, is supposed to be one of India's fashion capitals. Indian national costume also has a great diversity in terms of weaves, fibres, colours and material of clothing. Sometimes, colour codes are followed in clothing based on the religion and ritual concerned. For instance, Hindus ladies wear white clothes to indicate mourning, exhale Parsis and Christians wear white to weddings [2].

The clothing in India also encompasses the wide variety of national embroidery, prints, handwork, embellishment, styles of wearing cloths. In urban areas western clothing is common and uniformly worn by people of all social levels.

The traditional style of clothing in India varies with male or female distinctions. Historically, male and female clothing has evolved from simple kaupina, langota, dhoti, lungi, sari, gamucha and loincloths to cover the body to elaborate costumes not only used in daily wear but also on festive occasions as well as rituals and dance performances. This is still followed in the rural areas, though is changing in the urban ones. In many rural parts of India women usually wear a sari, a long sheet of colourful

cloth, draped over a simple or fancy blouse. Girls before puberty wear a long skirt (called **langa / paawada** in Andhra) and a short blouse, called a choli, above it. The traditional production of handloom sarees is important to economic development in rural communities [1]. In the urban areas Indo-western clothing is worn which is the fusion of Western and Sub continental fashion.

As for **women's clothing** in India, it varies widely and is closely associated with the local culture, religion and climate. Traditional Indian clothing for women in the north and east are saris worn with choli tops, a long skirt called a lehenga or pavada usually worn with choli and a dupatta scarf to create an ensemble called a ghagra choli; or salwar kameez suits, while many south Indian women traditionally wear sari [2].

Saris are usually known with different names in different places. In Kerala, white saris with golden border, are known as kavanis and are worn on special occasions. A simple white sari, worn as a daily wear, is called a mundu. Saris are called pudavai in Tamil Nadu. In Karnataka, saris are called seere. Bindi is a part of women's make-up. A ghagra choli or a lehenga choli is the traditional clothing of women in Rajasthan and Gujarat. Punjabis also wear them and they are used in some of their folk dances. It is a combination of lehenga, a tight choli and an odhani.

Mekhela Sador (Assamese) is the traditional Assamese dress worn by women. It is worn by women of all ages. There are three main pieces of cloth that are draped around the body. The bottom portion, draped from the

waist downwards is called the mekhela (Assamese). It is in the form of a sarong – very wide cylinder of cloth – that is folded into pleats to fit around the waist and tucked in. The folds are to the right, as opposed to the pleats in the Nivi style of the saree, which are folded to the left. Strings are never used to tie the mekhela around the waist, though an underskirt with a string is often used. The top portion of the three-piece dress, called the sador (Assamese), is a long length of cloth that has one end tucked into the upper portion of the mekhela and the rest draped over and around the rest of the body. The sador is tucked in triangular folds. A fitted blouse is worn to cover the breasts. The third piece is called a riha, which is worn under the sador. It is narrow in width. This traditional dress of the Assamese women is very famous for their exclusive patterns on the body and the border. Women wear them during important religious and ceremonious occasions of marriage. Riha is worn exactly like a sador and is used as orni [3].

The **salwar kameez** is the traditional wear of women in Punjab, Haryana and Himachal Pradesh and is called the Punjabi suit which is most common in the north-western part of India. It is a generic description of the lower garment incorporating the Punjabi salwar, Sindhi suthan, Dogri pajamma (also called suthan) and the Kashmiri suthan. The Punjabi suit also includes the churidar and kurta ensemble which is also popular in Southern India [4].

Churidar is a variation on the salwar, loose above the knees and tightly fitted to the calf below. While the salwar is baggy and caught in at

the ankle, the churidar fits below the knees with horizontal gathers near the ankles. The churidar can be worn with any upper garment such as a long kurta, which goes below the knees or as part of the anarkali suit. The **anarkali suit** is made up of a long, frock-style top and features a slim fitted bottom. The anarkali is an extremely desirable style that is adorned by women located in Northern India, Pakistan and The Middle East.

A **ghagra choli** or a **lehenga choli** is the traditional clothing of women in Rajasthan and Gujarat. Punjabis also wear them and they are used in some of their folk dances. It is a combination of lehenga, a tight choli and an odhani Churidar: is a variation on the salwar, loose above the knees and tightly fitted to the calf below. While the salwar is baggy and caught in at the ankle, the churidar fits below the knees with horizontal gathers near the ankles. The churidar can be worn with any upper garment such as a long kurta, which goes below the knees or as part of the anarkali suit. The anarkali is an extremely desirable style that is adorned by women located in Northern India, Pakistan and The Middle East [1].

Chattayum mundu is a type of clothing mainly worn by Christian women's in Kerala. A dance performance called "margam kalli" is performed with this costume [5].

Pattu pavada is traditional clothing in Kerala and Tamilnadu, mainly worn during the "Onam festival" by young girls.

For **men, traditional clothes** are the achkan (sherwani), bandhgala, lungi, kurta, angarkha, jama and dhoti or pajama. Recently pants and shirts

have been accepted as traditional Indian dress by the Government of India [5].

The Indian **turban** or **pagri** is worn in many regions in the country, incorporating various styles and designs depending on the place. Other types of headgear such as the **taqiyah** and **Gandhi cap** are worn by different communities within the country to signify a common ideology or interest [6].

The **dastar**, also known as a **pagri**, is a turban worn by the Sikh community of India. Is a symbol of faith representing values such as valour, honour and spirituality among the others [5].

Pheta is the Marathi name for turbans worn in the state of Maharashtra. It's usually worn during traditional ceremonies. It was a mandatory part of clothing in the past and has evolved into various styles in different regions. The main types are the Puneri Pagadi, Kolhapuri and Mawali pheta.

Kaupin is unsewn and **langota** is sewn loincloth worn as underwear in dangal held in akharas especially wrestling, to prevent hernias and hydrocele. It is mandatory for Sikhs to wear kacchera.

An **achkan** or a **sherwani** is a long coat or jacket that usually sports exposed buttons through the length of the jacket. The length is usually just below the knees and the jacket ends just below the knee.

A **jodhpuri** or a **bandhgala** is a formal evening suit from India. It originated in the Jodhpur State, and was popularized during the British Raj in India [7]. Also known as **jodhpuri suit**, it is a western style suit product,

with a coat and a trouser, at times accompanied by a vest. It brings together the western cut with Indian hand-embroidery escorted by the waist coat. It is suitable for occasions such as weddings and formal gatherings.

A **lungi**, also known as **sarong**, is a traditional garment of India. A **mundu** is a lungi, except that it is always white. It is either tucked in, over the waist, up to knee-length or is allowed to lie over and reach up to the ankle. It is usually tucked in when the person is working, in fields or workshops, and left open usually as a mark of respect, in worship places or when the person is around dignitaries.

Lungis, generally, are of two types: the open lungi and the stitched lungi. The open lungi is a plain sheet of cotton or silk, whereas the stitched one has both of its open ends stitched together to form a tube like structure. It is mostly popular in south India, though people of Bangladesh, Brunei, Indonesia, Malaysia, Myanmar and Somalia also can be seen in lungis, because of the heat and humidity, which create an unpleasant climate for trousers, though trousers have now become common outside the house. Though mostly worn by men, elderly women also prefer lungi to other garments owing to its good aeration [8].

Sari jama (also known as the **angarkha**) is a long coat which was popular during the Mughal period. There are many types of jama costumes which were worn in various regions of South Asia, the use of which began to wane by the end of the 19th century A.D. [9]. However, men in parts of Kutch still wear such jama which has an asymmetric opening with the skirt

flaring out to around the hips. However, some styles fall to below the knees.

Dhoti is the national dress of India. A dhoti is from four to six feet long white or colour strip of cotton. This traditional attire is mainly worn by men in villages. It is held in place by a style of wrapping and sometimes with the help of a belt, ornamental and embroidered or a flat and simple one, around the waist.

In India men also wear long, white sarong like sheets of cloth known as **mundu**. It's called **dhotar** in Marathi. In Gujarati it's known as **dhotiyu**, while in Telugu they are called **pancha**, in Tamil they are called **veshti** and in Kannada it is called **panche / lungi**. Over the dhoti, men wear shirts.

Due to the vast changes in the fashion industry and the upcoming fashion designers are bringing a fusion of Indian traditional and western clothing styles.

References

1. Clothing in India. *Wikipedia, the Free Encyclopedia*. URL: https://en.wikipedia.org/wiki/Clothing_in_India (Accessed 27.01.2019).
2. Top 30 Types of Regional and Traditional Indian Sarees. *Walk Through India*. URL: <http://www.walkthroughindia.com/shecorner/30-types-regional-traditional-indian-sarees/> (Accessed 28.01.2019).

3. Mekhela chador. *Wikipedia, the Free Encyclopedia*. URL: https://en.wikipedia.org/wiki/Mekhela_chador (Accessed 31.03.2019).
4. Shalwar kameez. *Wikipedia, the Free Encyclopedia*. URL: https://en.wikipedia.org/wiki/Shalwar_kameez (Accessed 31.03.2019).
5. 11 Things to Know Before Visiting India. *Culture Trip*. URL: <https://theculturetrip.com/asia/india/articles/11-things-to-know-before-visiting-india/> (Accessed 11.04.2019).
6. Wisher, Well (13.02.2019). Traditional Costumes of Manipur. *eSamskriti. Culture. Spirituality. Travel*. URL: <https://www.esamskriti.com/e/Culture/Indian-Culture/Traditional-Costumes-of-Manipur--1.aspx> (Accessed 12.04.2019).
7. Jodhpur. *Wikipedia, the Free Encyclopedia*. URL: <https://en.wikipedia.org/wiki/Jodhpur> (Accessed 12.04.2019).
8. Lungi. *Wikipedia, the Free Encyclopedia*. URL: <https://wikidiff.com/lungi/sarong> , <https://en.wikipedia.org/wiki/Lungi> (Accessed 13.04.2019).

ВІДОБРАЖЕННЯ САМОБУТНОСТІ НАРОДУ В НАЦІОНАЛЬНІЙ СИМВОЛІЦІ

*Алкудах Алі Тайсір, слухач ПВ, група У-1, Йорданія
Науковий керівник: Шевцова А. В., доцент, канд. філол. наук
м. Суми, СумДУ*

Пріоритетним завданням опанування іноземною мовою в наш час вважається оволодіння рівнем, достатнім для забезпечення міжкультурної комунікації. Пропонуються різноманітні шляхи вирішення цього завдання. Одним з них є знайомство та розуміння особливостей національних символів, які віддзеркалюють історію та самобутність народу.

Національні символи – це свідчення високого духу народу, його історичних прагнень, унікальності, своєрідний генетичний код нації. Як зазначають дослідники, символ виникає як результат пізнання людиною навколишнього світу, він тісно пов'язаний зі світоглядом та життєвою практикою. Етноментальні особливості народу, його світобачення, ціннісні орієнтири, історична пам'ять акумулюються в символах. Кожна культура має свою систему символів, які залежать від культурно-історичної духовності народу та зумовлені його ментальністю. У символах закарбована історія людства та народів світу. Вони є скарбом нації. Національну символіку досліджували: Н. Арутюнова, С. Білоконь, М. Дмитренко, С. Єрмоленко, В. Кононенко, Т. Космеда, Л. Мельник, Л. Пустовіт, В. Сергійчук, В. Сиротіна, Б. Якимович, Д. Яневський, М. Філон та ін.

До національних символів належать державні символи – прапор, герб, гімн, основою яких є державний суверенітет. У державних символах сфокусовано традиції державотворення, його історію та сьогодення.

Герб і прапор – візуальні символи держави. Якщо прапор символізує країну і є її універсальним маркером, то герб уособлює суверенітет та державну владу.

Звернемося до державних символів Йорданії. Зазначимо, що Йорданське Хашимітське Королівство – держава, яка розташована на південному заході Азії, з багатою історією і сучасністю.

Прапор Йорданії був затверджений як офіційний символ країни 16 квітня 1928 року.

Рис. 1 – Прапор Йорданії

Зауважимо, що значущою у національній символіці є кольорова гама. Сприйняття кольору залежить від рівня історичного, суспільного та культурного розвитку людини. Колір може послужити життєдайною енергією, яка наповнює духовне та фізичне життя людини.

Прапор Йорданії складається з трьох однакових за розміром горизонтальних смуг: зверху – чорна, посередині – біла, внизу –

зелена. Ці кольори походять від прапорів арабських халіфатів Аббасидів (чорний), Омейядів (білий) і Фатимідів (зелений). Поверх них на лівому краї знаходиться червоний трикутник, у якому зображена біла семикутна зірка. Червоний колір трикутника символізує правлячу династію Хашимітів та є символом арабського повстання 1916 року. Семикутна зірка має подвійне значення: вона символізує сім рядків першої сури Корану, а також єдність арабських кланів.

Символіка йорданського прапора – це синтез історії та світовідчуття цієї країни.

Рис. 2 – Герб Йорданії

Герб Йорданії багатоелементний та різнокольоровий. Золота корона, яка складається з п'яти дуг, що прикрашені рубінами і смарагдами, символізує монархію Хашимітського королівства

Йорданія. Верхній край обруча корони має прикраси у вигляді п'яти золотих квіток лотоса, що позначають чистоту. Верхівка королівської Хашимітської корони прикрашена наконечником списа, що символізує Хашимітський прапор. Корона знаходиться на мантиї, що символізує Хашимітський трон. Темно-червона мантия, підбита білим шовком, є символом самопожертви і чистоти.

Над щитом розташований орел з розправленими крилами, який спирається на диск; за диском – схрещені прапори арабського повстання, шаблі, списи, луки і стріли. Орел символізує силу, мужність і велич. Його кольори аналогічні кольорам прапора і тюрбана пророка Мухаммеда. Орел спирається на земну кулю, синій колір якої символізує поширення ісламу по всьому світу. Бронзовий щит – символ захисту правди й справедливості у світі. Він обрамлений трьома золотими пшеничними колосками – зліва та зеленою пальмовою гілкою справа. У нижній частині герба зображена найвища державна нагорода Йорданії – орден Відродження 1-го ступеня; на золотій стрічці чорними літерами написано арабською мовою: «Абдалла II ібн Аль Хусейн Бін Аун, Король Хашимітського Королівства Йорданія, який шукає підтримки і керівництва від Бога».

Позаду орла розміщено два прапори Великого арабського повстання. Довжина кожного прапора в два рази більше за його ширину, і кожен з них поділений по горизонталі на три рівні частини: верхня частина – чорного кольору, середня – зеленого і нижня –

білого. Трикутник темно-червоного кольору займає місце біля древкового краю.

Слово «гімн» означає «похвальна пісня». У гімні народ прославляє свою землю, свою націю, свій рід, своє віковичне прагнення бути вільним.

Королівство Йорданія отримало свою незалежність від Великобританії в 1946 році. Цього року був прийнятий і «Королівський гімн» «Ас-Салам ал-Малакі ал-урдуні» – пісня, слова якої написав Абдельмунім аль-Ріфаї, а музику – Абделькадер аль-Таніра. Перша версія королівського гімну була дуже короткою, вона мала тільки першу строфу вірша. Через кілька років гімн був доопрацьований: тепер він складається з трьох повноцінних куплетів і двох приспівів.

عاش المليك عاش المليك
ساميا مقامه خافقات في المعالي أعلامه
نحن أحرزنا المنى يوم أحبيبت لنا نهضة تحفرت
تتسامي فوق هام الشهب
يا ملك العرب لك منا خير نبي شرف في النسب
حدثت عنه بطون الكتب
الشباب الأمد جندك المجد عزمه لا يخمد
فيه من معنك رمز الدأب
دمت نورا وهدى في البرايا سيدا هانئا ممجدا
تحت أعلامك مجد العرب

Рис. 3 – Текст гімна в арабському оригіналі

Як бачимо, національні символи демонструють як особливості національної психіки, риси характеру нації, так і настанови та очікування народу. Вони можуть становити естетичні цінності або бути політичними інструментами, а під час формування національного образу країни відображають архетипні уявлення в соціально-культурних утвореннях. Добре розроблена національна символіка є характерною особливістю високорозвиненої нації.

Список літератури

1. Герб Йорданії. URL: https://ru.wikipedia.org/wiki/%D0%93%D0%B5%D1%80%D0%B1_%D0%98%D0%BE%D1%80%D0%B4%D0%B0%D0%BD%D0%B8%D0%B8.
2. Йорданія. URL: https://flagsystem.ua/flagi_stran_mira/flag_i/flag_iordanija.
3. Национальные символы Йорданії. URL: http://www.200stran.ru/-symbols_country81.html.
4. Национальные символы Йорданії. URL: <https://jordan-ru.touristgems.com/nacionalnye-simvoly-iordanii>.
5. Флаг Йорданії. URL: https://ru.wikipedia.org/wiki/%D0%A4%D0%BB%D0%B0%D0%B3_%D0%98%D0%BE%D1%80%D0%B4%D0%B0%D0%BD%D0%B8%D0%B8.

СТОРИТЕЛЛІНГ У ПЛОЩИНІ СОЦІОКУЛЬТУРНОЇ ГРАМОТНОСТІ ІНОКОМУНІКАНТІВ

Фараджаллах Суфіан А. М., студент гр.У-ІПВ, Палестина
Науковий керівник: Л. М. Яременко, ст. викладач кафедри МППГ
м. Суми, СумДУ

Професійна комунікація в глобалізованому інформаційному суспільстві характеризується потужним впливом антропоцентризму (людина – рушійна сила всіх перетворень і водночас найвища цінність), культивуванням лідерських якостей, формуванням креативного стилю мовленнєвої поведінки фахівця, що базується на культурних традиціях українського народу. Тому в останнє десятиліття науковці та методисти активно розробляють лінгвокраїнознавчий аспект у викладанні української мови як іноземної, шукають ефективні форми організації *соціокультурної грамотності інокомунікантів* (за О. Криницькою) в площині історії, культури, традицій українського народу. Привертають увагу добутки таких науковців, як І. Ключковська, Г. Швець, С. Дерба, О. Колтунов, О. Сікорська, Н. Лісова, Л. Тищенко, О. Криницька та ін..

Проблема адаптації інокомунікантів до нового мовленнєвого середовища є на часі – про це свідчать конференції учасників цього процесу, зокрема у Варшаві 2017 р., а також *«Якісна мовна освіта у сучасному глобалізованому світі: тенденції, виклики,*

перспективи»(Суми, 2017р.) [1]. Принагідно слід зазначити, що країнознавчі студії останніх років завершилися виданням різного спрямування книг і матеріалів у цій галузі. Наприклад, «Мій Львів» (Л. Антонів, О. Туркевич, 2013), «Мандрівка Україною» (І. Клочковської, 2012); методичні вказівки з лінгвокраїнознавства, де різнопланово подані факти не тільки з історії України, а й з історії міста Суми, його пам'яток, представлені також постаті Т. Шевченка та Л. Українки (В. Завгородній та інші, - Суми, 2018) [2].

Цілеспрямоване формування культурної грамотності інокомунікантів вимагає застосування інтерактивних методик, нових форм занять, зокрема «віртуальних» екскурсій містом, музеєм. О. Криницька, що представила їх методику, підкреслює як перевагу динамічність викладу краєзнавчого матеріалу а також *«високий рівень засвоєння студентами-іноземцями нових знань – як у предметно-понятійному, так і в лексико-граматичному плані»*[3, с.2]. Принагідно наголошуємо, що нові форми занять, на нашу думку, постійно варіюються, виконуючи додаткові методичні функції в підготовці іноземного студента до навчання у вищій школі.

Мета нашої наукової розвідки – проаналізувати специфіку сторітеллінгу як потужного засобу формування соціокультурної грамотності інокомуніканта в площині здобуття ним вищої професійної освіти в інтер'єрі саме Слобідського краю; які можливості він відкриває.

Цьому сучасному інноваційному засобу присвячено ряд досліджень вітчизняних науковців, зокрема О.В. Караманова та М.С. Василюшиної, В. В. Кравченко, К. О. Симоненко, Е.В. Ерднієвої, Н. Гуциної, В. В. Калініченко та ін.. Представлені також методичні розробки уроків вчителів іноземної мови початкової та середньої ланки, де застосовуються елементи сторітеллінгу. Дослідниця Ю. Маковецька-Гудзь розглядає можливості останнього у викладанні курсу «Риторики» у вищій школі [4].

Отже, пам'ятаючи про те, що технологія сторітеллінгу вперше була застосована американцем Д. Армстронгом у бізнесі й показала свою ефективність (2006 р. була визнана як найкраща бізнес-ідея), тепер використовується в якості освітньої. Слушною, у межах нашої розвідки, є думка «...основним фактором успішності сторітеллінгу є підібрані і вчасно розказані історії» [4, с. 12]. Ключове слово «вчасно», провідні функції – *інформативна, мотивуюча, прагматична та комунікативна*.

Вчасно поставити для іноземних студентів соціально-культурні (на рівні емоцій) орієнтири, що є визначальними для певного регіону України, у нашому випадку – Сумщини. Викликати сталі інтерес і повагу до традицій і людей регіону. Переконати: саме тут можна здобути не тільки професійну освіту, а й необхідні в майбутньому бізнесові навички, базові елементи корпоративної культури, що формувалася упродовж 150-200 рр.

Вчасно розширити асоціативний ряд: Україна – це не тільки «калина з яскраво-червоними гронами», «Київ», «Т. Шевченко», «Леся Українка», а й діячі бізнесу. Тому об'єктом нашого

дослідження стала постать Миколи Артем'євича Терещенка (14.10.1819 – 19.01.1903) – промисловця, підприємця, мецената, благодійника, напередодні його 200-річного ювілею з дня народження.

Енциклопедичний довідник «Сумщина в іменах» так позиціонує цю людину: «...*філантроп, «цукровий король», почесний громадянин Глухова і Києва, «піонер благодійництва» ...за життя витратив близько 5 млн. крб. на благодійність. ...дотримувався гасла, написаного на їхньому родовому гербі: «Прагнути до громадських користей»* [5, с.

457]. Прикметними є офіційні факти: VII сесія Глухівської міської ради проголосила 2003 рік (100-річчя від дня смерті) роком Артемія та Миколи Терещенків; з 1993 р. у Київському національному університеті ім. Т. Шевченка

вивчається курс благодійницької діяльності Миколи Терещенка. З 1889 р., у 50-у річницю державної служби М. А. Терещенка, вулиця

Олексіївська в м. Києві офіційно носить ім'я Терещенківської на честь ювіляра [6, с. 7]. А 2008 р. Національний Банк України випустив пам'ятну монету номіналом у 10 гривень з вензелем та

ініціалами Н. Терещенка. Нащадки пишаються своїм видатним країнином.

Отже, персона (особистість), обрана нами для сторітеллінгу, безумовно, вразить (зацікавить) інокомуніканта. До неї можна повертатися неодноразово, як дивитися нову серію із життя, в різних ракурсах відповідно до навчальної мети. І хоча це дещо суперечить установці – *«персонаж має бути якомога ближчим до аудиторії, адже інакше слухачі не зможуть «приміряти» образ цього персонажа на себе...»* [4, с. 10], – ми вважаємо, що життя такої людини змусить студента-іноземця порівнювати його з історичними особами своєї країни, дізнатися більше, - не тільки через питання до викладача, а й змотивує до екскурсії в музей, бібліотеку міста. І тут провідною стає *об'єднувальна* функція сторітеллінгу.

Цей цикл розповідей, що буде створюватися і викладачем, і дещо спонтанно аудиторією, може об'єднати вислів-гасло – *Кому багато дано, с того багато и спросится*. Окремі факти життя Миколи (Ніколи) Терещенка можуть внести *інтригу*, а чесність розповіді викличе довіру аудиторії [4]. Наприклад, Нікола Терещенко є кавалером багатьох вітчизняних і закордонних відзнак – ордена Білого Орла (Російської імперії) *за велич духу*. За два роки до смерті, у 1903р., французький уряд вручив йому офіцерський хрест національного ордена Почесного Легіону. Цей орден «підсумовував» 25-річну успішну підприємницьку діяльність цукрозаводчика на ринку Франції: 1878 року Нікола Артем'євич здобув золоту медаль на

Всесвітній виставці в Парижі «*За високу якість рафінаду й цукру-ніску та сільгосппродукції*». Конкурентно-спроможною на початку ХХ ст. була продукція заводів Терещенка й за океаном – у Сполучених Штатах Америки, – велика Бронзова медаль за якість продукції (першість у боротьбі за американський ринок ще на початку ХХ ст.). Тобто бізнесова складова діяльності підприємця набула світового визнання, крім перемог на теренах Російської імперії. Слобідська Україна, його мала батьківщина, могла пишатися такою людиною [7, с. 20].

Попередньо підсумовуючи, наголошуємо, що *story* Н. Терещенка виконує ще й *прагматичну* функцію – переконує студента-іноземця: улюблена професія може бути справою життя й успішним бізнесом, запорукою суспільного визнання. Але за умови – «*Прагнути до громадських користей*». І родинний вензель з ініціалами – це знак якості: *нічого не можна робити гірше, ніж це може бути зроблено*.

Темою-*інтригою*, темою-*провокацією* для сторітеллінгу може стати послідовна діяльність Миколи (Ніколи) Артем'євича на поширення серед різних прошарків містян Києва, вікових груп, навіть жіноцтва, – комерційної освіти, сучасною мовою - основ бізнесу, «стартапів» – навчити заробляти гроші комерцією. І цю справу він поставив якнайкраще: створив Товариство поширення комерційної освіти (30.06.1896 р.), пожертвував за останніх прижиттєвих 6,5 років значну на той час суму – 329 тис. 814 рубл. 27 коп.*(ретельно*

підраховано сучасними економістами), побудував великий навчальний корпус на розі Бульварно-Кудрявської та Обсерваторної (архітектор П. І. Голландський). Читаємо: *«На эти средства были открыты мужская торговая школа и торговые классы для взрослых. Они находились на углу Константиновской и Хоревой... Там же 10 января 1899г. начала работать первая в Российской империи женская торговая школа им. П. Г. Терещенко»*. Й потім: *«В приготовительный класс принимались дети всех сословий и исповеданий не моложе 11 лет, полный курс – три года. В классах для взрослых обучение длилось 9 месяцев и было платным, но неимущие от уплаты освобождались»*[8, с. 18]. Зазначимо, що більше, ніж десятьма навчальними закладами столиці України опікувався М. Терещенко, пізніше його нащадки. *«Дітищами»* дідуся Ніколи, так називали почесного опікуна (попечителя) навчальних закладів мешканці Києва, були найавторитетніша в місті 1-а гімназія та гімназійна церква св. Миколая, а також інші культові споруди. Перелік благодійних справ завершує училище для глухонімих (1902 р.) Отже, *«піонер благодійництва»* намагався навчити людей бути багатими в якості винагороди за працелюбність і підприємництво[8, с. 18]. Цю повчальну історію tellingu на етапі *релаксації* (за Ю. Маковецькою-Гудзь) – *самоаналізу* можна завершити таким фактом: плідну 30-річну роботу дідуся Ніколи на благо громади Києва, зокрема з поширення освіти й пристосування людей з особливими потребами до умов життя у великому місті, було поціноване – у 1892

р. Нікола Терещенко отримав звання почесного громадянина міста Києва [9, с. 38].

Отже, *вчасно* розказана остання історія, що завершує своєрідний цикл про людину, яка все своє життя жила за принципом, викарбуваним на родовому гербі: *«Прагнути до громадських користей»*, присвячена благодійній діяльності підприємця у галузі медицини. Два переконливо яскравих проекти з охорони здоров'я простих людей – працівників, чорноробів, – перший: *безкоштовної* лікарні на 50 ліжок у місті Києві. Домінантою розповіді – *державницький (європейський) підхід до організації справи*. По-перше, побудувати двоповерхову лікарню для бідних за власний кошт; по-друге, ідею підтримали матеріально багаті купці М. Дегтерев і М.(Н.) Попов і власна дружина Пелагея Георгіївна (25тис.крб.); по-третє, під час будівництва була використана новітня система парового опалення та вентиляції; по-четверте, за останнім словом техніки на заводі Гретера и Криванека була виготовлена й змонтована у новій лікарні парова пральня.

На етапі будівництва (1893 р.) Н. Терещенко вклав капітал у 137 тис. руб. 37 коп., розширення лікарні та її обладнання, жалування кількох докторів наук – 100 тис. рубл., а на утримання лікувального закладу пожертвував ще 220 тис. Цей благодійний проект мав завершення: був створений Лікарняний фонд ім. П.Г.Терещенко у 20 тис. рублів, відсотки з якого йшли на грошову допомогу при виписуванні з лікарні [10, с.6].

Другий проект – на користь громади й в пам'ять матері Єфросинії Григорівни, – лікарня св. Єфросинії (1879 р.), капітал якої в 1901р. склав 216 тис. рублів. У статуті цього закладу було зазначено, що на його утримання будуть відраховані 2% з усіх прибутків родини [11,с. 3].

Сторітеллінг такої людини як Нікола Терещенко – потужний мотиватор для студентів- іноземців у збагаченні своєї соціокультурної грамотності.

Список літератури

1. Матеріали науково-практичної конференції: Якісна мовна освіта у сучасному глобалізованому світі: тенденції, виклики, перспективи (Суми, 2017).– [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://qle.sumdu.edu.ua/images/sampled/ata/information/materials_17.pdf
2. Методичні вказівки до аспекту «Лінгвокраїнознавство» / уклад.: Завгородній В. А., Казанджиєва М. С., Коньок О. П., Роденко А. В., Тубол Н. О. Суми: Сумський державний університет, 2018. – 102 с.
3. Криницька О. Методика вивчення краєзнавчого матеріалу на заняттях з української мови як іноземної /О. Криницька. – Нова педагогічна думка. – 2016. – № 2(86). – С.47-52.
4. Маковецька-Гудзь Ю. А. Сторітеллінг у педагогічній практиці викладача/ Ю. А. Маковецька-Гудзь. – [Електронний ресурс].–

Режим доступу: http://конференция.com.ua/files/scientific_conference_63/63-32.pdf

5. Сумщина в іменах: Енциклопедичний довідник / голов. редактор В. В. Звягельський. – 2-е вид., переробл. та допов.– Суми: РВ об'єднання «АС-Медіа», СумДУ, ВД «Фолігрант», 2004. – 776 с.
6. Кузьменко Л. Визначний благодійник-краянин/ Л. Кузьменко// Освітнянські обрії. – 2003. – квітень-травень. –журнал.
7. Вербний М. Національна гордість: цукрозаводчики Терещенки / М. Вороний //Україна і світ сьогодні. – 1999. – 31 жовтня. – С.20.
8. Ковалинський В. Никола Терещенко. Богатство и милосердие В. Ковалинський //Киевские новости. – 1993. –№4. – С.18.
9. Шевченко О. «Золоті карбованці» української промисловості, сільського господарства та меценатства / О. Шевченко //Агробізнес сьогодні. – 2006.–№ 23(106) грудень. – С.36-39.
10. Ковалинський В. Еще о Николе Артемьевиче Терещенко/ В. Ковалинський // Киевские новости. – 1993. – №11.– С.6.
11. Ткаченко В. З широким розмахом / В. Ткаченко // Глухівщина. – 1994. – 19 лютого. – С.3. – регіональна газета.

УКРАЇНСЬКО-АРАБСЬКІ ЛЕКСИЧНІ ПАРАЛЕЛІ

А. Ал-Ріахнах, студент МЦ.м 837,

Йорданія

Науковий керівник: А. А. Силка, к. філол. н.

м. Суми, СумДУ

Вивчаючи українську мову, студенти-іноземці, для яких рідною мовою є арабська, знаходять в лексичному складі української мови значну кількість слів, які видаються їм знайомими. Такі схожі слова можна поділити на кілька груп:

- 1) прями або опосередковані запозичення з арабської мови в українську;
- 2) слова, що увійшли як в українську, так і в арабську мови з інших мов, наприклад, з французької або англійської;
- 3) міжмовні омоніми.

По-перше, в українській мові існує від 200 до 450 арабізмів. Назвати більш точно кількість слів арабського походження в українській мові важко, тому що частина цих слів має спірну етимологію: можливо, вони увійшли в українську мову не безпосередньо з арабської мови, а через посередництво інших мов, наприклад турецької. Тому арабізмами називають слова, запозичені безпосередньо з арабської мови або з інших мов, до яких вони потрапили з арабської.

Серед слів арабського походження в українській мові можна виділити такі тематичні групи:

1. Релігійна лексика: *адат, Аллах, джин, імам, іслам, Коран, мечеть, мінарет, мулла, муфтій, Мухаммед, муедзин, рамадан, рамазан, сура, ураза, хадж, шаріат, шиїт, медресе.*

2. Наукові терміни: *азимут, алгебра, алгоритм, алкалоїди, алкоголь, алмаз, алхімія, амбра, бура, зеніт, камфора, кармін, лазур, надир, нашатир, тальк, цифра, шифр.*

Велика кількість наукових термінів з різних галузей знань, які були запозичені сучасними європейськими мовами з арабської, можна пояснити тим, що у VIII – XII століттях і пізніше арабська мова мала міжнародне значення. У країнах Близького Сходу нею довго користувалися як мовою науки і художньої літератури.

3. Соціально-політичні терміни: *меджліс, халіфат, емірат, джихад, гарем.* До цієї ж групи можна віднести найменування людей за соціальним становищем, посадою, етнічними, расовими ознаками: *емір, візир, султан, адмірал, халіф, шейх, шериф, шахід, наїб, бедуїн, мамлюк, мулат.*

4. Слова побутової сфери. Ця група найбільша. У її межах можна виділити такі підгрупи:

а) назви продуктів харчування, страв східної кухні: *цукор, халва, шербет, рахат-лукум, кава, сироп, бальзам.* Наприклад, *рахат-лукум* походить від араб. *rāhat-al-hulkim*, що буквально значить ‘заспокоєння, віха для горла’.

б) назви предметів одягу, домашніх речей, прикрас: *халат, бісер, саван, паранджа, графин, камей, макраме, матрац;*

в) назви тканин, пряжі: *атлас, бязь, кармазин, муар, мохер, сатин*.

5. Назви рослин: *барбарис, шафран, сандал, абрикос, артишок, лимон, естрагон*.

6. Назви тварин: *жираф, марабу, альбатрос, варан*.

Арабізми входили в українську мову і як прями запозичення (*шаріат, імам, мечеть, зенит, цифра, алгебра, алхімія, сель, самум, мусон, джин*), і через мови-посередники – французьку (*сирон, гарем, жираф, жасмін, магазин*), англійську (*сафарі, артишок*), німецьку (*матрац, шафран, тара*), турецьку (*рахат-лукум*).

Деякі арабізми в українській мові повністю зберігають свою звукову форму і структуру, наприклад: *софора* - ‘багаторічна рослина родини бобових, що має цілющі властивості’. Практично повністю зберегло в українській мові своє звучання і значення слово *майдан* (арабською ‘площа’). Спільнокореневими словами в арабській мові є *Медина* – священне для всіх мусульман місто і жіноче ім’я *Мадина*. Українське слово *кава*, за даними «Етимологічного словника української мови», запозичене з арабської мови через посередництво турецької та польської. Турецьке *kahve* ‘кава’ походить від арабського *kahva* з тим же значенням (первісне його значення – сорт легкого вина). Це слово утворене від географічної назви Kaffa – місцевості в південній Ефіопії, звідки походили торгівці кавою [1, т. II, с. 333]. У формі *кава* це слово закріпилося не тільки в польській мові, звідки

його запозичили українці, але й у білоруській, чеській, словацькій, сербській, хорватській, словенській.

У процесі використання арабізмів відбувається їх пристосування до звукової та граматичної систем української мови, може змінитися їх первісне значення. Так, в українській мові слово *мохер* означає високоякісну козячу шерсть, а відповідне арабське слово перекладається як «добірний».

До другої групи українських слів, значення яких цілком зрозуміле іноземним студентам, належать слова, що були запозичені з інших мов як в українську, так і в арабську мови. В українській мові таких слів досить багато. А от в літературній арабській мові, яка використовується в науці, засобах масової інформації, запозичень небагато. Ведеться справжня боротьба за збереження чистоти арабської мови. І все ж такі запозичення є. Як приклади можна назвати *комп'ютер*, *мобільний телефон*, *Інтернет*, *блок*, *байт*, *протокол*, які ввійшли як в українську, так і в арабську мову з англійської, *метро* – з французької. У діалектах арабської мови, які стають все більш самостійними, навпаки, запозичень з інших мов багато. Спочатку це були слова з мов народів, що жили на землях, завойованих арабами. Потім ці території були захоплені іншими державами, що теж відбилося в мові. Наприклад, у марокканському діалекті арабської мови так багато французьких слів, що він майже не зрозумілий арабам з інших країн. У єгипетському діалекті залишилося багато турецьких слів.

Третю групу українських слів, які, на перший погляд, видаються арабським студентам цілком зрозумілими, складають так звані міжмовні омоніми.

Міжмовними омонімами називають слова двох різних мов, які збігаються за формою (звучанням), але мають різні значення. Вивченню міжмовних омонімів присвячені праці М. Кочергана, Р. Будагова, Н. Заславської, А. Супруна, І. Ровдо, О. Паламарчук та ін. Лексичну міжмовну омонімію на матеріалі української та турецької мов досліджує Ірина Юзвяк. У статтях Олександри Іванової описані міжмовні омоніми російської та арабської мов [2; 3]. Деякі приклади, які наводить О. Іванова, можна розглядати і як українсько-арабські міжмовні омоніми. Адже ці слова мають однакове звучання і значення як в російській, так і в українській мовах. Крім того, ми додали власні приклади.

Усі знайдені приклади ми розділили на 3 групи.

Першу групу складають повні міжмовні омоніми – слова, які в арабській та українській мовах однаково звучать і належать до однієї частини мови. Наприклад, *Кум* арабською мовою означає «рукав» (араб. كوم). Арабське слово رب (укр. *раб*) перекладається українською як «володар». Отже, значення цих слів у двох мовах є антонімами. *Дуб* (арабське دب) в арабській мові означає «ведмідь». Арабською слово فراش (*фарш*) – це «ліжко», а в українській мові *фарш* – це «подрібнене м'ясо, з якого виготовляють котлети, ковбаси, паштети тощо; будь-яка подрібнена начинка для страв» [4, т. 10, с. 567]. Слово

шар (араб. شعر) в українській мові має кілька значень, зокрема воно означає «однорідну за складом речовину, що суцільною масою покриває що-небудь» [4, т. 11, с. 410], наприклад: *товстий шар снігу на деревах; шар крему на торті*. В арабській мові شعر (*шар*) – це «волосся». Українське слово *каса* - це «склянка» арабською мовою (كاسا), а слово *касір* (كاسير) означає «будівельник» в арабській мові. Українське слово *батіг* – це «кавун» в арабській мові (بطيخ). Слово *день* українською мовою - це «борг» по-арабськи (دين). Слово *фундук* (тип горіхів) в арабській мові означає «готель» (فندق).

Другу групу утворюють часткові міжмовні омоніми. Вони мають деякі відмінності в звучанні. Наприклад, відрізняються твердістю чи м'якістю приголосного звука. Наприклад, арабське слово بنت звучить схоже на українське *бинт*, але в арабській мові воно має значення «дівчинка». Місцевий відмінок від українського *рух* (*у русі*) арабською мовою означає «росіянин» (روسي).

Третю групу утворюють слова, які в українській та арабській мовах належать до різних частин мови. Наприклад, в українській мові *тара* – іменник, який означає «те, в що упаковується товар для зберігання або транспортування» [4, т. 10, с. 37]. Арабською мовою طارا – це дієслово, яке означає «легіти». Дія, яку позначає українське дієслово *бігти*, арабською мовою звучить як فارا (*фара*). В українській мові *фара* – це «електричний ліхтар в автомобілі». Український займенник *сам* в арабській мові є іменником і має значення «отрута»

(سام). Арабське дієслово *اتاكى* – «прийшов, прийти» збігається з українським іменником *атака*, який означає «наступ, стрімкий напад на ворога». Український іменник *хата* – «приватний будинок в селі чи місті» збігається з арабським дієсловом *خاطا*, тобто «шити». Українське слово *рух* в арабській мові означає «йдіть»: *روح*

Отже, вивчаючи українську мову, студенти з арабських країн мають знати, що деякі слова двох мов можуть звучати однаково або дуже схоже. Але це не означає, що вони в українській мові мають те саме значення, що й в арабській. Міжмовні омоніми вимагають уважного ставлення з боку викладачів і студентів.

Список літератури

1. Етимологічний словник української мови : в 7 т. / АН УРСР ; Інститут мовознавства ім. О. О. Потебні ; редкол. О. С. Мельничук (гол. ред.) та ін. – К. : Наукова думка, 1982 – 2012.
2. Иванова А. А. Межъязыковая омонимия русского и арабского языков [Електронний ресурс] // Психолінгвістика. – 2010. – Вип. 5. – С. 92-99. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/psling_2010_5_17.
3. Иванова А. А. Сравнительно-сопоставительный анализ омонимичных лексем русского и арабского языков

[Електронний ресурс]. – Режим доступу:
<http://www.jurnal.org/articles/2014/fill3.html>.

4. Словник української мови : в 11 т. / [за ред. І. К. Білодіда, А. А. Бурячка та ін.]. – К. : Наук. думка, 1970 – 1980.

LIFESTYLE AND CUSTOMS OF UKRAINE AND INDIA: COMPARATIVE ANALYSI

Vaishnavan Gopinathan, Kavya Vijayam Prakash, students, gr.MTSm-732 an, India

*Scientific supervisor: T. O. Dehtiarova, candidate of philological sciences
SUMY, SSU*

Ukraine and India share a majority of differences whether it is in traditions or the lifestyle. Both countries offer a wide range of comparisons and dissimilarities. India's culture is among the world's oldest; civilization in India began about 4,500 years ago. Many sources describe it as "Sa Prathama Sanskrati Vishvavara" – the first and the supreme culture in the world [1]. Indians made significant advances in architecture (Taj Mahal), mathematics (the invention of zero) and medicine (Ayurveda). Today, India is a very diverse country, with more than 1.2 billion people, making it the second most populous nation after China [1]. Art, religion, architecture, language, food and fashion are just some of the various

aspects of Indian culture. India is also well known for its film industry, which is often referred to as Bollywood. The country's movie history began in 1896 when the Lumière brothers demonstrated the art of cinema in Mumbai [2]. Today, the films are known for their elaborate singing and dancing. Indian dance, music and theater traditions span back more than 2,000 years. The major classical dance traditions – Bharata Natyam, Kathak, Odissi, Manipuri, Kuchipudi, Mohiniattam and Kathakali – draw on themes from mythology and literature and have rigid presentation rules [2].

India is identified as the birthplace of Hinduism and Buddhism, the third and fourth largest religions. There are many variations of Hinduism, and four predominant sects – Shaiva, Vaishnava, Shakteya and Smarta. About 13 % of Indians are Muslim, making it one of the largest Islamic nations in the world [2]. So in India majority are Hindus while in Ukraine majority are Christians, mostly Eastern Orthodox.

One of the largest Indian Christian Communities in a city is in Mumbai. A lot of the Christians in Mumbai (previously known as Bombay) are Roman Catholics. In India's smallest state, Goa which is on the west of India, about 26% of people are Christians. Many of the Christians in Mumbai came from or have roots in Goa. The states of Manipur, Meghalaya, Nagaland and Mizoram (all on the very east of India) have high populations of Christians as well [2].

Compared to other religious festivals, Christmas is quite a small festival in India, due to the number of people who are Christians (about

2.3%) compared to people who belong to other religions [2]. Christmas midnight mass is a very important service for Christians in India, especially Catholics. The whole family will walk to the mass and this will be followed by a massive feast of different delicacies and the giving and receiving of presents. Churches in India are decorated with Poinsettia flowers and candles for the Christmas Eve Midnight Mass service.

Because of differences in calendar Ukrainian and Indian Christians celebrate Christmas on different dates: in Ukraine Christmas Eve (Holy Night) is on the 6th of January while in India Christmas Eve Midnight Mass is served on the 24th of December. During the Christmas holidays in Ukraine, it is traditionally popular to sing carols, called 'kolyadky', children perform the Christmas songs going from house to house and wishing the owners of those houses peace and prosperity. In gratitude the hosts gift the children with sweets and money which bring good luck for the entire year. So, both Ukraine and India incorporate many religions: Orthodox, Catholicism, Protestantism, Judaism and Islam coexist in these lands. In the Ukraine, some Pagan practices and rituals are still performed under the guise of the more acceptable Christian religion.

The most well-known example of Indian architecture is the Taj Mahal, built by Mughal emperor Shah Jahan to honor his third wife, Mumtaz Mahal. It combines elements from Islamic, Persian, Ottoman Turkish and Indian architectural styles [2]. India also has many ancient temples.

Ukrainian architecture has initial roots in the Eastern Slavic state of Kievan Rus. During the epoch of the Zaporozhian Cossacks, a new style unique to Ukraine was developed under the western influences of the Polish-Lithuanian Commonwealth [2]. Ukrainian national motifs would finally be used during the period of the Soviet Union and in modern independent Ukraine.

There is no official language in India, though Hindi is the official language of the government. The Constitution of India officially recognizes 23 official languages. Many people living in India write in Devanagari script. In fact, it is a misconception that the majority of people in India speak Hindi. Though many people speak Hindi in India, 59% of India residents speak something other than Hindi: Bengali, Telugu, Marathi, Tamil and Urdu are some other languages [2]. In Ukraine the official state language is Ukrainian. In addition, there are such languages of national minorities as Russian, Byelorussian, Polish, Rumanian, Roma, Hungarian, etc. [4].

Everyday life of each folk as well as holiday's celebration is often accompanied with interesting customs that have passed through the centuries. As a rule, Indian youth gladly takes over these traditions, maintaining spiritual continuity with their ancestors. The family is of great importance for Indians, that is why wedding traditions and customs of matrimony are followed with special care. Indian weddings are traditionally multi-day affairs, and involve many intricate ceremonies, such as the painting of the hands and feet of the bride called a mehndi. Garlands

are presented to guests of honor instead of corsages, and lots of flower or rose petals are thrown for good luck.

The wedding altar (mandapa) is built the day of and the groom is welcomed by his future mother in law where his feet are washed and he is offered milk and honey. His sister in law attempts to steal his shoes and if she succeeds, the groom must pay her to get them back. An Indian groom typically wears a turban with a veil of flowers to protect him from evil spirits [2]. The parents give the bride away, but they do not eat before the wedding to remain pure for the occasion. The bride's saree is tied to the groom's scarf to symbolize the union of the souls. During a similar ceremony, a cord is tied around the couple's necks to protect them from evil and they are typically tied by elders of the bride and groom.

In Indian weddings, the mangala sutra is tied around the bride's neck instead of exchanging rings. The mangala sutra is a cord with two gold pendants and is tied in three knots by the groom to symbolize the bonding of the two souls for 100 years. This necklace lets others know that the bride is married [2]. One fun ceremony is called mangal pheras. This is when the bride and groom circle the sacred fire four times to represent dharma, artha, kama, and moksha and they run to their seats □ whoever gets there first will rule the household. In Saptapadi, the groom helps the bride touch seven betel nuts with her right toe while they recite seven vows. Finally, seven married women from the bride's side pass by the couple and whisper blessings in the bride's right ear. After the wedding, the bride is carried out by her brothers [2]. The bride then leaves for the

groom's home where her mother-in-law has placed a vessel filled with rice at the entrance of the home. The bride is supposed to spill the rice by touching it with her right foot to signify wealth and that the bride accepts her new responsibilities. Another fun game for the newlyweds is called Aeki Beki where a tray of water is mixed with milk and sindoor (vermillion) and it is filled with coins and a ring. Whoever finds the ring four out of seven times will rule the household [2]. The day is then concluded with prayers to God requesting happiness and love for the newlyweds.

Ukrainian wedding ceremonies begin with the rite of match-making: the groom sending in elders, respected older people, who are proposing to the parents of the bride. In the case of positive answer the girl makes an embroidered towel, in case of the negative one, the elders get a pumpkin. A few days before the wedding, one traditionally bakes ritual bread having the form of a round loaf – “korovai”. On the wedding day the fiancé goes to the house of fiancée to take her to the church, to get his bride he would be asked to pay the redemption. After the matrimony traditionally the celebration continues in the house of the husband and after the dinner, the young wife unwinds her hair and gets a dressing cloth as a sign that she became a married woman. Festivities, games and songs continue during the next day – the so-called “second day”.

When the Mogul Empire invaded India they left a significant imprint on the Indian national cuisine [2]. Indian cooking is also influenced by many other countries. It is known for its large assortment of dishes and

its liberal use of herbs and spices. Culinary traditions differ in various regions.

Indian food is rich with curries and spices, such as coriander, ginger, turmeric, cardamom, hot peppers and cinnamon. Chutneys □ thick condiments and spreads made from assorted fruits and vegetables such as tamarind and tomatoes and mint, cilantro and other herbs are used generously in Indian cooking. Many Hindus are vegetarians, but non-vegetarians often eat chicken and lamb. Much of Indian food is often eaten with fingers or bread used as utensils. There is a wide array of breads served with meals, including naan, a leavened, oven-baked flatbread; and bhatoora, a fried, fluffy flatbread common in North India and eaten with chickpea curry.

Food is an important part of Ukrainian culture. Ukrainian cuisine has developed over many centuries. Ukrainian cuisine was mainly based on the products obtained from farming. Ukrainians have been growing rye, wheat, barley, buckwheat and oats. Vegetables also play an important role in the Ukrainian sustenance, such as potatoes, cabbage, beets, onions, garlic, cucumbers and legumes (beans and peas).

On the average Ukrainian diet consists of potatoes, pasta, different types of porridge, fish, cheeses and a variety of sausages. Hard cheese is quite popular in Ukraine as well as sausage. Typically bread is a core part of every meal, and must be included for the meal to be "complete", even if it's pasta or varenyky. A respectful attitude to bread has been passed down

through generations. It has occupied a huge part in many Ukrainian customs and rituals, symbolizing prosperity, hospitality and kindness. Ukrainians have been meeting dear relatives and guests with bread and salt. Bread has been brought to the house with the newborn. Young couples have been coming into a marriage with bread and salt.

Indian clothing is closely identified with the colourful silk saris worn by many of the country's women. A traditional piece of clothing for men is the dhoti, an unstitched piece of cloth that is tied around the waist and legs. Men also wear a kurta, a loose shirt that is worn about knee-length. For special occasions, men wear a sherwani or achkan, which is a long coat that with a collar having no lapel. It is buttoned up to the collar and down to the knees. A shorter version of a sherwani is called a Nehru jacket. It is named after Jawaharlal Nehru, India's prime minister from 1947 to 1964, despite the fact that Nehru never wore a Nehru jacket □ he preferred the achkan [2].

Traditional Ukrainian costumes for women consist of long skirts, blouses or tunics, head wraps, scarves or other decorative headdresses, and sashes. These items are richly embroidered with traditional folk motifs. Ukrainian men's costume consists of a shirt, Cossack trousers and zhupan. Red and black are the prominent colors in the Ukrainian folk dress and especially embroidery.

The largest and most important holiday in India is Diwali [2]. It is a five-day festival known as the festival of lights because of the lights lit during the celebration to symbolize the inner light that protects from

spiritual darkness. Holi, the festival of colors, also called the festival of love, is popular in spring. The country also celebrates Republic Day (Jan. 26), Independence Day (Aug. 15) and Mahatma Gandhi's birthday (Oct. 2) [2].

There are lots of celebrations in Ukraine that symbolize beauty, heartfulness and joy of living. New Year and Christmas, Maslenytsia, the holiday of winter seeing off, International Women's Day, Easter with beautifully colored eggs, Victory Day, Holy Trinity, Constitution Day (June 28), Independence Day (Aug. 24) and many other holidays are celebrated every year [3]. Such festivals and celebrations embody the soul of the Ukrainian people, diversify and enliven everyday life, providing the opportunity to relax, to get inspiration and to show the elegance of Ukrainian traditions. In the process of investigation we came to the conclusion about some similarities and significant differences among both countries.

References

1. Rathod, Jeetu (14.06.2014). Sa prathama sanskrati vishvavara. *Indian culture*. URL:<https://incredibleindianculture.wordpress.com/2014/06/14/sa-prathama-sanskriti-vishvara/> (Accessed 03.04.2019).
2. India Travel Guide. *Ace the Himalaya*. URL: <https://www.acethehimalaya.com/before-booking-a-trip/india-travel-guide/> (Accessed 03.04.2019).
3. Українські державні свята. *Dovidnyk.in.ua*. URL: <http://dovidnyk.in.ua/documents/ukrderzsvata> (Accessed 06.04.2019).

4. Термін «мови національних меншин»: Закон України від 03.07.2012 № 5029-VI «Про засад державної мовної політики». *Законодавство України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/term/33554> (Accessed 06.04.2019).

ВЛИЯНИЕ СОВРЕМЕННОЙ РУССКОЙ ЯЗЫКОВОЙ СРЕДЫ НА ИНОСТРАННЫХ СТУДЕНТОВ В ПРОЦЕССЕ ПОЛУЧЕНИЯ ВЫСШЕГО ПРОФЕССИОНАЛЬНОГО ОБРАЗОВАНИЯ

*Абувад Мохаммад Авад Мохаммад,
Алсаедахмад Махмуд*

Научный руководитель: Клипатская Ю. А., г. Сумы, СумГУ

Понятие «языковая среда» исследовано в работах отечественных ученых (И.А. Орехова, Н.А. Журавлева, О.П. Быкова и др.). Под языковой средой понимается «лингвокультурная данность», обладающая «определенными характеристиками», среди которых «естественный достоверный видеоряд», «естественный достоверный аудиоряд», «ситуативный ряд», «фоновый ряд» и «обучающая стихия языка» [6, с. 387]. В совокупности перечисленные характеристики составляют языковую среду, в которой оказываются иностранные учащиеся, получающие образование в различных вузах. Погружаясь в эту среду, студенты учатся воспринимать русскую фонетику и интонацию, лексику и грамматику, понимать менталитет

русскоязычного населения, вербализировать свое мировосприятие средствами неродного языка и общаться на этом языке. Для многих иностранных учащихся погружение в языковую среду оказывается испытанием, поскольку их родной язык существенно отличается от русского. Например, «китайские студенты с трудом воспринимают русскую речь на слух, особенно если она произносится быстро: инофоны в потоке звучащей речи не успевают выделять и соответственно понимать новое слово, испытывают немалые трудности при усвоении терминов» [8, с. 180]. При этом китайские учащиеся, как правило, хорошо овладевают письменной речью и неплохо усваивают грамматику русского языка. В похожей ситуации оказываются также и монгольские студенты. Их основные трудности связаны с пониманием устного текста, чтением вслух; при выполнении письменных упражнений эти инофоны обычно демонстрируют хорошие знания по русскому языку. Выходцы из стран Африки, напротив, без затруднений выполняют упражнения по таким видам речевой деятельности, как говорение и аудирование. Но, усвоив минимальный набор слов и изучив основы грамматики, не стремятся совершенствовать свои знания. В результате у студентов наблюдается отсутствие прочных навыков и умений в письменной речи. Все перечисленные лингвистические и речевые особенности учитываются преподавателями в процессе обучения учащихся в условиях русской языковой среды, которая выступает «одновременно и стимулом и катализатором изучения неродного языка» [6, с. 15]. Эта

среда поддерживает, исправляет и помогает. Однако необходимо принимать во внимание тот факт, что языковая среда неоднородна. И.А. Орехова выделяет несколько ее типов [6, с. 5]. Автор особое внимание сосредотачивает на лингводидактической языковой среде в условиях языковой монополии, что, несомненно, вполне оправдано, так как иностранные учащиеся в процессе изучения русского языка (пределы университета) погружаются именно в эту среду, где основным носителем языка является, прежде всего, преподаватель. Он владеет методическими приемами управления языковой средой («пошаговой системой упражнений, антиципаций ареалов приобретения фоновых знаний, аутентичной аккультурацией») и реализует ее обучающие компоненты: «условия, атмосферу, контроль, адекватную констатацию знаний и механизм нормативной компарации» [6, с.23]. Следовательно, лингводидактическая языковая среда – это продукт деятельности преподавателей, организуемый непосредственно на занятиях в рамках языковой среды страны языковой монополии и представляющий собой нормативную языковую среду. Нормативная языковая среда распространена в большей мере в крупных городах северной, восточной и южной части Украины. Тем не менее, языковая среда и здесь имеет свои особенности. Не случайно среди основных типов языковой среды выделяют географически маркированную языковую среду и диалектологически маркированную языковую среду (языковую среду городов, расположенных в районе

функционирования одного из русских диалектов). Так, город Сумы, в частности, находится в диалектологически маркированной языковой среде, где основной языковой формой общения является суржик. Суржик (от названия *суржик* — «хлеб из муки смеси разных видов зерна, например, пшеницы и ржи») — разговорный язык, включающий элементы украинского и русского языков, распространённый на Украине, а также в соседствующих с ней областях России и в Молдавии. Отличается как от собственно украинского, так и от разговорного «украинского русского» языка, хотя провести чёткую грань между ними и суржи́ком невозможно.

Тем не менее, перечисленные диалектные черты не отражаются на речевой культуре и языковых знаниях иностранных учащихся. На занятиях студенты усваивают нормативный литературный русский язык, и общение инофонов осуществляется, как правило, среди тех людей, чья речь не отличается диалектными особенностями. Поэтому, в основном, иностранцы погружаются в языковую среду страны языковой монополии, конкретнее — нормативную языковую среду. В связи с этим возникает вопрос: «Всегда ли языковая среда является нормативной»? Ответ на него неоднозначный, и на современном этапе развития русского языка приобретает все большую актуальность. Известно, что формирование и развитие языковой среды происходит и благодаря стихийности речевого общения, определяемого национальным характером украинского социума. Русский язык, как и любой другой, подвержен

самым разнообразным изменениям. В данном случае, в условиях украинской реальности, русский язык подвержен изменениям, отражающим политические, экономические, социальные проблемы и проявляющимся на уровне фонетики и грамматики, лексики и орфографии. Назовем только некоторые из таких изменений: влияние фрикативного [г] на произношение русских слов; двойная орфография допускает и двоякое произношение: *дискуссировать* и *дискутировать* и т.д.; в грамматике предпочтение отдается формам множественного числа на *-ость, -есть: договоренность – договоренности*; учащается применение форм мужского рода к обозначению лиц женского пола по отношению к существительным общего рода: *Преподаватель вошла в аудиторию*. Особенно сильному влиянию подвержена такая область русского языка, как лексика. Многие лингвисты, культурологи, образованные носители языка высказывают опасения по поводу множественных появлений жаргонизмов, сленгизмов, вульгаризмов и считают, что происходит постепенная деградация русского языка. «Речь многих людей, особенно публичных, далека от совершенства. Это и вызывает опасения по поводу «порчи» языка», – пишет Т.М. Балыхина. Но есть и другие точки зрения. «Разумеется, англицизмы, жаргонизмы, просторечия, или, как раньше говорили, язык улицы, качественно меняют русский язык. То, что часть лингвистов считают негативом и даже порчей литературного языка, на самом деле – следствие закономерностей его развития» [7, с. 19]. Заметим, что «диагноз

процессов, затрагивающих русский язык, различен, но в том, что они в разной мере болезненны или разрушительны, сходятся практически все» [4, с. 22]. В.Г. Костомаров справедливо замечает, что культура речи, как и любая человеческая деятельность, должна быть связана со свободным индивидуальным выбором. «Но для того чтобы сделать этот выбор, надо знать. Выбор должен быть обоснованным» [3, с. 21]. Вопросы речевой культуры становятся во главу угла, поскольку изменения, происходящие в русском языке, значительны. Они естественным образом сказываются на формировании языковой среды, в которой оказываются и носители языка, и иностранные студенты, изучающие русский язык. Инофоны не только слышат правильную русскую речь из уст преподавателя. Источниками языковой среды оказываются и другие люди, и кинофильмы, и телевизионные передачи, и книги, и периодическая печать, и информационные пропагандистские «газеты улицы» и т.д. (по терминологии Н.А. Журавлевой). Языковая среда – это своего рода «совокупность информации на языке страны, в которой находится или обучается данному языку иностранец» [1, с. 20]. Именно эта среда интегрирует информацию культурного, этнического, социального характера. Оказавшись в ней, инофоны вступают в коммуникативный контакт с людьми разных сословий, и многие элементы языковой системы в процессе общения усваивают самостоятельно. Как показали результаты многолетних экспериментов, элементарные лингвистические и социокультурные

знания в языковой среде практически всегда приобретаются стихийно. Поэтому обучающая стихия языка в качестве пятого атрибута языковой среды (по классификации И.А. Ореховой) имеет, с нашей точки зрения, актуальное значение. Она может влиять не только положительно, но и отрицательно. «... Ибо языковая среда реагирует только на адекватность содержания высказывания коммуникативному намерению говорящего, оставляя нарушения языковой формы вне фиксации. Это разрушает правильность языкового опыта» [2, с. 25]. С точки зрения Н.А. Журавлевой, в процессе общения языковая среда приобретает статус речевой, так как создается «при речевом взаимодействии коммуникативных партнеров». «Речевая среда может сводиться к одному человеку, который осуществляет прием или передачу информации на одном языке с учащимся или даже к отдельному тексту», а может служить характеристикой для нескольких человек, т.е. целой группы или даже коллектива. Например, свои особенности имеет речевая среда сумских студентов. Эта среда демонстрирует подлинные стереотипы речевого общения в кругу молодых людей, погружает иностранцев в коммуникативное пространство русскоязычного сумского студенчества, заставляя действовать в его рамках, обеспечивает реальные языковые контакты, раздвигает границы речевых ситуаций. Инофоны овладевают лексическими единицами, которые не являются литературной нормой. Например, используют сленговые слова (*общага, тусоваться, грузить* и т.п.), нецензурную лексику. Усвоив

их, студенты в своей речи сознательно употребляют новые слова, повышая таким образом, с их точки зрения, свой социальный статус среди носителей русского языка и попадая при этом в конфликтные ситуации. «При наличии языковой среды и жестких условий вузовского обучения иностранный учащийся оказывается вынужденным говорить на не освоенном пока языке. Последствия, как правило, бывают неутешительными», – пишет Л.С. Крючкова [4, с. 26]. Таким образом, русская языковая среда оказывает на инофонов не только положительное, но и отрицательное влияние, связанное с речевой культурой представителей русскоязычного социума.

Русская языковая среда предполагает овладение основными видами речевой деятельности на русском языке, что соответственно сказывается на сферах и ситуациях общения, в которых принимают участие студенты-иностранцы. Возьмём, к примеру, арабских студентов.

Речевой портрет арабского студента

На уровне фонетики в речи арабских студентов отмечаются следующие особенности: неразличение мягкости и твердости согласных (*тисмо* вместо *тисьмо*); смешение глухих и звонких согласных (*баба* вместо *папа*); смешение гласных (*атом* вместо *этом*, *орок* вместо *урок*); смешение отдельных звуков (например, *ы*, *в*, *и*), отсутствующих в родном языке учащихся: (*мило* вместо *мыло*, *узять* вместо *взять*, *шастье* вместо *счастье*); вставка или пропуск отдельных звуков (*выди* вместо *выйди*, *читение* вместо *чтение*).

Русская интонация и русское ударение легко даются арабским студентам. Зато грамматика русского языка, имея значительные отличия от арабской, воспринимается с большим трудом. Множество самых разнообразных ошибок допускают инофоны как в устной, так и письменной речи. Частыми являются грамматические ошибки, вызванные отсутствием определенных частей речи в арабском языке. В частности, к таковым относятся наречия и личные местоимения. Примеры ошибок: *Сегодня тепло погода. Он хорошо студент. Сегодня холодно и надел пальто.* Много ошибок допускают студенты при составлении предложений. В арабском языке особый порядок слов. Глагольными считаются только те предложения, которые начинаются с глагола. Поэтому встречаются ошибки следующего характера: *Моя сестра она учится в школе.* Плохо усваивают арабские студенты и русские предлоги: *Хочешь сказать ему помощь за спасибо?* На уровне лексики ошибок значительно меньше. Студенты быстро запоминают новые слова и в своей речи употребляют те, которые хорошо усвоили. Однако встречаются ошибки, вызванные нарушением лексической сочетаемости слов. Например: *Я чувствую себя красиво.* У арабов нет проблем с аудированием и говорением. Учащиеся легко вступают в коммуникативный контакт с носителями других языков, любят поговорить, побеседовать и даже подискутировать. Ошибки, которые они допускают при разговоре (например, фонетические или грамматические), их не смущают. Студенты с удовольствием смотрят

фильмы на русском языке и слушают русские песни. Читают быстро, не обращая внимания на неточности при произнесении тех или иных слов. Гораздо труднее дается арабам письмо. Во-первых, вызывает затруднение манера написания слов слева направо. Во-вторых, определенные трудности обусловлены отсутствием в арабском языке прописных букв (частые ошибки: арабские учащиеся не пишут заглавные буквы в начале предложения). В-третьих, на письме сказываются фонетические несоответствия русской и арабской систем языка. Вследствие этого те сферы общения, которые связаны с письменной деятельностью, вызывают особые трудности у арабских студентов. Это административно-правовая, учебно-профессиональная и учебно-научная сферы. Инофоны неряшливо оформляют свои письменные работы (заявления, объяснительные записки, рефераты, лабораторные работы и т.д.), допускают большое количество ошибок. Зачастую их работы невозможно прочитать и понять. Обиходно-бытовая и социально-культурная сферы связаны с теми ситуациями общения, в которых арабы ведут себя уверенно и активно. В быту они приветливы и разговорчивы. Их речь отличается особой вежливостью. Учащиеся строго следуют правилам речевого этикета: начинают разговор с обмена любезностями и демонстрируют свое уважение к собеседнику. Много раз при встрече говорят «*здравствуйте*», так как это принято в арабской культуре. Владеют русским сленгом, знают, но, как правило, редко употребляют нецензурную лексику. Студенты очень активны в социально-

культурной сфере. Им нравится выступать перед аудиторией, быть в центре внимания, рассказывать о своей жизни, культуре и традициях. С желанием они посещают различные университетские мероприятия, принимают активное участие в праздновании традиционных праздников. Таким образом, каждый из речевых портретов иностранных студентов имеет свои особенности, которые, по нашему мнению, связаны с определенными факторами. В рамках настоящего исследования рассматриваются те факторы, которые оказывают значительное влияние на характеристику речевых портретов иностранных студентов. К числу таких факторов были отнесены: – влияние родного языка учащихся; – особенности менталитета; – психологическая характеристика студентов; – различия в системах образования. Все перечисленные факторы находят отражение в этноориентированном подходе, получившем распространение в методике преподавания РКИ (С.А. Арутюнов, Т.М. Балыхина, О.П. Быкова, В.Н. Вагнер и другие). Так, большое количество ошибок в речи студентов, как правило, объясняется влиянием родного языка (известный методический принцип учета родного языка учащихся в процессе учебной деятельности). Особенности менталитета всегда учитывались в процессе обучения инофонов русскому языку. Чаще всего во внимание принимаются конкретные особенности, присущие студентам тех или иных народностей. Например, известно, что японцы всегда вежливы, умеют слушать и слышать собеседника, чувство такта и робость мешают им первыми вступать в разговор.

Азиаты (Юго-Восточная Азия) многословны, полиактивны, открыты в эмоциях. Арабы настойчивы, отличаются наблюдательностью и приветливостью. Африканцы открыто стремятся к общению. Китайцы, наоборот, скромны, тактичны и послушны, они прекрасные ученики. О психологической характеристике студентов пишет А.А. Леонтьев: «...Оптимизация процесса преподавания любого неродного языка, включая и русский язык как иностранный, невозможна без обращения к новым или не новым, но хорошо забытым данным различных наук – не только лингвистики и методики, но и психологии, психолингвистики, социолингвистики, общей педагогики, даже философии» [5, с.18]. Поэтому в своем исследовании мы опираемся на психолингвистику и оперируем понятиями «коммуникативный и «некоммуникативный» типы овладения языком. Однако не только этнопсихологические особенности, но и господствующие национальные традиции школьного и вузовского образования также оказывают влияние на речевые возможности учащихся.

Список литературы

1. Журавлева Н.А. Языковая среда как обучающий фактор и резерв повышения эффективности краткосрочного обучения русскому языку: автореф. дис. ... канд. фил. наук 10.02.01 / Журавлева Наталия Николаевна. – М., 1981. – 18 с.

2. Зимняя И.А. Психология обучения неродному языку (на материале русского языка как иностранного) / И.А. Зимняя. – М.: Рус. яз, 1989. – 219 с. 166.
3. Костомаров В.Г. Роль русского языка в диалоге культур / В.Г. Костомаров // Русский язык за рубежом. – 1994. – № 5-6. – С. 8-10.
4. Крючкова Л.С. Центр и периферия функционально-грамматических категорий в практике преподавания русского языка как иностранного / Л.С. Крючкова // Русский язык в техническом вузе: материалы межвузовской научно-практической конференции. – М.: РГУ нефти и газа им. И.М. Губкина, 2005. – С. 25-30.
5. Леонтьев А.Н. Некоторые вопросы психологии обучения речи на иностранном языке / А.Н. Леонтьев // Психологические основы обучения неродному языку: хрестоматия / сост. А.А. Леонтьев. – М.: МПСИ, 2004. – С. 29-52.
6. Орехова И.А. Специфика обучения иностранному языку в условиях языковой среды и вне зоны ее функционирования / И.А. Орехова // Мир русского слова и русское слово в мире: материалы XI Конгресса МАПРЯЛ. – Варна: Heron Press Sofia, 2007. – Т.6 (1). – С. 387-390.
7. Солганик Г.Я. Творцы литературной нормы / Г.Я. Солганик // Русский мир. Ru. – 2010. – ноябрь. – С. 19-22

8. Стрельчук Е.Н. Проектные технологии в формировании речевой культуры иностранных студентов негуманитарных специальностей / Е.Н. Стрельчук // Актуальные проблемы русского языка и культуры речи: монография; под ред. Л.Н. Михеевой. – Иваново: Иван. гос. хим.-тех. ун-т, 2014. – С. 333-343.

ОБРАЗОВАТЕЛЬНЫЕ ТРАДИЦИИ ИРАНА

*Г. И. Хейдарян, студент БХФ2-17, Иран
Научный руководитель: С. Е. Дворянчикова, к. филол. наук,
доцент
г. Киев, КНУТД*

Роль образования в современном глобализированном мире вообще и в жизни каждого человека в частности переоценить трудно. Оно оказывает основополагающее влияние на судьбу стран и народов в целом, являясь маркером готовности сообщества к цивилизационным вызовам современности.

Целью данной статьи является систематизация специальной информации из различных источников и собственных наблюдений с последующей презентацией ее результатов для информирования научно-педагогических работников и студентов, обучающихся в ЗВО Украины, относительно сферы образования и просвещения Ирака,

формирования инициатив, факторах их возникновения и прогнозах реализации.

Перед достижением школьного возраста дети на 1 год поступают подготовительный класс, где они знакомятся с буквами и цифрами, а также получают навыки поведения в обществе и усидчивости. Среднее образование в Иране представлено обязательной для всех граждан многоступенчатой одиннадцатилетней общеобразовательной школой, которая разделена на начальную («ебтедаи»), промежуточную («рахнамаи», «период руководства») и среднюю («дабирестан»). В начальной школе дети учатся 5 лет, в промежуточной и средней – по 3 года. Те, кто после окончания школы, собираются поступать в университеты, должны также пройти подготовительный курс («предынститутский период») продолжительностью 1 год.

В начальной школе ученики знакомятся с такими предметами, как персидский язык, природоведение, арифметика, география, история и обществоведение. Считается, что такой набор дисциплин помогает сформировать у учащихся комплекс общекультурных навыков и заложить основы научной картины мира.

В промежуточной школе количество учебных дисциплин увеличивается, а каждый предмет преподает учитель-специалист в данной области. Особый акцент в это время делается на изучении арабского и английского языков, что обусловлено различными геополитическими факторами и интересами. В результате усиленной

работы над языками школьники получают крайне необходимые в дальнейшей жизни и обучении навыки чтения и понимания текстов разных стилей речи, вычленения нужной информации, аудирования, говорения и письма. На этом этапе образования к основным предметам также добавляется такая дисциплина, как труд, преподавание которой строится по гендерному принципу. Девочки учатся кулинарии, шитью и вязанию, а мальчики – основам столярного дела, земледелия, работы с техникой, электричеством, электроникой. В дальнейшем 1 день в неделю мальчики отрабатывают полученные навыки на том заводе, куда их направило учебное заведение. Родители, как правило, заинтересованы в том, чтобы их сына взяли на своеобразную практику на подобное престижное предприятие. Традиционно считается целесообразным, чтобы мальчики еще до окончания школы получили нужные практические навыки для дальнейшей работы и могли самостоятельно существовать в обществе. В целом, комплекс предметов промежуточной школы подобран таким образом, чтобы подростки осознали жизненные реалии, получили навыки рабочих специальностей и были подготовлены при возникшем желании после первого года обучения в средней школе поступить в профессионально-технические училища.

В течение первого года пребывания в средней школе учащийся должен определиться с будущей профессией и выбрать дальнейший профиль обучения из предусмотренных 3 основных: теоретического

(«назари»), профессионально-технического («фанни-херфеи») и научно-практического («кар ва данеш»). Каждый профиль имеет свою структуру и логику построения учебного процесса.

Как сообщают исследователи Дж. Карими-Мотахар, М. Жигалова, М. Яхьяпур, теоретический профиль состоит из четырех направлений: физико-математического, литературы и гуманитарных наук, естественных наук и исламских наук и знаний. Это направление называется полной средней школой. В средней школе предметы, изучаемые ранее, преподаются более углубленно. Школьники, выбравшие физико-математический профиль, в дальнейшем могут продолжить обучение в ЗВО по специальности «Математические и инженерные науки». Выбравшие профиль естественных наук в основном в будущем обучаются по специальности «Медицина» и изучают такие науки, как: физика, химия, биология и геология. Ученики гуманитарного профиля имеют возможность продолжить обучение в университетах по специальностям «Право», «Политические науки», «Философия» и «Литература», а ученики профиля исламские науки и знания могут продолжить обучение в области исламских наук, таких как теология [1, с. 64].

Профессионально-технический профиль состоит из трех направлений: промышленного, сельскохозяйственного и услуг, которые, в свою очередь, делятся на одну или несколько специализаций. Это направление называется техникумом («хонарестан»). Так, направление «промышленность» включает

следующие специальности: общее черчение, создание и производство, сталелитейную промышленность, автомеханику, слесарное дело, деревообработку, древесину, электронику, электротехнику, металлургию, химическую промышленность, текстильную промышленность, керамику, рудники, цемент, строительство, картографию, мореходство, механику морских двигателей, электронику и морскую коммуникацию. Направление «услуги» включает в себя такие специальности: графику, моделирование и шитье одежды, архитектурное проектирование, кустарную промышленность, живопись, выставочное дело, кинематографию, музыку, ручную печать, бухгалтерский учет, воспитательскую деятельность, компьютеры, физкультуру и спорт, семейное планирование и реставрацию памятников культуры. Сфера сельского хозяйства предлагает получение специальности в области ветеринарии, агрономии и садоводства, сельхозтехники, пищевой промышленности [1, с. 65].

Научно-практический профиль состоит из трех направлений: промышленного, сельскохозяйственного и услуг. В свою очередь, эти направления складываются из одной или нескольких групп, каждая группа – из одной или нескольких главных специальностей, а каждая специальность – из одной или нескольких специальностей по приобретению навыков. Это направление в целом называется профессионально-техническим училищем («хонарестан карданеш») [1, с. 66].

После окончания школы молодые люди сдают выпускные экзамены и получают диплом о среднем образовании и затем могут поступать в учреждения высшего образования. При поступлении абитуриенты сдают вступительные экзамены («конкур») по математике, физике, химии, биологии, исламским наукам, персидскому языку и литературе. Также можно пройти вступительное собеседование и пойти учиться в коммерческое ЗВО.

В стране имеется около 440 различных университетов, институтов и центров высшего образования. Можно перечислить следующие группы университетов Ирана: государственные, которые подчиняются Министерству науки и Министерству здравоохранения, свободные исламские университеты, коммерческие университеты и учреждения высшего образования, политехнические, а также дистанционные университеты. Среди самых известных ЗВО следует упомянуть Исфahanский политехнический, Политехнический Амир Кабир, Политехнический Шариф, Табризский университет, Университет науки и техники, Университет имени Ходжи Насир ад-дина ат-Туси, Тегеранский университет, Исфahanский университет, Ширазский медицинский, Свободный университет, Педагогический университет. В преподавании высшей школы используются разнообразные виды организации деятельности студентов, например, лекции, семинары, учебные проекты, упражнения, экскурсии, коллоквиумы, практики. Студенты обучаются по специальностям врача, искусствоведа, ветеринара, по различным отраслям

гуманитарных и фундаментальных наук, инженерно-техническим и аграрной отраслей знания.

Университеты Ирана организованы по принципу болонской системы, таким образом, студенты могут учиться в бакалавриате («каршенаси»), магистратуре («каршенаси-е аршад»), а после успешного завершения этих этапов обучения есть возможность поступить в докторантуру и защитить диссертацию (PhD). Таким образом, студенты сначала учатся в бакалавриате 4 года, каждый из которых традиционно разделяется на два семестра. В магистратуре учащиеся проводят 2 года, после чего защищают дипломную работу и сдают экзамены. Программа докторантуры состоит из двух частей: образовательная программа и самостоятельные научные исследования. Так, сначала учащийся должен сдать экзамен по иностранному языку, затем прослушать образовательный курс и сдать устный и письменный экзамен. После этого аспирант может приступить к собственным научным исследованиям и работать над диссертацией. Для допуска к защите диссертации нужно иметь публикации в научных журналах.

Как известно, многие университеты Тегерана имеют богатые образовательные традиции. Например, Тегеранский университет – крупнейший и старейший государственный классический университет страны. Учебное заведение считается одним из лучших и ведущих научно-исследовательских университетов Ирана, чья структура включает в себя 25 факультетов, 9 кампусов и 11 научно-

исследовательских центров. В исследовании К. Растегара упоминается, что университете обучается более 50 000 студентов по 111 бакалаврским, 177 магистерским и 156 докторским программам. ЗВО издает более 30 научных журналов [2].

Наряду с традиционными университетами в Иране успешно функционируют и инновационные, отвечающие духу времени и уровню развития современных технологий. В качестве примера приведем университет «Вестник света» («Паяме нур») был создан в 1988 году, в нем занимаются по типу очно-заочного, дистанционного обучения. Т. Саман сообщает, что сегодня насчитывается около 130 отделений и множество филиалов «Вестников света» [3, с. 138]. Его создали с целью популяризаторства науки, с целью донесения знаний о науке до широкого круга граждан. Особенностью «обучения на расстоянии», как его называют в Иране, является то, что с помощью подобной организации учебного процесса образование могут получить и очень занятые люди, которым необходимо получить новую квалификацию в какой-либо области, и те, кто учится «для себя», по своему графику и в своем темпе. В общем счете, в «Паяме нур» обучаются около двадцати тысяч студентов.

Развитие современной системы образования в Иране закономерно тесно связано с тенденциями развития образования в мире. Качество среднего и высшего образования в стране повышается путем соблюдения баланса между почитанием многовековых

традиций и успешным реформированием системы образования, внедрением современных теорий, методик и средств обучения.

Список литературы

1. Карими-Мотахар Дж. Образование в Иране: от школы к вузу / Дж. Карими-Мотахар, М. Жигалова, М. Яхьяпур // Мир образования. – 2011. – №4. – С. 60–69.

2. Растегар К. Проблемы реформирования новой системы образования в Иране (на материале общеобразовательных школ) : дис. ... кандидата педагогических наук / К. Растегар. – Душанбе, 2013. – 156 с.

3. Саман Т. Система образования в Иране / Т. Саман, С. В. Семка // Архітектурний вісник КНУБА. – 2013. – № 1. – С. 135–139.

CUSTOMS AND TRADITIONS OF KERALA (INDIA)

Padinjasseriyl Shaji Reshma & Swatil Nandan, Group МЦ.м-831ан, India
Scientific supervisor: Inna S. Levenok, Sumy, Sumy State University

Kerala: Gods own country. Kerala is situated in the South of India has its origin dating back to the early 10th century. As per the Hindu mythology it is believed that Kerala was created by Parasurama, by throwing his axe from GOKARN, near Karwar, Karnataka. The sea on the

direction of the axe moved out and a strip of land was formed. The diverse culture of Kerala has its origin from the kings and legends who have ruled over it. The stories of lords creating miracles, the richness of spices and the melodies sung in the temples all paved a way for beautiful land of Gods. Speaking about the traditions ruling over this state, the diversity is vast. "Theyams thought be an artistic incarnation of god rules the northern region of Kerala while boat races (known as vallam kalli) predominates the south. Here are mentioned few of the infamous folklores of Kerala [5].

1. Theyyam

The great stories of Kerala are often retold using art forms. It is here that our legends truly come to life. Theyyam is a famous ritual art form that originated in North Kerala which brings to life the great stories of our State. It encompasses dance, mime and music. It exalts the beliefs of the ancient tribals who gave a lot of importance to the worship of heroes and the spirits of their ancestors. The ceremonious dance is accompanied by the chorus of such musical instruments as Chenda, Elathalam, Kurumkuzal and Veekkuchenda. There are over 400 separate Theyyams, each with their own music, style and choreography. The most prominent among these are Raktha Chamundi, Kari Chamundi, Muchilottu Bhagavathi, Wayanadu Kulaven, Gulikan and Pottan [5].

Each artist represents a hero with great power. Performers wear heavy make-up and adorn flamboyant costumes. The headgear and ornaments are truly majestic and fill one with a sense of awe and wonder. From December to April, there are Theyyam performances in many temples of Kannur and Kasaragod. Karivalloor, Nileswaram, Kurumathoor, Cherukunnu, Ezhom and Kunnathoorpadi in North Malabar are places where Theyyams are performed annually (Kaliyattam) and draw huge crowds.

2. Vallamkali

VallamKali is a traditional boat race in Kerala, India. It is a form of canoe racing, and uses paddled war canoes. It is

mainly conducted during the season of the harvest festival Onam in autumn. Vallam kali includes races of many kinds of paddled longboats, the traditional boats of Kerala. During the monsoon season, when the state of Kerala comes alive with the Onam festivities and the lush greenery unleashed by the rains, the famous Kerala Snake Boat Races are organised in the glorious backwaters and rivers of the region.

The Vallamkali Boat Race in Kerala is one of the most popular tourist attractions of the state that lures travellers from around the globe to the river banks, to cheer on the skilled oarsmen as they sail through the waters. Although the Vallamkali Boat Race is quite famous worldwide, there are several lesser known intriguing facts and legends associated with its history that add to its enticing charm.

According to legend, the origin of the snake boat race dates back to the ancient times, when the head of the Katoor Mana, a Nambudiri family, stood on the banks of the river Pamba, praying to Lord Krishna and waiting for a poor man to pass by whom he could feed to complete his rituals. It is believed that Lord Krishna took the form of a ragged boy, whom the Brahmin proceeded to bathe and feed, before he disappeared and later made an appearance at the Aranmula Temple. The Brahmin realised that the boy was an incarnation of God, and returned to the temple each year with food, along with a fleet of snake boats to guard the offerings. Thus began the appearance of Snake Boats in the river as others joined him in the ritual, and soon enough, the custom of the Snake Boat Race emerged [5].

3. **Onam**

Onam brings together a multitude of colours and flavours from across God's Own Country, and the celebrations reach their apex on the auspicious day of Thiruvonam. Onam commemorates the return of a mythical, righteous king – King Mahabali and brings together communities across the landscape in unified revelry that is unheard of across the planet. Households are adorned with exquisite floral carpets

(Pookkalam), traditional art forms and games are seen everywhere and homes are cleaned and impeccably maintained. One can see elaborate sumptuous feasts (Onasadya) served in every single home, with the feast ending with delicious payasam (Kerala dessert), which ensures that the message of oneness and hope is spread far and wide [5].

4. **Pulikkali** ("Puli" = Leopard/Tiger & "Kali" = Play in Malayalam language) is a recreational folk art from the state of Kerala. It is performed by trained artists to entertain people on the occasion of Onam, an annual harvest festival, celebrated mainly in the Indian state of Kerala. On the fourth day of Onam celebrations (Nalaam Onam), performers painted like tigers and hunters in bright yellow, red, and black dance to the beats of instruments like Udukku and Thakil. Literal meaning of Pulikkali is the 'play of the tigers' hence the performance revolve around the theme of tiger hunting. The folk art is mainly practiced in Thrissur district of Kerala. Best place to watch the show is at Thrissur on the fourth day of Onam, where Pulikkali troupes from all over the district assemble to display their skills. The festival attracts thousands of people to the Thrissur city. Pulikkali is also performed during various other festive seasons. Literal meaning of Pulikkali is the 'play of the tigers'. Pulikkali is practiced in Thrissur district in Kerala. Thrissur Pulikkali originated over 200 years ago. It believes that King Rama Varma Sakthan Thampuran introduced the folk art Pulikkali to celebrate Onam. Participants painted their body with yellow paints and black stripes. Face of tiger is painted on the belly of the participants [4].
5. **Thiruvathirakali or Kaikottikaliis** a unique dance performed in Kerala on the auspicious day of Thiruvathira, the birthday of Lord Shiva. It is performed by women who seek blessings for eternal marital bliss. It falls in the Malayalam month of Dhanu (December-

January). As per Hindu mythology, this dance is what brought Kamadeva (God of Love) back to life when he had been burnt to ashes by Lord Shiva's fury.

Groups of up to eight or ten women are seen dressed in traditional Kerala attire, dancing in a circle. The graceful movements of the dance are both enchanting and elegant. The white saris with colourful borders along with fresh jasmines adorning their hair make for a wonderful sight. Fidelity and the power of female energy are the crux of this ancient practice [3].

6. **Kathakali**

Famous around the world, Kathakali's magnificence has won great admiration for the state of Kerala. Proud that this renowned art form originated, was originated from Kerala's shores over 300 years ago. It combines devotion, drama, dance, music, costumes and make up into a divine experience for all who get to view it. It retells the great stories of the past, mostly from Indian epics, and leaves one spellbound at the various intricacies involved in the performance. Every single quiver of the lips, flicker of the eyes or a movement involving the fingers twirling, has great significance. The entire performance sees the audience unable to take their eyes away from the spectacle taking place on stage. Mudra is a stylised sign language used to depict an idea, a situation or a state of being. A Kathakali actor enacts his ideas through mudras. For this the actor follows a systematic sign language based on Hastalakshana Deepika, a treatise on the language of hand gestures. Kathakali said to have evolved from other art forms like Kutiyattam, Krishnanattam and Kalaripayattu. Kerala Kalamandalam is among the foremost centres for Kathakali training in the traditional way [2].

7. **Kalaripayattu**

Kalaripayattu (sometimes shortened as Kalari) is an Indian martial art and fighting system that originated in Kerala and practiced by warriors of Kerala and Tulu Nadu. There is a mention about Tulunadan Kalari in the ballads of Kerala. In Kerala, The

warriors belonged to all castes and religions. It is considered by some to be the oldest martial art still in existence, with its origin dating back to the 3rd century BCE. Kalaripayattu is often called the mother of all martial arts, although historical evidence points to the origin of martial arts at multiple locations in the world, much earlier than Kalaripayattu [1].

Kalaripayattu includes strikes, kicks, grappling, preset forms, weaponry and healing methods. Regional variants are classified according to geographical position in Kerala; these are the Northern style from Malabar region in north Kerala practiced by the Central style from inner Kerala and the southern style from Thiruvitankoor. Northern kalaripayattu is based on elegant and flexible movements, evasions, jumps and weapons training, while the southern "Adi Murai" style primarily follows the hard impact based techniques with priority on empty hand fighting and pressure point strikes. Both systems make use of internal and external concepts. The fighters who used to fight with this technique never used body armors as it became more complicated to flex after using armor. Some of the flexibility training methods in northern Kalaripayattu are applied in Kerala dance forms and Kathakali dancers who knew martial arts were believed to be markedly better than the other performers. Some traditional Indian dance schools still incorporate kalaripayattu as part of their exercise regimen [1].

In conclusion, it is necessary to admit, that Kerala is unique with its traditions, customs, celebrations and way of life. Here legends truly come to life. It deserves to be visited by huge number of tourists, who are searching for unforgettable experience.

REFERENCES

1. Kalaripayattu. Retrieved from:
<https://en.wikipedia.org/wiki/Kalaripayattu#History>
2. Kathakali Kerala theatre. Retrieved from:
<https://www.keralatourism.org/artforms/kathakali-kerala-theatre/15>

3. Margamkali. Thiruvathirakali or Kaikottikaliis. Retrieved from: <http://www.keralaculture.org/margam-kali/447>

4. Pulikali - The Story of the Dancing Tigers. Retrieved from: <http://jyothykarat.blogspot.com/2007/09/pulikali-tiger-dance.html>

5. Welcome to Kerala Culture and Tradition. Retrieved from: <http://www.keralacultural.com/>

ФОРМУВАННЯ КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНЦІЇ МАЙБУТНЬОГО СПЕЦІАЛІСТА У ПРОЦЕСІ НАВЧАННЯ

*Ясмін Фатіма Дзугі, студентка 5 к. 4642а, Марокко
Науковий керівник: Н.В. Місник, к. філол. наук
м. Київ, НМУ ім. О.О. Богомольця*

Пріоритетним завданням сучасного освітнього процесу є підготовка висококваліфікованого фахівця, орієнтованого на постійне самовдосконалення і професійний пошук. З огляду на конкурентне середовище все більшого значення набувають такі характеристики, як професіоналізм і компетентність, відповідальність і коректність.

Швидкі зміни реалій життя вимагають істотних змін інноваційного характеру при отриманні кваліфікації майбутніми випускниками. Організація і моделі навчального процесу працюють на те, щоб дати студентам можливість не тільки опанувати теоретичні

знання в повному обсязі, а й вільно застосовувати їх на практиці, адаптуватися в складних професійних умовах, якісно і творчо вирішувати найрізноманітніші робочі проблеми. Разом з цим, здатність вільно володіти необхідними комунікативними навичками, знання норм усної та письмової літературної мови безумовно є тими факторами, які формують найважливіші професійні якості фахівця.

Термін «компетентність» є сукупністю компетенцій, наявності знань і досвіду, необхідних для ефективної діяльності в певній сфері. Професійна, культурна (міжкультурна) і комунікативна компетентності є ключовими для становлення майбутнього професіонала.

Професійна компетенція – це певні знання, досвід особистості в рамках професійної діяльності. Вона формується під час навчання, а також у процесі безперервної самоосвіти. На практиці здійснюється постійний пошук нових знань, методів і прийомів навчання, апробація новітніх технологій, розвиток творчого потенціалу. Метою є формування таких професійних компетенцій, як готовність удосконалювати свій інтелектуальний і культурний рівень, самостійно освоювати нові методи і технології, підвищувати рівень соціально-професійної мобільності, прийняття відповідальності за свої рішення в рамках професійної компетенції. Як бачимо, поняття професійної компетенції – багатоаспектне. Оскільки на сучасному етапі навчання серед головних цілей є підготовка комуніканта, необхідно говорити про роль комунікативної компетенції. Професійна

компетентність оцінюється рівнем сформованості професійно-педагогічних умінь. Отже, сучасних умовах дуже важливим є формування професійної комунікативної компетентності майбутніх фахівців.

Розширення процесу мовного навчання з метою задоволення потреб усіх вікових груп відповідно до вимог «Загальних рекомендацій щодо мов Ради Європи» є на сьогодні пріоритетом навчання в європейській освітній системі. Згідно з розробленим Радою Європи документом «Загальний європейський рамковий показник мов» навчання іноземної мови має політичне, соціальне та культурне значення. Його універсальність втілює цілі Ради Європи, які містять:

- поглиблення взаєморозуміння і толерантності серед громадян в Європі та світі;
- збереження та заохочення мовного та культурного розмаїття;
- заохочення багатомовності та вивчення іноземних мов упродовж всього життя;
- заохочення принципу самостійності під час вивчення іноземних мов;
- прозорість та зрозумілість мовних програм для вивчення;
- точний і зрозумілий опис лінгвістичної компетенції та кваліфікації з метою спрощення мобільності [1; 2].

Проблеми глобалізації торкаються безпосередньо вивчення іноземних мов і заохочують різноманітність форм мовної підготовки.

У зв'язку з цим вивчення іноземної мови посідає ключове місце і в сучасних навчальних програмах, призначених для спеціалізованого навчання. Воно є обов'язковим для студентів усіх спеціальностей і здебільшого проводиться на першому та другому курсі навчання як один із предметів загальноосвітньої підготовки.

Сьогодні постійно зростають можливості двосторонньої студентської мобільності відповідно до Європейських програм «Еразмус» і «Сократес», згідно з якими студенти можуть брати участь у міжнародних проектах і практиках. Також можливість укладання двосторонніх міжуніверситетських угод про подвійно визнані дипломи між вітчизняними і закордонними навчальними закладами сприяє все більшому підвищенню міжнародного престижу університетів та мотивує студентів знаходити додаткові й альтернативні форми навчання та розвивати вміння навчатися самостійно. Опановування певних спеціальностей, пов'язаних із реалізацією в чужомовному професійному середовищі, актуалізує чинні навчальні програми.

У зв'язку із вищесказаним, питання про якість навчання іноземної мови є надзвичайно актуальним. Цим потребам відповідає впровадження «Європейського мовного пакету», офіційно визнаного Радою Європи і призначеного стимулювати багатомовність у сучасній Європі.

Різновидом «Європейського мовного пакету» є «Європейський мовний портфель для професійного спілкування» (The European

Language Portfolio for professional purposes (ELP)). Він дає змогу описати мовний досвід, накопичений за час вивчення іноземних мов упродовж всього життя – у професійному навчанні, навчанні на робочому місці, через неофіційні контакти та міжкультурне спілкування.

«Європейський мовний портфель» складається з трьох частин: мовний паспорт (Passport), мовна біографія (Biography) та дос'є (Dossier). Запровадження та використання цих документів під час навчання полегшить та уніфікує роботу. А фіксування рівня володіння іноземною мовою в дипломах вітчизняної вищої освіти відносно рівнів, описаних у «мовному портфелі», сприятиме успішній професійній реалізації студентів-випускників.

Методика навчання іноземної мови відповідає європейським стандартам і сучасним освітнім тенденціям, тоді як акцент падає на застосування комунікативного підходу, інтегрованого мовного навчання та використання сучасних інформаційних технологій і мультимедійних продуктів з навчальною метою. Все зазначене вище є необхідним для створення безпосереднього зв'язку між глобальними, загально- та вузькопрофесійними мовними компетенціями.

Нижче пропонуємо детальніший розгляд загальних підходів до мовного навчання за професійним спрямуванням в українській вищій школі. Поєднання новітніх методик міжкультурної освіти та міжкультурного спілкування з традиційними підходами в мовному навчанні є не лише актуальним, але й високоефективним під час

навчання професійних груп, які працюють у мультикультурному середовищі.

Залежно від конкретних потреб відповідної групи студентів використовується індивідуальний підхід до навчання. Принципи самостійної роботи та роботи в команді під час навчання використовується збалансовано. На заняттях з іноземної мови практикується робота парами чи в більших робочих групах, що дає змогу викладачеві уможливити обмін інформацією між студентами, а студенти, в свою чергу, можуть презентувати свої знання. Все це створює невимушену робочу атмосферу, максимально наближену до реальних комунікативних ситуацій.

Мовне навчання за професійним спрямуванням характеризується специфікою та певними труднощами. Засвоєння вузькоспеціальної термінології та поєднання цих знань із загальними мовними вміннями передбачає знання та використання міжнародних стандартів, закладених у «Європейському мовному портфелі для професійного спілкування». Це уможливорює цілеспрямоване введення не тільки навчального матеріалу, але й професійного термінологічного мінімуму, необхідного для подальшої фахової реалізації молодих спеціалістів. У такому підході зацівлені студенти.

У зв'язку з цим необхідно окремо виділити мовну і термінологічну компетентності як важливі компоненти володіння мовою спеціальності.

Мовна компетенція передбачає лексичну, граматичну, фонетичну, діалогічну і монологічну складові.

Термінологічна компетентність при дотриманні відповідних мовних норм обумовлена практичними потребами в щоденному професійному спілкуванні, спеціальній освіті, документації, друкованій продукції. Такий підхід до навчання у вищих навчальних закладах сприяє формуванню основ мовної компетенції, вдосконалення комунікативних умінь і розвитку творчих навичок майбутніх фахівців. Без реального вивчення мови, без вимогливого дотримання мовної культури важко говорити про висококваліфіковану, творчу, всебічно обізнану, духовно багату особистість – справжнього фахівця. Професійно-диференційована комунікація вимагає формування всебічно компетентної особистості, здатної ефективно реалізувати свій творчий потенціал відповідно до можливостей своєї професії.

Комунікативна компетентність передбачає володіння технікою ефективного спілкування, використання відповідних стратегій і тактик, а також нетрадиційних комунікативних прийомів та ін.

У процесі підготовки фахівця необхідно брати до уваги і афективні фактори: самоповага, вмотивованість, фізичний і емоційний стан, готовність приймати іншу культуру, цінності [1].

Отже, особистісне становлення і розвиток майбутнього фахівця обов'язково передбачає такі професійні і особистісні якості і вміння студента: професійні знання, вміння застосовувати знання на

практиці, комунікативні вміння, творчість, організаторські вміння, підвищення інтелектуального і культурного рівня.

Список літератури

1. Загальноєвропейські рекомендації з мовної освіти: вивчення, викладання, оцінювання. – Наук. ред. укр. видання докт. пед. наук, проф. Ніколаєва С.Ю. / С.Ю. Ніколаєва. – К.: Ленвіт, 2013, – 273с.
2. Місник Н., Палій М. Сучасні євростандарти в мовному навчанні у вищих школах Болгарії й України // Лінгвокультурний дискурс у парадигмі професійної освіти: Зб. матеріалів Міжнародної науково-практичної конференції Київ, 5 берез. 2015 р. / Н.В. Місник, М.О. Палій. – К.: КНЕУ, 2015. – С. 343-347.

ОСОБЕННОСТИ И ВИДЫ МЕДИЙНОГО ТЕКСТА

*Н. Гончарова, студентка 3 курса, Беларусь
Научный руководитель: Н. Е. Никитина, к. филол. наук, г. Брест,
БрГУ им. А. С. Пушкина*

С каждым годом количество пользователей интернет-сетей увеличивается во много раз. В онлайн-пространство переносится коммуникация, а вместе с ней – широкий пласт культуры. Этим

обусловлена постепенная трансформация не только самой культуры, но и непосредственно текста как способа ее передачи и сохранения.

Информация в XXI веке становится как никогда доступной. Вместе с этим возникают новые виды медийного текста и различные подходы к их классификации. Понятие «медийный текст», которое используется в ряде наук (теории журналистики, социологии, коммуникативистике, лингвистике и проч.), охватывает множество разноплановых продуктов медиареальности: газетные тексты, блоги, кино и рекламу, тексты радиозэфиров и др. Медиатекст – наиболее востребованный термин для обозначения текстов массовой коммуникации, который вобрал в себя «параллельные, взаимозаменяемые или пересекающиеся феномены – массово-коммуникативный текст, масс-медийный текст, журналистский текст, публицистический текст, газетный текст, телетекст, рекламный текст, PR-текст, интернет-текст и т. д.» [1].

К изучению тематики медиатизации обращались в рамках теории индустриализации культуры (Франкфуртская школа: Г. Маркузе, Т. Адорно, Ю. Хабермас), социальных исследований медиа (Торонтская школа: Г. Иннис, М. Маклюэн и К. Фиоре, Д. Белл), теории медиатизации культуры (Дж. Томпсон, К. Асп, С. Ярвард, Н. Коулдри, Ф. Кротц) и др.

О. В. Краснаярова в статье «Медийный текст: его особенности и виды», обращаясь к коммуникативистике, выделила два вида текстов на основе их функционально-целевой ориентированности:

1) текст массовой коммуникации как информационный продукт масс-медиа;

2) текст массовой коммуникации как рекреационный продукт массовой культуры [2].

Оба вида служат социальному взаимодействию независимо от своих функциональных особенностей. В рамках выбранной темы особый интерес представляет текст как продукт массовой культуры, для которого ведущей функцией является развлечение, отвлечение. Медийный текст этого типа будет иметь повествовательную структуру и подлежать членению так же, как и художественный текст высокой культуры. Однако при этом характеризуется нетипичной для художественного текста схематичностью, стереотипностью, из-за которых возникает эффект локализации текста в информативных индексах, отсылающих к конкретному типу восприятия медийного текста. Также различие прослеживается на уровне функций, поскольку «медийный текст опирается на информационную коммуникацию, а текст как продукт высокой культуры – на художественную» [2].

В современной науке существует несколько подходов к рассмотрению медиатекста. Так, Б. Я. Мисонжников предлагает рассматривать медиатекст как текст «в универсальном, классическом значении этого понятия» [3]. Этот подход возможен в силу того, что медиатекст обладает всеми признаками текста и выполняет типичные для текста функции. Однако многие исследователи предлагают

рассматривать медиатекст как уникальную и самостоятельную текстовую единицу, а также как совокупный продукт массовой коммуникации – тексты журналистики, рекламы и PR со своими специфическими характеристиками. Вместе с функциями, типичными для текста, могут выделяться особые, характерные только для медиатекстов. Вслед за О. В. Краснояровой определим общие признаки для медиатекстов всех категорий и видов, а также разделим их на группы в соответствии с их характеристикой.

Первая группа выражает содержательно-формальные особенности медийных текстов.

1. *Популярность*. Медиатекст направлен в первую очередь на популяризацию информации, ее передачу аудитории. Информация должна быть адаптирована и доступна массовому сознанию. На популярность медиатекста влияют многие факторы, которые необходимо учитывать при его создании (ситуативность, характер аудитории, конфликтность повествования и т. д.).

2. *Актуальность*. Медиатекст должен отличаться новизной и современностью, поднимая злободневные проблемы, способные вызвать интерес у потенциального читателя, зрителя или слушателя. Как правило, это политические, социальные, бытовые проблемы. О. В. Красноярова сравнивает медиатекст с «летописью современности», которая не просто освещает каждодневные события, но и фиксирует реакцию на них. Именно в медийных текстах

фиксируются изменения в обществе, описываются достижения человечества и в целом воплощается дух эпохи.

3. *Релевантность*. Чтобы «выжить», медиатекст должен отвечать запросам аудитории и меняться, подстраиваясь под реалии современной культуры в рамках возрастающей конкуренции, обусловленной широкой доступностью информации в XXI веке.

4. *Контекстуальность*. Любой медийный текст настроен на передачу сообщений в определенном контексте, который определяет возможности декодирования аудиторией сообщений, реализуемых в различной среде: политической, социальной, идеологической и т. д.

5. *Интертекстуальность*. Медийный текст – всегда звено в бесконечной цепи подобных ему текстов. Каждый текст взаимодействует с остальными (непосредственно или опосредованно). Особенность медийных текстов так или иначе ссылаться друг на друга также объясняет отсутствие какого-либо базового текста, освоив который можно было бы понять все остальные.

6. *Стереотипность*. Медиатекст может либо поддерживать существующие стереотипы и константы культуры, либо разрушать их, создавая новые. Обе целевые установки подразумевают взаимодействие медиатекста с группой стереотипов, заложенных в обществе.

7. *Стандартизованность*. Медиатексты используют определенную логику построения сообщения и его передачи. В основе каждого текста лежат коммуникативные стандарты: речевой,

опирающийся на определенные стилевые характеристики, узнаваемые и понятные адресату; и жанровый, основывающийся на формальных и структурных характеристиках, освоенных массовой аудиторией.

Вторая группа связана с признаками производства и технического распространения медиатекстов.

1. *Технологичность*. С развитием информационных технологий изменяются характер и сущность массовой коммуникации. Индустриализация обусловила поиск новых способов для производства и распространения медийных текстов (фото- и видеосъемка, монтаж видео и звука, создание интернет-страниц и т. д.). Таким образом, индустриализация расширила поле значений, выражаемых медийными текстами.

2. *Тиражированность*. Без механизма тиражирования информацию невозможно представить широкой аудитории. Тиражирование помогает медиатексту приобрести статус массового информационного продукта.

3. *Повторяемость*. Информация, передаваемая посредством медиатекста, многократно повторяется, что обуславливает возможность увеличения количественного увеличения информации. Из-за того, что медиатекст реализуется в каналах, направленных на различную аудиторию, информация не дублируется, а варьируется, сохраняя лишь информационное ядро.

4. *Взаимозаменяемость*. Из-за постоянного притока различной по степени важности информации медиатексты постоянно вытесняют

друг друга. Одно сообщение заменяется другим, повторяя во множестве вариантов стандартизированную информацию.

Понятия «текст» и «медiateкст» не могут быть соотнесены. Текст – это более общее понятие, которому присуща множественность смыслов и значений. Вместе с человеческой культурой развивается и меняется текст, появляются новые его виды. С проникновением информационных технологий в жизнь каждого человека (следствием развития которых является появление новой медиакультуры) появляется потребность в развитии новых видов текста. Таким образом, медiateкст – лишь одна из форм проявления текста, его адаптация к культурному, историческому и технологическому контексту.

Итак, следует обозначать медiateкст как медийный продукт, которому, как и тексту, присуща закреплённость смысла, но который, тем не менее, остается явлением медийным. Модель медiateкста представляет собой закрытую модель готовых конструктов трактовки действительности. Однако, в отличие от текста, медiateкст может характеризоваться переходностью характерных признаков, к числу которых относятся:

- 1) замкнутость / открытость;
- 2) законченность / обрывистость;
- 3) единственность / множественность;
- 4) монологизм / диалогизм;
- 5) целостная структура / процесс ее образования.

В связи с непрерывным развитием информационных технологий в современном пространстве медиатекст становится технически опосредованной частью культуры. Взгляд сквозь призму медиатизации проблематизирует понятие коммуникации, которая традиционно рассматривалась лишь как взаимодействие лицом к лицу. Современный уровень развития культуры обуславливает изменения в стратегиях выстраивания идентичностей (индивидуальных и групповых). В условиях детерриторизации перенос коммуникации в онлайн-пространство и на широкое поле медиаплощадок оказывается неотъемлемой частью существования культуры, в том числе в сфере накопления и сохранения знаний о прошлом. Таким образом, исследование особенностей создания и функционирования медиатекста является актуальным направлением развития современного языкознания, культурологии, искусствоведения, семиотики и других научных дисциплин.

Список литературы

1. Казак М. Ю. Специфика современного медиатекста [Электронный ресурс] / М. Ю. Казак. – Режим доступа : <http://discourseanalysis.org/ada6/st42.shtml>. – Дата доступа : 06.03.2019.
2. Красноярова О. В. Медийный текст : его особенности и виды [Электронный ресурс] / О. В. Красноярова. – Режим доступа :

<https://cyberleninka.ru/article/v/mediynnyy-tekst-ego-osobennosti-i-vidy>. –
Дата доступа : 07.03.2019.

3. Мисонжников Б. Я. Отражение действительности в тексте [Электронный ресурс] / Б. Я. Мисонжников. – Режим доступа : <http://evartist.narod.ru/text5/63>. – Дата доступа : 03.03.2019.

CULTURAL BACKGROUND OF INDIA

*Patel Vishad, Padmani Parth, students, gr.MTSm-733 an, India
Scientific supervisor: H.V. Diadchenko, candidate of philological sciences
Sumy, SSU*

India, a country in South Asia, is the seventh-largest country by area. It is also the second-most populous country (more than 1.3 billion people) and the most populous democracy in the world. It includes 29 states and 7 union territories [1]. The national Indian flag, which was adopted in 1947, is a tricolour of deep saffron, white, and green, in horizontal bands (with green at the bottom). In the centre of the white band is a blue wheel, the chakra. The national anthem is a song composed by Rabindranath Tagore in 1911 entitled *Jana-gana mana* [1].

India's physical features and geological structure had a great influence on its culture, as did the country's diverse flora and fauna. North India and its deep-rooted Aryan influence gave birth to an incredibly unique culture which feels so distinct when compared to the Dravidian

influences of the South [3]. Each state managed to carve out its own identity while the North-eastern parts of the country enjoyed their own cultural beliefs and festivals. The castes and subcastes in each region relate to each other through a permanent hierarchical structure. Tribes usually do not have a caste hierarchy but often have their own internal hierarchical organization. The pastoral and foraging tribes are relatively egalitarian in their internal organization. So, India is home to several thousand ethnic groups, tribes, castes, and religions. It has rightly been described as a mini world, an ethnological museum that is fierce in its beliefs, proud of its unique way of life.

India has a history going back thousands of years and a prehistory going back hundreds of thousands of years. In 2700 B.C.E. the first genuinely urban civilization appeared in the Indus Valley and western India [2]. The walled citadels in some early cities developed into elaborate palisades, walls, and moats to protect the multitude of Iron Age and medieval cities throughout much of the country. The towns and cities are of eight historic types: 1) ancient pilgrimage centres, such as Madurai; 2) local market towns, roughly one every 20 miles; 3) medieval fortified towns, such as Gwalior; 4) ancient and medieval seaports, such as Bharuch (Broach); 5) military cantonments first set up by the British, such as Pune; 6) modern administrative centres such as New Delhi; 7) new industrial centres, such as Jamshedpur; 8) great modern metropolises such as Bombay (Mumbai) and Calcutta (Kolkata) [2].

After the disappearance of ancient urban civilization around 1500 B.C.E. there was a bewildering variety of princely states and kingdoms, small and large, throughout the subcontinent, creating a long history of war and conquest that was punctuated by foreign invasions and the birth of some of the world's largest religions: Buddhism, Jainism, Hinduism, and Sikhism [4]. So, Indian national architecture developed distinct regional styles that remain apparent. The landscape is dotted with over half a million villages, and each region has distinctive forms of domestic architecture and village layout. Holy places of the various religions are commonly within villages and towns, but the numerous pilgrimage sites are not necessarily located there.

A five-thousand-year-old civilisation of India has been deeply touched by invaders and explorers from all over the world. India was ruled by the British government after 1858 through a viceroy and a council, although several hundred "princely states" continued to maintain a measure of independence. The Indian National Congress, founded in 1885, slowly moved from a position of advisor and critic for the British administration toward demanding the transference of power to native Indian politicians. It was to be a long struggle, but independence was achieved in 1947, with the condition that predominantly Muslim areas in the north would form a separate country of Pakistan. Mohammed Ali Jinnah was to be Pakistan's first prime minister, while Nehru became the prime minister of the Republic of India. The departure of the colonial authorities, including the British armed forces, was peaceful, but the splitting off of Pakistan caused

a massive population movement and bloodshed on both sides as a result of "communal passions." A quarter century later, the eastern wing of Pakistan split from that country to become the independent country of Bangladesh [6].

There are major geographic differences in Indian diet. About half the people eat rice as their staple, while the remainder subsist on wheat, barley, maize, and millet. Just as fundamental is the division between those who eat meat and those who are vegetarian. Muslims, Jews, Sikhs, and Christians all eat meat. Partly Hindus and all Jains are normally vegetarian, with most even avoiding eggs.

With a large proportion of the population being located in rural areas (73 percent), farming is the largest source of employment; for hundreds of millions of people, this means subsistence farming on tiny plots of land, whether owned or rented [5]. In most parts of the country, some farmers produce cash crops for sale in urban markets.

India has had many traders, transport agents, importers and exporters since the days of the Indus civilization four thousand years ago. Market places have existed since that time, and coinage has been in circulation among urban people for 2500 years [7]. In modern times, an expanding investment scene, combined with continuing inflation, has formed the background to an extensive import and export trade. The major trading partners are Russia, the United States, the United Kingdom, and Germany [8]. Political animosities have long ensured that trade with neighbouring South Asian countries remains minimal, although there is

now considerable transborder trade with Nepal, Sri Lanka, Bangladesh, and Bhutan [5].

The modern infrastructure was created by the British administration in the nineteenth and early twentieth centuries. The country still relies on a vast network of railroad track.

Saying about social stratification we should mention that the caste system is more elaborate than that in any other Hindu or Buddhist country. A caste is the largest kin-based group, an endogamous unit with its own traditional occupation and rank. There are several thousand of castes in India. Society is so fragmented into castes that there can be twenty or thirty distinct castes within a village. A caste is made up of a number of clans, which are also kin-based but are exogamous and often intermarrying units. The clan in turn is made up of smaller and more localized groups called lineages, which are also exogamous. A caste may include hundreds of lineages of varying size and status, depending on how many generations of depth they claim. Major lineages commonly are composed of minor lineages, but the smallest are so localized that they are made up of a number of neighbouring and closely related extended or nuclear families. Thus, a caste is endogamous, but all the kin-based units below it are exogamous and follow rigid rules of intermarriage [5].

The highest category of castes is those people called Brahmanism the Hindu system; they were traditionally priests and intellectuals. Below them in rank were castes called Satriya, including especially warriors and rulers. Third in rank were the Vaisyas, castes concerned with trading and

land ownership. The fourth-ranking category was presented by the Sudras, primarily farmers. Below these four categories and hardly recognized in the ancient and traditional model, were many castes treated as "untouchable" and traditionally called Pancama. Outside the system altogether were several hundred tribes, with highly varied cultural and subsistence patterns. The whole system was marked not just by extreme differences in status and power but by relative degrees of spiritual purity or pollution [8].

India also has the largest tribal population on the planet, most depending on agriculture, fishing and hunting for their daily existence. Each tribe has its unique lifestyle, dressing, traditions and beliefs. Some of the most popular and culturally beautiful tribes include the Santhals of Bengal and Bihar, Mundas of Jharkhand, Khasis of Meghalaya, Angamis of Nagaland, Bhils of Rajasthan and Gujarat, Gonds of Madhya Pradesh, Drokpas and Dards of Ladakh and the Maldhari tribe of Kutch [7].

The major cities in modern times – Bombay (Mumbai), Madras (Chennai), Calcutta (Kolkata), New Delhi, and Bangalore – were essentially residential creations of the British administrators. Architecturally, professionally, and in other ways, they are therefore the most Westernized cities in India today [4]. As a consequence, there are many modern cases of intercaste marriage in all the cities, although this practice remains almost unthinkable to the great majority of Indians.

Although the different regions and religions have considerable variety in marital arrangements, the arranged marriage is a traditional

feature of virtually every community; today, except among the urban middle classes, it still is widely practiced. Marriages that are not arranged by the couple's parents, often termed "love marriages," are looked down on as impulsive acts of passion. The more usual style of marriage unites a couple who have barely met beforehand. It is through the institution of arranged marriage and its correlate, caste endogamy, that parents exercise control not only over their adult children but also over the social structure and the caste system [8].

The written will is largely unknown except in modern urban areas. The tradition has always been that sons inherit property and status from their fathers and that daughters can hope to receive a dowry at the time of their marriage. However, there is much local and caste variation in precisely who inherits. In some groups, the oldest son inherits everything and then makes an accommodation for his younger brother and provides his sisters' dowries. In other groups, the brothers may inherit equal shares, except that the youngest brother inherits the house. Other patterns occur, but in general, although modern law states that daughters should inherit equally with their brothers, this almost never happens except in Islamic families [9].

India has a tradition of medical healing, teaching, and research that goes back more than two thousand years to the two basic medical treatises written by Charaka and Sushruta [7]. Today the country has four major medical systems as well as dozens of localized and tribal ones that depend on herbal treatments. The oldest of the four systems is still widely followed

under the name of Ayurveda, meaning "science of long life" [7]. It is highly developed, with its own hospitals, clinics, pharmaceutical factories, and medical textbooks. It depends primarily on non-invasive herbal treatments. The diagnosis and treatment emphasize a holistic approach. Sidda is a distinct tradition that developed in south India and follows principles of physiology close to those of Ayurveda [8]. Diagnosis depends on a careful reading of the pulse. Treatment is mostly herbal and psychological. A third medical tradition is called Unani. This system came to India with Muslim travellers and was developed under the patronage of the Mughals. It emphasizes holistic diagnosis and treatment, but the theory of human physiology is distinct [5]. All three of these systems attribute disease to an imbalance between underlying constituents. The fourth and most widely favoured system is biomedicine, or scientific medicine. It has been used in the cities for three centuries and is practiced in the best hospitals and training colleges [5].

India has about 140 medical colleges. Public health is a major concern of every state government because of the continuing incidence of epidemic diseases, high rates of infant mortality, and the need for family planning (usually sterilization) to control the growth of the population [9].

Indian classical music boasts of a long-standing tradition, an accumulation of centuries of heritage dating all the way back to the 4th century AD [9]. Music in India can be divided into the Carnatic Sangeet of the South and the Hindustani music of the North. While the Hindustani music was deeply influenced by the west and countless civilisations who

invaded the country, Carnatic Sangeet still holds regional influences and a single, unabashed style [9]. The musical instruments used in the country also vary from one region to the other. The tabla and sitar are immensely popular in the northern parts of the country while the veena and violin are still favoured in the South.

Many believe that the dance forms of Northern India adapted to the Muslim invasion, but the dances of the South managed to retain their ancient originality. India was one of the first societies to see dance as a form of expression, and even though the country boasts of approximately 111 forms of dance, they all follow one principle: they're immensely colourful and incredibly expressive. Some of the common dance forms of the North include Kathak, Manipuri, Chhau and Odissi while Bharatanatyam and Kathakali are the two main superstars of the South [9].

To experience the true culture of India, one has to become a part of its many festivals. Festivals play a huge role in the Indian culture, with each region, every religion and most communities having their own festivals. Each festivity is marked by pomp and colour and exotic cuisines, music, dance and dressing up in traditional attires are integral ingredients of any celebration.

Regional fairs are a common feature in the country as well. The grand Pushkar fair of Rajasthan which hosts the largest market on the planet needs no introduction, its legendary charm and appeal attracting tourists from far and wide. A similar, yet incredibly different, celebration is the Sonapur Mela of Bihar, the largest livestock fair in Asia [6].

Diwali, Eid and Holi are celebrated in most parts of the country, but there are regional superstars such as the Vaisakhi celebrations of Punjab, Navaratri in Gujarat, Ganesh Chaturthi in Maharashtra, Pongal in the South and Durga Puja in Bengal as well [8]. No matter which month of the year one choose to visit India, one's sure to come across a grand celebration that boasts of modern influences but rigorously holds onto its ancient beliefs and rich heritage.

Modern India isn't just a country; it's a way of life. It is a belief that joins a billion people having different religions, dissimilar languages, individual beliefs, conflicting cultures, unique ways of living, a million gods and inconsistent cuisines. It is an ideology that makes all these communities and cultures live together in peace and harmony, proud of their rich diversity and harmonious existence.

References

1. Luce, Edward (2007). In spite of gods: the strange rise of modern India. New York: The Doubleday Broadway Publishing Group (In Eng.).
2. Tully, Mark (2007). India's unending journey: Finding balance in a time of change. London: Rider (In Eng.).
3. Sen, Amartya (2005). The argumentative Indian. New York: Farrar, Straus and Giroux (In Eng.).
4. Live science cultural. URL: www.livescience.com/28634-indian-culture.html (Accessed 31.03.2019).

5. Indian Society and Ways of Living. URL: asiasociety.org (Accessed 31.03.2019).
 6. Encyclopedia Britannica India. URL: <https://www.britannica.com/place/India> (Accessed 06.04.2019).
 7. Indian Cultural survival. URL: www.culturalsurvival.org (Accessed 06.04.2019).
 8. The cultural trip to India. URL: www.theculturetrip.com (Accessed 07.04.2019).
- Sri Aurobindo Society URL: www.aurosociety.org (Accessed 07.04.2019)

YOUTH IN MODERN WORLD

*Vibhuti Pancholi, student, gr.MTSm-733 an, India
Scientific supervisor: H.V. Diadchenko, candidate of philological sciences
Sumy, SSU*

Today's time may be also named as a time for bold measures. Franklin D. Roosevelt said: "We cannot always build the future for our youth, but we can build our youth for the future" [1]. Youth is often considered to represent the future as they bring new ideas and energy to add to the pool of knowledge that currently exists. They can bring enthusiasm and vitality which can lead to new discoveries and developments that can benefit society or even the world at large. Although

not the only drivers of social change, young people are seen to be one the key drivers engendering change. Youth are not only the leaders of tomorrow, but also the partners of today. Young people are social actors of change and progress. The new generation has many fine ideas of completing a task and has better leadership qualities. Youth also renews and refreshes the current status of the society including leadership, innovations, skills etc. Youngsters are expected to advance the current technology, education, politics and peace of the country. On the other hand, young people have also to maintain the culture together with all good values in the society. So, youth plays a great role in modern society.

21st century problems cannot be solved by 20th century weapons. Each new generation has new ideas of its own. Because of communication and other activities world is going at good rate with efficient technologies. Growing up in a globalized world, where modern communication and technology connects nearly everyone, young people have friends all around the world nowadays. People in the different countries are no longer distant and strange – it's possible to communicate with them every day. Such situation creates background of building more trustful relations and also helps to avoid fear of foreign cultures and religions. So, communication gives modern people the ability to bring down borders.

Whether this is inherent in the beliefs of young people or the hope for the future is placed upon them by older generations is not clear. However, modern world is changing and developing, and this affects the lives of the people living there in varying degrees depending on their

individual circumstances. Therefore, there are many new opportunities becoming available that can provide very different futures for today's youth that were not available to previous generations. To summarize mentioned above we may define the key role of youth in modern society as renovation, refreshing and maintaining a civilization in the whole.

Young people are considered to be vitally important as they will bring new ideas and development to improve their country where older people are not innovative and cannot deal with the new ideas. This perception differs from the views of young people and indeed older or aged people.

The ability of the young people is due to two main factors. The first is the level of education, which also helps in their wealth status, and the second is their social status and/or religious position [3]. The main idea of the present article is to give analyse of modern youth living in Indian society. We'd like to observe Indian national circumstances and role of young modern Indians due to the growing importance of politics, economics and culture of our native country in all over the world.

The better educated the young person is, the more likely he or she is to participate more fully in civil society according to available research. Therefore, increasing the level of education across the country is important to develop the skills of the young people to enable them to undertake the type of jobs.

There is a substantial problem with illiteracy across the Indian population, and even children attending school are leaving education still

illiterate. This is particularly the case for the children from the poorest sectors of society. As far as young people are a crucial segment of a nation's development and their contribution, therefore, is highly needed, illiteracy appears to be one of the major problems of Indian modern society.

Youth constitute major portion of the world's population. About 25 percent of the world population is youth [1]. There is more youth in the world now than ever before, and the number in absolute terms will increase. (Most young people live in developing countries, of course. When we look at the entire planet, 50 percent of young people in such countries are under the age of 30) [2]. Thus, such a major portion of population can't be ignored. Add to it the energy and determination, youth can be even considered to be almost the whole population and surely the leaders of future.

Younger generation is more creative, energetic, hardworking and innovative. That's why they make the great impact in technologies, sports, fashion, business, education, health and politics. Today's youth will be future doctors, sports personalities, entrepreneurs, designers, educators and leaders. Economic development is also highly depending on young generation efforts. So, it is highly important to help, support, encourage, and inspire young generation in their personal and career development. That's why the national youth day is celebrated in India every year on 12th January on the birthday occasion of the spiritual leader Swami Vivekananda [3].

Each generation develops values based on events that happened while they were growing up. Such experience also includes their [parents](#) teaching. So, we also expect from the modern youth teaching (together with adults) both the teenagers and kids all aspects of general life, showing them the way so that they grow up the right and the wrong. Youth have the role of teaching, advising and encouraging teenagers and the younger generation. Youngsters are to help teenagers to solve social, educational, psychological, emotional and various problems the teenagers encounter in life. They also help younger generations to attain a higher level of intellectual ability and to become qualified adults later.

After some time the young people are expected to be the next parents that means to start and maintain their own families as their parents did. Intermarriages between the youth may bring sharing of ethnic cultures and hence this could improve peace within communities in country. On the other hand they could be the factor of misunderstanding between relatives and many difficulties in process of common living. One thing seems to be invulnerable argument: sharing of different cultures all over the country may bring national peace and social well-being of every citizen.

All mentioned above cannot deny that youngsters may be also lazy, self-indulgent, aggressive and destructive. Unfortunately today we find the young people who are more interested in other places which are not useful to them as well as nation. They choose to spend their days doing drugs and playing video games as well as spend their nights partying. They have no vision and if they do have dreams they do not have the drive to make any

attempt at achieving them. But if the youngsters don't come up with new and better ideas, it would hinder the progress. Martin Luther has said, "I have a Dream" [1] and the dream come largely true. If he had not thought of that dream he would have accomplished nothing in his life.

It is common knowledge that not all people mature at the same age; they do not develop at the same rate physically and they certainly do not develop at the same time in terms of personality. In spite of this, we have come to regard youth as being the so-called teenagers, between 13 and 20 years of age. Also youth are also not considerable as they are busy in their electronic world with mobiles, internet and social networking sites. As due to enlarged technology, people are busy in that stuffs which had great impact in our society. It seems to us the main reason for the deviant behaviour of young people is the attitude of society towards it. Undoubtedly, all these problems arose only when the environment began to treat adolescents as a special group of people and grant them special rights. It should be noted that it is really inherent for a young person to critically evaluate the social reality surrounding him/her from the point of view of opportunities for self-realization and achievement of the desired status.

Mentioned above is the dark side of the horrific reality of the modern world together with such social problems as poverty, unemployment, inequality, exploitation of man by man as well as terrorism. That is why the role of youth is of most importance in today's time.

Unfortunately, youngsters have underplayed themselves in field of politics. They often have indifferent attitude towards situation in their native country and politics all over the world. Politics is one of the lesser touched fields by the youth. Lack of unity and spirit is the major setback. But young participation is important because youth is the country's power, strong force in social movements. So we observe the youth as time for person to realize its power, its own role, its duties and responsibility and stand up for its rights which include political life participation. We hope to see young leaders who have the power and the brains. Our common national dream is to see Indian nation having pragmatics as well as educated politicians who focus on getting rid of the problems rather than minting money. To change the system you have to become a part of it first – so the transformation of the corrupted political system would be realised through the youngster's active participation in the political life of the country.

We suppose youth to be the new definition of the changing times. Today's youth is full of spark, they are not obstinate; they make mistakes and learn from them. They are dynamic and have inexplicable courage. The power of youth is common wealth for entire world. No segment in society can match with power, enthusiasm and courage of young people. That is why we hope modern youngsters should be dynamic factor of changing India on its way to social development and economic welfarism of the entire nation.

References

1. The responsibility of youth in modern society: *Phronema Vol.XXII*, 2007. URL: http://www.sagotc.edu.au/sites/default/files/files/archbishop/2007-22_THE_RESPONSIBILITY_OF_YOUTH_IN_MODERN_SOCIETY.pdf (Accessed 06.04.2019).
2. Zevin, Gabrielle. Young Jane. URL: <https://www.wattpad.com/504045729-young-jane-young-by-gabrielle-zevin> (Accessed 05.04.2019).
3. Youth in Contemporary Society: article by Sage Journals. *Vol. I*. URL: <https://journals.sagepub.com/doi/abs/10.1177/0044118X6900100102?journalCode=yasa> (Accessed 05.04.2019).

Украинско-турецкое сотрудничество: история и перспективы Мюхюрджюоглу Берке Джем, Тугба Айдин, Научный руководитель: Н.А. Пилипенко-Фрицак	3
Modern youth in the context of the information society: new opportunities, new problems Хабa Sibongumusa, Scientific supervisor: N. Nimenko, Sumy, SSU	12
Сучасна молодь у контексті інформаційного суспільства: нові можливості, нові проблеми Яковенко І. А. Науковий керівник: доц. І. І. Жукович, Україна, м. Київ	18
Социальный портрет турецкой молодежи Онер Умут, Таш Бертуг Научный руководитель: Н.А. Тубол, г. Сумы, СумГУ	28
Смысловые составляющие концепта «дружба» в украинских пословицах Аббасов Рауф Научный руководитель: А.В. Роденко, г. Сумы, СумГУ	36
Indian culture Адіт Бабу Науковий керівник: О. В. Малюта, м. Київ, НМУ ім. О. О.Богомольця	44
Unique food traditions in india and ukraine Akash Udayakumar, Skaria Skaria, Muttathara Akhilesan Adithyan Scientific supervisor: H.V. Diadchenko	51
Cultural festivals of india Manasa Kallyarath Madhooj, Anagha Sunil, Scientific supervisor: H. V. Diadchenko, Sumy, SSU	58

<p>Історичні фразеологізми в українській мові. Альхассан Х. Науковий керівник: Л. А. Кулішенко, м. Суми, СумДУ</p>	66
<p>Устаревшая лексика как средство создания исторического колорита В современной прозе Амирова Альфия Научный руководитель: Т. М. Лянцевич, г. Брест</p>	74
<p>Інноваційні методи навчання іноземних студентів медичного профілю у процесі мовної підготовки Лайт Абудех, К. Моммадов, Ф. Тажімурадов Науковий керівник: А.В. Чернякова, м. Суми, СумДУ</p>	84
<p>Комунікативні табу мовленнєвого етикету Калааджі Джана Науковий керівник О.П: Коньок, м. Суми, СумДУ</p>	93
<p>Китайські імена та прізвища у світлі діалогу культур Ло сінь Науковий керівник: Н.М. Кальниченко, м Харків, ХДУ ім. В.Н. Каразіна</p>	101
<p>Архетипна символіка в українській та арабській національній світоглядній системі Махмуд Валід Науковий керівник: М. М. Набок, м. Суми, СумДУ</p>	112
<p>Cultural diversity between ukraine and nigeria Мішель Амаді Науковий керівник: О. В. Малюта, м. Київ, НМУ ім. О. О. Богомольця</p>	121
<p>Ukrainian and syrian cultures Mohamad Rooney Науковий керівник: О.В. Малюта, м. Київ, НМУ ім. О.О. Богомольця</p>	130

Лексико-семантические группы японской лексики в книге В. В. Овчинникова «Ветка сакуры» А. Носик Научный руководитель: О.Б. Переход, Беларусь, г. Брест	138
Полиэтнический именовник студентов филологического факультета БРГУ им. А.С. Пушкина Р. Отузов Научный руководитель: Е.Е., Вертейко, г. Брест, БРГУ им. А. С. Пушкина	149
Traditions, manners and customs of india, Interesting facts Доллар Соні, Агравал Ануша Науковий керівник: О. М. Скварча, м. Суми, СумД	161
Yemen as i remember Софія Мохен Науковий керівник: О.В. Малюта, м. Київ, НМУ ім. О.О. Богомольця	171
Опанування культури мовлення – одне з важливих завдань іноземних студентів-медиків Анкіта, Чілукурі Нандана Редди Науковий керівник В.А. Завгородній, м. Суми, СумДУ	180
Consideration of specific influence of the native language phonetic system on losing the arabic accent Jihad ali itbesha Research advisor: E. A. Golovanenko, Sumy, SSU	192
Про деякі мовні особливості української анатомічної термінології А. Матар Науковий керівник: А. А. Силка, м. Суми, СумДУ	195
Коммуникативная компетентность как составляющая профессионализма современного врача Рехема Мпенду Научный руководитель: Е.Ю. Бурнос, г. Сумы, СумГУ	204

<p>Специфика профессиональной речи будущего юриста Джумаев Максат Научный руководитель: М. С., Казанджиева, г. Сумы, СумГУ</p>	213
<p>Анализ особенностей наименований молочных в современном лексическом поле Сапарбаева Эльмира Научный руководитель: Л.В. Биденко, г.Сумы, СумГУ</p>	222
<p>Классификация фразеологизмов со значением отрицательных эмоций в русском языке Э. Сапардурдыева Научный руководитель: Н. М. Гурина, г. Брест, БрГУ им. А.С. Пушкина</p>	228
<p>Происхождение и значение турецких фамилий Ашкин Нуруллах, Ялчин Мурат, Научный руководитель: Н. А., Ворона, г. Сумы, СумГУ</p>	241
<p>Мультимедійна культура як важлива вимога до викладачів української та російської мов як іноземних Фехінтола Мосес Дамілола, Науковий керівник: О. В. Похілько, м. Суми, СумДУ</p>	250
<p>Компьютерная презентация «географическое положение Украины» в преподавании русского языка как иностранного Илдырым Микаил, Сезгин Нуруллах Научный руководитель: Ю.Г. Косенко, г. Сумы, СНАУ</p>	256
<p>Работа с клоуз-текстом при изучении темы «имя существительное» в 6 классе А. Реджепова Научный руководитель: Г. В. Писарук, г. Брест, БРГУ имени А.С. Пушкина</p>	265
<p>Indian traditional clothing Fathima Raifa, Amrutha Maria Joy Scientific supervisor: h. V. Diadchenko, Sumy, SSU</p>	272

Відображення самобутності народу в національній символіці Алкудах Алі Майсір Науковий керівник: Шевцова А. В., г. Суми, СумГУ	281
Сторітеллінг у площині соціокультурної грамотності інокомунікантів Фараджаллах Суфіан А. М. Науковий керівник: Л. М. Яременко, м. Суми, СумДУ	288
Українсько-арабські лексичні паралелі А. Ал-Ріахнах Науковий керівник: А. А. Силка, м. Суми, СумДУ	298
Lifestyle and customs of ukraine and india: comparative analysi Vaishnavan Copinathan, Kavya Vijayam prakash Scientific supervisor: t. O. Dehtiarova, Sumy, SSU	305
Влияние современной русской языковой среды на иностранных студентов в процессе получения высшего профессионального образования Абувад Мохаммад Авад Мохаммад, Алсаедахмад Махмуд Научный руководитель: Клипатская Ю. А., г. Суми, СумГУ	314
Образовательные традиции Ирана Г. И. Хейдариан Научный руководитель: С. Е. Дворянчикова, г. Киев, КНУТД	327
Customs and traditions of kerala (india) Padinjasseriyil Shaji Reshma & Swatil Nandan Scientific supervisor: Inna S. Levenok, Sumy, Sumy state university	335
Формування комунікативної компетенції майбутнього спеціаліста у процесі навчання Ясмін Фатіма Дугі Науковий керівник: Н.В. Місник, м. Київ, НМУ ім. О.О. Богомольця	341

<p>Особенности и виды медийного текста Н. Гончарова Научный руководитель: Н. Е. Никитина, г. Брест, БРГУ им. А. С. Пушкина</p>	<p>348</p>
<p>Cultural background of india Patel Vishad, Padmani Parth Scientific supervisor: H.V. Diadchenko, Sumy, SSU</p>	<p>356</p>
<p>Youth in modern world Vibhuti Pancholi Scientific supervisor: H.V. Diadchenko, Sumy, SSU</p>	<p>366</p>

Наукове видання

НАУКОВА СПІЛЬНОТА СТУДЕНТІВ XXI СТОЛІТТЯ

**Матеріали II Всеукраїнської науково-практичної студентської
конференції
(Суми, 16–17 квітня 2019 року)**

**II All-Ukrainian Scientific and Practical Student Conference
«Scientific Community of the Students of the XXI Century»
(Sumy, April 16–17, 2019)**

Відповідальний за випуск та упорядник Л. В. Біденко
Комп'ютерне верстання Т. Г. Чернишової

Стиль та орфографія авторів збережені

Формат 60x84/16. Ум. друк. арк. 18,36. Обл.-вид. арк. 14,87.

Видавець і виготовлювач
Сумський державний університет,
вул. Римського-Корсакова, 2, м. Суми, 40007
Свідоцтво суб'єкта видавничої справи ДК № 3062 від 17.12.2007.

